

Økonomiministeriet

Fordeling og incitamenter 2023

Økonomiministeriet

Fordeling og incitamentter 2023

Fordeling og incitament
2023

I tabeller kan afrunding medføre,
at tallene ikke summer til totalen.

Denne publikation er udarbejdet af
Økonomiministeriet
Ved Stranden 8
1061 København K

Omslag: BGRAPHIC
Tryk: Stibo Complete
Foto: iStock / Ib Westersø

Oplag: 650
Pris: 150 kr. inkl. moms
ISBN: 978-87-7862-390-4

Elektronisk publikation:
ISBN: 978-87-7862-391-1

Publikationen kan hentes på
Økonomiministeriets hjemmeside
www.oem.dk

Forord

Dansk økonomi står stærkt. Beskæftigelsen er høj, og ledigheden er lav. I Danmark har vi både høj velstand og et stærkt velfærdssamfund. Og Danmark fremhæves internationalt som et land med høj social mobilitet. Det er blandt andet resultatet af, at skiftende regeringer har ført en ansvarlig økonomisk politik og gennemført reformer, der har bidraget til at udvikle den danske samfundsmodel.

Fordeling og incitamenter 2023 giver en status på udviklingen i befolkningens reale indkomster og nettoformuer henover perioden fra 2019 til 2021, som i høj grad var præget af coronapandemien. Både indkomster og formuer voksede samtidig med, at der ikke er tegn på markant større økonomiske forskelle. Det er bemærkelsesværdigt i lyset af de kraftige omvæltninger, som coronapandemien medførte for mange danske virksomheder og mange danskeres hverdag.

Publikationen sætter også fokus på de økonomiske incitamenter til beskæftigelse, der siden 2005 er styrket gradvist som følge af reformer af både ydelses- og skattesystemet, samt på den sociale mobilitet, der er forholdsvis høj på tværs af hele landet.

Regeringen har fokus på nye tiltag, der kan styrke den økonomiske vækst, skabe nye arbejdspladser i hele landet og sikre, at det i endnu højere grad kan betale sig at arbejde. Regeringen har indgået en aftale om et nyt kontanthjælpssystem, der øger incitamenterne til at arbejde for kontanthjælpsmodtagere. Vi har aftalt at indføre en arbejdspligt for alle personer, som ikke opfylder opholds- og beskæftigelseskravene i kontanthjælpssystemet, hvilket primært vil omfatte indvandrere, der kan have været i Danmark i mange år, og som fortsat står uden for arbejdsmarkedet. Vi har fjernet modregningen i folkepensionen som følge af arbejdsindtægt, så det i højere grad kan betale sig at arbejde for seniorerne. Og senest har vi indgået en aftale om SU-systemet og om en personskattereform. Skattereformen sænker skatten på arbejde med over 10 mia. kr. Det er den største lempelse af personskatterne i 10 år.

Regeringens fokus på reformer er rodfæstet i, at vi vil skabe et samfund, der giver den enkelte dansker de bedste forudsætninger for at kunne forsørge sig selv og sin familie, og hvor alle i endnu højere grad har samme muligheder for at udfolde deres fulde potentiale. Ved at sikre gode og lige muligheder for at få en uddannelse og et arbejde vil flere danskere få en stærk tilknytning til arbejdsmarkedet og blive bedre stillet økonomisk. Det handler ikke mindst om at sikre, at børn, der vokser op i socialt udsatte familier, får bedre muligheder for at få en god fremtid – og det gør vi allerbedst ved at skabe mulighederne for, at forældrene kan forsørge sig selv.

Det vil bidrage til at gøre Danmark og danskerne rigere og samtidigt sikre, at de økonomiske forskelle ikke bliver for store.

God læselyst.

Stephanie Lose

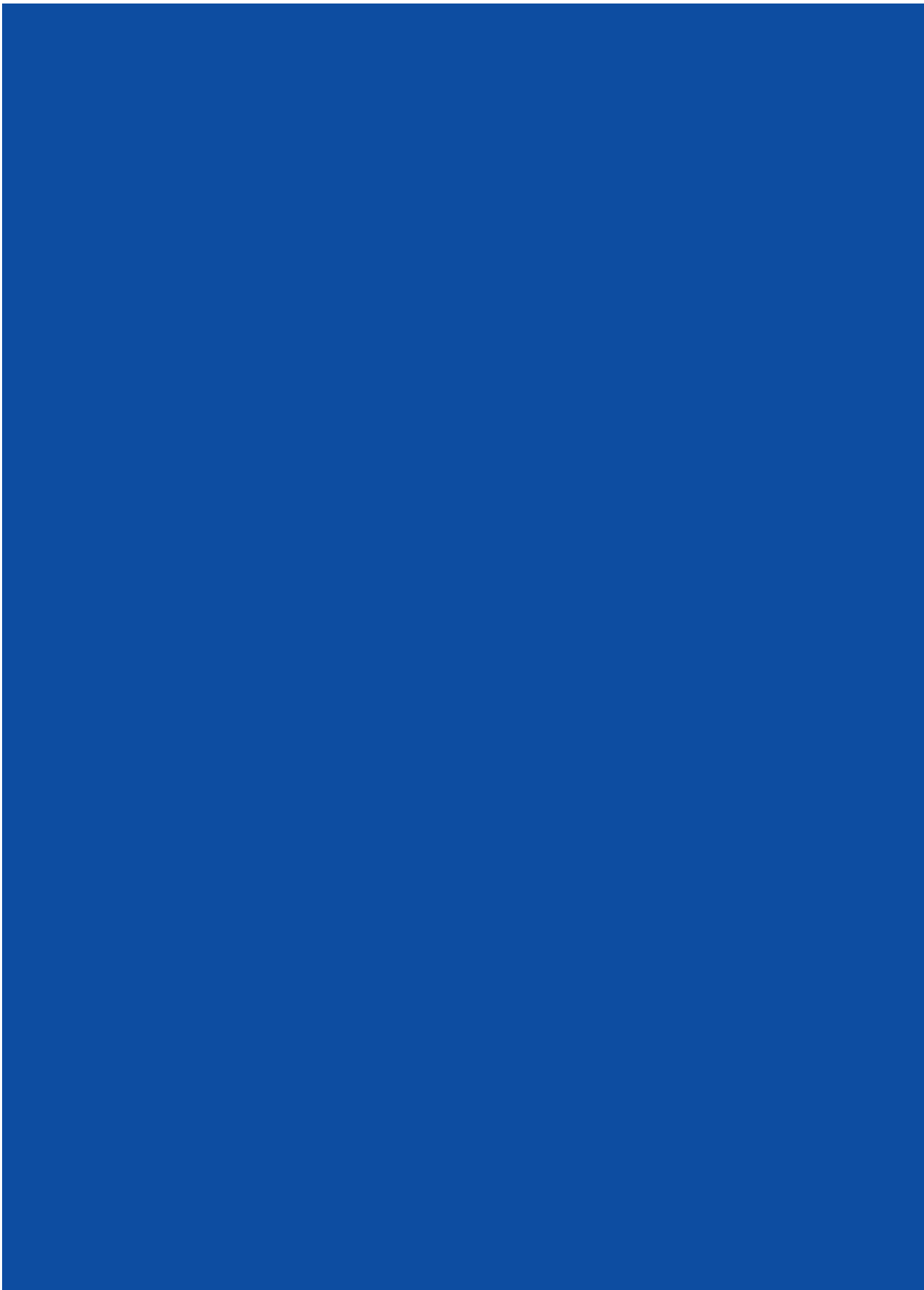
Stephanie Lose
Økonomiminister

Indhold

1. Sammenfatning.....	9
1.1 Fremgang i velstand uden tegn på markant større økonomiske forskelle	9
1.2 Ændringer i demografiske og strukturelle faktorer har øget indkomstforskellene og reduceret formueforskellene.....	13
1.3 Reformen har styrket de økonomiske incitamenter til beskæftigelse.....	15
1.4 Geografisk opdeling af indkomstgrupper kan reducere den sociale mobilitet.....	18
2. Indkomstudvikling og -forskelle.....	22
2.1 Udviklingen i de disponible indkomster.....	24
2.2 Udviklingen i indkomstforskellene.....	32
2.3 Aktieindkomstens betydning for indkomstforskellene	36
2.4 Indkomstfordeling i løbet af livet.....	43
2.5 Lavindkomstgruppen	48
Bilag 2.1 Sammensætning af disponible indkomster.....	53
Bilag 2.2 Bidrag til realvæksten i disponibel indkomst.....	55
Bilag 2.3 Dekomponering af udviklingen i indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten	56
Bilag 2.4 Indkomstforskelle, lavindkomstgruppe og indkomstudvikling.....	57
3. Befolkningens formuer.....	59
3.1 Udviklingen i danskernes personlige formuer.....	62
3.2 Formueforskellene i Danmark.....	69
3.3 Formueforskelle på tværs af alder.....	76
3.4 Personer med lave nettoformuer.....	79
3.5 Betydning af demografiske og strukturelle faktorer	82
Bilag 3.1 Revision af formuestatistikken.....	86
Bilag 3.2 Flere opgørelser af formueforskellene.....	91
Bilag 3.3 Dekomponering af udvikling i ejerandele.....	93
4. Incitamenter til beskæftigelse.....	96
4.1 Nettokompensationsgrader over tid og på tværs af aldersgrupper.....	98
4.2 Nettokompensationsgrader og beskæftigelseshistorik	109
4.3 Personer med relativt højre nettokompensationsgrader.....	112
Bilag 4.1 Bruttokompensationsgrad for forsikrede.....	121
Bilag 4.2 Nettokompensationsgrader og forskelsbeløb	122
Bilag 4.3 Litteraturliste.....	124

5. Nærmiljø og social mobilitet.....	126
5.1 Nærmiljø kan have betydning for muligheder i livet.....	128
5.2 Geografisk opdeling af børnefamilier.....	131
5.3 Sogne opdelt på socioøkonomiske kvintiler.....	139
5.4 Forskelle i social mobilitet.....	143
Bilag 5.1 Graden af uens bosætning opdelt på kommuner.....	151
Bilag 5.2 Metode til socioøkonomisk indeks.....	152
Bilag 5.3 Litteraturliste.....	155

Redaktionen er afsluttet den 15. december 2023.

1. Sammenfatning

Fordeling og incitament belyser konjunkturbetingede såvel som strukturelle og demografiske forhold, der har betydning for udviklingen i befolkningens disponible indkomster og nettoformuer. Denne udgave fokuserer især på udviklingen fra 2019 og frem til 2021, som er det seneste år med opgørelse af disponible indkomster på individniveau. Perioden er kendetegnet ved, at coronapandemien havde stor betydning for udviklingen i befolkningens disponible indkomster og nettoformuer.

Publikationen sætter også fokus på de økonomiske incitament til beskæftigelse, herunder sammenhængen til alder, uddannelse og arbejdsmarkedstilknøytning mv., samt på den sociale mobilitet på tværs af sogne med forskellig socioøkonomisk sammensætning.

1.1 Fremgang i velstand uden tegn på markant større økonomiske forskelle

Dansk økonomi har samlet set klaret sig godt igennem coronapandemien, også selv om nedlukninger af samfundet i foråret 2020 og efteråret 2021 havde store konsekvenser for enkeltpersoner, virksomheder og samfundet.

Med henblik på at afbøde de økonomiske konsekvenser af pandemien blev der fra politisk side gennemført en række midlertidige initiativer i 2020 og 2021, som havde til formål at stimulere den samlede efterspørgsel i samfundet og holde hånden under virksomheder og arbejdspladser.

Initiativerne omfattede blandt andet udbetalingen af indefrosne feriepenge, som havde til hensigt at understøtte privatforbruget, forskellige kompensationsordninger for erhvervslivet, herunder lønkompensationsordningen og kompensation for faste udgifter, samt likviditetsordninger i form af blandt andet udskudt moms og skat. Disse initiativer bidrog til at fastholde arbejdskraft i virksomhederne og understøttede en hurtig genopretning af økonomien.

Vækst i de disponible indkomster og nettoformuerne fra 2019 til 2021

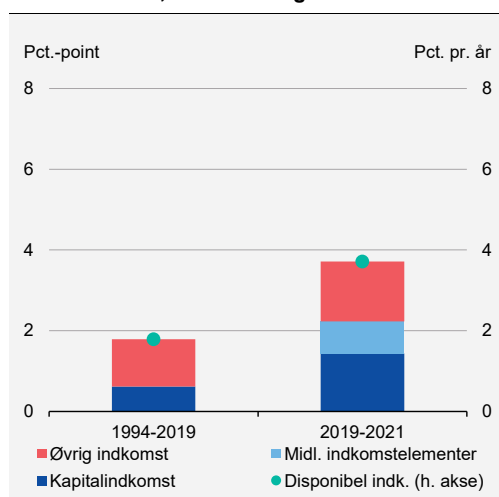
De forskellige politiske initiativer og særlige forhold knyttet til ændrede forbrugsmønstre mv. i forbindelse med pandemien har været kraftigt medvirkende til, at den gennemsnitlige årlige realvækst i de disponible indkomster og nettoformuerne fra 2019 til 2021 var relativt høj sammenlignet med de foregående år. Både indkomsterne og formuerne var særligt påvirket af fremgang på aktie- og kapitalmarkederne, hvor det danske C25-indeks i gennemsnit steg med 25 pct. pr. år fra ultimo 2019 til ultimo 2021, og af øget boligefterspørgsel i forbindelse med nedlukningerne, som blandt andet medførte en gennemsnitlig stigning i priserne på enfamiliehuse på 8 pct. pr. år fra ultimo 2020 til ultimo 2021.

Den gennemsnitlige disponible indkomst steg fra ca. 279.200 kr. (2021-priser) i 2019 til ca. 300.400 kr. i 2021, svarende til en gennemsnitlig realvækst på 3,7 pct. pr. år. Det er næsten dobbelt så meget som den gennemsnitlige årlige realvækst i perioden fra 1994-2019, *jf. figur 1.1.*

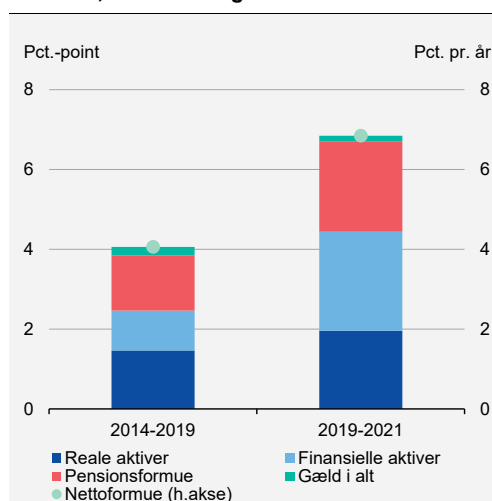
Det er særligt stigningen i befolkningens kapitalindkomster, som har trukket realvæksten i de disponible indkomster op. Kapitalindkomsterne bidrager således alene med ca. 1,4 pct.-point til stigningen i de disponible indkomster på 3,7 pct. pr. år fra 2019 til 2021. Det kan især henføres til realiserede gevinster og udbytter fra aktier, mens stigningen i boligpriserne bidrog til at øge det imputerede afkast af egen bolig. Derudover kan 0,8 pct.-point af indkomststigningen henføres til de midlertidige indkomstelementer i forbindelse med coronapandemien, særligt udbetalingen af indefrosne feriepenge. Den isolerede betydning af de erhvervsrettede initiativer er ikke beregnet, da der ikke umiddelbart foreligger et grundlag for at opgøre virkningen på de disponible indkomster.

Indkomstfremgangen fra 2019 til 2021 har omfattet alle grupper på tværs af arbejdsmarkeds-tilknytning. Til trods for, at nedlukningerne under coronapandemien medførte væsentlige udfordringer for virksomhedsejere, er det gruppen af selvstændige, der havde den højeste stigning i den disponible indkomst fra 2019 til 2021. Det skal ses i lyset af, at især kapitalindkomsterne har bidraget til indkomststigningen blandt selvstændige.

Figur 1.1 Bidrag til gns. årlig realvækst i disponibel indkomst, 1994-2019 og 2019-2021

Figur 1.2 Bidrag til gns. årlig realvækst i nettoformuen, 2014-2019 og 2019-2021

Anm.: Den gennemsnitlige årlige vækstrate opgøres i pct., mens vækstbidraget fra de enkelte indkomst- og formuekomponenter opgøres i pct.-point. Figur 1.1: Familieækvivalerede indkomster efter skat. *Kapitalindkomst* omfatter renteindtægter, renteudgifter, afkast af egen bolig, aktieindkomst samt anden kapitalindkomst. *Midlertidige indkomstelementer* omfatter det midlertidige børnetilskud, engangstilskud til overførselsmodtagere og udbetaling af indefrosne feriepenge. *Øvrig indkomst* omfatter lønindkomst, virksomhedsindkomst, private pensioner, anden privat indkomst, overførsler og pensionsindbetalinger mv.

Figur 1.2: Personlige formuer. *Nettoformue* omfatter alle oplysninger i den reviderede formuestatistik, som kan opgøres fra og med 2014, og er således eksklusive unoterede aktier og offentlig gæld til inddrivelse.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Fremgangen på de finansielle markeder og stigende boligpriser har tilsvarende bidraget til væksten i befolkningens nettoformuer. Den gennemsnitlige nettoformue er steget fra ca. 1,4 mio. kr. (2019-priser) i 2019 til ca. 1,6 mio. kr. i 2021, svarende til en gennemsnitlig realvækst på 6,8 pct. pr. år, *jf. figur 1.2*. Væksten kan hovedsageligt henføres til en stigning i aktiverne fra knap 2,0 mio. kr. (2019-priser) i 2019 til ca. 2,2 mio. kr. i 2021.

Stigningen i de finansielle aktiver har bidraget til realvæksten i nettoformuerne med 2,5 pct.-point. Det skal særligt ses i lyset af stigningen i aktiekurserne i Danmark i løbet af 2020 og 2021, men dækker blandt andet også over, at mange har opsparet mere og investeret i aktiemarkedet som følge af coronapandemiens begrænsninger af forbrugsmulighederne. Fremgangen på aktiemarkedene har samtidigt bidraget til en stigning i pensionsformuerne via afkastet på pensionsselskabernes investeringer. Omtrent 2,3 pct.-point af realvæksten i den gennemsnitlige nettoformue kan henføres til stigningen i pensionsformuerne. Endelig har stigningen i boligpriserne medført et vækstbidrag fra reale aktiver på 2,0 pct.-point fra 2019 til 2021.

Nettoformuerne er steget relativt mere end de disponible indkomster fra 2019 til 2021. Det kan henføres til, at ændringer i fx boligpriser og aktiekurser har bidraget mere til udviklingen i nettoformuer end til udviklingen i de disponible indkomster. Eksempelvis udgør det imputerede afkast af egen bolig typisk en mindre del af den disponible indkomst end ejendommens andel af nettoformuen, hvorfor stigende boligpriser har større betydning for nettoformuerne end for de disponible indkomster.

Det skal bemærkes, at stigningen i købekraften som følge af de reale stigninger i de disponible indkomster og nettoformuerne efterfølgende er blevet reduceret af forbrugerprisstigningerne i 2022. Det fremgår fx af tal fra Danmarks Statistik, der indikerer en real nedgang i den gennemsnitlige familieækvivalerede disponible indkomst¹ og den gennemsnitlige nettoformue² på henholdsvis -0,2 pct. og -0,1 pct. pr. år fra 2019 til 2022.

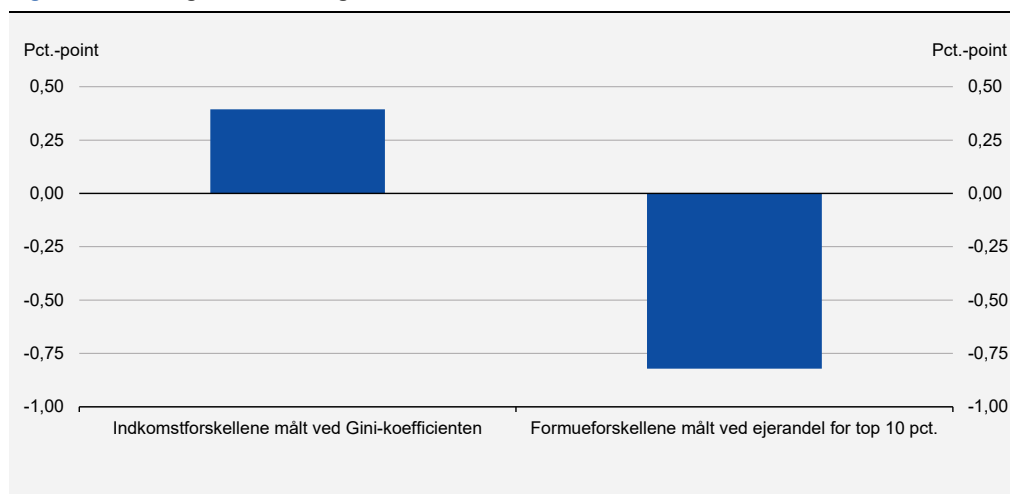
De økonomiske forskelle fra 2019 til 2021

Midlertidige forhold, herunder som følge af konjunkturudvikling mv., kan have væsentlig betydning for de målte økonomiske forskelle i befolkningen. Det er tydeligt i perioden fra 2019 til 2021, hvor midlertidige forhold knyttet til coronapandemien var kraftigt medvirkende til, at indkomstforskellene steg, og formueforskellene faldt. Det illustrerer, at år-til-år ændringer i indkomst- eller formueforskellene ikke skal overfortolkes.

Fra 2019 til 2021 steg indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten med ca. 0,39 pct.-point, mens andelen af nettoformuerne, som er ejet af de 10 pct. med de højeste formuer, faldt med ca. 0,80 pct.-point, *jf. figur 1.3*.

¹ Til beregningen af realvækst i den gennemsnitlige disponible indkomst anvendes tabel INDKF201 på statistikbanken.dk. De individbaserede indkomstopgørelser foretaget af Danmarks Statistik afviger en smule fra de økonomiske ministeriers opgørelser. Det skal bemærkes, at der er forskel på individuelle og makroøkonomiske opgørelser af de disponible indkomster, som medfører forskelle i den opgjorte udvikling. Forskellene omfatter blandt andet indregning af pensionsindbetalinger og -udbetalinger samt periodisering af feriepenge.

² Til beregningen af realvækst i den gennemsnitlige nettoformue anvendes tabel FORMUE11 på statistikbanken.dk. I kapitel 3 belyses udviklingen i befolkningens personlige formuer frem til 2021, idet arbejdet med at konsolidere og analysere datagrundlaget blev afsluttet medio november 2023.

Figur 1.3 Ændring i indkomst- og formueforskellene fra 2019 til 2021

Anm.: Indkomstforskellene er beregnet med udgangspunkt i familieækvivalerede indkomster. Ejerandelen for top 10 pct. er beregnet med udgangspunkt i 2014-definitionen af personlig nettoformue, og er således eksklusive blandt andet unoterede aktier.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Det største bidrag til stigningen i indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten fra 2019 til 2021 kommer fra aktieindkomsterne, hvilket er en konsekvens af den generelle fremgang på aktiemarkedet i løbet af 2020 og 2021. Derudover kan en del af stigningen tilskrives udbetalingen af indefrosne feriepenge i 2021, idet udbetalingen af disse midler udgjorde en større andel af den disponible indkomst i den øvre halvdel af indkomstfordelingen end i den nedre halvdel. Midlerne var alternativt blevet udbetalt ved overgang til folkepension og ændrer således ikke på de enkelte personers livsindkomst og dermed heller ikke på forskellene på livsindkomster.

Reduktionen i formueforskellene fra 2019 til 2021 skal blandt andet ses i lyset af stigende boligpriser. Boligpriserne påvirker befolkningens reale aktiver forskelligt alt efter, hvordan deres formue er sammensat. Reale aktiver, herunder boliger, udgør således en langt større andel af formuen for de øvrige 90 pct. af formuefordelingen end for de 10 pct. med de største formuer (top 10 pct.). Stigningen i boligpriserne medfører derfor alt andet lige en større relativ stigning i nettoformuen for de øvrige 90 pct. end for top 10 pct.

Stigende boligpriser bidrager til at reducere formueforskellene i perioder, hvor værdien af fast ejendom stiger mere end de øvrige formuekomponenter, mens det omvendte gælder ved faldende boligpriser. Man skal således være varsom med at fortolke aftagende formueforskelle under midlertidige højkonjunkturer som en strukturel nedgang i formueforskellene. Det kræver en længere tidsperiode at vurdere strukturelle ændringer i både indkomst- og formueforskellene.

1.2 Ændringer i demografiske og strukturelle faktorer har øget indkomstforskellene og reduceret formueforskellene

Ændringer i demografiske og strukturelle faktorer i befolkningen har haft væsentlig betydning for udviklingen i de økonomiske forskelle siden 1994. Befolkningen er blevet ældre, og der er kommet flere indvandrere til landet. Samtidig er antallet af studerende steget, og befolkningens uddannelsesniveau er generelt øget.

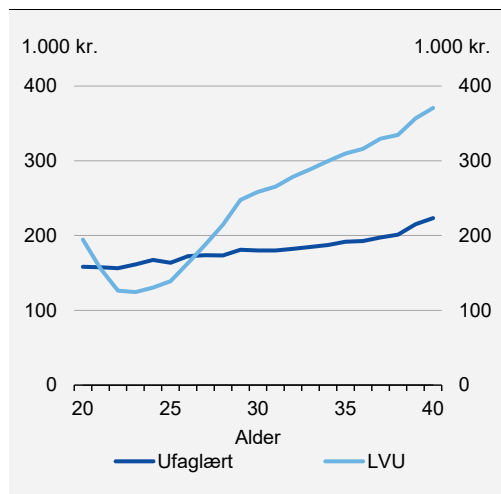
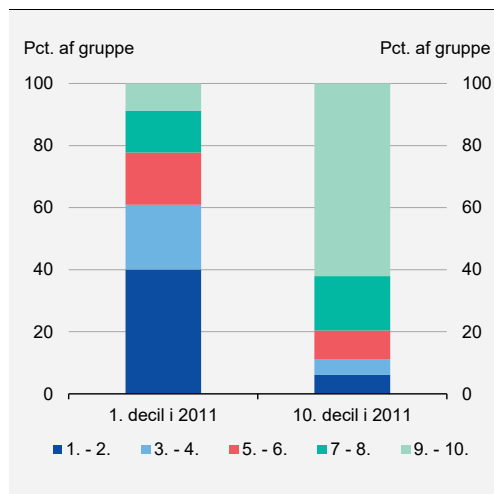
Sammenhængen mellem ændringer i demografiske og strukturelle faktorer og udviklingen i de økonomiske forskelle i befolkningen skyldes, at forskellige befolkningsgrupper har forskellige indkomst- og formueniveauer, og at både indkomster og formuer varierer naturligt over livet.

Flere studerende har øget indkomstforskellene

En væsentlig del af stigningen i indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten siden 1994 skyldes, at uddannelsestilbøjeligheden i befolkningen generelt er øget. Det kommer fx til udtryk ved en stigning i andelen af personer med en lang videregående uddannelse. Et højere uddannelsesniveau i befolkningen bidrager til højere produktivitet og dermed øget velstand, men har også betydning for indkomstforskellene ad flere kanaler.

For det første bidrager en større andel af personer med en lang videregående uddannelse til at øge indkomstforskellene *mellem* aldersgrupper. Det skyldes, at indkomsterne typisk er relativt lave for unge under uddannelse, men stiger efter endt uddannelse i takt med stærkere tilknytning til arbejdsmarkedet. Større indkomstforskelle mellem aldersgrupper har ikke i sig selv betydning for forskellene i livsindkomster. Men relativt små disponible indkomster for personer under uddannelse kan være forbundet med et behov for at udjævne forbruget over livet gennem forbrug af formue og opbygning af gæld i studietiden.

Et højere uddannelsesniveau bidrager også til indkomstforskellene *inden for* aldersgrupper. Det kan henføres til, at personer med forskellige uddannelsesniveauer har forskellige indkomstprofiler over livet. Personer fra årgang 1981, som i 2021 har opnået en lang videregående uddannelse, har i gennemsnit haft en lavere disponibel indkomst i deres studieår end personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse på samme alder. Efter endt uddannelse var den gennemsnitlige disponible indkomst modsat højere for personer med en lang videregående uddannelse, *jf. figur 1.4*.

Figur 1.4 Disponibel indkomst for årgang 1981 opdelt på alder og uddannelsesniveau**Figur 1.5** Placering i indkomstfordelingen i 2021 opdelt på indkomstdecil i 2011

Anm.: Figur 1.4: Familieækvivalerede indkomster i 2021-priser. Se også anmærkning til figur 2.24. Figur 1.5: Indkomstdeciler afgrænses ved at rangere befolkningen efter familieækvivaleret indkomst. Personer, som var i befolkningen i 2011 og 2021. Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Indkomsterne varierer således naturligt over livet, hvilket afspejler sig i indkomstmobiliteten gennem livet. Mange personer placeret i bunden af indkomstfordelingen i 2011 var således rykket op i indkomstfordelingen i 2021, mens mange personer placeret i toppen af indkomstfordelingen i 2011 var rykket ned i indkomstfordelingen i 2021. Godt 40 pct. af de personer, som var i 1. indkomstdecil i 2011, var i 5. indkomstdecil eller højere i 2021, mens knap 10 pct. af de personer, som var i 10. indkomstdecil i 2011, var i 4. indkomstdecil eller lavere, *jf. figur 1.5*.

Indkomstfremgangen for personer i den nedre del af indkomstfordelingen i 2011 kan især henføres til skift i arbejdsmarkedsstatus. Personer i 1. indkomstdecil i 2011 har i høj grad skiftet status fra studerende eller ledig til beskæftiget. Omvendt har personer, som var i 10. indkomstdecil i 2011, i høj grad trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet.

Flere ældre og et højere uddannelsesniveau har reduceret formueforskellene

Ændringer i befolkningssammensætningen har også betydning for udviklingen i befolkningens nettoformuer og formueforskellene i befolkningen. Virkningen af demografiske og strukturelle faktorer på nettoformuen er imidlertid ikke entydig. Siden 1997 har disse faktorer således haft modsatte virkninger på nettoformuen.

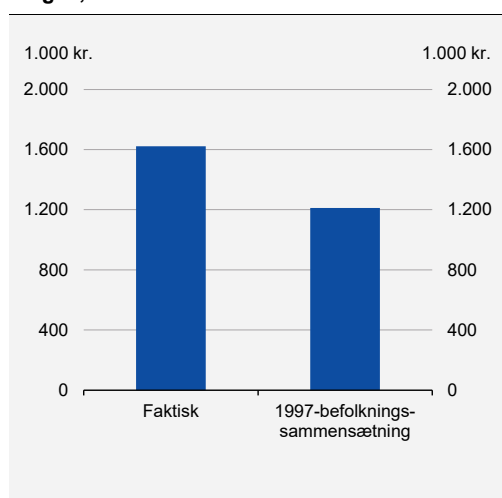
En større andel af studerende og indvandrere i befolkningen har bidraget til at reducere den gennemsnitlige nettoformue, idet disse grupper typisk har en relativt lille formue. Studerende har typisk et begrænset grundlag for at opbygge nettoformue som følge af relativt lav indkomst, mens indvandrere generelt ankommer til Danmark uden væsentlig formue.

I modsat retning trækker, at et højere uddannelsesniveau i befolkningen bidrager til en højere gennemsnitlig nettoformue som følge af, at nettoformuen generelt er højere blandt personer med en videregående uddannelse, hvilket blandt andet kan tilskrives højere livsindkomst. Her til kommer, at andelen af personer over 50 år er steget siden 1997, hvilket også bidrager til en

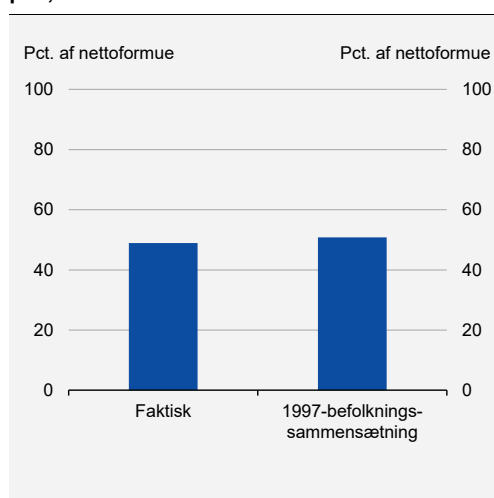
stigning i nettoformuen. Det skyldes, at personer omkring pensionsalderen har en relativt høj formue, og at formuen blandt personer i denne gruppe er steget fra 1997 til 2021 blandt andet som følge af modningen af arbejdsmarkedspensionerne.

Samlet set har udviklingen i demografiske og strukturelle faktorer isoleret set betydet, at den gennemsnitlige nettoformue er steget med ca. 410.000 kr. siden 1997, *jf. figur 1.6*. Det svarer til en realvækst på 33,9 pct.

Figur 1.6 Gennemsnitlig nettoformue i befolkningen, 2021

Figur 1.7 Andel af nettoformuen ejet af top 10 pct., 2021

Anm.: Personlig formue for 18+-årige. Se også anmærkning til figur 3.25.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Ændringer i befolknings-sammensætningen har modsat bidraget til at reducere formueforskellene. Siden 1997 har udviklingen i demografiske og strukturelle faktorer isoleret set bidraget til at reducere ejerandelen for top 10 pct. med ca. 1,9 pct.-point i 2021, *jf. figur 1.7*.

Reduktionen i formueforskellene målt ved ejerandel for top 10 pct. er især drevet af den ændrede alderssammensætning og det højere uddannelsesniveau i befolkningen. Ældre personer, der typisk har opbygget en forholdsvis stor formue, udgør således en større andel af befolkningen, mens andelen af unge voksne udgør en mindre andel i 2021 end i 1997. Samtidig er antallet af ufaglærte reduceret, hvis formue typisk er lavere end formuerne blandt personer med en erhvervskompetencegivende uddannelse.

1.3 Reformen har styrket de økonomiske incitament til beskæftigelse

Der er igennem de seneste årtier gennemført en række reformer, der har styrket dansk økonomi og øget velstanden. Hovedparten af reformerne har haft til formål at øge arbejdsstyrken og den strukturelle beskæftigelse. Det omfatter reformer af skattesystemet, overførselssystemet og reglerne for tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Flere af reformerne har bidraget til, at det bedre kan betale sig at være i beskæftigelse fremfor at være ledig samt at yde en ekstra indsats for personer i beskæftigelse.

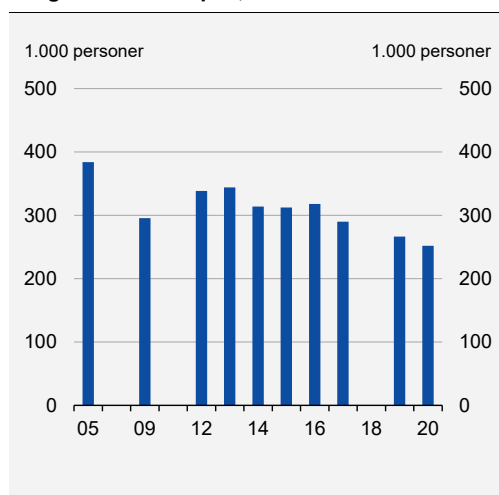
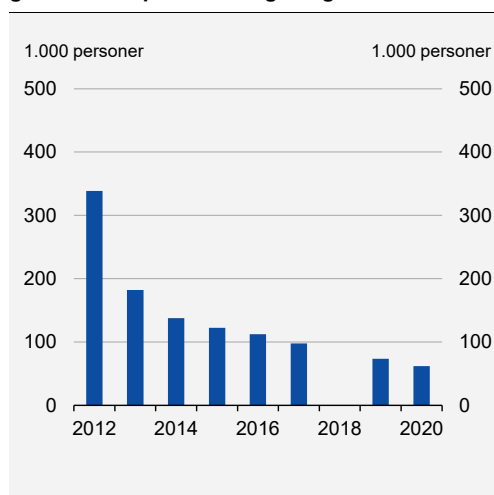
Fx er skatten på arbejdsindkomst blevet lempet, herunder ved indførelsen og efterfølgende forhøjelser af beskæftigelsesfradraget. I overførselssystemet er dagpengeperioden gradvis blevet forkortet, og ydelserne til specifikke grupper i kontanthjælpssystemet er løbende blevet tilpasset. Det har også betydning, at der blev gennemført en afdæmpet regulering af en række indkomsterstøttende overførsler fra 2016 til 2023.

Det har medvirket til, at antallet af personer med relativt små økonomiske incitamenter til at arbejde, svarende til nettokompensationsgrader over 80 pct., er reduceret med godt 132.000 personer fra 2005 til 2020. Således var der ca. 252.000 personer med en nettokompensationsgrad over 80 pct. i 2020, *jf. figur 1.8*.

Regeringen fortsætter reformsporet. Regeringen har en målsætning om at løfte den strukturelle beskæftigelse med 45.000 personer. For at realisere dette mål har regeringen indgået en række aftaler, herunder en reform af universitetsuddannelserne, og der er enighed om en SU-reform. Disse reformer tilsigter blandt andet at få flere tidligere ind på arbejdsmarkedet. Derudover bidrager flere aftaler også til at øge det økonomiske incitament til beskæftigelse. Det gælder blandt andet aftalen om et nyt kontanthjælpssystem og personskattereformen. Samlet set har regeringen allerede truffet beslutning om at gennemføre reformer, som øger arbejdsudbuddet med knap 29.000³ personer.

Med personskattereformen lempes skatten på arbejdsindkomster med godt 10 mia. kr. Det vurderes, at skattereformen vil reducere antallet af personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. med i størrelsesordenen 17.500 personer, når den er fuldt indfasat. Det kan særligt henføres til forhøjelserne af beskæftigelsesfradraget og det særlige beskæftigelsesfradrag til enlige forsørgere.

³ Opgørelsen er inklusive SU-reform.

Figur 1.8 Antal personer med nettokompensationsgrader over 80 pct., 2005-2020**Figur 1.9** Personer med nettokompensationsgrad over 80 pct. i 2012 og i følgende år

Anm.: Der er ikke foretaget opgørelser for årene 2006-2008, 2010-2011 og 2018. Se også anmærkning til figur 4.22.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Nettokompensationsgraderne afspejler individuelle karakteristika på et givent tidspunkt i livet. For den enkelte person er nogle af disse karakteristika typisk konstante gennem arbejdslivet, fx uddannelsesniveauet, mens andre faktorer kan ændre sig i takt med alderen, fx forsørgerstatus, arbejdsmarkedsanciennitet mv.

Det bidrager til, at der fra et år til det næste er stor udskiftning i gruppen af personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. Knap halvdelen af gruppen udskiftes fra et år til det næste. For de fleste personer, der forlader gruppen med nettokompensationsgrader over 80 pct., er der tale om en permanent afgang fra gruppen.

I 2012 var der ca. 339.000 personer med en nettokompensationsgrad over 80 pct. Heraf har ca. 62.000 personer fortsat nettokompensationsgrader over 80 pct. i 2020, svarende til ca. 18 pct., *jf. figur 1.9*.

Personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. er blandt andet kendetegnet ved at have lavere timelønninger og højere estimerede transportudgifter end gennemsnittet for alle. Samtidig er gruppen i højere grad end andre forsikret mod ledighed.

Når personer kun kortvarigt har en nettokompensationsgrad over 80 pct., skyldes det blandt andet, at timelønnen stiger, fx som følge af mere erhvervs erfaring. For andre kan reduktionen i nettokompensationsgraden henføres til et fald i transportudgifterne. Det kan skyldes, at personer opnår beskæftigelse tættere på bopælen, eller flytter tættere på arbejdspladsen.

En forklaring kan også være en kombination, hvis en person flytter til et område, hvor jobmulighederne er bedre – og derfor både opnår en høj timeløn og lavere transportudgifter. Herudover kan der være nogle, som melder sig ud af a-kassen, og derfor ikke længere har ret til dagpenge i tilfælde af ledighed, hvilket resulterer i en lavere nettokompensationsgrad.

Når nogle personer igennem længere tid har høje nettokompensationsgrader, skyldes det omvendt, at disse faktorer ikke ændrer sig særligt med tiden. Personer, der i længere tid har en nettokompensationsgrad over 80 pct., har typisk en mindre stigning i timelønnen end personer, der kun kortvarigt har en nettokompensationsgrad over 80 pct. Herudover er de estimerede transportudgifter højere for personer, der gennem længere tid har en nettokompensationsgrad over 80 pct., ligesom disse personer i højere grad vedbliver at være forsikret mod ledighed.

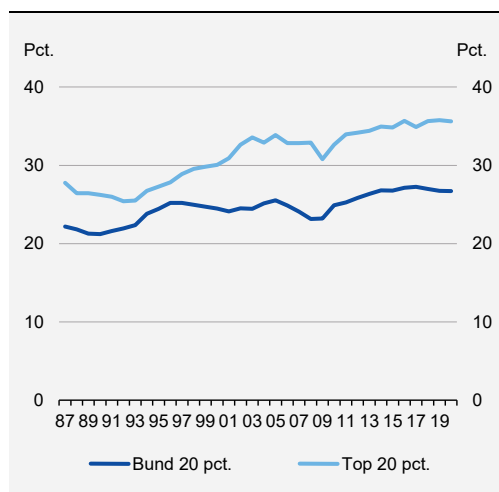
1.4 Geografisk opdeling af indkomstgrupper kan reducere den sociale mobilitet

I de seneste godt 30 år er graden af uens bosætning opdelt på indkomst steget, når der ses på tværs af sogne. Børnefamilier med relativt lave og høje indkomster bor i højere grad end tidligere i samme sogne som andre børnefamilier med samme indkomstniveau. Det kan måles med et indeks for graden af uens bosætning, der angiver, hvor stor en andel af familierne i en bestemt gruppe, fx børnefamilier med de 20 pct. laveste indkomster, der vil skulle flytte til andre sogne for at opnå en lige fordeling af gruppen.

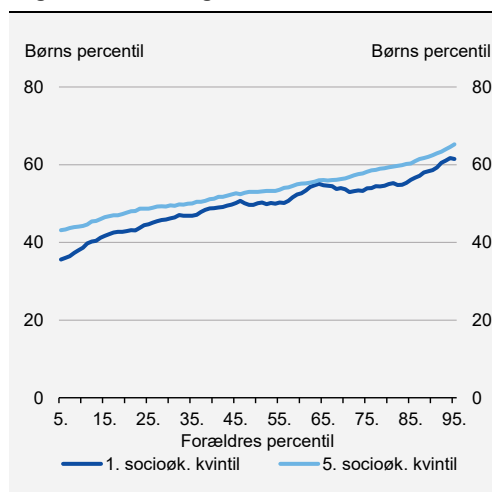
I 2020 skulle knap 36 pct. af børnefamilierne eller godt *hver tredje* børnefamilie med indkomster i top 20 pct. flytte til andre sogne for at være lige fordelt på alle sogne, mens knap 27 pct. af børnefamilierne eller godt *hver fjerde* børnefamilie med indkomster i bund 20 pct. skulle flytte til andre sogne for at være lige fordelt, *jf. figur 1.10*.

Flere faktorer bidrager til den stigende geografiske opdeling af børnefamilier med hensyn til indkomster. De faktorer, som har betydning for udviklingen i befolkningens indkomster og for indkomstforskellene generelt, kan også bidrage til at forklare udviklingen i den geografiske opdeling af børnefamilier med hensyn til indkomster. Det omfatter fx udviklingen i forskellige indkomstkompener – såsom kapital- og aktieindkomster – og ændringer i befolkningssammensætningen, herunder med hensyn til uddannelsesniveau og herkomst.

Figur 1.10 Graden af uens bosætning for bund 20 pct. og top 20 pct. af børnefamilierne, 1987-2020

Figur 1.11 Placering i indkomstfordelingen opdelt på den socioøkonomiske kvintilplacering for sognet som barn og forældres indkomst

Anm.: Familieækvivalerede disponible indkomster. Figur 1.10: Se også anmærkning til figur 5.2 og figur 5.3. Figur 1.11: Se også anmærkning til figur 5.15 og figur 5.16.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

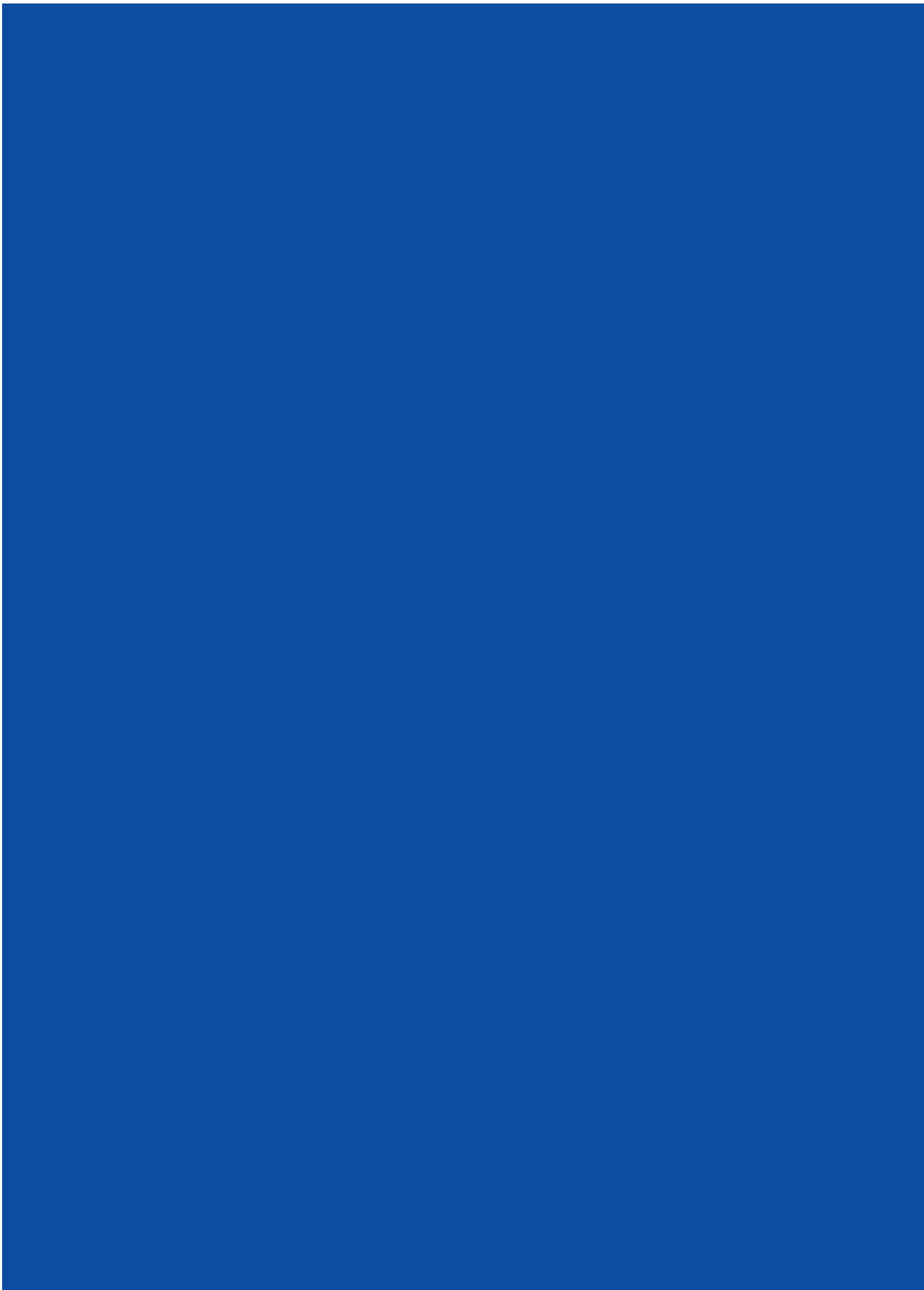
Danmark bliver i internationale sammenhænge ofte fremhævet som et land med relativ høj social mobilitet med hensyn til indkomster og uddannelse. Det er imidlertid velkendt, at en persons familiemæssige baggrund har betydning for egne valg og præstationer.

Ud over den familiemæssige baggrund kan en persons præstationer og valg være påvirket af omgivelser og relationer uden for familien. Påvirkningen fra omgivelserne på egne præstationer og valg kaldes i den økonomiske litteratur for *nærmiljøeffekter*. Litteraturen peger på, at nærmiljøet har betydning for, hvordan børn og unge klarer sig i uddannelsessystemet, tilbøjeligheden til at begå kriminalitet, børn og unges sundhed og den sociale mobilitet i indkomster mellem generationer.

Givet, at den geografiske opdeling med hensyn til indkomster over tid er stigende, er det nærliggende at se nærmere på, om den sociale mobilitet varierer med den socioøkonomiske sammensætning af beboerne i det sogn, som personerne vokser op i. Med udgangspunkt i andelen af beboere i sognet med beskæftigelse og andelen med kompetencegivende uddannelse samt beboernes gennemsnitlige placering i den nationale indkomstfordeling for erhvervsindkomster er landets godt 2.100 sogne opdelt i *fem socioøkonomiske kvintiler* med lige mange sogne i hvert kvintil.

Der er tegn på, at en persons nærmiljø har betydning for den sociale mobilitet i indkomst. Børn af forældre med samme indkomstniveau opnår typisk en højere placering i indkomstfordelingen, hvis de er opvokset i et sogn med en højere socioøkonomisk kvintilplacering. Personer opvokset i sogne i 5. socioøkonomiske kvintil er således placeret ca. 4 percentiler højere i gennemsnit i indkomstfordelingen som voksen end personer af forældre med et tilsvarende indkomstniveau opvokset i sogne i 1. socioøkonomiske kvintil, *jf. figur 1.11*.

Det tyder dog på, at en persons nærmiljø i barndommen har mindre betydning for indkomstmobiliteten end vedkommendes familiemæssige baggrund. Forskellen på børns placering i indkomstfordelingen som voksen er fx større mellem børn af forældre med relativt høje og lave indkomster end mellem børn af forældre med et tilsvarende indkomstniveau, der er opvokset i sogne med henholdsvis en relativt stærk og relativt svag socioøkonomisk sammensætning.

2. Indkomstudvikling og -forskelle

Danmark er kendetegnet ved at være et velstående land med små indkomstforskelle i befolkningen. En del af forskellene i indkomsterne kan tilskrives den naturlige indkomstudvikling gennem livet, men også frivillige, personlige valg og omstændigheder i løbet af livet har betydning. Den disponible indkomst er således typisk lav blandt studerende, mens indkomsten øges gennem den erhvervsaktive alder, i takt med at kompetencer og erhvervs erfaring tilegnes. Ved tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet falder indkomsten typisk igen.

Personlige valg som følge af præferencer for fritid, såsom at arbejde på deltid eller at arbejde ekstra mange timer, har betydning for indkomsten. Desuden er der situationer, hvor den disponible indkomst kan være lav af forskellige årsager. Det kan være kortvarigt, enten på grund af selvvalgte årsager, såsom orlov eller opstart af virksomhed, eller på grund af andre omstændigheder, som fx ledighed. Tilsvarende kan den disponible indkomst være midlertidigt høj, fx som følge af et år med højt afkast fra selvstændig virksomhed eller midlertidigt høj kapitalindkomst. For nogle kan indkomsten også være lav i en længere periode, fx hvis erhvervsvejen er blevet nedsat på grund af sygdom, handicap eller sociale forhold.

Udviklingen i indkomster og indkomstforskellene i perioden fra 2019 til 2021 skal ses i lyset af, at 2020 og 2021 på mange måder var specielle år. Coronapandemien førte til, at samfundet i flere omgange blev lukket ned, og det blev modsvaret af en række initiativer med henblik på at holde hånden under dansk økonomi under nedlukningerne.

Initiativerne har bidraget positivt til udviklingen i de disponible indkomster. Udbetalingen af indefrosne feriepenge øgede direkte de disponible indkomster. De erhvervsrettede initiativer bidrog til, at få virksomheder gik konkurs under nedlukningerne, og blandt andet lønkomensationen til virksomheder berørt af nedlukningerne var med til at fastholde en høj beskæftigelse. Og den høje beskæftigelse bidrog til væksten i de disponible indkomster på tværs af indkomstfordelingen i 2021.

Hovedbudskaberne i kapitlet er:

- Danskernes reale disponible indkomster er i gennemsnit steget med ca. 21.000 kr. fra 2019, som er seneste hele år uden påvirkning fra coronapandemien, til 2021, som er det seneste år med indkomstoplysninger på individniveau. Det svarer til en stigning på 7,6 pct. Heraf kan 1,6 pct.-point tilskrives udbetalingen af indefrosne feriepenge.
- Indkomstfremgangen fra 2019 til 2021 er bredt funderet på tværs af indkomstniveauer, hvilket særligt skal ses i lyset af et stærkt arbejdsmarked, som har øget lønindkomsten i næsten alle indkomstdeciler. Især i 1. indkomstdecil var indkomstfremgangen forholdsvis høj og udgjorde 12,4 pct. Udbetalingen af indefrosne feriepenge bidrog isoleret set til at øge indkomstfremgangen med 0,6 pct.-point.

- Indkomstmobiliteten over livet betyder, at det ofte ikke er de samme personer, der befinder sig i et givent indkomstdecil fra det ene år til det næste. Indkomstudviklingen opdelt på indkomstdeciler i året afspejler således ikke i fuld grad den indkomstudvikling, som konkrete personer oplever fra år til år. Personer, som i 2011 var placeret i den nedre del af indkomstfordelingen, har oplevet en relativ større indkomstfremgang over de seneste ti år end personer, som i 2011 var placeret i den øvre del af indkomstfordelingen.
- Indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten er steget med 0,39 pct.-point fra 2019 til 2021. Udviklingen i indkomstforskellene kan især tilskrives stigningen i aktieindkomster og anden kapitalindkomst som følge af den generelle fremgang på aktie- og kapitalmarkederne i 2020 og 2021. Udbetaling af indefrosne feriepenge bidrog isoleret set til at øge indkomstforskellene med 0,09 pct.-point.
- Set i et længere perspektiv har aktieindkomster også været en væsentlig drivkraft for øgede indkomstforskelle. I perioden fra 2001 til 2021, hvor der foreligger oplysninger af forholdsvis høj kvalitet, har udviklingen i de registrerede aktieindkomster således bidraget med 2,0 pct.-point af den samlede stigning i indkomstforskellene på 6,7 pct.-point. Bidraget er drevet af, at aktieindkomsterne udgør en større andel af de disponible indkomster i 2021 end i 2001. Aktieindkomsterne er samtidigt blevet en smule mere lige fordelt i befolkningen, hvilket modsat bidrager til at reducere indkomstforskellene fra 2001 til 2021.
- Indkomsterne varierer naturligt gennem livet, og siden 1990'erne er sammenhængen mellem alder og indkomst blevet tydeligere. Det hænger især sammen med øget uddannelsestilbøjelighed og –niveau, hvor flere studerende har relativt lave indkomster i en længere periode, og hvor flere personer har relativt høje indkomster som følge af deres opnåede uddannelse og anciennitet på arbejdsmarkedet.
- Indkomstforskellene er typisk lavere for personer på et enkelt alderstrin end for befolkningen som helhed. Indkomstforskellene opdelt på alder er højest for unge voksne, hvilket skal ses i lyset af, at mange unge voksne fortsat er under uddannelse og derfor har forholdsvis små indkomster.
- Indkomstforskellene er steget i alle aldersgrupper i de seneste årtier, men årsagerne er forskellige. For personer i aldersgrupperne 20-55 år er det især øget uddannelsestilbøjelighed, der har medvirket til større indkomstforskelle, mens det for ældre aldersgrupper især er kapitalindkomster, i form af blandt andet aktieindkomst og imputeret afkast af egen bolig, der har bidraget til større indkomstforskelle.
- Andelen af befolkningen i lavindkomstgruppen er reduceret fra 8,2 pct. i 2019 til 7,7 pct. af befolkningen i 2021. Lavindkomstgruppen omfatter personer med en relativ lav disponibel indkomst sammenlignet med befolkningen som helhed.
- Andelen af børn i lavindkomstgruppen er faldet fra 7,3 pct. i 2019 til 6,3 pct. i 2021. Faldet skal ses i lyset af fremgangen på arbejdsmarkedet, som blandt andet har bidraget til at reducere antallet af kontanthjælpsmodtagere, ligesom det midlertidige børnetilskud også har bidraget.

2.1 Udviklingen i de disponible indkomster

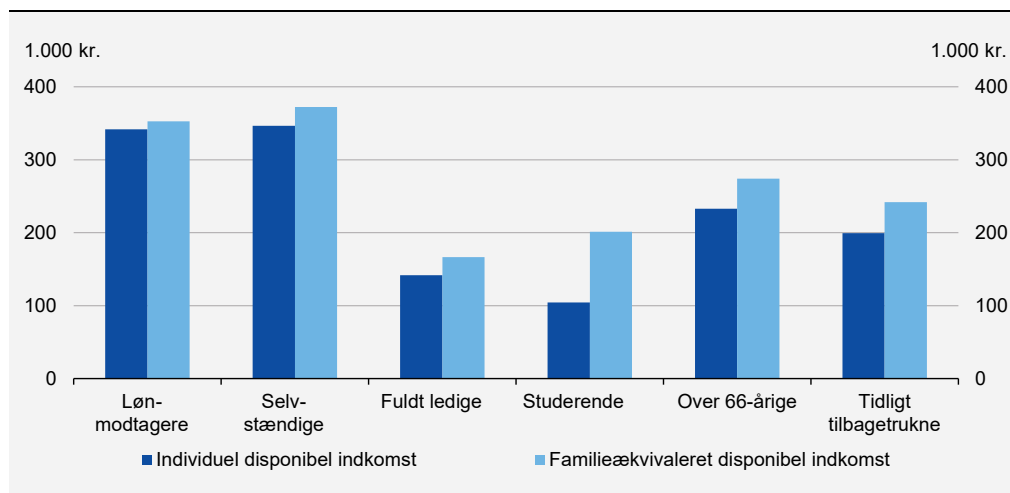
Når indkomstudviklingen belyses, tages der typisk udgangspunkt i befolkningens årlige disponible indkomster. Disponibel indkomst er opgjort som indkomst fratrukket skat og indbetaling til pensionsordninger. De enkelte indkomstelementer er beskrevet nærmere i *bilag 2.1*.

Den disponible indkomst er et mål for personers og familiers forbrugsmuligheder optjent i et givent år – men siger ikke noget om det faktiske valg af forbrug og udgifter til forbrug, herunder forbrugsafgifter. De disponible indkomster er opgjort før boligudgifter, herunder med inkludering af et beregnet tillæg til indkomsten for boligejere for at få et indkomstbegreb, der er sammenlignelig med lejernes før husleje. Imputeret afkast af egen bolig opgøres som 4 pct. af ejendomsværdien. Det skal bemærkes, at der også er andre faktorer end disponibel indkomst, som har betydning for familiernes forbrugsmuligheder i et givent år. Det gælder eksempelvis familiernes nettoformue, som gennem opsparing og låntagning gør det muligt at flytte forbrug fra én periode til en anden, *jf. kapitel 3*.

Størrelsen på den *individuelle* disponible indkomst hænger i høj grad sammen med arbejdsmarkedstilknytning. Den individuelle disponible indkomst er i gennemsnit størst for beskæftigede, hvor indkomsten hovedsageligt består af erhvervsindkomst i form af løn eller overskud af egen virksomhed. For personer over pensionsalderen, ledige og andre uden for arbejdsmarkedet består indkomsten hovedsageligt af overførselsindkomst.

For lønmodtagere og selvstændige udgør den gennemsnitlige individuelle disponible indkomst knap 350.000 kr. i 2021. Den individuelle disponible indkomst er lavest blandt studerende og udgør lidt under 105.000 kr. i 2021, *jf. figur 2.1*.

Figur 2.1 Gennemsnitlig disponibel indkomst opdelt på arbejdsmarkedstilknytning, 2021

Anm.: *Lønmodtagere* omfatter fuldtidsbeskæftigede, deltidsansatte og delårsbeskæftigede, men ikke de personer, der er fyldt 67 år ved udgangen af 2021 og dermed har mulighed for at modtage folkepension. *Tidligt tilbagetrukne* omfatter gruppen af førtidspensionister, seniorpensionister og personer på efterløn. Børn under 18 år og personer med ukendt forsørgelsesgrundlag er ikke vist i figuren.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

For at gøre det muligt at sammenligne forbrugsmuligheder på tværs af antal personer i familierne tages der udgangspunkt i de *familieækvivalerede* disponible indkomster. De familieækvivalerede indkomster er især højere end den individuelle disponible indkomst blandt studerende, mens forskellen er begrænset blandt lønmodtagere. Studerende har i gennemsnit en familieækvivaleret disponibel indkomst på godt 200.000 kr. i 2021, hvilket er næsten dobbelt så meget som den individuelle disponible indkomst.

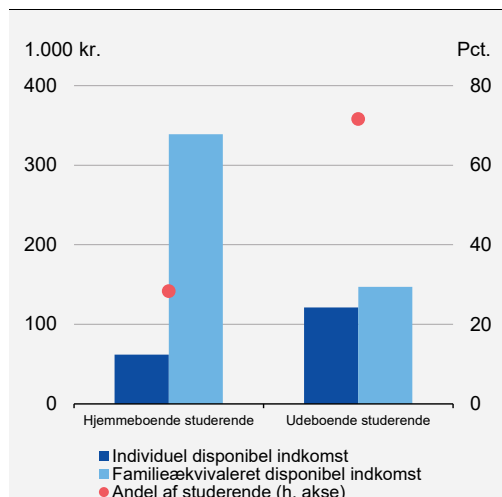
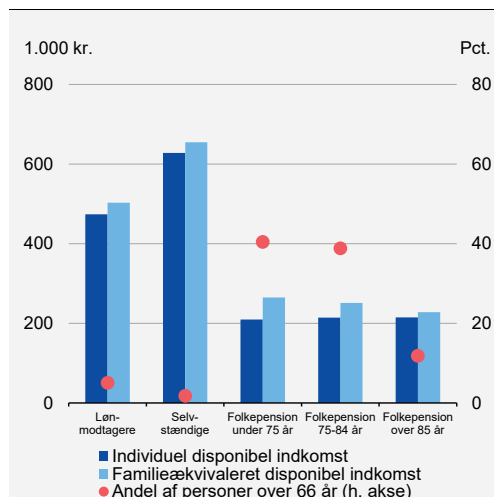
Med ækvivaleringen af de disponible indkomster tages højde for stordriftsfordele i familien, samtidig med, at familiens samlede indkomst deles ligeligt ud på alle medlemmerne af familien. Forskellen på den individuelle disponible indkomst og den familieækvivalerede disponible indkomst skal ses i lyset af, at indkomsten har større værdi for par og børnefamilier, idet de typisk har forholdsmæssigt færre udgifter målt pr. person til en række goder, eksempelvis sofa og forsikringer samt el, vand og varme.

I familier med mere end ét medlem er den familieækvivalerede disponible indkomst derfor højere end den gennemsnitlige disponible indkomst pr. person i familien. Eksempelvis vil en familie bestående af to voksne og to børn med en samlet disponibel indkomst på 400.000 kr. (100.000 kr. pr. person) opleve, at indkomsten rækker længere, end en person, der bor alene med en disponibel indkomst på 100.000 kr.

For nogle personer er der særlig stor forskel på deres individuelle disponible indkomst og den familieækvivalerede disponible indkomst. Det skyldes, at de familieækvivalerede disponible indkomster er påvirket af andre familiemedlemmers indkomster. Eksempelvis vil den familieækvivalerede disponible indkomst være væsentligt *højere* for studerende, der bor sammen med forældre eller en partner med lønindkomst. Modsat vil den familieækvivalerede disponible indkomst typisk være lavere end de individuelle disponible indkomster for de studerendes forældre.

Den individuelle disponible indkomst er lavere for hjemmeboende studerende end for udeboende, da SU-satsen er lavere. Den familieækvivalerede disponible indkomst er derimod højere blandt hjemmeboende studerende, da de får del i de forbrugsmuligheder, der tilvejebringes af deres forældre, som typisk er i beskæftigelse og derved har en forholdsvis høj indkomst.

Blandt hjemmeboende studerende udgør den individuelle disponible indkomst knap 62.000 kr., mens den familieækvivalerede disponible indkomst udgør godt 340.000 kr., *jf. figur 2.2*. Blandt udeboende studerende, der udgør godt 70 pct. af alle studerende, er den individuelle disponible indkomst i gennemsnit godt 120.000 kr., mens den familieækvivalerede disponible indkomst er knap 150.000 kr.

Figur 2.2 Disponibel indkomst for studerende opdelt på hjemmeboende og udeboende, 2021**Figur 2.3** Disponibel indkomst for personer over 66 år opdelt på socioøkonomisk status, 2021

Anm.: I figur 2.2 er *hjemmeboende studerende* opgjort som studerende med en status som hjemmeboende i D-familien. Øvrige studerende indgår som *udeboende studerende*. I figur 2.3 er den socioøkonomiske status baseret på Danmark Statistiks opgørelse, hvor klassifikationen som hovedregel dannes ud fra oplysninger om den væsentligste indkomstkilde eller beskæftigelse i året. *Selvstændige* omfatter både selvstændige og medarbejdende ægtefæller.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

For gruppen af personer over 66 år er der stor forskel på den disponible indkomst alt efter tilknytningen til arbejdsmarkedet. Størstedelen af gruppen af personer over 66 år er folkepensionister med forholdsvis ens disponible indkomster på tværs af alder. De yngre folkepensionister (under 75 år) har lidt højere familieækvivaleret indkomst, hvilket skal ses i lyset af, at en større andel lever i et parforhold med dertil hørende stordriftsfordele. En mindre andel på ca. 7 pct. er i beskæftigelse og har forholdsvis høje indkomster og kan kategoriseres som lønmodtagere eller selvstændige.

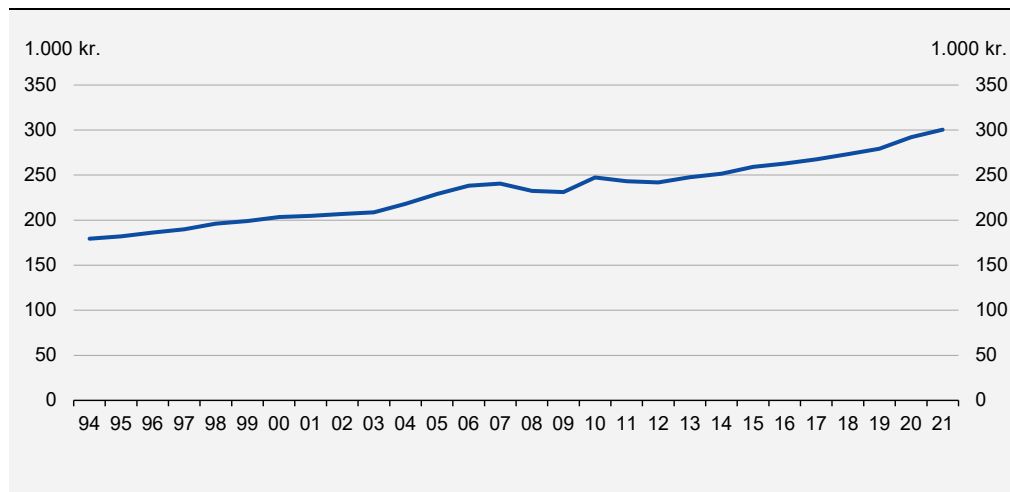
De personer i gruppen af personer over 66 år, der kan kategoriseres som egentlige lønmodtagere har i gennemsnit en individuel indkomst på ca. 475.000 kr., hvilket er mere end dobbelt så højt som folkepensionister, som har en gennemsnitlig individuel indkomst på godt 210.000 kr. i 2021, *jf. figur 2.3*.

I de følgende afsnit betragtes kun den familieækvivalerede disponible indkomst, med mindre andet er angivet.

Indkomstudvikling

De seneste årtier er de disponible indkomster steget forholdsvis jævnt, og befolkningen har dermed oplevet en betydelig velstandsfremgang. Den gennemsnitlige disponible indkomst er steget fra ca. 180.000 kr. (2021-priser) i 1994 til ca. 300.000 kr. i 2021, svarende til en gennemsnitlig realvækst på godt 1,9 pct. pr. år i perioden, *jf. figur 2.4*.

Stigningen i befolkningens disponible indkomster skyldes især øget lønindkomst siden 1994. Udviklingen i lønindkomsten skal både ses i lyset af en højere løn blandt de beskæftigede og en øget beskæftigelse. Vækstbidrag fra de enkelte indkomstelementer fremgår af *bilag 2.2*.

Figur 2.4 Gennemsnitlig disponibel indkomst, 1994-2021

Anm.: Familieækvivalerede indkomster i 2021-priser.
 Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Til trods for coronapandemien er der ikke tegn på, at udviklingen i de disponible indkomster har været lavere i 2020 og 2021 end i de foregående år. Samlet voksede indkomsterne realt med 7,6 pct. over de to år, svarende til i gennemsnit 3,7 pct. pr. år. Det er næsten dobbelt så meget som den gennemsnitlige årlige realvækst i perioden fra 1994-2019.

En del af indkomstfremgangen i 2020 og 2021 skal blandt andet ses i lyset af de initiativer, som havde til formål at holde hånden under dansk økonomi under nedlukningerne mv. Initiativerne omfatter blandt andet mulighed for udbetaling af indefrosne feriepenge i både 2020 og 2021, samt udbetaling af et engangstilskud på 1.000 kr. til overførselsmodtagere i 2020. Se *boks 2.1* for en beskrivelse af de midlertidige indkomstelementer i 2020 og 2021.

Derudover blev der indført en række midlertidige initiativer målrettet erhvervslivet, fx lønkom-pensation til virksomheder og udskudt momsbetaling, som har påvirket de disponible indkomster positivt i 2020 og 2021. Disse initiativer bidrog til at fastholde arbejdskraft i virksomhederne og understøttede en hurtig genopretning af økonomien. Den isolerede betydning af de erhvervsrettede initiativer er ikke beregnet, da der ikke umiddelbart foreligger et grundlag for at opgøre virkningen på de disponible indkomster.

Boks 2.1 Midlertidige indkomstelementer i 2020 og 2021

Indkomsterne i 2020 og 2021 var påvirket af en række midlertidige indkomstelementer. Det omfatter blandt andet det midlertidige børnetilskud, som blev indført med tilbagevirkende kraft fra medio 2019, men først blev udbetalt i 2020. Derved havde det midlertidige børnetilskud større betydning for indkomsterne i 2020, end hvis der alene var udbetalt midlertidigt børnetilskud vedrørende 2020.

Derudover blev der gennemført en række midlertidige tiltag, der havde til formål at holde hånden under dansk økonomi under coronapandemien. Disse tiltag påvirkede de disponible indkomster positivt både direkte gennem midlertidige indkomstelementer (engangstilskud til overførselsmodtagere og udbetaling af indefrosne feriepenge) og indirekte gennem erhvervsrettede initiativer, som blandt andet var medvirkende til færre konkurser og højere beskæftigelse under coronapandemien.

Engangstilskud til overførselsmodtagere

I efteråret 2020 blev der automatisk udbetalt et engangstilskud på 1.000 kr. til ca. 2,2 mio. personer, der modtog en forsørgelsesydelse i april 2020. Engangstilskuddet var skattefrit og blev undtaget i opgørelser af personlig indkomst, så det ikke havde betydning for eventuelle ydelser.

Udbetaling af indefrosne feriepenge

Det var af to omgange muligt at få udbetalt de feriepenge, som blev indefrosset i forbindelse med overgangen til det nye feriesystem. I efteråret 2020 fik lønmodtagere mulighed for at søge om udbetaling af feriemidler op-tjent i perioden 1. september 2019 til 31. marts 2020, svarende til tre ugers ferie, mens de fik mulighed for at få udbetalt de resterende feriemidler fra ultimo marts 2021. Der blev udbetalt ca. 52 mia. kr. i 2020 og ca. 35 mia. kr. i 2021.

Erhvervsrettede initiativer

Foruden de ekstraordinære udbetalinger blev der igangsat en række kompensationsordninger målrettet erhvervslivet under coronapandemien. Disse ordninger omfattede blandt andet udskudt betaling af A-skat, arbejdsmarkedsbidrag og moms, kompensation for faste omkostninger, lønkompensationsordningen samt kompensation til selvstændige, der oplevede en nedgang i omsætningen.

De erhvervsrettede initiativer har formentligt indirekte haft betydning for befolkningens disponible indkomster ved at sikre, at færre selvstændige måtte lukke deres virksomhed, og at færre lønmodtagere mistede deres job. Virkningen af de erhvervsrettede kompensationsordninger på de disponible indkomster er imidlertid svære at opgøre. I Borgensgaard (2022)¹ estimeres det, at mindst 10.400 personer undgik at miste deres job som følge af lønkompensationsordningen. Det er dog ikke muligt at udpege de konkrete personer, der undgik at miste deres job. Dermed er det ikke muligt at skønne over, hvordan lønkompensationsordningen har påvirket indkomstfordelingen.

Opdelt på arbejdsmarkedstilknytning har alle grupper oplevet en indkomstfremgang fra 2019 til 2021. Omkring 1/5 af indkomstfremgangen kan tilskrives de midlertidige indkomstelementer i forbindelse med coronapandemien, herunder især udbetalingen af indefrosne feriepenge.

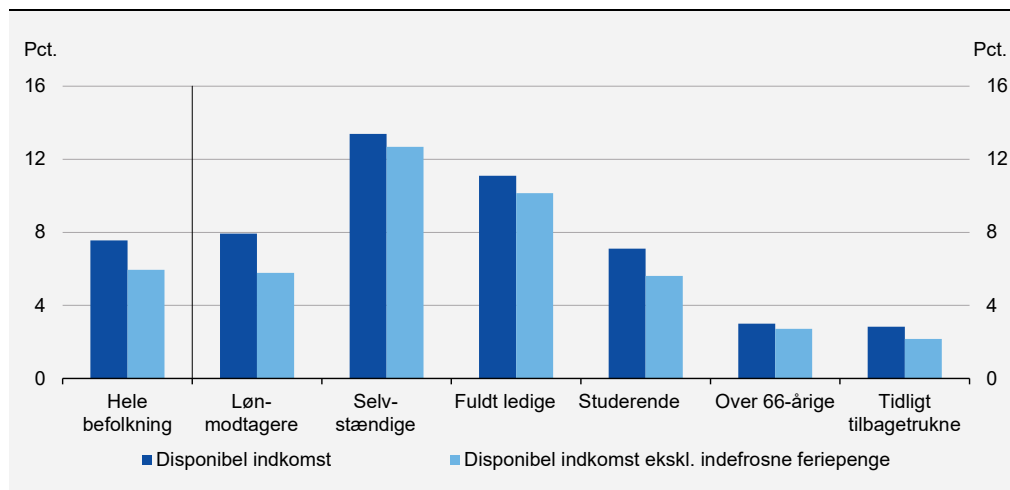
Realvæksten i den gennemsnitlige disponible indkomst var størst blandt selvstændige og udgjorde 12,7 pct. fra 2019 til 2021, når der ses bort fra udbetaling af indefrosne feriepenge, *jf. figur 2.5*. Fremgangen for selvstændige er især drevet af en stigning i kapitalindkomsten, hvilket skal ses i lyset af den generelle fremgang på aktie- og kapitalmarkederne i løbet af 2020 og 2021.

Blandt fuldt ledige var indkomstfremgangen også forholdsvis høj med en realvækst fra 2019 til 2021 på 10,1 pct. eksklusiv udbetaling af indefrosne feriepenge. Gruppen består primært af dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere. Den høje indkomstfremgang skal ses i lyset af et stærkt arbejdsmarked, hvor mange fik en tættere tilknytning til arbejdsmarkedet. Det betød blandt

¹Job Retention during the Covid-19 Pandemic, Danmarks Nationalbank.

andet, at en større andel af de ledige modtog dagpenge i stedet for kontanthjælp, der er en lavere ydelse. Derudover var der flere (kategoriseret som) fuldt ledige med en supplerende lønindkomst i 2021.

Figur 2.5 Realvækst i disponibel indkomst opdelt efter arbejdsmarkedstilknytning fra 2019 til 2021

Anm.: Familieækvivalerede indkomster. *Lønmodtagere* omfatter fuldtidsbeskæftigede, deltidsansatte og delårsbeskæftigede, men ikke de personer, der er fyldt 67 år ved udgangen af 2021 og dermed har mulighed for at modtage folkepension. *Tidligt tilbagetrukne* omfatter gruppen af førtidspensionister, seniorpensionister og personer på efterløn. Børn under 18 år og personer med ukendt forsørgelsesgrundlag er ikke vist i figuren.

Kilde: Egne beregninger lovmodellens datagrundlag.

Blandt personer over 66 år var indkomstfremgangen forholdsvis lav. Realvæksten i den gennemsnitlige disponible indkomst var 2,7 pct. fra 2019 til 2021, når der ses bort fra udbetaling af indefrosne feriepenge. Den relativt lave vækst skal ses i lyset af, at størstedelen af gruppen er tilbagetrukket fra arbejdsmarkedet og derfor ikke i udpræget grad har haft mulighed for at øge erhvervsindkomsten i 2021, hvor lønudviklingen tog til. Det samme gælder for gruppen af *tidligt tilbagetrukne*.

Det kan bemærkes, at modregning af partners arbejdsindtægt i folke-, senior- og førtidspension er afskaffet pr. 1. januar 2023, og at modregning af egen arbejdsindtægt i folkepension er afskaffet pr. 1. juni 2023. Det vil isoleret set bidrage til at øge den disponible indkomst for pensionister med erhvervsindkomst, som tidligere blev modregnet. Samtidig øger tiltagene incitamentet til at arbejde blandt pensionister, hvilket kan bidrage til at øge erhvervsindkomsten yderligere blandt pensionister. Herudover er der indgået en aftale om en *Reform af personskat*, hvor det er aftalt, at der indføres et nyt ekstra beskæftigelsesfradrag for seniorer med to år til folkepensionsalderen, ligesom den skattefri seniorpræmie, der kan opnås i det første og det andet år efter folkepensionsalderen, forhøjes.

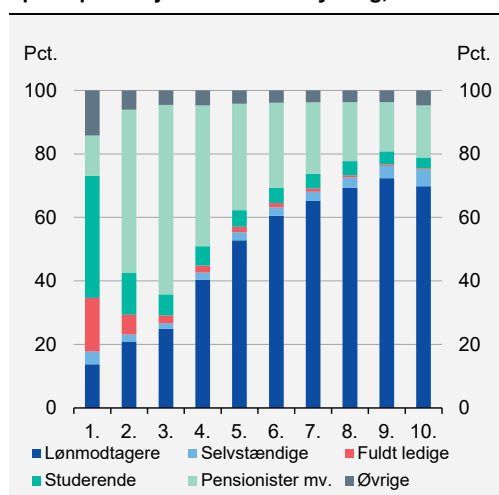
Indkomster på tværs af indkomstfordelingen

Inden for de enkelte grupper opdelt på arbejdsmarkedstilknytning er der en vis spredning i personernes placering i indkomstfordelingen. Eksempelvis kan én lønmodtager befinde sig i 1. indkomstdecil, mens en anden lønmodtager befinder sig i 10. indkomstdecil. Det skal både ses i lyset af den enkeltes beskæftigelse og lønindkomst i året, men også eventuelle familiemedlemers indkomst, samt personens øvrige indkomster.

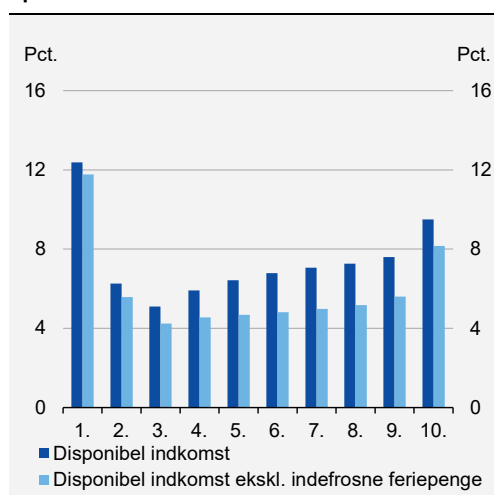
Overordnet set er indkomstdecilerne sammensat forskelligt med hensyn til arbejdsmarkedstilknytning. Således er der flest studerende, ledige og personer uden for arbejdsstyrken i den nedre del af indkomstfordelingen, mens lønmodtagere udgør størstedelen af den øvre del.

Eksempelvis udgør studerende 38,4 pct. af 1. indkomstdecil og blot 3,4 pct. af 10. indkomstdecil, mens lønmodtagere udgør 69,8 pct. af 10. indkomstdecil, *jf. figur 2.6*.

Figur 2.6 Sammensætning af indkomstdeciler opdelt på arbejdsmarkedstilknytning, 2021

Figur 2.7 Realvækst i disponibel indkomst opdelt efter indkomstdecil fra 2019 til 2021

Anm.: Familieækvivalerede indkomster. Arbejdsmarkedstilknytning fremgår for alle over 18 år i figur 2.6. *Lønmodtagere* omfatter fuldtidsbeskæftigede, deltidsansatte og delårsbeskæftigede men ikke de personer, der er fyldt 67 år ved udgangen af 2021 og dermed har mulighed for at modtage folkepension. *Pensionister mv.* omfatter folkepensionister, førtidspensionister og personer på efterløn. *Øvrige* omfatter personer med ukendt forsørgelsesgrundlag.

Kilde: Egne beregninger lovmodellens datagrundlag.

På tværs af alle indkomstdeciler har der været en real fremgang i de disponible indkomster fra 2019 til 2021. Udviklingen skal særligt ses i lyset af stigende beskæftigelse i perioden, hvilket har øget lønindkomsten på tværs af indkomstfordelingen. Især i 1. indkomstdecil har realvæksten i den gennemsnitlige disponible indkomst været høj. Her steg den disponible indkomst eksklusiv udbetaling af indefrosne feriepenge med 11,8 pct. fra 2019 til 2021, *jf. figur 2.7*.

Ud over et stort vækstbidrag fra lønindkomst er udviklingen i 1. indkomstdecil også drevet af en ændret sammensætning af overførselsmodtagere, som medfører en stigning i den gennemsnitlige overførselsindkomst i 1. indkomstdecil. Andelen af kontanthjælpsmodtagere er reduceret som følge af stigende beskæftigelse, mens andelen af personer i 1. indkomstdecil, der er over folkepensionsalderen, er steget. Da folkepensionsydelsen generelt er højere end kontanthjælpsydelsen, medfører den ændrede sammensætning en stigning i overførselsindkomsten i 1. indkomstdecil. Generelt er folkepensionsydelsen på et niveau, der placerer personer i et højere indkomstdecil, men det er ikke alle, der har optjent den fulde ret til folkepension.

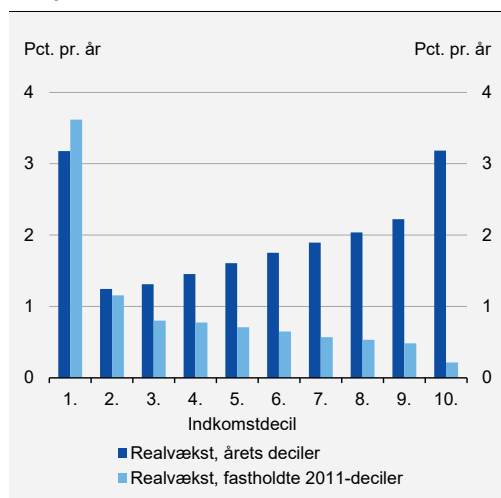
Indkomstudviklingen opdelt på indkomstdeciler i året afspejler ikke fuldt ud den indkomstudvikling, som konkrete personer oplever fra år til år. Indkomstmobiliteten over livet betyder, at det ofte ikke er de samme personer, der befinder sig i et givent indkomstdecil fra det ene år til det næste.

Det skal ses i lyset af den naturlige udvikling gennem livet, hvor mange skifter fra at bo hjemme til at være udeboende studerende, i beskæftigelse og siden trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet. Indkomstmobilitet kan også hænge sammen med midlertidige indkomstsving som følge af ledighed, sygdom mv. Ændringer i familie- og samlivsforhold har også betydning for de målte familieækvivalerede disponible indkomster.

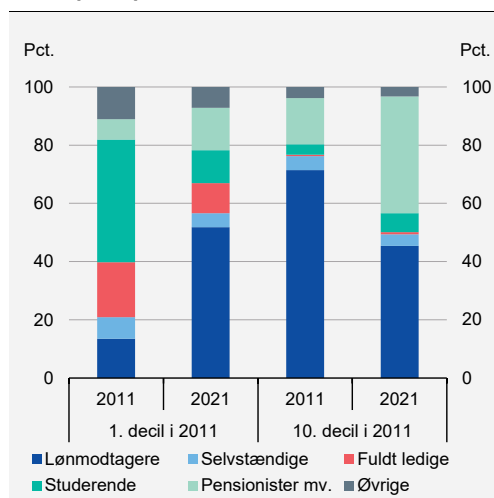
Fra 2011 til 2021 er den disponible indkomst i 1. indkomstdecil steget med 3,2 pct. pr. år, mens den disponible indkomst er steget mellem 1,2 pct. pr. år. og 3,2 pct. pr. år fra 2. indkomstdecil til 10. indkomstdecil. Den forholdsvise høje indkomstfremgang i 1. indkomstdecil hænger blandt andet sammen med udviklingen i de selvstændiges indkomster, som var relativt lave i 2011 som følge af finanskrisen. Når der ses bort fra selvstændige og personer i familie med selvstændige, reduceres væksten i 1. indkomstdecil fra 3,2 pct. pr. år til 1,8 pct. pr. år.

Hvis indkomstudviklingen i stedet opdeles på personers placering i indkomstfordelingen i 2011, er billedet anderledes. Personer, som i 2011 var placeret i den nedre del af indkomstfordelingen, har haft en relativ større indkomstfremgang over de seneste ti år end personer, som i 2011 var placeret i den øvre del af indkomstfordelingen. Personer i 1. indkomstdecil i 2011 har således oplevet en gennemsnitlig realvækst på 3,6 pct. pr. år mod blot 0,2 pct. pr. år for personer 10. indkomstdecil i 2011, *jf. figur 2.8*.

Figur 2.8 Realvækst i disponibel indkomst opdelt på indkomstdecil fra 2011 til 2021

Figur 2.9 Arbejdsmarkedstilknøpling i 2011 og 2021 opdelt på indkomstdeciler i 2011

Anm.: Familieækvivalerede indkomster. Ved fastholdte 2011-deciler indgår kun personer, som var i befolkningen i både 2011 og 2021. I figur 2.9 omfatter *lønmodtagere* fuldtidsbeskæftigede, deltidsansatte og delårsbeskæftigede. *Pensionister mv.* omfatter folkepensionister, førtidspensionister og personer på efterløn og andre over 66 år. *Øvrige* omfatter blandt andet personer med ukendt forsørgelsesgrundlag. Arbejdsmarkedstilknøpling fremgår for alle over 18 år.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

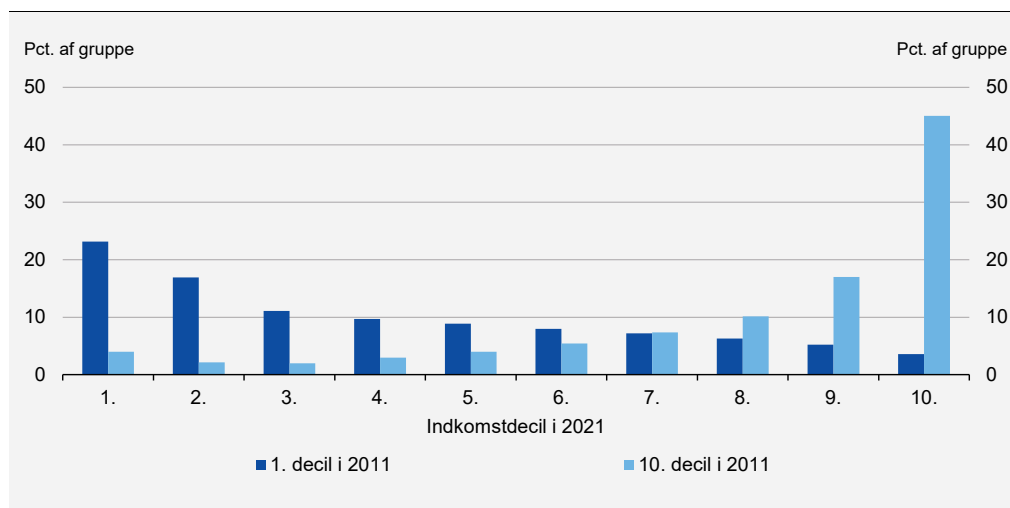
Den relativt større indkomstfremgang for personer i den nedre del af indkomstfordelingen i 2011 kan især henføres til skift i arbejdsmarkedetsstatus. Personer i 1. indkomstdecil i 2011 har i høj grad skiftet status fra studerende eller ledig til beskæftiget. Omvendt har personer, som var i 10. indkomstdecil i 2011 i høj grad skiftet beskæftigelse med tilbagetrækning, *jf. figur 2.9*.

Mange personer i bunden af indkomstfordelingen i 2011 er således rykket længere op i indkomstfordelingen i 2021, mens mange personer i toppen af indkomstfordelingen i 2011 er rykket ned i indkomstfordelingen i 2021. Godt 77 pct. af de personer, som var i 1. indkomstdecil i 2011, var i et højere indkomstdecil i 2021, mens 55 pct. af personer, der var i 10. indkomstdecil i 2011, var i et lavere indkomstdecil i 2021, *jf. figur 2.10*.

Nogle personer befinder sig fortsat i samme decil efter ti år. Ca. 23 pct. af de personer, som var i 1. indkomstdecil i 2011, befandt sig stadig i 1. indkomstdecil i 2021. Det drejer sig blandt andet om personer med en forholdsvis løs tilknytning til arbejdsmarkedet (og deres eventuelle børn) og personer, der var barn i 2011 i en familie med en forholdsvis lav indkomst, og som i 2021 var studerende.

Blandt personer, som var i 10. indkomstdecil i 2011, var ca. 45 pct. stadig i 10. indkomstdecil i 2021. Det omfatter særligt lønmodtagere, som både i 2011 og 2021 havde en høj lønindkomst.

Figur 2.10 Placering i indkomstfordelingen i 2021 opdelt på indkomstmobilitet i 2011

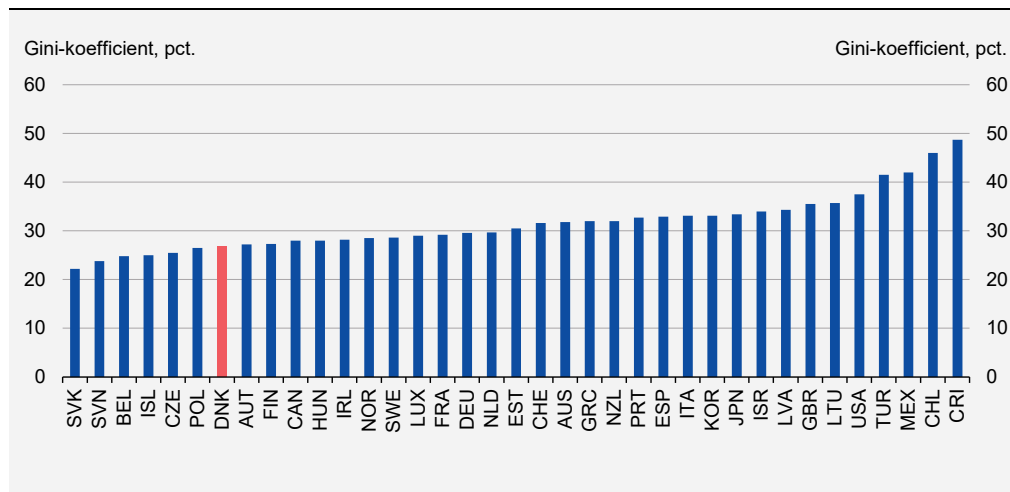

Anm.: Familieækvivalerede indkomster. Kun personer, som var i befolkningen i både 2011 og 2021, indgår.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

2.2 Udviklingen i indkomstforskellene

Danmark er i en international sammenhæng kendetegnet ved at være et velstående land med en høj beskæftigelsesfrekvens og små indkomstforskelle i befolkningen. Det kan blandt andet tilskrives den danske samfundsmodel, der understøtter lige muligheder for uddannelse og fri adgang til sundhed, og som med et fintmasket socialt sikkerhedsnet holder hånden under de personer, som i en kortere eller længere periode står uden et tilstrækkeligt forsørgelsesgrundlag.

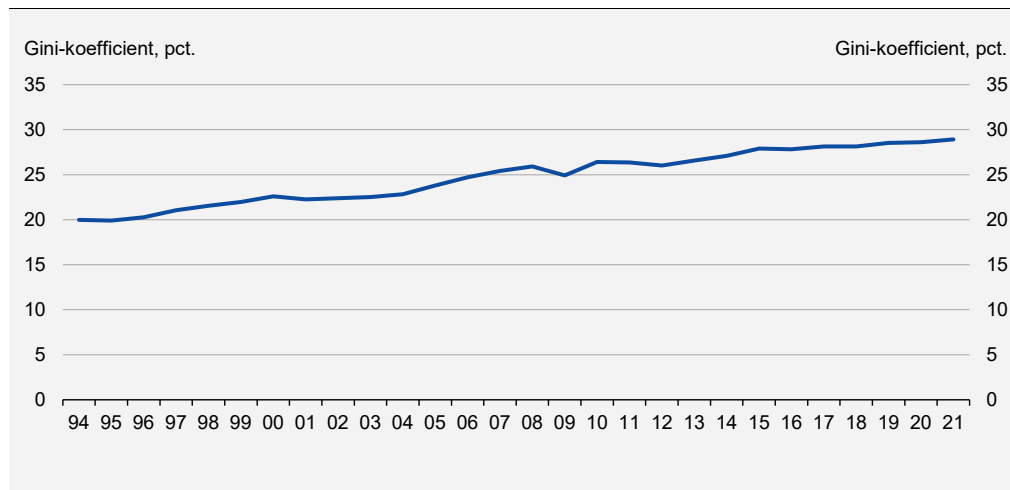
Sammenlignet med andre OECD-lande er Danmark et af de lande, hvor indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten er mindst, *jf. figur 2.11*.

Figur 2.11 Indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten i OECD-landene

Anm.: Data er fra seneste år (2017, 2018, 2019, 2020 og 2021). For Danmark er data fra 2019. OECD's tal afviger fra de officielle nationale tal for Danmark idet der bl.a. bruges en anden ækvivaleringsfaktor.

Kilde: OECD's Income Distribution Database.

Indkomstforskellene i Danmark er således forholdsvis lave i en international sammenhæng, til trods for at indkomstforskellene er steget i de seneste årtier. Stigningen i indkomstforskellene skal ses i lyset af, at indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten kom fra et exceptionelt lavt udgangspunkt på ca. 20 pct. i 1994, *jf. boks 3.2 i Fordeling og incitamenten 2018*. Siden 1994 er indkomstforskellene steget med 8,9 pct.-point til 28,9 pct. i 2021, *jf. figur 2.12*.

Figur 2.12 Indkomstforskelle målt ved Gini-koefficienten, 1994-2021

Anm.: Familieækvivalerede indkomster.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

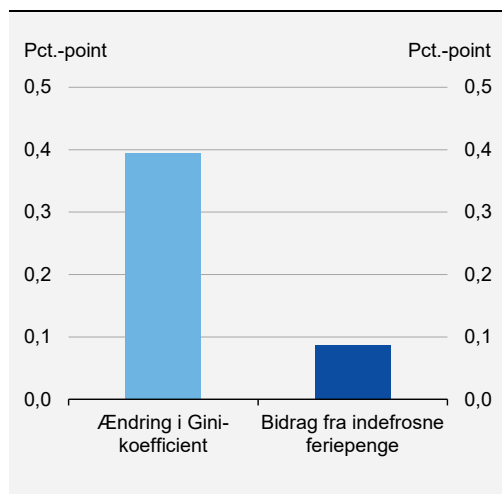
Der er mange faktorer, som har været med til at drive stigningen i indkomstforskellene fra 1994 til 2021. En del af udviklingen kan forklares af ændringer i demografiske og strukturelle for-

hold, *jf. Ulighedsredøgørelsen 2021*. Befolkningssammensætningen har ændret sig, så der eksempelvis er flere indvandrere i befolkningen. Indvandrere med anden etnisk herkomst end dansk har i gennemsnit en lavere disponibel indkomst end etniske danskere, blandt andet som følge af en løsere tilknytning til arbejdsmarkedet. Derudover er uddannelsestilbøjeligheden generelt øget, hvilket har medført en større andel studerende, som typisk har små indkomster, og et højere uddannelsesniveau i befolkningen, der har bidraget til højere produktivitet og højere indkomster for personer i beskæftigelse.

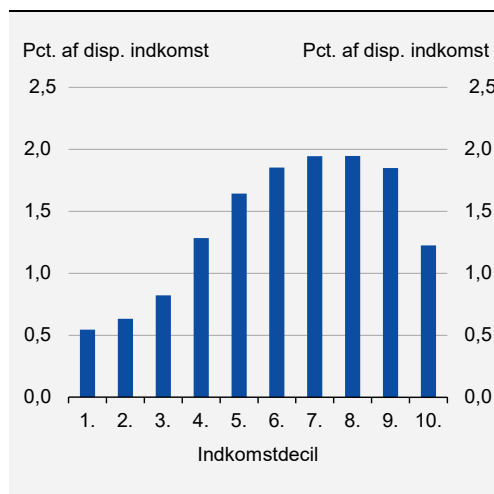
Indkomstforskellene steg under coronapandemien i 2020 og 2021, hvor en del af udviklingen skal ses i lyset af udbetalingen af de indefrosne feriepenge, som havde til formål at understøtte den danske samfundsøkonomi. Disse penge var alternativt blevet udbetalt ved overgang til folkepension og ændrer således ikke på de enkelte personers livsindkomst og dermed heller ikke forskellene i livindkomster.

Indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten er steget med 0,39 pct.-point fra 2019 til 2021. Heraf kan knap 1/4 tilskrives udbetalingen af indefrosne feriepenge i 2021, *jf. figur 2.13*.

Figur 2.13 Bidrag fra udbetaling af indefrosne feriepenge på indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten fra 2019 til 2021

Figur 2.14 Udbetaling af indefrosne feriepenge opdelt på indkomstdeciler, 2021

Anm.: Familieækvivalerede indkomster. Indefrosne feriepenge indgår efter ATP-bidrag og (beregnet) skat. Bidrag fra midlertidige udbetalinger er beregnet som forskellen på indkomstforskellene i 2021 og indkomstforskellene eksklusive det pågældende indkomstelement i 2021.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Udbetalingen af indefrosne feriepenge udgjorde en større andel af den disponible indkomst i den øvre halvdel af indkomstfordelingen end i den nedre halvdel, *jf. figur 2.14*. Det skyldes, at størrelsen på de udbetalte feriepenge afhænger af personers beskæftigelsesgrad og løn i det foregående år. Det kan i den forbindelse bemærkes, at den opgjorte fordeling afspejler de *udbetalte* indefrosne feriepenge, og fordelingen er således også påvirket af, hvem der har valgt at få feriepengene udbetalt.

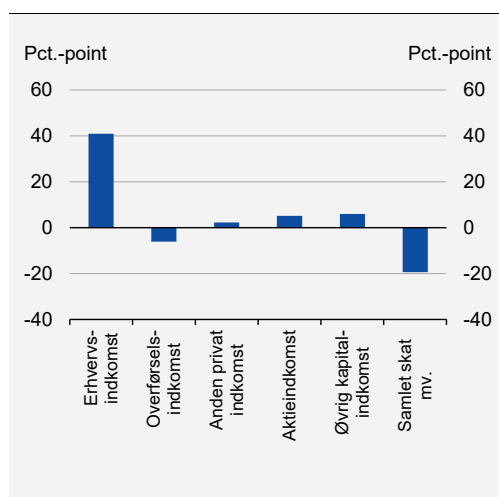
Muligheden for at få udbetalt indefrosne feriepenge har således været med til midlertidigt at øge de målte indkomstforskelle i 2021 (og i 2020). For den enkelte person er der imidlertid tale

om en fremrykket udbetaling af egne midler. Nogle vil reelt have fremrykket en del af deres forbrug, mens andre vil have gen-opsparet midlerne med henblik på at fastholde sit forbrug efter tilbagetrækning.

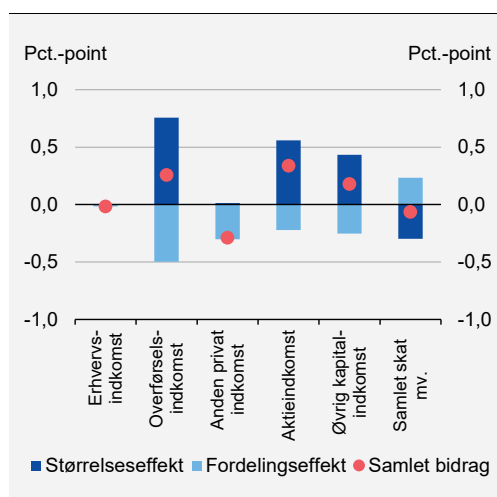
Indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten kan dekomponeres i bidrag fra de enkelte indkomstelementer. Metoden tager hensyn til, hvor stor en andel af den samlede disponible indkomst de enkelte komponenter udgør, og i hvor høj grad de enkelte elementer er koncentreret på personerne med de højeste eller de laveste disponible indkomster. Jo større andel et element udgør af den disponible indkomst, og jo mere det er koncentreret i indkomstfordelingen, des mere bidrager det til de samlede indkomstforskelle. Metoden er nærmere beskrevet i *bilag 2.3*.

Indkomstforskellene i 2021 dækker hovedsageligt over forskelle i erhvervsindkomst, mens overførselsindkomst, der er koncentreret i bunden af indkomstfordelingen, og indkomstskat, der indgår som en negativ komponent i den disponible indkomst, bidrager til at udjævne indkomstforskellene, *jf. figur 2.15*.

Figur 2.15 Bidrag til indkomstforskellene, 2021

Figur 2.16 Bidrag til ændring i indkomstforskellene fra 2019 til 2021

Anm.: Familieækvivalerede indkomster. Erhvervsindkomsten er opgjort ekskl. arbejdsgiveradministrerede pensionsindbetalinger. Øvrige kapitalindkomst omfatter renteindtægter, renteudgifter, imputeret afkast af egen bolig samt anden kapitalindkomst. Fradrag for private pensionsindbetalinger indgår under *samlet skat mv.*, mens private pensionsudbetalinger indgår under *anden privat indkomst*.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Stigningen i indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten på 0,39 pct.-point fra 2019 til 2021 skal især ses i lyset af, at udviklingen i aktieindkomsterne og overførselsindkomsterne har bidraget til at øge indkomstforskellene, mens anden privat indkomst, herunder udbetalinger fra private pensionsordninger, har bidraget til at reducere indkomstforskellene i perioden, *jf. figur 2.16*.

Det største bidrag til stigningen i indkomstforskellene kommer fra aktieindkomsterne, som har bidraget med en stigning på 0,34 pct.-point fra 2019 til 2021. Det skal ses i lyset af en generel fremgang på aktiemarkedene i 2020 og 2021 – efter et betydeligt fald i foråret 2020, der var drevet af stor usikkerhed på markedene i starten af coronapandemien.

Udviklingen i overførselsindkomsterne har bidraget med 0,26 pct.-point til stigningen i indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten. Det skal ses i lyset af, at ledigheden er reduceret fra 2019 til (ultimo) 2021. Da færre er ledige og modtager overførselsindkomster, udgør disse en mindre andel af den disponible indkomst, hvilket mekanisk bidrager til at øge indkomstforskellene (*størrelseeffekten*). Modsat er overførselsindkomsterne i højere grad blevet centreret i bunden af indkomstfordelingen, hvilket isoleret set bidrager til at reducere indkomstforskellene en smule (*fordelingseffekten*).

Det skal bemærkes, at erhvervsindkomsterne ikke bidrager nævneværdigt til udviklingen i indkomstforskellene fra 2019 til 2021. Det dækker imidlertid over, at erhvervsindkomsten eksklusive udbetaling af indefrosne feriepenge bidrager til at reducere indkomstforskellene, mens udbetalingen af indefrosne feriepenge bidrager til at øge indkomstforskellene. Udviklingen i erhvervsindkomsterne har således isoleret set bidraget til at reducere indkomstforskellene en smule, når der ses bort fra midlertidige udbetalinger af indefrosne feriepenge i 2021.

2.3 Aktieindkomstens betydning for indkomstforskellene

Stigningen i danskernes aktieindkomster har bidraget til at øge indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten i de tre seneste årtier. Det skal ses i lyset af, at aktieindkomsterne i relativt høj grad er placeret hos personer i den øvre del af indkomstfordelingen.

De registrerede aktieindkomsters bidrag til udviklingen i indkomstforskellene er imidlertid ikke nødvendigvis retvisende for 1990'erne. Det skyldes, at datakvaliteten vedrørende aktieindkomster ikke er fyldestgørende i årene før 2001. Det gælder særligt for aktieindkomsten for personer med små aktieindkomster, som ikke blev indberettet, hvilket både kan have haft betydning for den observerede fordeling og omfanget af aktieindkomsterne. Først fra 2001 blev der indført automatisk indrapportering af aktieindkomst om danske depoter fra pengeinstitutter mv., *jf. boks 2.2*.

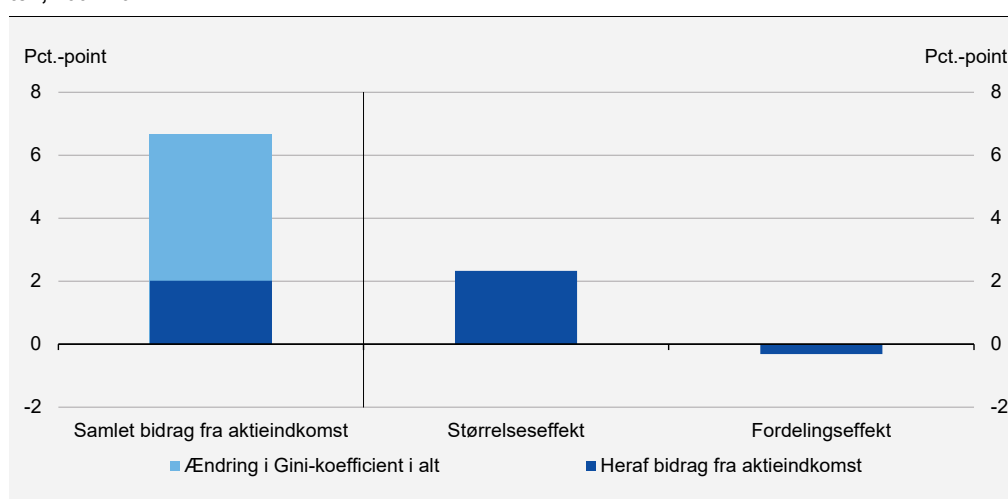
Afsnittet fokuserer derfor på udviklingen i aktieindkomsterne siden 2001, hvor de registrerede aktieindkomster skønnes at give et mere retvisende billede, og der tages udgangspunkt i aktieindkomst før skat. Beskatningen af aktieindkomst reducerer isoleret set værdien af aktieindkomsten og dermed også betydningen for indkomstforskellene. Siden 2001 er indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten steget med ca. 6,7 pct.-point, hvoraf ca. 2,0 pct.-point kan tilskrives udviklingen i aktieindkomsterne, *jf. figur 2.17*.

Det skal bemærkes, at udviklingen i aktieindkomsterne i høj grad er konjunkturafhængig. Det kan derfor have en vis betydning for resultatet, hvilke år der sammenlignes. I nogle år har der således været store gevinster at hente på aktiemarkedet, mens aktiemarkedet i andre år har tabt en stor del af pusten med ingen eller endda negative aktieindkomster til følge. Afsnittet tager udgangspunkt i udviklingen siden 2001, som altså er umiddelbart efter, at IT-boblen bristede i 2000. Dette medfører, at udviklingen i aktieindkomsten får relativ stor betydning for udviklingen i indkomstforskellene. Til sammenligning bidrog udviklingen i aktieindkomsterne med ca. 0,5 pct.-point af stigningen på 3,5 pct.-point i indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten fra 2007 til 2012. Og fra 2007 til 2018 bidrog udviklingen i aktieindkomsterne modsat med en reduktion på ca. 0,35 pct.-point til stigningen i indkomstforskellene på 2,7 pct.-point.

En stor del af aktieindkomsten består af realiserede gevinster, der modsat udbetalte udbytter først indregnes som aktieindkomst, det år hvor gevinsten (eller tabet) realiseres. Det kan derfor også have betydning for fordelingen af aktieindkomst, om personer med særlig store aktiebeholdninger realiserer deres gevinster (tab) i det enkelte år.

Det kan også bemærkes, at aktier for hovedparten af befolkningen udgør en del af pensionsopsparingen. Når det går godt (dårligt) på aktiemarkedet, bidrager det således isoleret set til at øge (reducere) udbetalingerne fra pensionsformuen. Indkomsten herfra indgår dog ikke som aktieindkomst i opgørelsen af de disponible indkomster, men som pensionsudbetaling på udbetalingstidspunktet.

Figur 2.17 Aktieindkomstens bidrag til udviklingen i indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten, 2001-2021

Anm.: Familieækvivalerede indkomster. Se metode til dekomponering i *bilag 2.3*. Aktieindkomst fra pensionsformue indgår ikke.
Kilde: Egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

Bidraget til udviklingen i indkomstforskellene fra udviklingen i aktieindkomsten er sammensat af modsatrettede virkninger fra henholdsvis større aktieindkomster og mere lige fordeling af den samlede aktieindkomst. Da aktieindkomsterne i udgangspunktet er koncentreret blandt personer med relativt høje indkomster, har stigende aktieindkomster isoleret set bidraget til at øge indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten med 2,3 pct.-point (*størrelseseffekten*) fra 2001 til 2021. Det skyldes, at aktieindkomsternes andel af de disponible indkomster er vokset.

Aktieindkomsterne er imidlertid blevet en smule mere lige fordelt på tværs af indkomstfordelingen, hvilket modsat bidrager til at reducere indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten med 0,3 pct.-point (*fordelingseffekten*). Det skal blandt andet ses i lyset af, at flere personer har fået en registreret aktieindkomst siden 2001, *jf. boks 2.2*. Hertil kommer, at der i årene 2020 og 2021 kom over 350.000 nye aktieinvestorer, hvilket er mere end en fordobling af den sædvan-

lige tilgang, *jf. figur 6.2 i Skatteøkonomisk Redegørelse 2023*. Det kan medvirke til, at aktieindkomsten fremover bliver mere lige fordelt på tværs af indkomstfordelingen. Indførelsen af Aktiesparekontoen² i 2019 kan have medvirket til, at flere personer har investeret i aktier.

² Ved indførelsen af ordningen udgjorde loftet for indskud 50.000 kr. (2019-niveau). Loftet er sidenhen øget flere gange, senest med aftale om finanslov for 2023, hvor det er aftalt gradvist at hæve loftet til 135.000 kr. i 2026 (2023-niveau).

Boks 2.2 Væsentlige ændringer i indberetningen af aktieindkomst og aktieformue

Siden 1994 har der været store ændringer i kvaliteten af oplysningerne vedrørende aktieindkomst. Især i årene før 2001 er oplysningerne om aktieudbytte og kursgevinster mangelfulde.

I perioden fra 1991 til 2000 blev der ved udbetaling af udbytte fra danske aktier indeholdt en fastlagt procent-sats af udbyttet som skattebetaling, hvormed denne del af aktieindkomsten ikke fremgik i slutligningssystemet. Det var kun aktieindkomst over en progressionsgrænse (ca. 50.000 kr. i 2021-niveau), som skatteyderne havde pligt til at selvangive i denne periode, da denne aktieindkomst skulle beskattes med den høje sats for aktiebeskatning. Indtil 1997 skulle ægtepar indberette deres aktieindkomst samlet og havde pligt til at selvangive aktieindkomst, der var højere end den dobbelte progressionsgrænse.

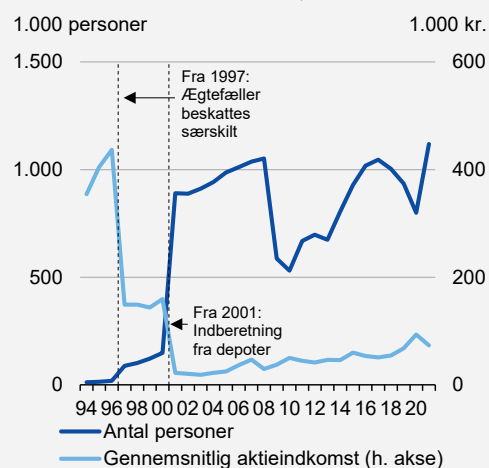
Fra og med 1997 blev det et krav, at ægtefæller skulle indberette særskilt. Hermed skulle alle personer med en aktieindkomst over den individuelle progressionsgrænse indberette deres aktieindkomst upåvirket af eventuel aktieindkomst hos ægtefællen. Regelændringen medførte en stigning i antallet af personer med aktieindkomst i slutligningssystemet. Det skal ses i lyset af, at før kunne personer med en aktieindkomst mellem den individuelle og den dobbelte progressionsgrænse slippe for den højere beskatning, hvis deres ægtefælle havde ingen eller meget lav aktieindkomst. Efter regelændringen fremgik disse personer nu af slutligningssystemet. Der var dog tale om personer med forholdsvis lave aktieindkomster, hvormed regelændringen resulterede i et fald i den gennemsnitlige aktieindkomst for personer med aktieindkomst.

Fra 1999 skulle skatteydere selvangive aktieudbytte over 5.000 kr. (10.000 kr. for ægtefæller). Det tyder dog ikke på, at ændringen har haft en væsentlig betydning for indberetningen af aktieindkomst.

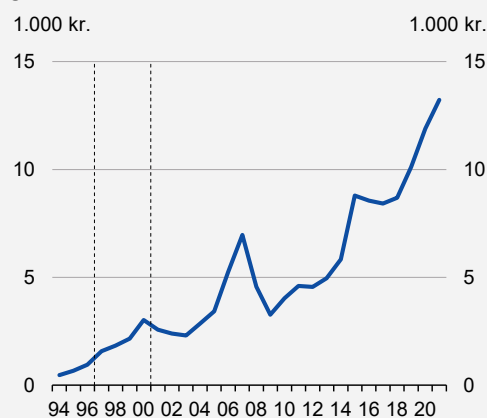
Fra 2001 overgik indberetning af aktieindkomst fra selvangivelser til indberetninger om depoter fra pengeinstitutter mv., hvilket medførte en betydelig stigning i det opgjorte antal af personer med aktieindkomst. Det var især oplysninger om personer med forholdsvis små aktieindkomster, som nu blev tilgængelige, hvormed den gennemsnitlige aktieindkomst for personer med en aktieindkomst faldt markant i 2001.

Ændringerne i indberetningen af aktieindkomst har haft væsentlig betydning for antal af personer med en registreret aktieindkomst og den gennemsnitlige aktieindkomst blandt disse personer frem til 2001, *jf. figur a*. Udviklingen i den gennemsnitlige aktieindkomst for hele befolkningen har været mere jævn, og ændringerne i registrering af aktieindkomst er mindre tydelige, *jf. figur b*.

Figur a Gennemsnitlig aktieindkomst blandt personer med nettoaktieindkomst, 1994-2021

Figur b Gennemsnitlig aktieindkomst i befolkningen, 1994-2021

Anm: Individuelle indkomster (ikke-familieækvivaleret). Figur a omfatter personer med en samlet aktieindkomst forskellig fra nul. Aktieindkomst fra pensionsformue indgår ikke.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Boks 2.2 (fortsat) Væsentlige ændringer i indberetningen af aktieindkomst og aktieformue

Ud over en gradvis forbedring af datakvaliteten, er der siden 1990'erne også sket ændringer i hvilke indkomster, der anses som aktieindkomst. Det har betydning for den samlede aktieindkomst, der fremgår af slutningssystemet.

Frem til 2005 blev kursgevinster beskattet forskelligt afhængigt af varigheden af aktieejerskabet. Hvis aktierne havde været ejet i under tre år blev eventuelle gevinster og tab beskattet som kapitalindkomst, mens gevinster og tab blev beskattet som aktieindkomst, hvis aktierne havde været ejet i over tre år. Det er således ikke alle kursgevinster, der indgår i opgørelsen af aktieindkomst frem til 2005. Nogle kursgevinster indgår i stedet som anden kapitalindkomst.

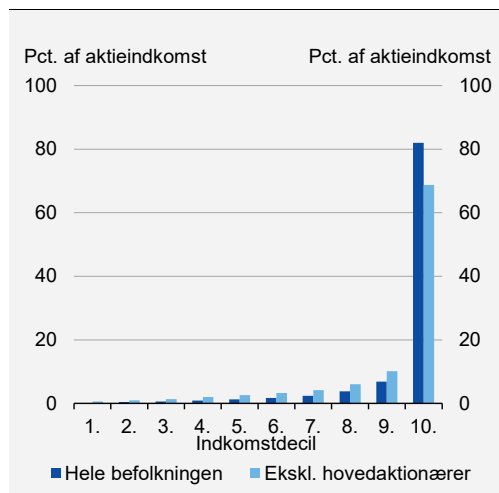
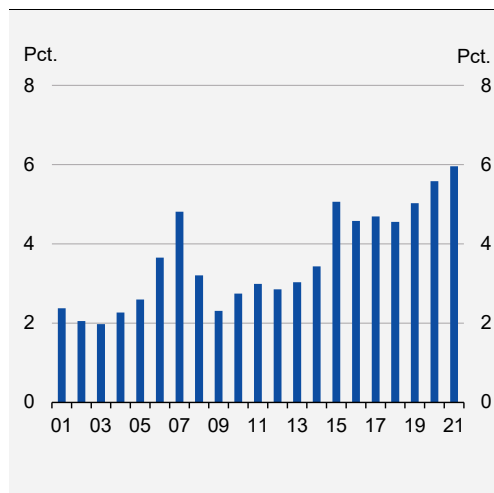
Derudover var nogle kursgevinster skattefri i perioden frem til 2005 og blev derfor ikke registreret i slutningssystemet. Det gælder gevinster og tab ved salg af aktier ejet i mere end tre år, hvor værdien af beholdningen var forholdsvis lille. Grænsen var 100.000 kr. i 1993 (200.000 kr. for ægtepar), svarende til omkring 170.000 kr. i 2021-priser. Værdien af beholdningen skulle være under grænsen både ved købstidspunkt og ved salgstidspunkt, for at gevinsten var skattefri.

Fra og med 2006 blev beskatningen af kursgevinster ændret, således at alle gevinster og tab blev skattepligtige og skulle beskattes som aktieindkomst. Kursgevinster var fortsat skattefri for små beholdninger af aktier købt før 2006.

Ændringerne af beskatningen af kursgevinster i 2006 medførte isoleret set en stigning i opgørelsen af aktieindkomst og et tilsvarende fald i øvrig kapitalindkomst. Det er umiddelbart ikke muligt at kvantificere effekten.

Bidraget fra udviklingen i aktieindkomsterne til indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten skal ses i lyset af, at indkomsten hovedsageligt tilfalder personer i toppen af indkomstfordelingen. Omkring 82 pct. af aktieindkomsten var placeret hos personer i 10. indkomstdecil, mens 3,2 pct. af aktieindkomsten tilfaldt personer i 1.-5. indkomstdecil i 2021, *jf. figur 2.18*.

Hovedaktionærer har mulighed for at vælge, om deres aflønning fra egen virksomhed udbetales som løn eller aktieindkomst. Aktieindkomst for hovedaktionærer, som typisk befinder sig i toppen af indkomstfordelingen, kan således anses som aflønning af deres arbejdsindsats. Hvis der ses bort fra aktieindkomst til hovedaktionærer, reduceres andelen af aktieindkomsten, der tilfalder personer i 10. indkomstdecil, til knap 69 pct.

Figur 2.18 Aktieindkomst opdelt på indkomstdeciler, 2021**Figur 2.19** Aktieindkomstens andel af disponibel indkomst, 2001-2021

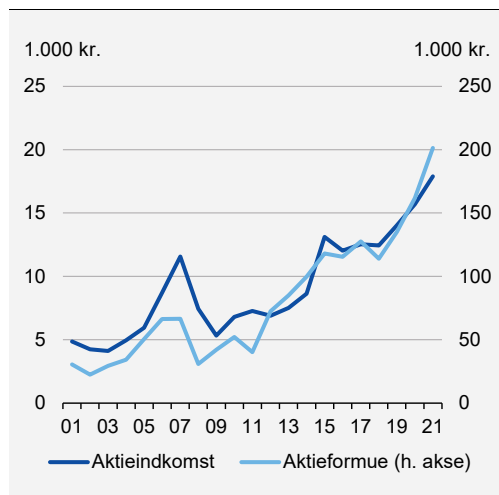
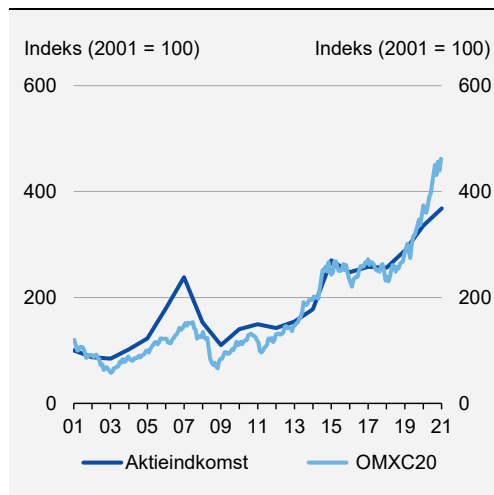
Anm.: Familieækvivalerede indkomster. Personerne i befolkningen er rangeret efter familieækvivaleret disponibel indkomst. Aktieindkomst fra pensionsformue indgår ikke.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

Aktieindkomstens andel af disponibel indkomst er overordnet set steget fra ca. 2,4 pct. i 2001 til ca. 6,0 pct. i 2021, *jf. figur 2.19*. Andelen svinger dog meget fra år til år, hvilket især var tydeligt i årene op til finanskrisen, hvor aktieindkomsterne steg markant, og årene under finanskrisen, hvor aktieindkomsterne faldt. Det har således væsentlig betydning for den målte udvikling i aktieindkomsterne, hvilke år der sammenlignes.

I de seneste årtier er de gennemsnitlige aktieindkomster steget i takt med stigende aktieformuer i befolkningen. Udviklingen i aktieindkomster og aktieformuer skal ses i lyset af den generelle fremgang på aktiemarkedene. Især efter finanskrisen har der været en kraftig vækst i aktiekurserne, hvilket har øget værdien af aktieformuerne og medvirket til stigende aktieindkomster gennem større kursgevinster og færre kurstab.

Den gennemsnitlige aktieindkomst blandt voksne er steget fra ca. 5.000 kr. (2021-priser) i 2001 til knap 18.000 kr. i 2021, mens den gennemsnitlige aktieformue for voksne er steget fra godt 30.000 kr. i 2001 til godt 200.000 kr. i 2021, *jf. figur 2.20*.

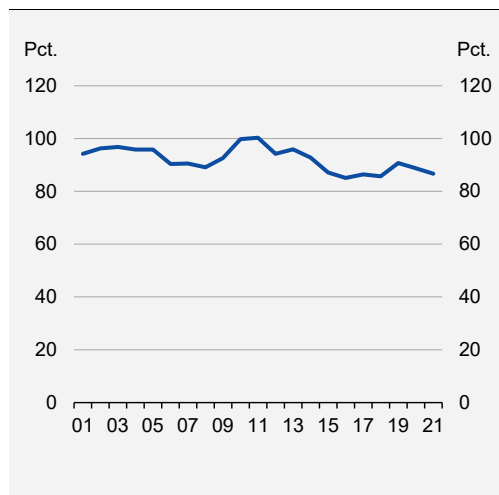
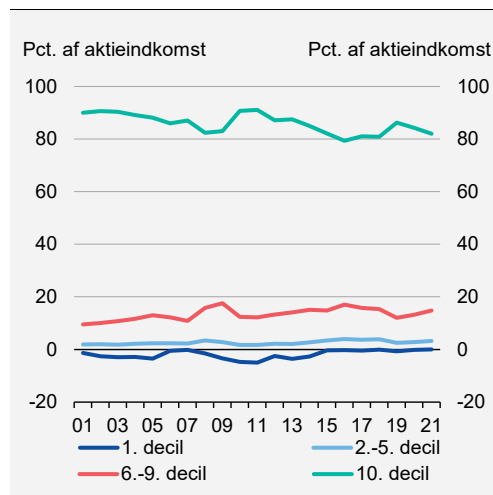
Figur 2.20 Gennemsnitlig aktieindkomst og aktieformue i befolkningen, 2001-2021**Figur 2.21** OMXC20-indeks og gennemsnitlig aktieindkomst i befolkning, 2001-2021

Anm.: Familieækvivaleret indkomst i 2021-priser. Aktieformuen er opgjort for 18+-årige på baggrund af lovmodellens datagrundlag i 2021-priser, hvor opgørelsen af aktieformue er afgrænset til kursværdien af noterede aktier samt værdi i investeringsfonde (ekskl. rene obligationsbaserede investeringsfonde). *Aktieformue* er ikke familieækvivaleret. I figur 2.21 er OMXC20-indeks set vist, idet OMXC25 først blev oprettet i 2017. Indekset er omregnet til 2021-priser.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistik og lovmodellens datagrundlag.

Fra 2001 til 2021 er den gennemsnitlige aktieindkomst i befolkningen næsten firedoblet, svarende til en stigning på 268 pct. Det kan sammenholdes med udviklingen i det danske C20-indeks, som fra januar 2001 til december 2021 realt er steget med ca. 285 pct., *jf. figur 2.21*.

Fordelingen af aktieindkomster i forhold til fordelingen af den disponible indkomst kan måles med den såkaldte koncentrationskoefficient. Koncentrationskoefficienten er et udtryk for, i hvor høj grad aktieindkomsterne er koncentreret i toppen af fordelingen af disponible indkomster. Koncentrationskoefficienten er faldet fra ca. 94 pct. i 2001 til ca. 87 pct. i 2021, *jf. figur 2.22*.

Figur 2.22 Udvikling i koncentrationskoefficienten for aktieindkomst, 2001-2021**Figur 2.23** Andel af samlet aktieindkomst opdelt på indkomstdeciler, 2001-2021

Anm.: Familieækvivalerede indkomster. Personerne i befolkningen er rangeret efter familieækvivaleret disponibel indkomst.
Kilde: Egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

Andelen af aktieindkomsten i 10. indkomstdecil er faldet fra 90 pct. i 2001 til 82 pct. i 2021, mens andelen af aktieindkomst i 6.-9. indkomstdecil er steget fra 9 pct. i 2001 til 15 pct. i 2021, jf. figur 2.23.

Aktieindkomsten er koncentreret i toppen af indkomstfordelingen, men de 10 pct. af befolkningen med de højeste indkomster har fået en mindre andel af den samlede aktieindkomst siden 2001. Det skyldes, at især de personer med de næsthøjeste indkomster har fået en større andel af aktieindkomsten. Andelen af aktieindkomsten placeret i den øvre halvdel af indkomstfordelingen er reduceret en smule fra 2001 til 2021.

2.4 Indkomstfordeling i løbet af livet

Udviklingen i indkomstforskellene i befolkningen kan henføres til ændringer i indkomstforskellene henholdsvis *inden* for aldersgrupper og ændringer i indkomstforskellene *mellem* aldersgrupper.

Indkomstforskellene inden for aldersgrupper afspejler i høj grad betydningen af personlige valg og midlertidige hændelser. Personlige valg omfatter eksempelvis forskellige valg mellem arbejdstid og fritid samt uddannelsesvalg, mens midlertidige udsving i indkomsten kan hænge sammen med ledighed, orlov eller sygdom. Indkomstforskellene inden for aldersgrupper kan også skyldes forskelle i forudsætninger, fx på grund af opvækstvilkår eller sociale forhold.

Indkomstforskellene mellem aldersgrupper hænger sammen med, at indkomsterne varierer naturligt gennem livet. Indkomsterne er typisk relativt lave for unge under uddannelse, stiger efter endt uddannelse i takt med stærkere tilknytning til arbejdsmarkedet og falder igen efter tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet.

I de seneste årtier er forskellene på den gennemsnitlige disponible indkomst gennem livet vokset. Eksempelvis er den relative forskel på indkomsten blandt unge voksne og indkomsten

blandt personer i midten af den erhvervsaktive alder vokset markant. Større indkomstforskelle mellem aldersgrupper har ikke i sig selv betydning for forskellene i livsindkomster. Men relativt små disponible indkomster for personer under uddannelse kan øge behovet for at udjævne forbruget over livet gennem opbygning af formue og gæld.

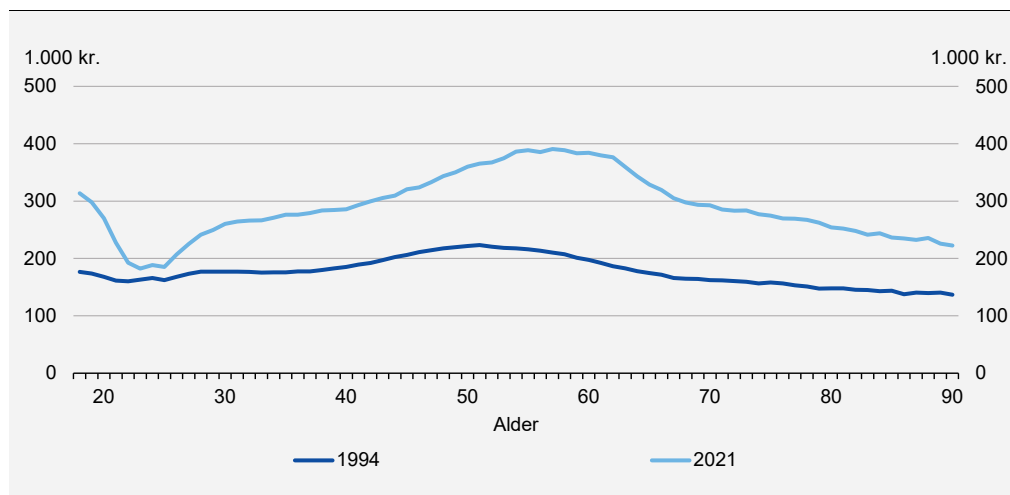
Et øget uddannelsesniveau i befolkningen har bidraget til større forskelle i indkomsterne gennem livet. Flere studerende øger andelen af befolkningen, der modtager SU, hvilket bidrager til at reducere den gennemsnitlige disponible indkomst blandt unge voksne. Samtidig har en større andel af de erhvervsaktive en videregående uddannelse, som typisk forbindes med stærkere arbejdsmarkedstilknytning og højere indkomster i beskæftigelse, hvilket bidrager til at øge den disponible indkomst blandt personer i den erhvervsaktive alder.

Det har også haft betydning for indkomstforskellene mellem aldersgrupperne, at tilbagetrækningsvilkårene er ændret af flere omgange siden 1990'erne, fx med levetidsindeksering af folkepensionsalderen og forkortelse af efterlønsperioden. Det har bidraget til at øge beskæftigelsesgraden og dermed også den gennemsnitlige disponible indkomst blandt de 60-65-årige.

Den gennemsnitlige disponible indkomst er steget på tværs af alle aldersgrupper fra 1994 til 2021. Indkomstfremgangen har været højest for de 60-62-årige, hvilket skal ses i lyset af ændret tilbagetrækningsadfærd. Omvendt har indkomstfremgangen blandt de 25-årige været forholdsvist lille, som følge af den større andel af studerende i aldersgruppen, *jf. figur 2.24*.

Det skal bemærkes, at indkomstforskellene mellem aldersgrupper i et givent år både kan afspejle forskelle mellem forskellige tidspunkter i livet, som er typisk for alle personer, og forskelle mellem generationer. Forskelle mellem generationer kan blandt andet skyldes, at ældre voksne er vokset op med et andet uddannelsessystem end yngre voksne.

Figur 2.24 Gennemsnitlig disponibel indkomst opdelt på alder, 1994 og 2021

Anm.: Familieækvivalerede indkomster i faste priser. I 2021 er den disponible indkomst opgjort eksklusiv udbetaling af indfrosne feriepenge og engangstilskuddet på 1.000 kr. Personer med disponibel indkomst under -20 mio. kr. eller over 50 mio. kr. indgår ikke i opgørelsen.

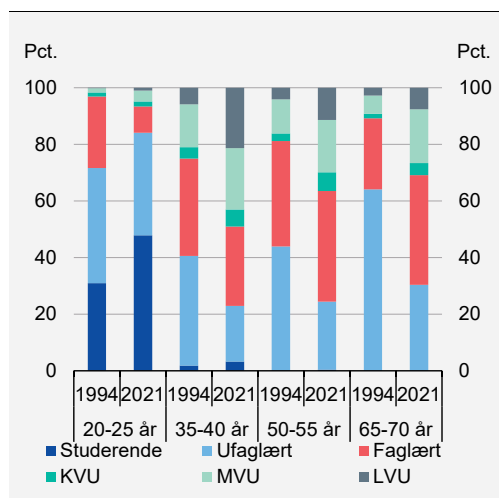
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Blandt de 20-25-årige er andelen med en erhvervskompetencegivende uddannelse faldet fra 1994 til 2021. Det hænger sammen med, at en større andel tager en videregående uddannelse

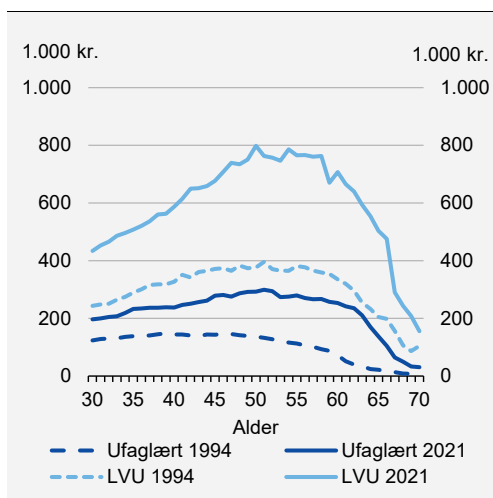
med et længere uddannelsesforløb, hvorfor andelen af studerende blandt de 20-25-årige er steget fra 31 pct. i 1994 til 48 pct. i 2021, *jf. figur 2.25*.

Andelen af personer, der har opnået en erhvervskompetencegivende uddannelse (ekskl. studerende), er steget i alle de øvrige aldersgrupper siden 1994. Der har samtidig været en stor stigning i andelen af personer med en lang videregående uddannelse. For gruppen af 35-40-årige er andelen mere end tredoblet fra ca. 6 pct. i 1994 til godt 20 pct. i 2021.

Figur 2.25 Personer opdelt på udvalgte aldersgrupper og uddannelsesniveau, 1994 og 2021

Figur 2.26 Erhvervsindkomst blandt ufaglærte og LVU'ere opdelt på alder, 1994 og 2021

Anm.: *Ufaglært* omfatter personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse og personer med uoplyst uddannelse. I figur 2.26 er erhvervsindkomst opgjort eksklusiv udbetaling af indfrosne feriepenge. Erhvervsindkomst omfatter lønindkomst og virksomhedsindkomst. Studerende indgår ikke i figuren.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Forskellige uddannelsesniveauer medfører forskellige indkomstprofiler over livet. Særligt erhvervsindkomsten, som består af løn og virksomhedsindkomst, hænger sammen med uddannelsesniveaet og medfører forskelle i de disponible indkomster på tværs af uddannelsesgrupper. Erhvervsindkomsten for personer med en lang videregående uddannelse er typisk højere og også mere aldersafhængig. Indkomsten for denne gruppe stiger forholdsvist hurtigt frem til midten af 50'erne. Det hænger blandt andet sammen med, at der typisk for gruppen er en relativt stærk sammenhæng mellem anciennitet og løn.

I 2021 udgjorde den gennemsnitlige erhvervsindkomst blandt personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse (ufaglærte) knap 200.000 kr. for 30-årige og knap 280.000 kr. for 55-årige, mens den gennemsnitlige erhvervsindkomst blandt personer med lange videregående uddannelser udgjorde knap 435.000 kr. for 30-årige og godt 765.000 kr. for de 55-årige, *jf. figur 2.26*.

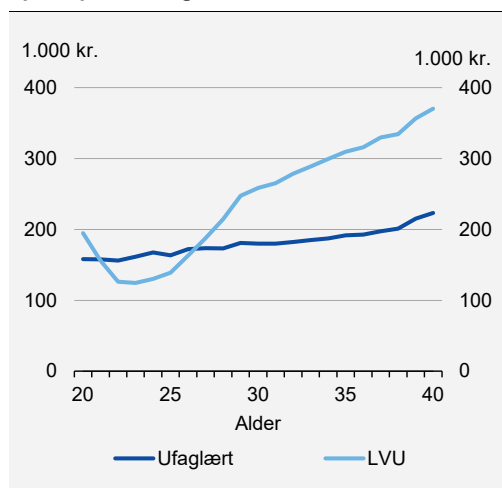
Den valgte uddannelse har ikke kun betydning for indkomstniveauet efter endt uddannelse, men den har også betydning for, hvordan indkomsten varierer i starten af den erhvervsaktive alder inden endt uddannelse. En videregående uddannelse kræver en gymnasial uddannelse (eller i nogle tilfælde en erhvervsfaglig uddannelse), hvilket betyder, at den samlede normerede uddannelsesperiode er længere end for erhvervsfaglige uddannelser. Studerende på videregå-

ende uddannelser modtager typisk SU og har derfor typisk en forholdsvis lille disponibel indkomst. Den disponible indkomst for unge voksne vil typisk være højere for personer, som ikke er i gang med en erhvervskompetencegivende uddannelse, idet mange i stedet er i beskæftigelse. Til gengæld stiger lønnen efter endt uddannelse typisk langsommere med anciennitet for personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse end for personer med en videregående uddannelse.

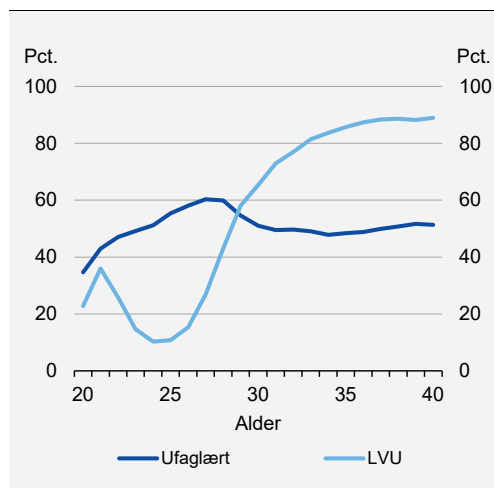
Der er tydelige forskelle i indkomstprofilerne for henholdsvis personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse og personer med en lang videregående uddannelse.

Personer, der er født i 1981, som i 2021 har opnået en lang videregående uddannelse, har i gennemsnit haft en lavere disponibel indkomst i deres studieår end personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse på samme alder. Herefter var den gennemsnitlige disponible indkomst højere for personer med en videregående uddannelse, *jf. figur 2.27*.

Figur 2.27 Disponibel indkomst for årgang 1981 opdelt på alder og uddannelsesniveau

Figur 2.28 Beskæftigelsesgrad for årgang 1981 opdelt på alder og uddannelsesniveau

Anm.: Familieækvivalerede indkomster i faste priser. Oplysninger om alle 40-årige i 2021 (årgang 1981) fra 2001 til 2021. Uddannelsesniveauet er opgjort som højeste fuldførte uddannelse blandt 40-årige i 2021. Ufaglært omfatter personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse og personer med uoplyst uddannelse.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Forskellige indkomstprofiler frem til 35-årsalderen hænger i høj grad sammen med, at beskæftigelsesgraden er forskellig på tværs af uddannelsesniveauer. Længden på uddannelsen medfører, at personer med en videregående uddannelse typisk opnår tilknytning til arbejdsmarkedet senere i livet end personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse, *jf. figur 2.28*.

Det er således naturligt, at indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten inden for alderstrin varierer henover livet, og indkomstforskellene er typisk lavere inden for de enkelte alderstrin end for befolkningen som helhed, *jf. figur 2.29*.

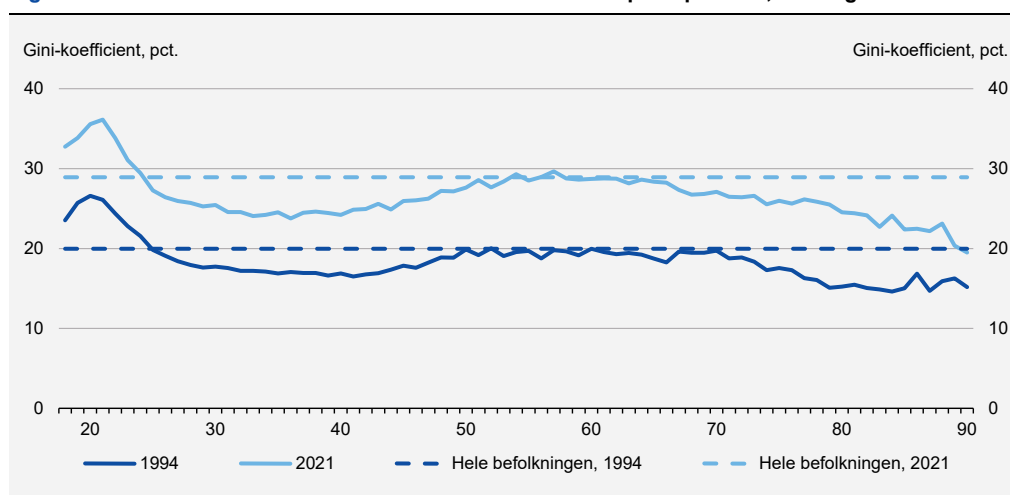
For 25-50-årige er indkomstforskellene relativt små, hvilket kan skyldes, at arbejdsmarkedstilknytningen er mere ensartet for personer i denne aldersgruppe. De fleste har afsluttet deres uddannelse og opnået en fast tilknytning til arbejdsmarkedet. Tilsvarende er indkomstforskellene relativt små for over 70-årige, hvilket kan hænge sammen med, at hovedparten har trukket

sig helt tilbage fra arbejdsmarkedet, og at der ikke er markante forskelle i omfanget af udbetalinger fra private pensioner. Dette billede kan ændre sig i de kommende år, i takt med at pensionsystemet modnes, og flere har opsparet til pension gennem hele arbejdslivet.

Der er imidlertid også aldersgrupper med forholdsvise høje indkomstforskelle. Det hænger blandt andet sammen med, at overgangen mellem forskellige faser i livet ikke er den samme for alle personer i befolkningen. Indkomstforskellene er især høje blandt 18-23-årige, hvor mange flytter hjemmefra. Nogle 18-23-årige er registreret med relativt høje disponible indkomster, enten fordi de endnu ikke er flyttet hjemmefra og derfor får del i forældrenes forbrugsmuligheder, eller fordi de er i beskæftigelse. Modsat er andre flyttet hjemmefra og blevet studerende, som typisk har relativt lave disponible indkomster.

Indkomstforskellene er også relativt store (på niveau med befolkningen som helhed) for personer i midten af 50'erne frem til folkepensionsalderen. Det kan blandt andet skyldes, at flere personer har relativt lave indkomster som følge af helt eller delvis tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, mens andre fortsat er i beskæftigelse.

Figur 2.29 Indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten opdelt på alder, 1994 og 2021

Anm.: Familieækvivalerede indkomster. I 2021 er den disponible indkomst opgjort eksklusiv udbetaling af fastfrosne feriepenge og engangstilskuddet på 1.000 kr. Personer med disponibel indkomst under -20 mio. kr. eller over 50 mio. kr. medtages ikke i opgørelsen.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Siden 1994 er indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten steget på tværs af alle aldersgrupper, og stigningen har haft nogenlunde samme niveau på tværs af aldersgrupper. Udviklingen er imidlertid drevet af forskellige faktorer.

For gruppen af 20-25-årige er indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten steget med 9,9 pct.-point fra 1994 til 2021. Stigningen i indkomstforskellene skyldes blandt andet den større studietilbøjelighed siden 1994, som har øget andelen af studerende med relativt lave disponible indkomster. Da der er flere studerende i 2021 end i 2001, som har lav eller ingen lønindkomst, er forskellene i de personlige indkomster efter skat blevet større blandt de 20-25-årige og bidrager med 7,2 pct.-point til udviklingen i Gini-koefficienten for gruppen, *jf. tabel 2.1.*

For 35-40-årige og 50-55-årige er indkomstforskellene steget med henholdsvis 7,6 pct.-point og 8,2 pct.-point fra 1994 til 2021. Det skal blandt andet ses i lyset af at flere har en lang videregående uddannelse med forholdsvis høje erhvervsindkomster og udviklingen i kapital- og aktieindkomster.

Tabel 2.1 Bidrag til udviklingen i indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten opdelt på udvalgte aldersgrupper, 1994-2021

	20-25-årige	35-40-årige	50-55-årige	65-70-årige
	<i>Pct.-point</i>			
Ændring i Gini-koefficient	9,9	7,6	8,2	8,9
<i>Heraf bidrag fra:</i>				
Personlig indkomst efter skat	7,2	5,1	5,6	3,4
Kapitalindkomst efter skat	2,8	2,4	2,6	5,1
Pensionsindbetaling	0,2	0,1	0,0	0,3

Anm.: Familieækvivalerede indkomster. I 2021 er den disponible indkomst opgjort eksklusive udbetaling af indefrosne feriepenge og engangstilskuddet på 1.000 kr.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Blandt de 65-70-årige er indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten steget med 8,9 pct.-point fra 1994 til 2021. Heraf har bidraget fra kapitalindkomst efter skat været 5,1 pct., hvilket blandt andet skal ses i lyset af, at aktier og ejerboliger er steget forholdsvis meget i værdi siden 1994, og at disse aktiver i høj grad er ejet af personer i denne aldersgruppe.

Ændringer i tilbagetrækningsregler og -adfærd har også bidraget til at øge indkomstforskellene blandt personer omkring tilbagetrækningsalderen. I 1994 var folkepensionsalderen 67 år, men størstedelen trak sig tilbage og overgik til efterløn inden folkepensionsalderen. Det var muligt at modtage efterløn i alderen 60 til 67 år. Tilbagetrækningsreglerne er siden blevet strammet adskillige gange. Det har medført, at der er en større andel af personerne omkring tilbagetrækningsalderen, som er i beskæftigelse i 2021 end i 1994.

2.5 Lavindkomstgruppen

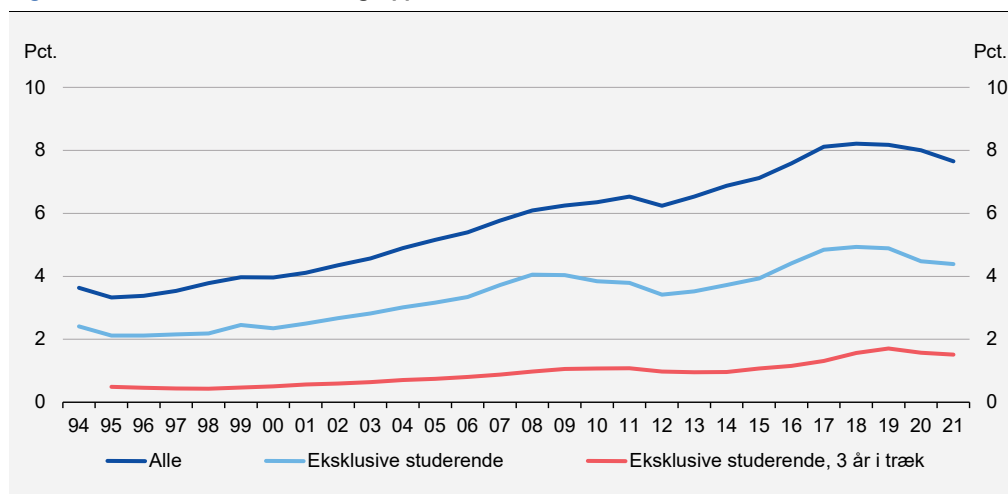
Lavindkomstgruppen er et mål for andelen af befolkningen, der har en relativt lav disponibel indkomst sammenlignet med den resterende befolkning. Lavindkomstgruppen omfatter personer med en disponibel indkomst under 50 pct. af medianindkomsten i befolkningen. Lavindkomstgruppen afgrænser således ikke en gruppe personer med et bestemt forbrugsniveau. Det betyder, at antallet af personer i lavindkomstgruppen kan stige, selvom alle i befolkningen oplever en real fremgang i indkomsten.

Højere forbrugerpriser som følge af inflation bidrager som udgangspunkt til at reducere forbrugsmulighederne på tværs af indkomstfordelingen. I det omfang inflationen ikke er den samme for alle varegrupper, og prisstigningerne opleves forskelligt for personer på tværs af indkomstfordelingen, så kan det have betydning for fordelingen af de reale forbrugsmuligheder. Inflation har imidlertid ikke umiddelbart betydning for det målte antal personer i lavindkomstgruppen. Det skyldes, at den disponible indkomst i sig selv ikke afspejler forbrugsvalg og forbrugerpriser.

Andelen af befolkningen, som havde en disponibel indkomst under 50 pct. af medianindkomsten, udgjorde 3,6 pct. af befolkningen i 1994, og andelen er steget til 7,7 pct. af befolkningen i 2021. Andelen af befolkningen, der er i lavindkomstgruppen, har dog været faldende siden 2018, jf. figur 2.30.

En stor del af lavindkomstgruppen er studerende, som har lav indkomst, mens de er studieaktive, men med udsigten til en højere lønindkomst efter endt uddannelse. Når der ses bort fra studerende over 18 år og personer i familie med studerende, udgjorde lavindkomstgruppen 2,4 pct. af befolkningen i 1994 og 4,4 pct. af befolkningen i 2021.

Figur 2.30 Personer i lavindkomstgruppen, 1994-2021

Anm.: Lavindkomstgruppen omfatter personer med en ækvivaleret disponibel indkomst under 50 pct. af medianindkomsten i befolkningen. I *eksklusive studerende* ses bort fra studerende over 18 år og personer i familie med studerende.

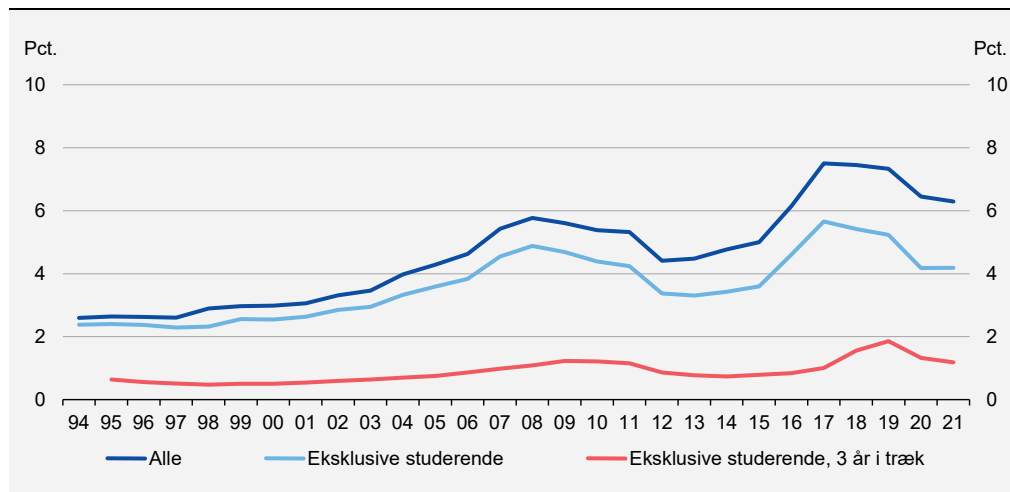
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Andelen af personer, som havde en relativ lav indkomst tre år i træk (eksklusive studerende og deres familier), er steget fra 0,5 pct. af befolkningen i 1995 til 1,5 pct. af befolkningen i 2021.

Hovedparten af de personer, som er i lavindkomstgruppen i et enkelt år, har midlertidigt lav indkomst enten på grund selvalgte årsager såsom orlov eller opstart af virksomhed eller på grund af fx sygdom, ledighed eller lignende. Andelen af befolkningen med relativt lav disponibel indkomst i flere år i træk er derfor mindre.

Det er særligt langtidsledige, som befinder sig i lavindkomstgruppen i mindst tre år i træk. Af de ca. 86.400 personer, som befandt sig i denne gruppe i 2021, havde ca. 25.300 personer været fuldt ledige i alle årene fra 2019 til 2021, hvilket svarer til godt 30 pct. af gruppen med lav indkomst i tre år i træk i 2021.

Andelen af børn i familier med relativt lav indkomst er faldet de seneste fire år i træk, fra 7,5 pct. i 2017 til 6,3 pct. i 2021. Fra 1994 til 2021 er andelen af børn i lavindkomstgruppen dog samlet set steget fra 2,6 pct. til 6,3 pct., jf. figur 2.31.

Figur 2.31 Børn i lavindkomstgruppen, 1994-2021

Anm.: Lavindkomstgruppen omfatter personer med en ækvivaleret disponibel indkomst under 50 pct. af medianindkomsten i befolkningen. I *eksklusive studerende* ses bort fra studerende over 18 år og personer i familie med studerende.

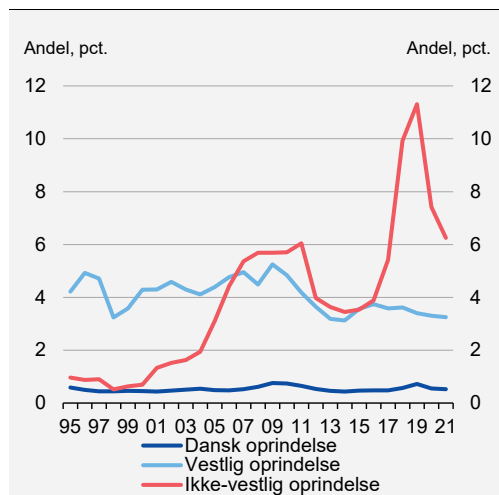
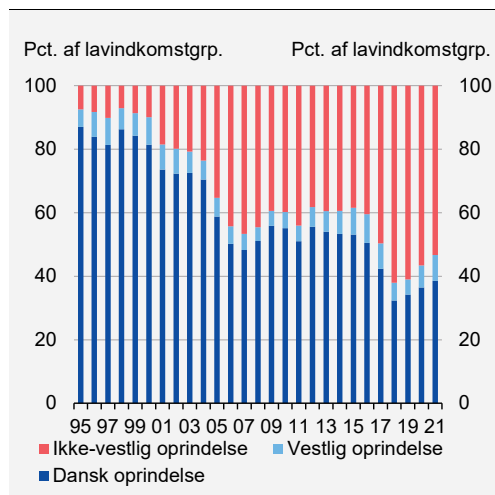
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Andelen af børn, der har været i lavindkomstgruppen i mindst tre år i træk, og som ikke er i familie med en studerende, er steget fra 0,6 pct. af børn i 1995 til 1,2 pct. af børn i 2021. Stigningen i antal børn i lavindkomstgruppen tre år i træk er i høj grad drevet af børn med ikke-vestlig oprindelse. Det skyldes dels øget indvandring, fx fra Syrien i 2015, som slår igennem i andelen af personer i lavindkomstgruppen tre år i træk fra 2017, og dels lavere kontanthjælpsydelse til nyttilkomne.

Andelen af børnene med ikke-vestlig oprindelse, som er i lavindkomstgruppen tre år i træk, er steget fra 1,0 pct. i 1995 til 6,3 pct. i 2021, mens andelen af børn med dansk oprindelse, som oplever lavindkomst tre år i træk har været forholdsvis stabil i perioden, *jf. figur 2.32*.

Andelen af børn i lavindkomstgruppen i mindst tre år i træk er imidlertid aftaget siden 2019 på tværs af herkomst. Især for børn med ikke-vestlig oprindelse er andelen i lavindkomstgruppen aftaget markant i 2020 og 2021. En del af faldet skal ses i lyset af indførelsen af det midlertidige børnetilskud, se *boks 2.3*, men en stor del af udviklingen skal også ses i lyset af fremgangen på arbejdsmarkedet. Eksempelvis er antallet af langtidsledige kontanthjælpsmodtagere³ faldet for indvandrere fra ikke-vestlige lande siden 2018.

³ Langtidsledige kontanthjælpsmodtagere er baseret på Jobindsats' opgørelse, som angiver antallet af bruttoledige personer på kontanthjælp og SHO-ydelse med visitationskategorien "Jobparat" eller uddannelseshjælp og SHO-ydelse med visitationskategorien "Åbenlys uddannelsesparat", der har været ledige eller aktiverede i minimum 80 pct. af tiden inden for de seneste 52 uger.

Figur 2.32 Børn i lavindkomstgruppen tre år i træk opdelt på herkomst, 1995-2021**Figur 2.33** Børn i lavindkomstgruppen tre år i træk opdelt på herkomst, 1995-2021

Anm.: Personer under 18 år i lavindkomstgruppen tre år i træk ekskl. personer i familie med studerende.
 Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Udviklingen blandt ikke-vestlige børn i lavindkomstgruppen afspejler sig også i, at andelen af børnene i lavindkomstgruppen tre år i træk, som har ikke-vestlig baggrund, udgør over halvdelen af gruppen i 2021, mens de udgjorde under 10 pct. af lavindkomstgruppen tre år i træk i 1995, *jf. figur 2.33*.

Den ændrede sammensætning af børn i lavindkomstgruppen tre år i træk kan primært tilskrives, at børn af ikke-vestlig oprindelse i højere grad er i lavindkomstgruppen end tidligere. Således er antallet af børn med ikke-vestlig oprindelse i befolkningen omtrent fordoblet i perioden siden 1995, hvorimod gruppens tilbøjelighed til at befinde sig tre år i træk i lavindkomstgruppen er godt seksdoblet i perioden. Det skal ses i lyset af indførelsen af lavere kontanthjælpsydelse til nytilkomne – herunder indførelsen af starthjælp, integrationsydelse og SHO-ydelse. Ydelsesreduktionerne øger incitamenterne til at deltage på arbejdsmarkedet og forsørge sig selv og sin familie.

Boks 2.3 Betydningen af midlertidige indkomstelementer for lavindkomstgruppen tre år i træk

Befolkningens disponible indkomster i 2020 og 2021 var påvirket af en række midlertidige indkomstelementer. De midlertidige indkomstelementer har ikke kun betydning for befolkningens indkomster i året, men de har også betydning for opgørelsen af personer, der befinder sig i lavindkomstgruppen i mindst tre år i træk.

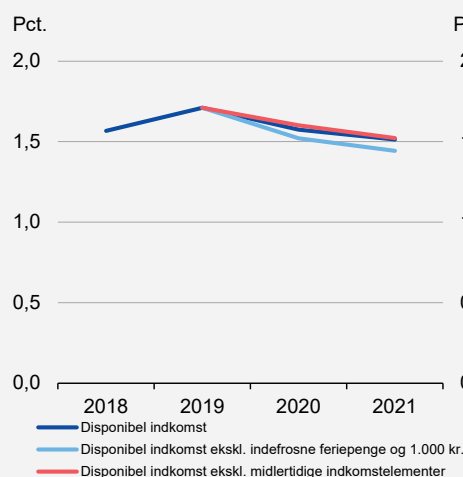
I 2020 og 2021 blev der gennemført en række midlertidige tiltag, der havde til formål at holde hånden under dansk økonomi under coronapandemien. I 2020 blev der udbetalt et engangstilskud på 1.000 kr. til alle, der i april 2020 modtog en offentlig forsørgelsesydelse, herunder dagpenge, kontanthjælp, SU, folke- og førtidspension. Derudover var det muligt at få udbetalt tre uger af de feriepenge, som blev indefrosset i forbindelse med overgangen til det nye feriesystem. I 2021 blev det muligt at få udbetalt de resterende indefrosne feriepenge.

De midlertidige indkomstelementer omfatter også det midlertidige børnetilskud, som blev indført med tilbagevirkende kraft fra medio 2019, men først blev udbetalt i 2020. Derved havde det midlertidige børnetilskud også større betydning for indkomsterne i 2020, end hvis der alene var udbetalt midlertidigt børnetilskud vedrørende 2020.

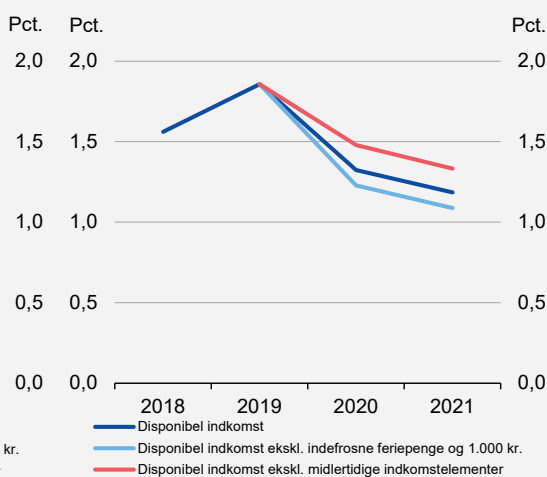
Andelen af personer i lavindkomstgruppen tre år i træk er aftaget siden 2019. Ses der bort fra udbetaling af indefrosne feriepenge og engangstilskuddet på 1.000 kr. til overførselsmodtagere i 2020, er lavindkomstgruppen tre år i træk faldet med yderligere 0,1 pct.-point fra 2019 til 2021. En del af udviklingen er imidlertid drevet af indførelsen af det midlertidige børnetilskud. Ses der også bort fra midlertidige børnetilskud i opgørelsen af lavindkomstgruppen, er lavindkomstgruppen tre år i træk omtrent uændret målt ved den disponible indkomst i forhold til den disponible indkomst ekskl. midlertidige indkomstelementer, *jf. figur a*.

Det midlertidige børnetilskud har særligt haft en betydning for andelen af børn i lavindkomstgruppen i tre år i træk. I 2021 har det midlertidige børnetilskud reduceret andelen af børn i lavindkomstgruppen tre år i træk fra ca. 1,3 pct. af børn til ca. 1,1 pct. af børn, *jf. figur b*. Det fremgår ved at sammenligne den disponible indkomst ekskl. coronarelaterede indkomstelementer med den disponible indkomst ekskl. midlertidige indkomstelementer.

Figur a Personer i lavindkomstgruppen tre år i træk, 2018-2021

Figur b Børn i lavindkomstgruppen tre år i træk, 2018-2021

Anm.: Familieækvivalerede indkomster. *Personer i lavindkomstgruppen tre år i træk* er ekskl. studerende personer i familie med studerende.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Bilag 2.1 Sammensætning af disponible indkomster

Tabel B.2.1 Indkomstkompener i beregningen af disponibel indkomst

Indkomstkompener	Beskrivelse
Lønindkomst	Omfatter honorarer, sygedagpenge og udenlandske personlige indkomster mv. Lønindkomsten er opgjort ekskl. arbejdsgiveradministrerede pensionsindbetalinger, herunder ATP.
+ Virksomhedsindkomst	Omfatter ordinær virksomhedsindkomst, hævet opsparat overskud, nettorenter i virksomhed mv.
=	Erhvervsindkomst
+ Private pensioner	Udbetalinger fra private pensionsordninger.
+ Anden privat indkomst	
=	Privat indkomst
+ Overførselsindkomst	Omfatter bl.a. førtids- og folkepension, dagpenge, SU, kontanthjælp, boligstøtte, børne- og ungeydelse mv.
=	Personlig indkomst
- Skat af personlig indkomst	
=	Personlig indkomst efter skat (1)
+ Renteindtægter	
- Renteudgifter	
+ Aktieindkomst	Stort set alle udbytter og kursgevinster fra noterede aktier indberettes automatisk fra 2006. Gevinst ved salg af aktier registreres som indkomst i ét enkelt år, uagtet at gevinsten reelt er optjent over en længere periode.
+ Imputeret afkast af egen bolig	Til og med 2004 er afkast af egen bolig beregnet som 4 pct. af den offentlige ejendomsvurdering i året. Fra og med 2005 tages udgangspunkt i Danmarks Statistiks estimerede markedsværdier. For blandede ejendomme, fx landbrugsejendomme, indgår alene boligens skønnede andel af ejendomsværdien.
+ Anden kapitalindkomst	Omfatter afkast af andre typer af værdipapirer end aktier og obligationer, fx investeringsforeninger, skibsanpartar, finansielle kontrakter, samt kapitalindkomst fra udlandet, dog ekskl. udenlandsk aktieindkomst.
=	Kapitalindkomst
- Skat af kapitalindkomst	
=	Kapitalindkomst efter skat (2)
- Pensionsindbetalinger mv. (3)	
=	Disponibel indkomst (1+2-3)

Tabel B.2.2 Gennemsnitlige indkomster i befolkningen, 2021

	Ækvivalerede indkomster	Individuelle indkomster
	Kroner (2021-niveau)	
Lønindkomst	291.800	204.200
Virksomhedsindkomst	17.000	11.900
Erhvervsindkomst	308.800	216.100
Private pensioner	25.000	20.600
Anden privat indkomst	2.700	1.800
Privat indkomst	336.500	238.500
Overførselsindkomst	64.100	52.300
Personlig indkomst	400.600	290.800
Skat af personlig indkomst	-134.600	-96.900
Personlig indkomst efter skat (1)	266.000	193.900
Renteindtægter	2.000	1.600
Renteudgifter	-10.200	-7.100
Aktieindkomst	17.900	13.200
Imputeret afkast af egen bolig	35.500	25.400
Anden kapitalindkomst	3.400	2.500
Kapitalindkomst	48.600	35.600
Skat af kapitalindkomst	-9.100	-6.700
Kapitalindkomst efter skat (2)	39.500	28.900
Pensionsindbetaling mv. (3)	-5.200	-3.700
Ækvivaleret disponibel indkomst (1+2-3)	300.400	219.000

Anm.: Familieækvivalering beregnes som summen af familiens disponible indkomst divideret med antal personer i familien opløftet til 0,6. potens. Afrunding medfører, at indkomstelementerne ikke nødvendigvis summer til de anførte totaler.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Bilag 2.2 Bidrag til realvæksten i disponibel indkomst

Tabel B.2.3 Bidrag til realvækst i gennemsnitlig disponibel indkomst

	1994-2021	2019-2021	2020-2021
	<i>Pct.-point pr. år</i>		
Lønindkomst	1,4	3,6	3,0
Virksomhedsindkomst	0,1	0,2	0,2
Erhvervsindkomst	1,4	3,8	3,1
Private pensioner	0,2	0,1	0,0
Anden privat indkomst	0,0	0,0	0,0
Privat indkomst	1,6	3,9	3,2
Overførselsindkomst	0,0	0,1	-0,7
Personlig indkomst	1,6	4,1	2,5
Skat af personlig indkomst	-0,4	-1,7	-1,2
Personlig indkomst efter skat (1)	1,2	2,4	1,2
Renteindtægter	-0,1	-0,1	0,1
Renteudgifter	0,3	0,4	0,3
Aktieindkomst	0,3	0,7	0,5
Imputeret afkast af egen bolig	0,4	0,5	0,6
Anden kapitalindkomst	0,1	0,3	0,4
Kapitalindkomst	0,9	1,8	1,9
Skat af kapitalindkomst	-0,2	-0,3	-0,3
Kapitalindkomst efter skat (2)	0,7	1,4	1,7
Pensionsindbetaling mv. (3)	0,0	-0,1	0,0
Ækvivaleret disponibel indkomst (1+2-3)	1,9	3,7	2,8

Anm.: Skat af personlig indkomst og kapitalindkomst samt pensionsindbetalinger reducerer isoleret set den disponible indkomst i det enkelte år. Hvis den personlige indkomst stiger over en periode, og skattereglerne ikke ændres, vil skat af personlig indkomst isoleret set bidrage til at reducere væksten i perioden. Afrunding medfører, at indkomstelementerne ikke nødvendigvis summer til de anførte totaler.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Bilag 2.3 Dekomponering af udviklingen i indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten

Udviklingen i indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten kan dekomponeres ved at udnytte, at Gini-koefficienten kan opdeles i bidrag fra de enkelte indkomstelementer, der tilsammen udgør den disponible indkomst (fx erhvervsindkomster, overførselsindkomster, kapitalindkomster og skatter).

Gini-koefficienten kan opgøres som summen af de enkelte indkomstelementers koncentrationskoefficient (C) ganget med indkomstelementets andel af den disponible indkomst (S). Koncentrationskoefficienten er et udtryk for, hvor lige indkomstelementet er fordelt i forhold til fordelingen af de disponible indkomster.

$$G = \sum_k C_k S_k$$

Udviklingen i Gini-koefficienten fra et år til et andet år kan heraf opdeles i to led – en fordelings effekt og en størrelses effekt. Fordelingseffekten angiver bidraget fra udviklingen i indkomstelementets koncentrationskoefficient, mens størrelses effekten angiver bidraget fra udviklingen i indkomstelementets andel af den samlede indkomst.

$$\Delta G = \underbrace{\sum_k \bar{S}_k \Delta C_k}_{\text{Fordelingseffekt}} + \underbrace{\sum_k (\bar{C}_k - \bar{G}) \Delta S_k}_{\text{Størrelses effekt}}$$

Bidraget fra et givent indkomstelement til udviklingen i de samlede indkomstforskelle kan således opdeles i to dele. Første del vedrører ændringen i indkomstelementets fordeling udtrykt ved koncentrationskoefficienten, ΔC_k , mens den anden del vedrører bidraget fra ændringen i indkomstelementets andel af disponibel indkomst, ΔS_k .

Med den anvendte metode evalueres størrelsesændringen af et indkomstelement i forhold til, i hvor høj grad elementet er koncentreret hos personer i den øvre del af indkomstfordelingen relativt til fordelingen af de disponible indkomster, se fx Dansk Økonomi, efterår 2016, De Økonomiske Råds sekretariat.

Størrelses effekterne angiver som nævnt oven for effekten på udviklingen i Gini-koefficienten, som følge af at indkomstelementets andel af den disponible indkomst er ændret. Hvis indkomstelementet i størst omfang tilfalder personer i den øvre del af indkomstfordelingen, og elementets andel af den disponible indkomst er vokset, så er elementets størrelses effekt positiv. Det gælder blandt andet for aktieindkomst, som hovedsageligt er placeret i toppen af indkomstfordelingen. Aktieindkomst udgør en langt større andel af den disponible indkomst i 2021 end i 2001, hvilket bidrager til stigende indkomstforskelle målt ved Gini-koefficienten, jf. afsnit 2.3 om betydningen af aktieindkomst for indkomstforskellene.

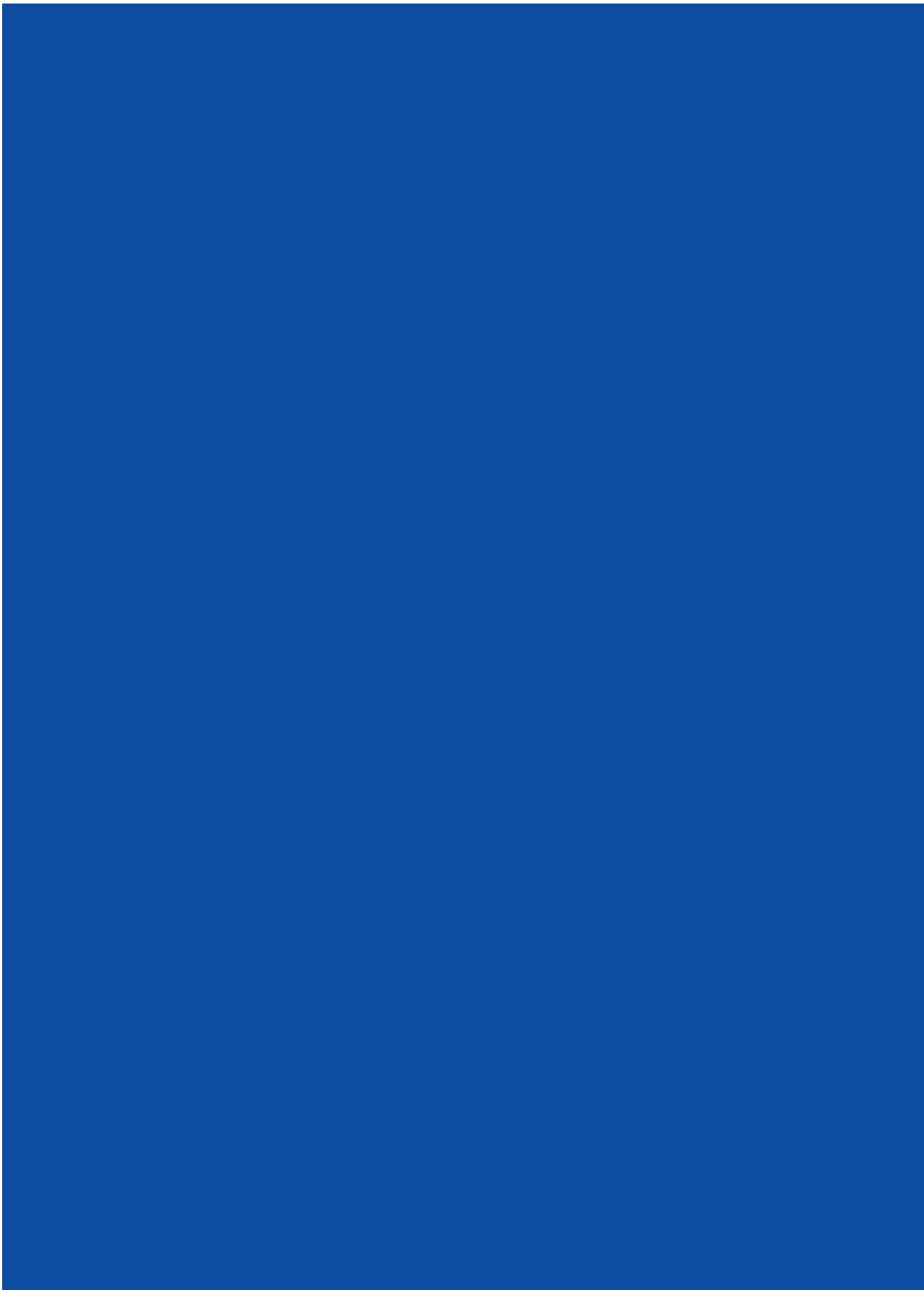
Fordelingseffekterne angiver, om indkomstelementet i større eller mindre grad er koncentreret hos personer i den øvre del af indkomstfordelingen. Eksempelvis er overførselsindkomsterne gennem de seneste årtier i højere grad blevet koncentreret i den nedre del af indkomstfordelingen, hvilket driver en negativ fordelings effekt for overførselsindkomst.

Bilag 2.4 Indkomstforskelle, lavindkomstgruppe og indkomstudvikling

Tabel B.2.4 Indkomstforskelle, lavindkomstgruppe og indkomstudvikling

	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Indkomstforskelle															
Gini-koefficient, pct.	19,9	22,6	23,8	26,4	26,3	26,0	26,6	27,1	27,9	27,8	28,1	28,1	28,5	28,6	28,9
Lavindkomstgruppe															
Antal 1.000 personer															
Alle	172	209	275	344	357	344	361	382	399	427	460	467	467	458	441
Heraf børn	29	34	50	63	62	51	51	54	57	70	85	84	83	72	71
Andel af befolkningen, pct.															
Alle	3,3	4,0	5,2	6,4	6,5	6,2	6,5	6,9	7,1	7,6	8,1	8,2	8,2	8,0	7,7
Børn	2,6	3,0	4,3	5,4	5,3	4,4	4,5	4,8	5,0	6,1	7,5	7,5	7,3	6,4	6,3
Medianindkomst															
2021-niveau, 1.000 kr.	173	188	213	227	223	220	223	227	230	234	237	243	247	258	263

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

3. Befolkningens formuer

Danskernes økonomiske situation afhænger ikke kun af deres disponible indkomst i et givent år, men også af størrelsen på deres formue og gæld. Ved at opspare en del af den disponible indkomst i ét år, kan forbruget udskydes til et senere år. Tilsvarende kan forbruget fremrykkes ved at optage gæld på tidspunkter, hvor det ønskede forbrugsniveau er højere end den disponible indkomst i det givne år.

Et af hovedformålene med opsparing og låntagning er at udjævne forbruget over livet. Unge voksne har typisk små og i nogle tilfælde negative nettoformuer, da mange låner til forbrug under uddannelse eller låner til en bolig. Herefter vokser nettoformuerne frem mod pensionstidspunktet i takt med opbygningen af pensionsformue og anden formue samt afvikling af eventuel boliggyld og studiegæld. Efter pensionstidspunktet aftager nettoformuerne gradvist, efterhånden som formuen benyttes til forbrug.

Formue og gæld har desuden stor betydning for, hvordan danskerne kan håndtere uforudsete situationer. På kort sigt kan formue og gæld finansiere forbrug i perioder med bortfald af indkomst eller uforudsete udgifter, fx som følge af en stor stigning i inflationen. Formue kan dermed fungere som en "buffer", der giver mulighed for at opretholde forbruget.

Der kan også være andre årsager til at opbygge en formue, som ikke kan beskrives ved forbrugsudjævning eller usikkerhed. Man kan være i gang med at opspare til et specifikt køb, fx unge voksne, der sparer op til boligkøb eller en jorðomrejse, eller man kan have et ønske om at efterlade en arv til sine børn eller andre familiemedlemmer.

Dette kapitel belyser udviklingen i danskernes personlige formuer og i fordelingen af nettoformuen i befolkningen frem til 2021, herunder på tværs af alder og formuetyper. Derudover vil kapitlet afdække, hvordan formueforskellene er påvirket af udviklingen i demografiske og strukturelle faktorer, fx ændringer i alderssammensætning, uddannelse og herkomst.

Hovedbudskaberne i kapitlet er:

- Den gennemsnitlige nettoformue for personer over 18 år er steget med ca. 0,45 mio. kr. fra 1,15 mio. kr. i 2014 til 1,60 mio. kr. i 2021, opgjort i 2021-priser. Det er især drevet af udviklingen på de finansielle markeder, som har bidraget til større finansielle aktiver og pensionsformuer, samt stigende boligpriser, der har øget værdien af de reale aktiver.
- På tværs af forskellige mål for formueforskellene er der tegn på, at danskernes nettoformuer er blevet en smule mere lige fordelt. Fra 2014 til 2021 er forskellene i de samlede nettoformuer målt ved forholdet mellem gennemsnits- og medianformuen i befolkningen reduceret fra 2,6 til 2,1. På samme vis er andelen af den samlede nettoformue ejet af top 10 pct. i formuefordelingen reduceret fra 53,3 pct. i 2014 til 49,2 pct. i 2021.
- Danskernes nettoformuer er påvirket af den generelle konjunkturudvikling, herunder udviklingen på boligmarkedet. Man skal derfor være varsom med at fortolke faldende eller stigende formueforskelle på kort sigt som strukturelle ændringer. De stigende boligpriser har i perioden fra 2014 til 2021 bidraget til at reducere andelen af den samlede nettoformue ejet af top 10 pct. Det skyldes, at reale aktiver, der primært består af ejendomme, udgør en større andel af nettoformuen for de øvrige 90 pct. af formuefordelingen end for top 10 pct. af formuefordelingen.
- Den generelle vækst i nettoformuerne omfatter også personer i bunden af formuefordelingen. Andelen af personer med nettogæld er faldet fra 12,0 pct. i 2014 til 7,8 pct. i 2021, mens andelen af personer med en nettoformue på mindre end 50 pct. af medianformuen er faldet fra 34,8 pct. i 2014 til 32,1 pct. i 2021.
- Siden 2014 er de aldersopdelte formueforskelle målt ved top 10 pct.'s ejerandel faldet på tværs af alle alderstrin i den erhvervsaktive alder. Det er hovedsageligt i den yngre del af befolkningen, hvor formueforskellene er reduceret. Det kan blandt andet henføres til, at betydeligt færre unge har negative nettoformuer i 2021 end i 2014. De unge har blandt andet øget nettoformuen i årene 2020 og 2021, hvor restriktioner som følge af coronapandemien havde store konsekvenser for de unges forbrugsmuligheder.
- Udviklingen i nettoformuerne og formueforskellene over flere år skal ses i sammenhæng med ændringer i befolkningssammensætningen, fx med hensyn til alder, uddannelse, arbejdsmarkedstilknytning og herkomst. Fra 1997 til 2021 har ændringer i demografiske og strukturelle forhold således bidraget til at øge den gennemsnitlige nettoformue med ca. 410.000 kr. Samtidig har udviklingen bidraget til at reducere formueforskellene. Eksempelvis ville top 10 pct.'s faktiske ejerandel i 2021 være omtrent 1,9 pct.-point højere, hvis befolkningssammensætningen i 2021 havde været den samme som i 1997.
- Det er især ændringer i alderssammensætning, der har betydning for udviklingen i nettoformuerne og formueforskellene. Der er kommet flere personer i aldersgrupper, som typisk har nettoformuer af en vis størrelse og færre personer i aldersgrupper, der typisk har små nettoformuer.

Det bemærkes, at arbejdet med at analysere datagrundlaget for perioden 2014-2021, som anvendes i dette kapitel, blev afsluttet medio november 2023. Danmarks Statistik har offentliggjort tal for 2022 ultimo november 2023, der således ikke behandles i analysen.

Fra 2021 til 2022 er der sket betydelige ændringer i nettoformuen. På den ene side er værdien af finansielle aktiver faldet, hvilket isoleret set har en nedadgående virkning på nettoformuerne. På den anden side har kursfald på realkreditgælden medført, at boligejernes gæld er blevet mindre værd, hvilket øger nettoformuen. Året 2022 var desuden præget af betydelige prisstigninger, primært som følge af stigende energi- og råvarepriser. Den høje inflation betyder, at formuernes værdi bliver udhulet. Når udviklingen opgøres i faste priser, reduceres nettoformuerne med omkring 13 pct. fra 2021 til 2022.

3.1 Udviklingen i danskernes personlige formuer

Når befolkningens formuer belyses, tages der typisk udgangspunkt i personlige nettoformuer, som omfatter personernes samlede formueforhold. Nettoformuen består af værdien af de samlede aktiver (formue) fratrukket værdien af de samlede passiver (gæld).

Den danske formuestatistik er kendetegnet ved at være af høj kvalitet set i en international sammenhæng, da den indeholder detaljerede oplysninger om en lang række formueelementer baseret på registeroplysninger på individniveau. Oplysningerne om befolkningens nettoformuer er dog fortsat ikke fuldt dækkende, da der ikke findes oplysninger om alle former for formue og gæld. Det gælder blandt andet værdien af indbo, kontantbeholdninger og nogle udenlandske formueelementer mv.

Over tid er oplysningerne om befolkningens nettoformuer gradvist forbedret gennem inklusion af flere formueelementer, hvilket har givet anledning til forskellige definitioner af nettoformuen. Senest er formuestatistikken revideret i 2022, hvilket har givet anledning til en ny opgørelse af nettoformuen fra og med 2020, hvor værdien af unoterede aktier og offentlig gæld til inddrivelse indgår, *jf. boks 3.1*.

Den seneste opgørelse, *nettoformue inklusive unoterede aktier mv.*, omfatter alle de tilgængelige oplysninger i den reviderede formuestatistik, men kan kun opgøres fra og med 2020. Det er for kort en periode til at kunne konkludere mere håndfast på udviklingen i nettoformuen og formueforskellene. Derudover skal det bemærkes, at værdien af unoterede aktier er imputeret, hvormed opgørelsen af dette formueelement vurderes at være mere usikkert end andre formueelementer.

I dette kapitel anvendes to definitioner af nettoformuen, der begge kan opgøres over en længere tidsperiode.

Den mest anvendte definition er *nettoformue*, der omfatter alle oplysninger i den reviderede formuestatistik, som kan opgøres fra og med 2014. Opgørelsen af nettoformuen er dermed eksklusiv unoterede aktier og offentlig gæld til inddrivelse.

Herudover anvendes definitionen *nettoformue eksklusiv pension mv.*, der omfatter nettoformuen opgjort eksklusiv pensionsformue, værdi af biler, værdi af andelsboliger og indeståender i virksomhedsordninger samt unoterede aktier og offentlig gæld til inddrivelse. I opgørelsen af nettoformuen indgår dog fortsat gæld knyttet til anskaffelsen af aktiverne, da denne gæld ikke kan adskilles fra øvrig gæld, fx banklån knyttet til køb af bil og andelsbolig. Denne opgørelse er baseret på lovmodellens datagrundlag og tilgængelig fra 1997, hvilket gør det muligt at belyse udviklingen i en del af danskernes formue og gæld over en længere periode. *Nettoformue eksklusiv pension mv.* anvendes senere i kapitlet til at beskrive boligprisernes betydning for formueforskellene (afsnit 3.2) samt i forbindelse med vurderingen af betydningen af ændringer i befolknings sammensætningen (afsnit 3.5).

Boks 3.1 Revision af statistikken om formue og gæld i 2022

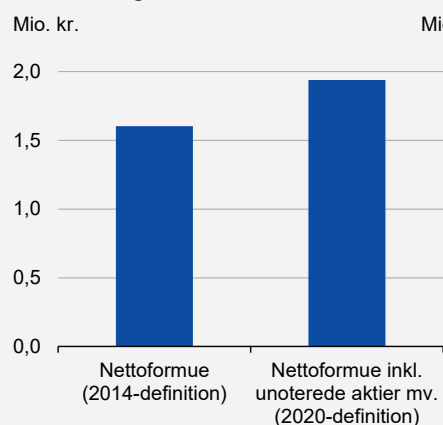
Formuestatistikken blev revideret i 2022 for at forbedre statistikken gennem inklusion af nye (imputerede) data om ejerskab af unoterede aktier og gæld til det offentlige, som sikrer bedre dækning af statistikken.

Fra og med 2020 indgår oplysninger om befolkningens offentlige gæld til inddrivelse i formuestatistikken, leveret af Gældsstyrelsen. Gæld til inddrivelse udgjorde lidt under 100 mia. kr. i både 2020 og 2021, hvilket svarer til ca. 3,6 pct. af den samlede gæld i befolkningen.

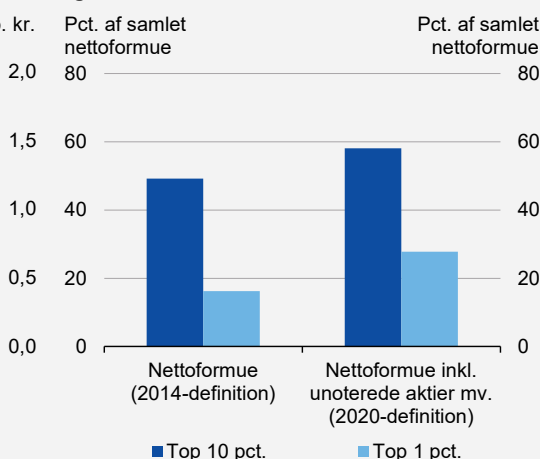
Derudover indgår der fra og med 2020 en imputeret værdi af unoterede aktier. Det skal bemærkes, at opgørelsen er forholdsvis usikker grundet usikkerhed om både værdisætning og ejerskab af virksomheder. Eksempelvis udledes markedsværdien af virksomhederne ved at justere egenkapitalen med forholdet mellem aktiekursværdien og egenkapitalen i børsnoterede selskaber. Denne metode er yderst usikker på virksomhedsniveau, da der ikke tages højde for andre forhold med betydning for en virksomheds markedsværdi. Derudover antager metoden implicit, at markedsværdien af unoterede aktier følger udviklingen blandt noterede aktier.

Værdien af unoterede aktier i formuestatistikken udgør samlet set 1.015 mia. kr. i 2020 og 1.683 mia. kr. i 2021, hvilket medfører en væsentlig forøgelse af den gennemsnitlige nettoformue i befolkningen målt med 2020-definitionen i forhold til 2014-definitionen, *jf. figur a*.

Figur a Gennemsnitlig nettoformue opgjort ved hhv. 2014- og 2020-definition, 2021

Figur b Formueforskelle opgjort ved hhv. 2014- og 2020-definition, 2021

Anm.: Personlig nettoformue for 18+-årige.

Kilde: Danmarks Statistik, 2022-revision af statistikken om formue og gæld og Fordeling af unoterede aktier på personer, december 2022.

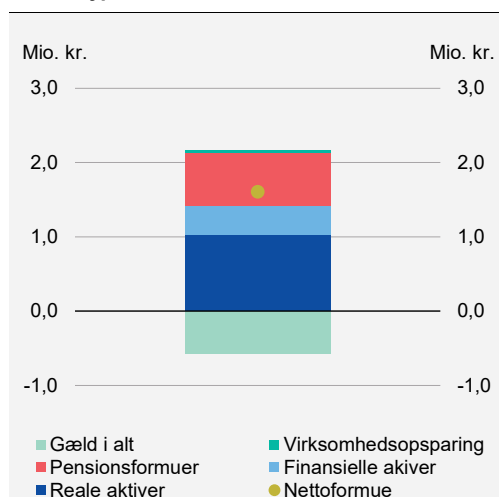
Da unoterede aktier typisk ejes af personer i toppen af formuefordelingen, medfører inklusionen af de nye formueelementer også større formueforskelle målt ved ejerandele. Eksempelvis ejer top 10 pct. ca. 58 pct., når der tages udgangspunkt i nettoformuen inkl. unoterede aktier mv., mens top 10 pct. ejer ca. 49 pct., når der tages udgangspunkt i nettoformuen eksklusive unoterede aktier, *jf. figur b*.

I forhold til opgørelser af formueforskelle skal man være opmærksom på, at Danmarks Statistik har indført særlige diskretioneringstiltag af meget høje eller lave nettoformuer i den reviderede formuestatistik for at sikre, at oplysninger om enkeltpersoner ikke kan beregnes indirekte i statistikken. Der henvises til *bilag 3.1* for en uddybende beskrivelse af den nye opgørelse af nettoformuen inklusive unoterede aktier mv. samt for yderligere beskrivelse af betydningen af diskretioneringstiltaget.

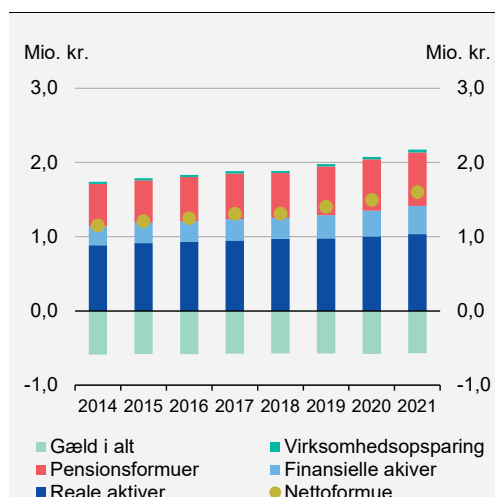
Udviklingen i nettoformuerne fra 2014 til 2021

Den samlede personlige nettoformue udgør omkring 7.600 mia. kr. i 2021¹, hvilket svarer til ca. 1,6 mio. kr. pr. voksen dansker, *jf. figur 3.1*. Reale aktiver udgør omkring 1,0 mio. kr., pension omkring 0,7 mio. kr. og finansielle aktiver omkring 0,4 mio. kr. Passiver udgør knap 0,6 mio. kr., og består hovedsageligt af realkreditgæld.

Figur 3.1 Gennemsnitlig nettoformue opdelt på formuetyper, 2021

Figur 3.2 Udvikling i gennemsnitlig nettoformue, 2014-2021

Anm.: Personlig nettoformue for 18+-årige opgjort i 2021-priser. Pensionsformuerne er beregningsteknisk nettoficerede med en beskatning på 40 pct., mens kreditforeningsgæld er opgjort ved kursværdien. Værdien af formueelementerne er deflateret med udviklingen i forbrugerpriserne. Unoterede aktier indgår ikke i figuren. Der henvises til bilag 3.1 for en uddybende beskrivelse af nettoformuen inklusive unoterede aktier mv.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

Siden 2014 er den gennemsnitlige nettoformue reelt steget med knap 0,5 mio. kr. (2021-priser), hvilket er drevet af en stigning i aktiver fra ca. 1,7 mio. kr. i 2014 til godt 2,2 mio. kr. i 2021, mens gælden har været omtrent uændret på knap 0,6 mio. kr., *jf. figur 3.2*.

Gælden udgør dermed en mindre andel af den samlede nettoformue i 2021, hvilket skal ses i lyset af en konsolidering blandt husholdningerne efter finanskrisen. Konsolideringen dækker både over ændret opsparingsadfærd blandt husholdningerne og politiske tiltag, som har til formål at regulere lånemarkederne med henblik på at begrænse systemiske finansielle risici². Blandt andet er kravene til boligfinansiering blevet strammet ad flere omgange siden finanskrisen. Eksempelvis blev der i 2015 indført et udbetalingskrav på 5 pct. ved boligkøb³.

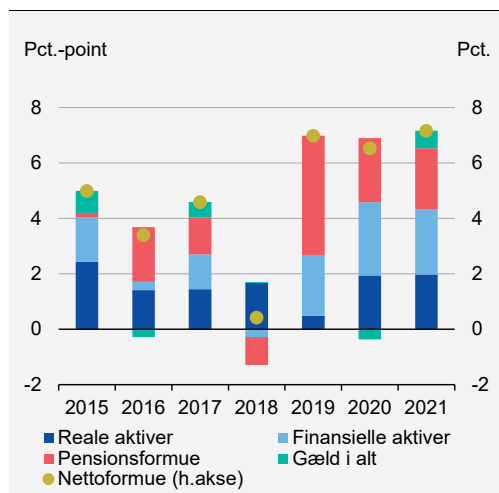
¹ Den samlede nettoformue på 7.600 milliarder kroner er beregnet efter DSTs 2014-definition, hvor pensionsformuer er beskattet med 40 pct., og værdien af unoterede aktier er udeladt. Denne opgørelsesmetode adskiller sig fra de makroøkonomiske formueopgørelser (fx Nationalregnskabet), hvor pensionsformuernes værdi indregnes før skat, og unoterede aktiers værdi er inkluderet. Hvis før-skatteværdien af pensionsformuerne samt værdien af unoterede aktier indregnes, kan den samlede nettoformue opgøres til 11.500 milliarder kroner i 2021, som er mere sammenligneligt med makroøkonomiske formueopgørelser. Der vil dog fortsat være forskelle mellem individuelle og makroøkonomiske opgørelser. Dette skyldes blandt andet, at formuestatistik på individniveau kun omfatter formueelementer, der kan knyttes til konkrete personer.

² For en nærmere beskrivelse af de systemiske finansielle risici, henvises til det Det Systemiske Risikoråds hjemmeside (risikoraad.dk)

³ Se fx *Strammere låneregler har gjort boligejerne mere robuste, Danmarks Nationalbank 2020*.

Den gennemsnitlige nettoformue er steget i alle år fra 2014 til 2021. Realvæksten i nettoformuerne var højest i 2021, hvor den udgjorde 7,2 pct. Især reale aktiver, finansielle aktiver og pensionsformuen har bidraget til at øge den gennemsnitlige nettoformue, mens udviklingen i gælden har haft mindre betydning, *jf. figur 3.3*.

Figur 3.3 Bidrag til årlig udvikling i nettoformue opdelt på formueelementer, 2015-2021

Figur 3.4 Udvikling i OMXC20-aktieindeks, 2014-2021

Anm.: Gennemsnitlig personlig nettoformue for 18+-årige er opgjort i 2021-priser. Værdi af andelsboliger og biler indgår i reale aktiver og indestående i virksomhedsordningen er tillagt finansielle aktiver. I figur 3.4 er OMXC20-indeksset vist, idet OMXC25 først blev oprettet i 2017. Indekset er omregnet til 2021-priser.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Væksten i de finansielle aktiver, herunder aktieformuerne, skal ses i lyset af udviklingen på de finansielle markeder, hvor lave renter bidrog til at presse priserne op på en række aktiver, herunder aktier. Det skyldes blandt andet, at nutidsværdien af fremtidige afkast stiger, når diskonteringsrenten falder. Derudover understøtter lave renter økonomien generelt, og dermed også virksomhedernes indtjening, ligesom investorer har incitament til at søge afkast i mere risikable aktiver. Det har været medvirkende til forholdsvis høje stigninger i aktiekurserne i Danmark, og fx steg det danske C20-indeks med ca. 53 pct. (opgjort i 2021-priser) fra ultimo 2019 til ultimo 2021, *jf. figur 3.4*.

Udviklingen i befolkningens aktieformue i 2020 og 2021 dækker også over, at flere grupper, fx unge, investerer i aktiemarkedet. Færre forbrugsmuligheder under nedlukningerne kan have tilskyndet flere til at spare mere op og investere i aktier.

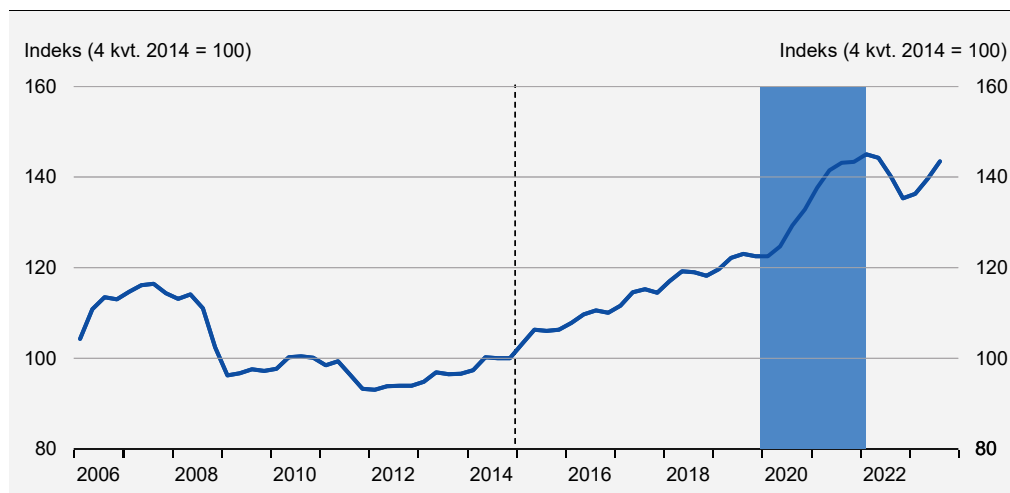
Fremgangen på de finansielle markeder driver også en stigning i pensionsformuerne via afkastet på pensionsselskabernes investeringer. Pensionsformuen bidrog især til væksten i nettoformuen i årene 2019 til 2021, hvor pensionsselskaberne havde forholdsvis høje afkast, især som følge af et højt afkast på aktier.

Bidraget fra pensionsformuerne skal desuden ses i lyset af modningen⁴ af arbejdsmarkedspensionerne. Hertil kommer, at stigende beskæftigelse har øget den gennemsnitlige lønindkomst i befolkningen og dermed også pensionsindbetalingerne.

⁴ Med "modning" menes det forhold, at nogle personer i dag kun har indbetalt til en arbejdsmarkedspension i en

I de seneste par år kan bidraget fra reale aktiver især tilskrives stigende priser på boligmarkedet under coronapandemien. De stigende boligpriser har alt andet lige øget nettoformuen blandt personer, som var boligejere inden prisstigningerne. De markante stigninger i boligpriserne under pandemien skal ses i lyset af meget lave renter, samt at nedlukningerne med restriktioner og hjemmearbejde har ført til stigende efterspørgsel efter boliger⁵. Eksempelvis steg boligpriserne med 17 pct. fra 4. kvartal 2019 til 4. kvartal 2021, *jf. figur 3.5*.

Figur 3.5 Udvikling i boligpriser (enfamiliehuse), 1. kvrt. 2006 - 3. kvrt. 2023

Anm.: Boligpriserne tager udgangspunkt i prisindekset for enfamiliehuse. Figuren viser udviklingen fra 1. kvartal 2006 til 3. kvartal 2023. Den stiplede streg angiver december 2014 som er starttidspunktet for analyseperioden. Den blå boks angiver perioden, januar 2020 til januar 2022, hvor Danmark var præget af restriktioner som følge af coronapandemien.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken tabel EJ5.

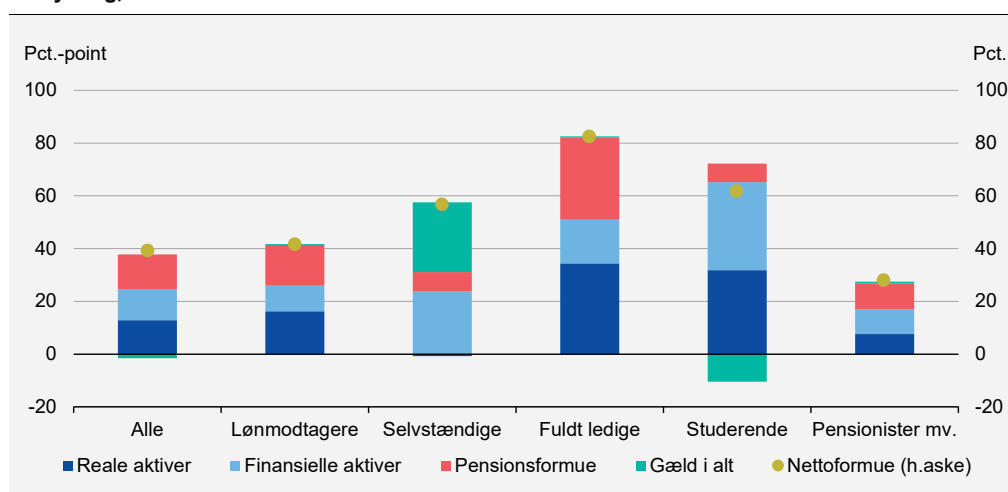
del af deres af arbejdsliv, inden de når pensionsalderen, fordi arbejdsmarkedspensionerne først blev udbredt og udbygget fra 1990'erne. Med tiden vil flere have indbetalt til arbejdsmarkedspensioner i større andele af arbejdslivet. Samtidig er bidragssatserne også steget betydelig fra starten af 1990'erne og frem til i dag.

⁵ En mulig forklaring kan være, at der har været en øget påskønnelse af bolig under pandemien (fx ønske om flere kvadratmeter og adgang til have), og at disse ændrede præferencer har medført en øget boligefterspørgsel. Se fx *Robustheden på boligmarkedet bør styrkes, Nationalbanken juni 2021*.

Vækst i nettoformue fra 2014 til 2021 opdelt på arbejdsmarkedstilknytning

Fra 2014 til 2021 er nettoformuerne steget på tværs af grupper med forskellig arbejdsmarkedstilknytning, men den procentvise stigning er forskellig. Nettoformuen er steget relativt mest for studerende, selvstændige og fuldt ledige, mens nettoformuen er steget mindst for lønmodtagere og pensionister, jf. figur 3.6.

Figur 3.6 Bidrag til samlet udvikling i nettoformue opdelt på formueelementer og arbejdsmarkedstilknytning, 2014-2021

Anm.: Gennemsnitlig personlig nettoformue for 18+-årige opgjort i 2021-priser. Værdi af andelsboliger og biler indgår i reale aktiver og indestående i virksomhedsordningen er tillagt finansielle aktiver. Pensionister mv. omfatter folke- og førtidspensionister, efterlønsmodtagere mv. Lønmodtagere omfatter fuldtids-, deltids- og delårsbeskæftigede.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

Der er forskellige årsager til stigningen i nettoformuen for de forskellige grupper. Højere pensionsformue og finansielle aktiver har bidraget til at øge nettoformuen for alle grupperne, mens højere værdi af reale aktiver, herunder boliger, har bidraget til at øge nettoformuen for alle grupper undtagen de selvstændige. Gruppen af selvstændige har derimod nedbragt deres gæld betragteligt (særligt lån i pengeinstitutter og prioritetsgæld), hvilket har bidraget til en højere nettoformue i perioden.

Udviklingen blandt studerende skal ses i lyset af coronapandemien, hvor restriktionerne havde store konsekvenser for de unges hverdag og begrænsede de unges forbrugsmuligheder (fx for at gå på café, feste, shoppe og rejse). Det er medvirkende til, at studerende i gennemsnit øgede deres opsparing i disse år.

Stigningen i nettoformuen blandt studerende er særligt drevet af finansielle aktiver. Det skal formentligt ses i lyset af digitale handelsplatforme, der har gjort aktiehandel nemt og tilgængeligt, hvormed flere unge voksne er begyndt at investere deres opsparing i aktier og investeringsfonde. Således er andelen af unge voksne, der investerer i aktier og investeringsfonde steget betydeligt i 2020 og 2021⁶. Den forholdsvis store procentuelle fremgang i nettoformuen blandt studerende skal dog også ses i lyset af, at nettoformuen er forholdsvis lav for denne gruppe,

⁶ Andelen af 25-29-årige, der har investeret i aktier er steget fra 11 pct. i 2019 til 18 pct. i 2021, og andelen af 25-29-årige, der har investeret i investeringsfonde er steget fra 4 pct. i 2019 til 11 pct. i 2021, jf. Statistikbanken.dk tabel FORMUE11.

hvormed relativt små absolutte ændringer i nettoformuen kan medføre store procentuelle ændringer i nettoformuen.

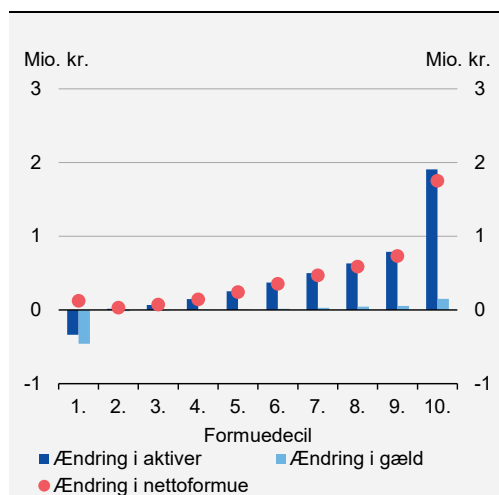
Ændringer i sammensætningen inden for arbejdsmarkedsgrupperne kan også have betydning for udviklingen i nettoformuerne. Eksempelvis er antallet af langtidsledige reduceret fra 2014 til 2021, hvilket har betydning for sammensætningen af gruppen af fuldt ledige. Hertil kommer, at andelen af dagpengemodtagere blandt de fuldt ledige er steget i perioden. Dagpengemodtagere har generelt en højere nettoformue end kontanthjælpsmodtagere, hvormed en stigning i andelen af dagpengemodtagere alt andet lige vil øge nettoformuen blandt de fuldt ledige. Den højere nettoformue for dagpengemodtagere skyldes blandt andet, at dagpengemodtagere set over flere år typisk har en stærkere tilknytning til arbejdsmarkedet end kontanthjælpsmodtagere. Dermed har dagpengemodtagere typisk også haft et højere indkomstgrundlag, der har givet bedre muligheder for at spare op.

Vækst i nettoformue fra 2014 til 2021 opdelt på formuedeciler

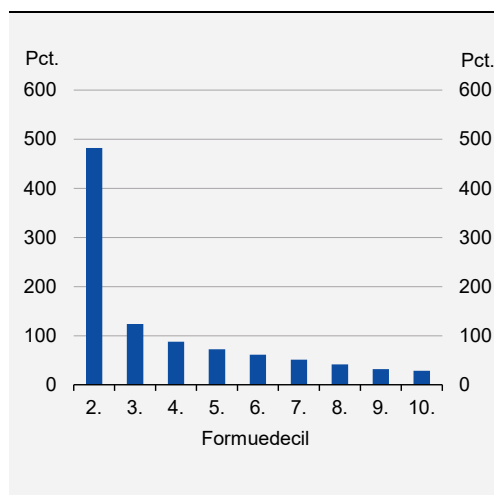
Nettoformuen er steget på tværs af formuefordelingen siden 2014. På tværs af formuedeciler kan fremgangen i nettoformuen henføres til en stigning i aktiverne, undtagen i 1. formuedecil, hvor fremgangen i nettoformuen skyldes lavere gæld.

I kroner og øre er den gennemsnitlige nettoformue steget mest i toppen af formuefordelingen. Nettoformuen er steget med lidt under 1,8 mio. kr. fra 2014 til 2021 for personer i 10. formuedecil, mens nettoformuen er steget med ca. 124.000 kr. for personer i 1. formuedecil, *jf. figur 3.7*.

Figur 3.7 Udvikling i formue og gæld opdelt på formuedeciler, 2014-2021

Figur 3.8 Realvækst i nettoformue opdelt på formuedeciler, 2014-2021

Anm.: Personlig formue for 18+-årige. Korrigeret til 2021-prisniveau med udviklingen i forbrugerpriser. Personerne er rangeret efter personlig nettoformue.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

Omvendt er nettoformuen steget forholdsvist mest for den nedre halvdel af formuefordelingen, hvilket indebærer et fald i de målte formueforskelle i befolkningen. Eksempelvis er den gennemsnitlige nettoformue steget med ca. 124 pct. fra 2014 til 2021 i 3. formuedecil, mens nettoformuen er steget med blot 29 pct. i 10. formuedecil, *jf. figur 3.8*.

Det skal bemærkes, at den gennemsnitlige nettoformue er tæt på nul i 2. formuedecil, hvormed en lille absolut stigning i nettoformuen vil medføre en meget høj relativ vækst i nettoformuen. Udviklingen i 1. formuedecil fremgår ikke af figuren, da den gennemsnitlige nettoformue er negativ i 1. formuedecil, hvormed en stigende nettoformue vil medføre en negativ vækstrate.

3.2 Formueforskellene i Danmark

Et af hovedformålene med opsparing og låntagning er forbrugsudjævning over livet, og derfor hænger størrelsen af nettoformuen sammen med alder. Unge voksne har typisk små eller negative nettoformuer, mens nettoformuerne stiger i løbet af den erhvervsaktive alder, hvor pensionsformuen opbygges, og eventuel bolig- og studiegæld afvikles. Ved tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet aftager nettoformuerne gradvist, efterhånden som formuen omsættes til forbrug.

Personers løbende indkomst har stor betydning for nettoformuerne. I et givent år vil to personer med samme opsparingsrate, men med forskellige indkomstniveauer, også opnå en forskellig tilvækst i deres formue i kr. og øre. Højere indkomst giver alt andet lige bedre mulighed for at opbygge formue, men formueforskellene kan imidlertid ikke sammenlignes med indkomstforskellene.

Det skyldes, at formueforskellene er resultatet af forskelle i valg og omstændigheder med betydning for forbrug og opsparing gennem hele personens liv, mens indkomstforskellene i højere grad er udtryk for forskelle i valg og omstændigheder med betydning for personens indkomst i det enkelte år. Det er derfor naturligt, at formueforskellene er større end indkomstforskellene, når de opgøres ved samme mål, hvilket er undersøgt nærmere i *Ulighedsredøgørelsen 2020*.

Formueforskellene afspejler også individuelle forskelle i præferencer for forbrug og opsparing, herunder forskelle i personers risikovillighed og tålmodighed, hvilket der ikke findes oplysninger om. En tålmodig person har en større tilbøjelighed til at opspare grundet et større ønske om forbrugsudjævning, mens en utålmodig person vil være mere tilbøjelig til at forbruge den disponible indkomst, når den er tilgængelig, og eventuelt optage gæld. Personers tålmodighed har dermed betydning for deres placering i formuefordelingen, hvis det har betydning for deres opsparingsadfærd.⁷

Der er således mange faktorer, der har betydning for formueforskellene, men det er ikke muligt at pege på et fagligt optimalt eller naturligt niveau for formueforskellene på baggrund af disse faktorer.

Når formueforskellene belyses, er der ikke ét mål, der kan fortælle hele historien. I det følgende belyses formueforskellene ved brug af to forskellige mål. Det ene mål angiver, hvor stor en andel af den samlede nettoformue, der er ejet af de mest formuende personer (top 10 pct. og top 1 pct.). Det andet mål angiver forholdet mellem gennemsnit- og medianformuen – også kaldet RMM (*Ratio between Mean and Median*).

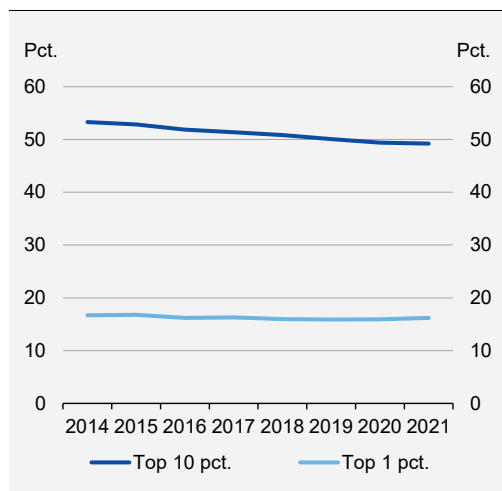
Begge mål viser, at formueforskellene er faldet fra 2014 til 2021, og denne konklusion understøttes også af andre mål for formueforskellene, *jf. bilag 3.2*.

Andelen af nettoformuen, der ejes af top 10 pct. af befolkningen med de største nettoformuer,

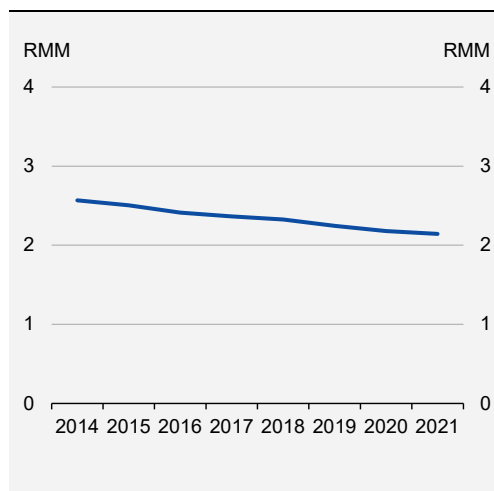
⁷ Thomas Epper et al. (2020), *Time discounting and wealth inequality*, American Economic Review 110(4).

er faldet med 4,1 pct.-point fra ca. 53,3 pct. i 2014 til ca. 49,2 pct. i 2021, *jf. figur 3.9*⁸. Andelen, der er ejet af top 1 pct. er faldet fra 16,7 pct. i 2014 til 16,2 pct. i 2021. De faldende ejerandele af nettoformuen er blandt andet drevet af en højere vækst i gælden blandt de mest formuende, mens ejerandelene af de samlede aktiver har været nogenlunde uændret siden 2014, *jf. bilag 3.3*.

Figur 3.9 Andel af den samlede nettoformue ejet af top 1 pct. og top 10 pct., 2014-2021

Figur 3.10 Formueforskellene målt ved RMM, 2014-2021

Anm.: Nettoformue for 18+-årige. Ratio between Mean and Median (RMM) er opgjort som gennemsnitsformuen delt med medianformuen.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

Målt med RMM er formueforskellene ligeledes faldende – svarende til et fald fra ca. 2,6 i 2014 til ca. 2,1 i 2021, *jf. figur 3.10*.

De mest formuende personer adskiller sig på en række punkter fra den øvrige del af befolkningen, herunder med hensyn til alder og arbejdsmarkedstilknytning, *jf. boks 3.2*.

Udviklingen i befolkningens nettoformuer er på kort sigt særligt påvirket af udsving i priserne på formueelementerne, fx aktiekurserne og boligpriserne. Disse forhold har derfor også betydning for udviklingen i formueforskellene i perioden fra 2014 til 2021.

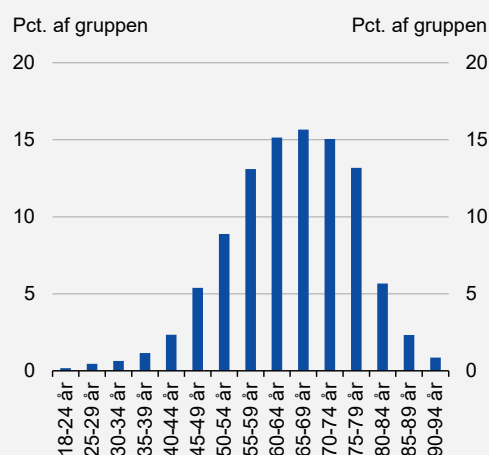
⁸ Med 2022-revisionen af formuestatistikken har Danmarks Statistik indført et diskretioneringstiltag, som indebærer et loft over nettoformuerne. Nettoformuer, der er numerisk større end 1.000 gange interkvartilafstanden for personer over 18 år i befolkningen, diskretioneres ved at sætte nettoformuen lig loftet. Det indebærer, at 71 personer i 2021 diskretioneres, da de har en formue højere end 1,96 mia. kr. eller under -1,96 mia. kr. Diskretioneringstiltaget medfører, at formueforskellene undervurderes, da det hovedsageligt er personer med positive nettoformuer, der diskretioneres. Der henvises til *bilag 3.1*.

Boks 3.2 Hvad karakteriserer personer med de højeste nettoformuer (top 1 pct.)?

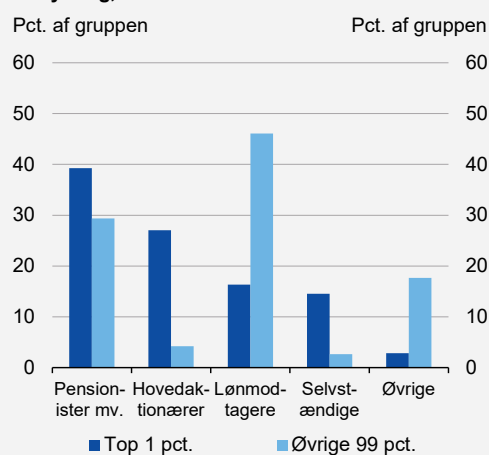
Personer med de højeste nettoformuer i befolkningen (top 1 pct.), har en nettoformue, der overstiger ca. 11,8 mio. kr. i 2021. Det er hovedsageligt personer i slutningen af deres erhvervsaktive alder og personer over folkepensionsalderen, der er blandt den rigeste procent opgjort med udgangspunkt i nettoformuer. Det skal ses i lyset af, at nettoformuerne varierer over livet og typisk toppe ved tilbagetrækningstidspunktet, hvorefter formuerne gradvist reduceres i takt med, at pensionsopsparinger mv. nedspares.

Således er godt halvdelen af top 1 pct. over 65 år i 2021, mens ca. 37 pct. af top 1 pct. er i alderen 50-64 år. Der er forholdsvis få unge voksne, der er blandt den rigeste procent i befolkningen, *jf. figur a*.

Figur a Personer i top 1 pct. opdelt på aldersgrupper, 2021

Figur b Personer i top 1 pct. og øvrige 99 pct. opdelt på hovedaktionærstatus og arbejdsmarkedstilknytning, 2021

Anm.: I figur b er personerne først opdelt på hovedaktionærstatus og herefter arbejdsmarkedstilknytning. Således omfatter hovedaktionærer alle personer med hovedaktionærstatus uanset arbejdsmarkedstilknytning mv. Gruppen *øvrige* omfatter fuldt ledige, studerende samt andre personer i aldersgruppen 18-66 år, der ikke er i beskæftigelse eller modtager en offentlig ydelse.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Aldersfordelingen har også betydning, når top 1 pct. opdeles på arbejdsmarkedstilknytning og hovedaktionærstatus. Lidt over 39 pct. af top 1 pct. indgår i gruppen *pensionister mv.*, *jf. figur b*, og de har typisk før tilbagetrækning været lønmodtagere, selvstændige eller hovedaktionærer.

Derudover er der forholdsvis mange personer blandt top 1 pct., som er hovedaktionærer i et selskab. Ca. 27 pct. af top 1 pct. var hovedaktionærer i 2021. Ca. 16 pct. af top 1 pct. var lønmodtagere i 2021 – typisk inden for ledelsesarbejde eller arbejde, der forudsætter viden på højeste niveau. Dertil var ca. 15 pct. af top 1 pct. selvstændige i 2021, hvor især landmænd var overrepræsenterede blandt de selvstændige.

Der henvises til *bilag 3.1* for tilsvarende figurer opgjort med udgangspunkt i nettoformuen inkl. unoterede aktier mv. Overordnet set peger figurerne på nogenlunde samme resultater, men hovedaktionærer udgør dog en større andel af top 1 pct. målt ved nettoformuen inkl. unoterede aktier.

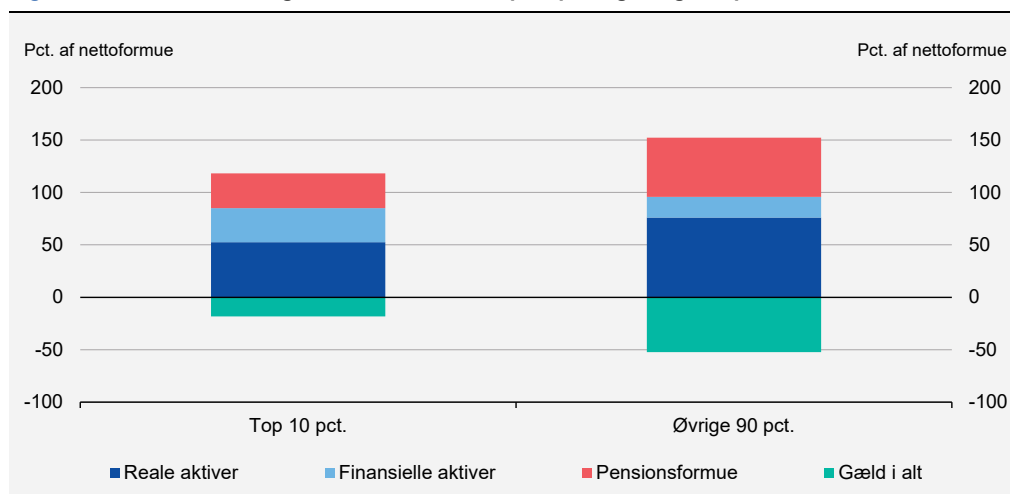
Boligmarkedet og formueforskellene

Danskernes nettoformuer er påvirket af den generelle konjunkturudvikling. Man skal derfor være varsom med at fortolke aftagende eller stigende formueforskelle på kort sigt som strukturelle ændringer. Når der er fremgang på arbejdsmarkedet stiger pensionsformuerne som følge af øgede pensionsindbetalinger, fordi beskæftigelsen og lønningerne stiger. Herudover påvirker udviklingen på boligmarkedet og på de finansielle markeder nettoformuerne gennem værdiændringer af de aktiver, der indgår i befolkningens nettoformue.

Værdiændringer i bestemte formueelementer påvirker befolkningens nettoformuer forskelligt alt efter, hvordan nettoformuen er sammensat på tværs af formuefordelingen. Reale aktiver, der primært består af ejendomme, udgør således en langt større andel af nettoformuen for de øvrige 90 pct. end for top 10 pct. Stigende boligpriser bidrager derfor til at reducere formueforskellene i perioder, hvor værdien af fast ejendom stiger mere end de øvrige formuekomponenter, mens det omvendte gælder ved faldende boligpriser.

Reale aktiver udgør ca. 53 pct. af nettoformuen for top 10 pct. og ca. 76 pct. af nettoformuen for de øvrige 90 pct. i 2021, *jf. figur 3.11*. På samme vis har pensionsformue og gæld relativt større betydning for de øvrige 90 pct., mens nettoformuen for top 10 pct. i højere grad består af finansielle aktiver end for de øvrige 90 pct.

Figur 3.11 Sammensætning af nettoformue for top 10 pct. og øvrige 90 pct., 2021

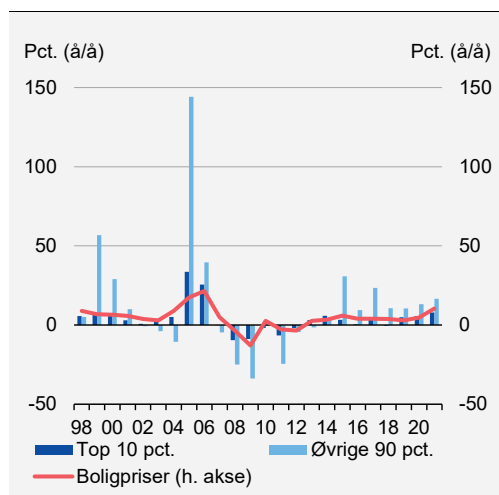
Anm.: Formueoplysninger for 18+-årige.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

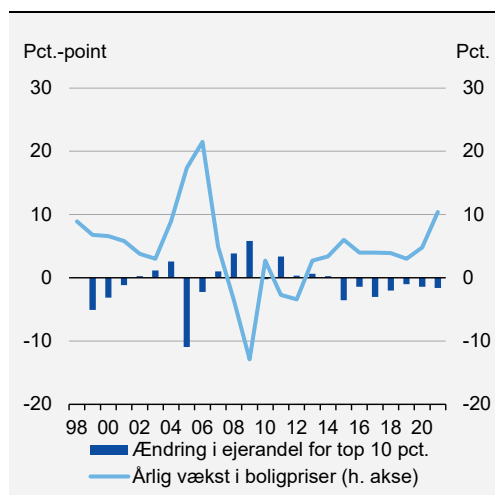
Da reale aktiver udgør en større andel af nettoformuen for de øvrige 90 pct. end for top 10 pct., vil en stigning i boligpriserne alt andet lige medføre en større stigning i nettoformuen for de øvrige 90 pct. end for top 10 pct. Det medfører således større udsving i nettoformuerne for de øvrige 90 pct. end for top 10 pct., når boligpriserne stiger eller falder mere end de øvrige formuekomponenter, *jf. figur 3.12*.

De større udsving i vækstraterne skal dog også ses i lyset af, at nettoformuerne for de øvrige 90 pct. er lavere. Den samme procentvise ændring i værdien af boligformuen vil derfor mekanisk have relativt større betydning for vækstraten i nettoformuen for øvrige 90 pct.⁹

Figur 3.12 Årlig vækst i gennemsnitlig nettoformue ekskl. pensionsformue mv. for top 10 pct. og øvrige 90 pct., 1998-2021

Figur 3.13 Ændring i ejerandel for top 10 pct. og årlig vækst i boligpriser, 1998-2021

Anm.: Nettoformue ekskl. pensionsformue for 18+-årige. Nettoformuen er korrigeret for udviklingen i forbrugerpriser og omregnet til 2021-priser. Boligpriserne er baseret på den årlige vækst i priserne for enfamiliehuse.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

Forskellene i sammensætningen af nettoformuerne medfører også, at formueforskellene målt ved top 10 pct.'s ejerandel reduceres i perioder med stigende boligpriser, og omvendt stiger formueforskellene i perioder med faldende boligpriser, *jf. figur 3.13*.

Det peger på, at de stigende boligpriser i de seneste år har været med til at reducere formueforskellene målt ved top 10 pct.'s ejerandel. Denne konklusion skal dog ses i forlængelse af, at ændringer i formueforskellene målt ved top 10 pct.'s ejerandel kun udtrykker ændringer i top-pen af formuefordelingen i forhold til resten af befolkningen.

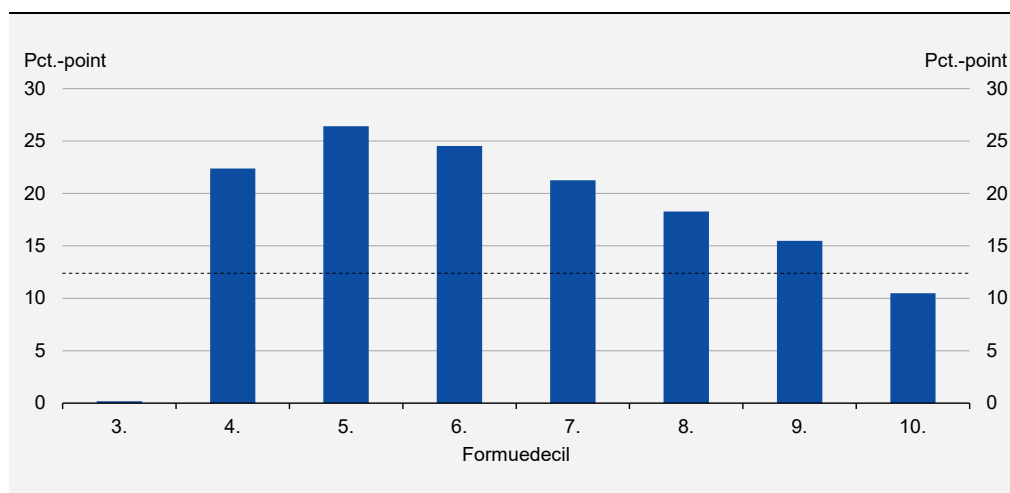
På tværs af hele formuefordelingen er vækstbidraget fra ejendomme til udviklingen i nettoformuerne størst i 5. formuedecil, mens vækstbidraget er mindre i den nedre del og den øvre del af fordelingen, *jf. figur 3.14*. Det afspejler, at det især er i midten af formuefordelingen, at reale aktiver, herunder boligformue, udgør en relativt stor andel af den samlede nettoformue. Det lave vækstbidrag i 3. formuedecil hænger sammen med, at kun en lille andel af personerne i de nederste formuedeciler har formue i fast ejendom. Ca. 89 pct. af personerne i 3. formuedecil ejer hverken ejerbolig, andelsbolig eller øvrige ejendomme.

Det bemærkes, at udviklingen i 1. og 2. formuedecil ikke fremgår af figuren grundet små eller negative nettoformuer. Formue i ejendomme er imidlertid blevet mindre i 1. og 2. formuedecil

⁹ Det ses eksempelvis med to personer med samme niveau af aktiver, hvor person A har en højere gæld end person B. På grund af det højere gælds niveau har person A en lavere nettoformue end person B. Den samme ændring i de to personers aktiver vil alt andet lige have forskellig betydning for vækstraten i nettoformuerne. Samme ændring i aktiverne vil mekanisk medføre en større vækstrate i nettoformuen for person A, da aktiverne udgør en større andel af nettoformuen sammenlignet med person B.

fra 2014 til 2021. Det kan både skyldes, at personer i bunden af formuefordelingen i mindre grad end tidligere benytter deres opsparing til at købe bolig, eller at boligejere, der tidligere var i bunden af formuefordelingen, er rykket længere op i formuefordelingen.

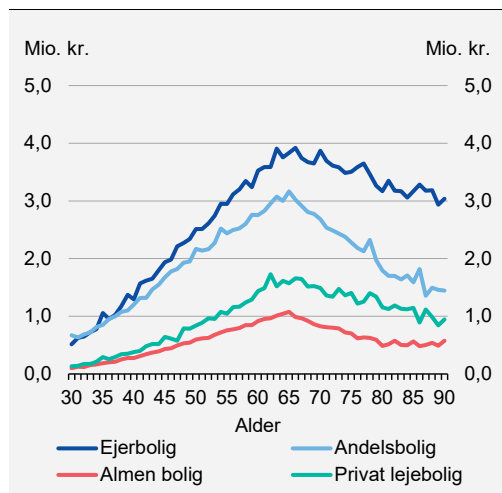
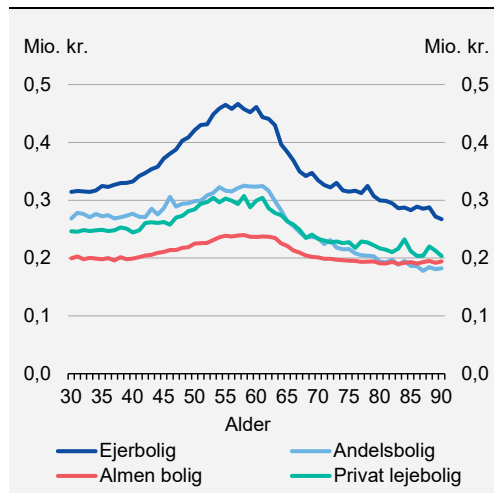
Figur 3.14 Vækstbidrag fra ejendomme til udvikling i nettoformue opdelt på formuedeciler, 2014-2021

Anm.: Nettoformuen og værdi af ejendomme er korrigeret for udviklingen i forbrugerpriser og omregnet til 2021-priser. Ejendomme omfatter værdien af ejerboliger, andelsboliger, fritidsboliger og anden fast ejendom. Den stiplede linje angiver vækstbidraget fra ejendomme til udviklingen i nettoformuerne for hele befolkningen.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

På tværs af aldersgrupper har boligejere generelt højere nettoformuer end lejere, *jf. figur 3.15*. Eksempelvis er nettoformuen på tværs af alle aldersgrupper mindst en faktor 2 større end nettoformuen for personer, der bor i privat lejebolig.

Figur 3.15 Gennemsnitlig nettoformue opdelt på alder og familiens boligform, 2021**Figur 3.16** Gennemsnitlig disponibel indkomst opdelt på alder og familiens boligform, 2021

Anm.: Boligform er opgjort på baggrund af ejer- og udlejningsforhold for familiernes boliger. Ejerboliger omfatter kun ejerboliger, der bebos af ejer selv. Øvrige ejerboliger, der er udlejet, samt boliger ejet af et selskab mv. kategoriseres som privat lejebolig. Andelsboliger omfatter alle, der bor i en privat andelsboligforening. Øvrige boligformer, herunder kommunalt og statsligt ejede institutioner samt uoplyst ejerforhold, er udeladt fra opgørelsen.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Den højere nettoformue skal ses i sammenhæng med, at den disponible indkomst typisk er højere for boligejere, *jf. figur 3.16*. Eksempelvis er den disponible indkomst på tværs af aldersgrupper knap en faktor 1 højere end for personer, der bor i privat lejebolig. En højere disponibel indkomst giver alt andet lige bedre muligheder for at spare op.

Afkastet på ejerboliger – i form af udviklingen i boligpriserne – har i sagens natur betydning for udviklingen i nettoformuen for personer, der bor i ejerbolig, men indretningen af skattesystemet og bedre lånemuligheder til investeringer i egen bolig kan i sig selv også bidrage til, at personer vælger at spare op i egen bolig frem for andre opsparingsformer, *jf. boks 3.3*. Det medfører, at personer, der har relativt høje disponible indkomster og nettoformuer, typisk også vil være personer, der bor i ejerbolig. Herudover kan eventuelle forskelle i opsparingsadfærd have betydning, fx hvis personer, der sparer op i egen bolig, også er personer med stærkere præferencer for opsparing.

Boks 3.3 Skatteregler og bedre lånemuligheder giver incitamenter til at spare op i egen bolig

Boligejere betaler ikke skat af en eventuel gevinst ved salg af en bolig, de selv har boet i. I stedet betaler bolig-ejere løbende ejendomsværdiskat og grundskyld. Hensigten med ejendomsværdiskatten er, at afkastet ved at besidde en ejerbolig beskattes, på linje med gevinsten ved andre former for investeringer, som en familie kan foretage, fx i værdipapirer. Der er dog skattemæssige fordele forbundet med at spare op i egen bolig, fordi realafkastet beskattes lavere end andre kapitalformer, herunder aktier, jf. blandt andet *Danmarks Økonomi forår 2019*. Det giver incitamenter til at spare op i egen bolig frem for andre former for opsparing.

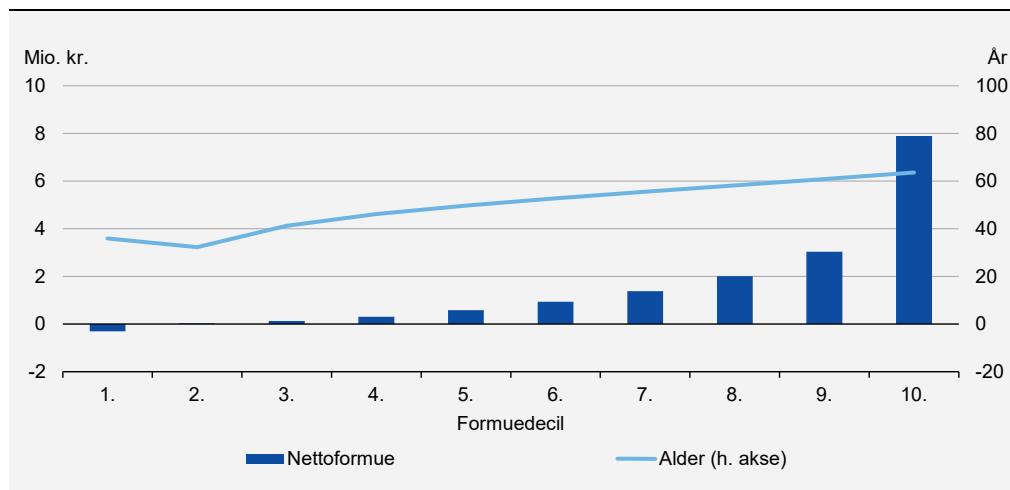
Boligejere har samtidig mulighed for at optage realkreditlån og boliglån i banken, hvor der tages pant i boligen. Fordi långiverne har pant i boligen og dermed lavere risiko for at tabe deres penge, kan de tilbyde bedre lånevilkår for familier, der investerer i deres bolig set i forhold til personer, der har ønske om at foretage lånefinansierede investeringer i andre typer af aktiver uden pant i fast ejendom.

3.3 Formueforskelle på tværs af alder

Alder har stor betydning for, hvor i formuefordelingen, man er placeret. Forskellene i den gennemsnitlige nettoformue på tværs af formuefordelingen skal ses i lyset af, at personer i toppen af formuefordelingen er ældre og dermed har haft flere år til at opspare. I 1. formuedecil er gennemsnitsalderen 36 år, mens gennemsnitsalderen er 64 år i 10. formuedecil, jf. figur 3.17.

Gennemsnitsalderen er en smule højere i 1. formuedecil end i 2. formuedecil. Det hænger blandt andet sammen med, at selvstændige er overrepræsenteret i 1. decil. Det er især selvstændige, der har store negative nettoformuer. Det skal ses i sammenhæng med, at det kan være omkostningsfyldt at starte virksomhed. Derudover er særligt selvstændige inden for landbruget overrepræsenteret blandt personer med store negative nettoformuer.

Figur 3.17 Gennemsnitlig nettoformue og alder opdelt på formuedeciler, 2021

Anm.: Nettoformue inkl. pensionsformue for +18-årige.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

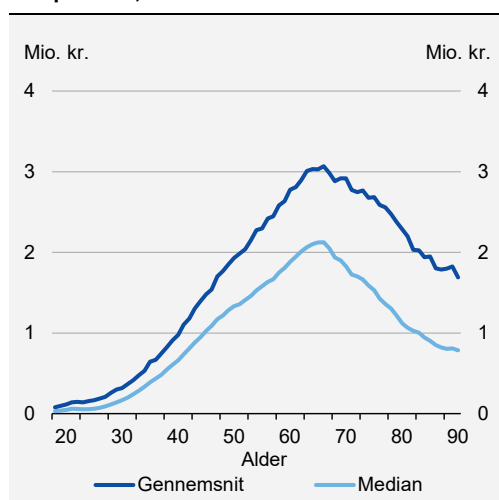
Unge voksne har typisk en forholdsvis lav nettoformue, mens nettoformuen stiger gennem den erhvervsaktive alder og topper ved pensionsalderen. Eksempelvis udgjorde den gennemsnitlige nettoformue for 30-årige under 0,3 mio. kr., mens nettoformuen for 60-årige i gennemsnit udgjorde ca. 2,8 mio. kr. i 2021, jf. figur 3.18.

Forskellene på tværs af alder hænger i høj grad sammen med indkomstniveauet. De forskellige formueniveauer på tværs af alder kan således ses som et tegn på, at befolkningen forbrugsudjævner. Unge voksne har typisk relativt små indkomster, da mange er under uddannelse, og de har derfor små eller negative nettoformuer. De lave nettoformuer hænger blandt andet sammen med indkomstsupplering i form af SU-lån, som muliggør større forbrug under uddannelse, men mindsker nettoformuen. Unge med høje indkomster vil dog også have forholdsvis små nettoformuer sammenlignet med resten af befolkningen, da de har haft få år til at opspare i.

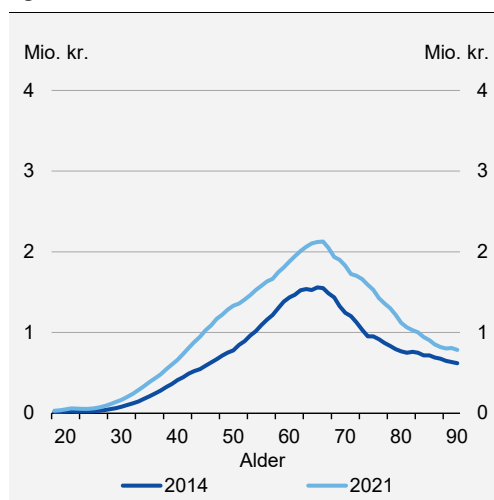
Nettoformuen øges i takt med den erhvervsaktive alder, hvor de disponible indkomster øges. Derudover skal de stigende nettoformuer ses i lyset af opbygning af pensionsformue og stigende friværdi for boligejere.

Efter tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet reduceres den disponible indkomst. Samtidig påbegyndes udbetalingen af den opsparede pensionsformue, hvilket medfører et fald i nettoformuen blandt pensionisterne.

Figur 3.18 Median- og gennemsnitsformue opdelt på alder, 2021

Figur 3.19 Medianformue opdelt på alder, 2014 og 2021

Anm.: Nettoformue inkl. pensionsformue opgjort i 2021-priser.
Kilde: Egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

På tværs af alle aldre er medianformuen vokset fra 2014 til 2021, men udviklingen i nettoformuen har varieret på tværs af alderstrin. Nettoformuen er steget mest omkring pensionsalderen målt i kr. Det skal ses i lyset af den stigende pensionsalder, øget beskæftigelse blandt pensionister samt modning af arbejdsmarkedspensioner. Eksempelvis er medianformuen for 65-årige steget fra ca. 1,6 mio. kr. i 2014 til ca. 2,1 mio. i 2021, mens medianformuen for 30-årige er steget fra ca. 80.000 kr. i 2014 til ca. 167.000 kr. i 2021, jf. figur 3.19.

Udvikling i aldersfordelte formueforskelle

Med de naturlige niveauforskelle i nettoformuen i løbet af livet er det også relevant at se på formueforskellene inden for alderstrin og ikke kun de samlede formueforskelle for hele befolkningen. Formueforskellene er generelt mindre inden for alderstrin end for befolkningen som helhed.

Formueforskellene er størst blandt unge voksne og større end for befolkningen som helhed. Det skal ses i lyset af de forholdsvis små nettoformuer blandt unge voksne, hvormed små forskelle i kroner medfører store relative forskelle. Derudover er en stor andel af de unge voksne under uddannelse, og formuen blandt studerende er generelt langt lavere end for unge voksne, der har været i beskæftigelse i nogle år.

Formueforskellene falder i takt med den erhvervsaktive alder, hvilket blandt andet skyldes, at lønudviklingen i starten af voksenlivet er forskellig på tværs af uddannelsesniveauer, for eksempel mellem faglærte og personer med en lang videregående uddannelse (LVU). Faglærte har en højere indkomst under uddannelse og kommer tidligt på arbejdsmarkedet, hvorfor deres formue generelt vil være større i starten af livet. Når personer med en LVU kommer på arbejdsmarkedet efter endt uddannelse, modtager de generelt en højere løn end de faglærte. Det højere indkomstniveau vil medføre en højere årlig nettoopsparing, og deres formue vil gradvist indhente de faglærtes.

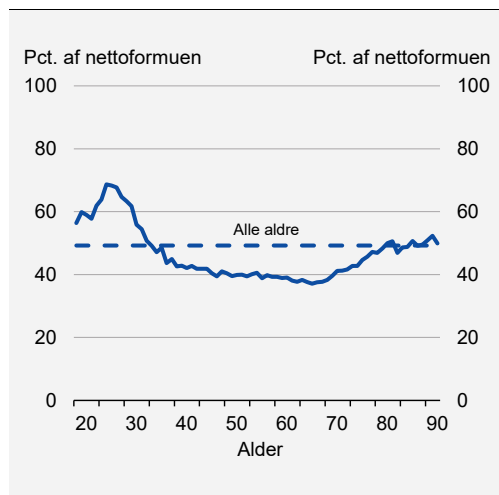
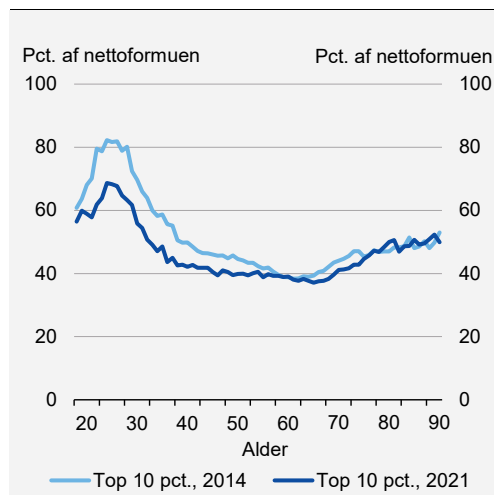
Formueforskellene stiger igen omkring tilbagetrækningsalderen, hvilket blandt andet skal ses i lyset af, at pensionsalderen markerer et tidspunkt, hvor der er stigende forskelle i erhvervsdeltagelsen, da forskellige befolkningsgrupper trækker sig tilbage fra arbejdsmarkedet på forskellig vis. Personer, der trækker sig tidligt tilbage, vil have en forholdsvis lav indkomst og deraf lav eller negativ opsparingsrate omkring pensionsalderen, samtidig med at deres pensionsformue reduceres i takt med løbende udbetalinger. Modsat vil personer, der først trækker sig tilbage efter pensionsalderen, have en højere indkomst og deraf en højere opsparingsrate omkring pensionsalderen.

Derudover fylder arbejdsmarkedspensioner mindre for de ældre generationer, der var på arbejdsmarkedet før starten af 1990'erne, hvor arbejdsmarkedspensionerne blev udbredt til at dække den resterende del af det overenskomstregulerede arbejdsmarkedet¹⁰. Udbredelsen af arbejdsmarkedspensioner har været med til at nedbringe formueforskellene i befolkningen. Således vil formueforskellene blandt generationerne, der helt eller delvist var på arbejdsmarkedet for arbejdsmarkedspensionerne, være større.

Formueforskellene er generelt væsentligt mindre for personer inden for samme alderstrin end for befolkningen under ét. Det gælder dog ikke blandt 18-29-årige, hvor formueforskellene er markant større end for hele befolkningen. Det skal ses i lyset af, at gennemsnits- og medianformuen er betydeligt mindre blandt de yngre voksne end i befolkningen som helhed. Det betyder, at enkelte store formuer vil have betydelig virkning på gennemsnittet, mens medianen typisk ikke påvirkes tilsvarende.

I 2021 er de aldersfordelte formueforskelle målt ved ejerandelen for top 10 pct. størst blandt de 24-årige, hvor den udgør ca. 69 pct. Formueforskellene er lavest blandt de 65-årige, hvor top 10 pct. ejer ca. 37 pct. af nettoformuen, *jf. figur 3.20*.

¹⁰ Arbejdsmarkedspensioner har eksisteret på det offentlige overenskomstdækkede område siden 1960'erne. De blev for alvor udbredt på det private arbejdsmarked i starten af 1990'erne med indgåelse af pensionsaftaler i FH/DA overenskomsterne. Siden er bidragssatsen til pensionerne på dette område gradvist blevet hævet, så de i 2010 nåede det aktuelle niveau på 12 pct. af lønnen på FH/DA-området. Der vil gå adskillige årtier, før alle pensionister, som er dækket af arbejdsmarkedspensioner, vil have indbetalt til disse ordninger med de nuværende bidragssatser i hele deres arbejdsliv. Det vil først være tilfældet for alle årgange af pensionister i 2080, *jf. Det danske pensionsystem nu og i fremtiden, Finansministeriet juni 2017*.

Figur 3.20 Andel af den samlede nettoformue ejet af top 10 pct. opdelt på alder, 2021**Figur 3.21** Andel af den samlede nettoformue ejet af top 10 pct. opdelt på alder, 2014 og 2021

Anm.: Nettoformue inkl. pensionsformue mv. De stiplede linjer angiver formueforskellene for hele den voksne befolkning (18+ år).
Kilde: Egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

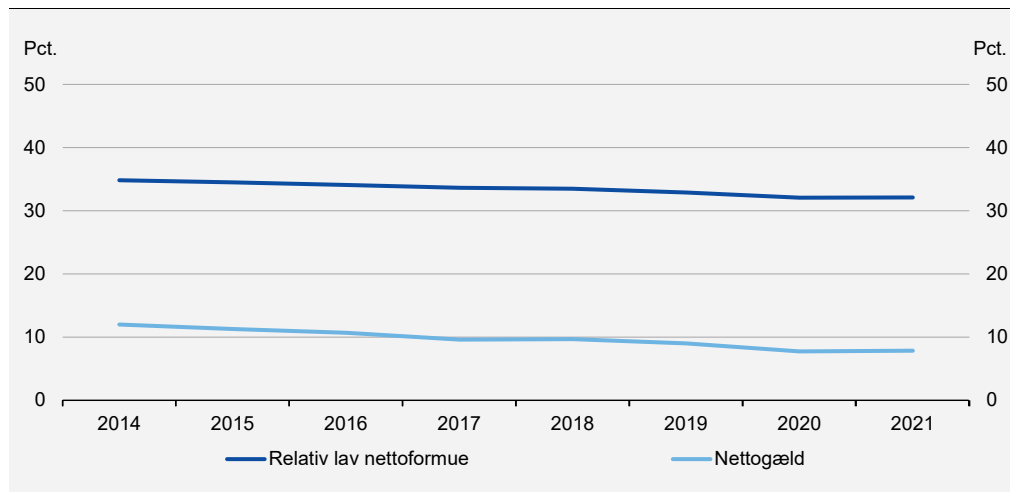
Siden 2014 er formueforskellene faldet på tværs af alle alderstrin i den erhvervsaktive alder målt ved ejerandele for top 10 pct. Det er hovedsageligt den yngre del af befolkningen, der har oplevet aftagende formueforskelle målt ved ejerandele. Det skal blandt andet ses i lyset af vækst i de reale aktiver, samt at de finansielle aktiver er blevet mere lige fordelt for de 20-35-årige. Formueforskellene er også faldet en smule omkring tilbagetrækningstidspunktet, hvilket er drevet af forhøjelsen af pensionsalderen, *jf. figur 3.21*.

3.4 Personer med lave nettoformuer

De anvendte mål af formueforskellene beskriver nettoformuerne i toppen af formuefordelingen i forhold til resten af befolkningen, og er derfor mindre brugbare til at beskrive nettoformuerne blandt dem med de laveste nettoformuer.

Der findes ikke en entydig definition af, hvornår en nettoformue er lav. Derfor belyses personer med lave nettoformuer ved brug af to forskellige mål: 1) personer med *nettogæld*, der er defineret ved en negativ nettoformue i det enkelte år, og 2) personer med *relativt lav nettoformue*, som defineres som en personlig nettoformue, der er under 50 pct. af medianformuen. Målet er et relativt mål for lave nettoformuer, og det udtrykker derfor ikke, om nettoformuerne er lave i kroner og øre.

Andelen af personer med nettogæld er faldet fra ca. 12,0 pct. i 2014 til ca. 7,8 pct. i 2021, mens andelen af personer med relativt lav nettoformue er faldet fra ca. 34,8 pct. i 2014 til ca. 32,1 pct. i 2021, *jf. figur 3.23*. Det tyder på, at den generelle fremgang i nettoformuerne også har spredt sig i bunden af formuefordelingen.

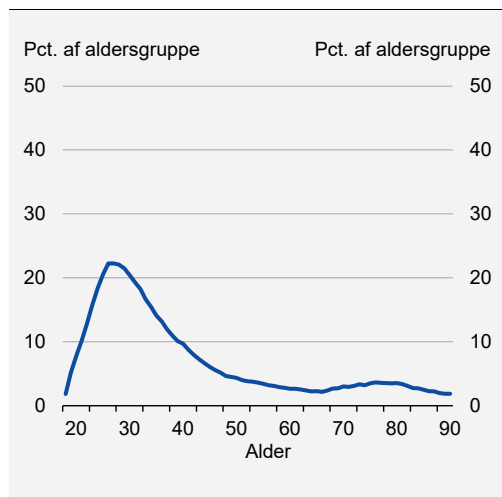
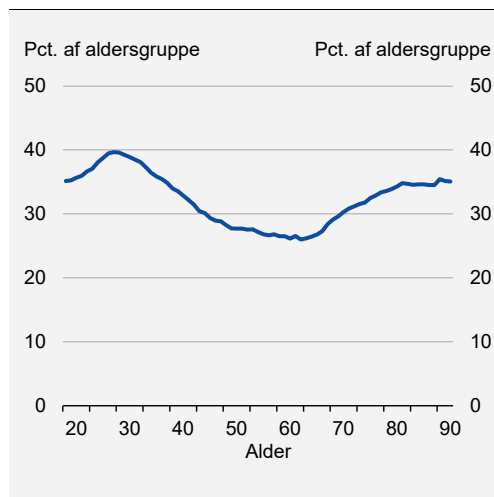
Figur 3.22 Andel med lav nettoformue, 2014-2021

Anm.: 18+-årige. Nettogæld er defineret som en nettoformue under 0 kr. Relativ lav nettoformue er defineret som en nettoformue under 50 pct. af medianformuen

Kilde: Egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

Det er hovedsageligt unge voksne, der har en nettogæld, hvilket i høj grad afspejler, at mange unge voksne med lave indkomster, har en forventning om, at de vil opnå højere indkomster i fremtiden. De kan forbrugsudjævne gennem låntagning, hvormed sandsynligheden for at have en nettogæld øges.

Andelen med nettogæld er højest blandt de 25-30-årige, hvor omkring 20 pct. har en nettogæld, *jf. figur 3.23*. Det skal ses i lyset af optagelsen af SU-lån blandt studerende, samt at mange køber deres første bolig i denne alder, hvor boligkøbet kan være forbundet med lån ud over markedsværdien af boligen i formuestatistikken. Det kan både skyldes omkostninger ved handlen, men også at boligen kan være aftaget i værdi siden boligkøbet, eller at den beregnede markedsværdi i formuestatistikken ikke afspejler den faktiske markedsværdi af den konkrete bolig.

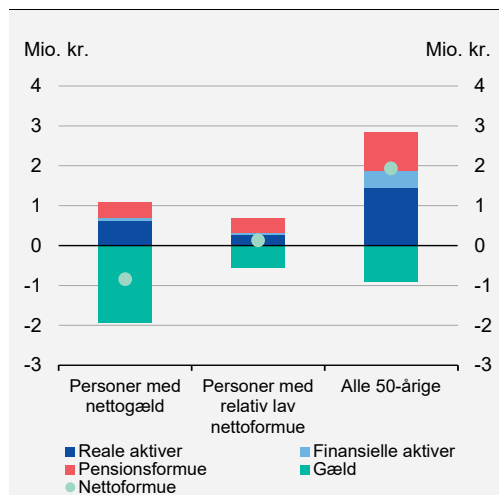
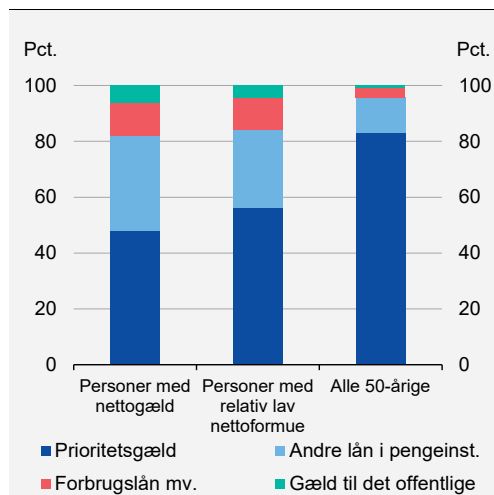
Figur 3.23 Andel med nettogæld opdelt på alder, 2021**Figur 3.24** Andel med relativ lav nettoformue opdelt på alder, 2021

Anm.: Andel er opgjort for hvert enkelt alderstrin. *Nettogæld* er defineret som en nettoformue under 0 kr. *Relativ lav nettoformue* er defineret som en nettoformue under 50 pct. af medianformuen.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

Antallet af personer med nettogæld falder med alderen, primært på grund af akkumulering af formue over tid. Derfor kan det være mere relevant at måle størrelsen af ens formue i forhold til den typiske nettoformue inden for ens aldersgruppe. Dette tager specifikt højde for de muligheder, en given aldersgruppe har haft for at opbygge formue. For eksempel vil en ung person opfatte en nettoformue på 100.000 kr. som relativt betydelig, mens dette ikke nødvendigvis er tilfældet for en person på 50 år. Andelen af personer med en relativt lav nettoformue er mere jævnt fordelt på tværs af alder, da dette mål tager højde for, at den typiske formue stiger med alderen, *jf. figur 3.24*.

Formuesammensætningen blandt personer med nettogæld og personer med relativt lav nettoformue adskiller sig fra formuesammensætningen for hele befolkningen. Blandt 50-årige med en relativt lav nettoformue er værdien af aktiver forholdsvis begrænset. Det dækker over en lav formue i både bolig, pension og finansielle aktiver. Deres aktiver har i gennemsnit en værdi af ca. 691.000 kr., mens værdien af aktiver for alle 50-årige udgør ca. 2,8 mio. kr. i 2021. Derudover har 50-årige med en relativt lav nettoformue en lille gennemsnitlig gæld, som udgør ca. 560.000 kr., *jf. figur 3.25*.

Figur 3.25 Gennemsnitlig nettoformue for 50-årige opdelt på formuetyper, 2021**Figur 3.26** Sammensætning af gæld for 50-årige, 2021

Anm.: *Nettogæld* er defineret som en nettoformue under 0 kr., mens *relativ lav nettoformue* er defineret som en nettoformue under 50 pct. af medianformuen for hvert enkelt alderstrin.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

Sammensætningen af gælden er også forskellig på tværs af formuefordelingen for 50-årige, hvor 50-årige i bunden af formuefordelingen i gennemsnit har mindre prioritetsgæld (lån med pant i fast ejendom). Det gælder både personer med nettogæld og personer med en relativ lav nettoformue sammenlignet med alle 50-årige. Prioritetsgæld udgør ca. 56 pct. gælden for 50-årige med en relativ lav nettoformue mod ca. 83 pct. for alle 50-årige i 2021, *jf. figur 3.26*.

Sammenlignet med alle 50-årige består gælden blandt personer med relativt lav nettoformue i langt højere grad af andre lånetyper. Ca. 28 pct. af lavformuegruppens gæld består af almindelige lån i pengeinstitutter uden pant i fast ejendom, mens ca. 11 pct. af gælden består af forbrugslån og køb på afbetaling mv.

3.5 Betydning af demografiske og strukturelle faktorer

Den danske befolkning har ændret sig over de seneste årtier. Befolkningen er blevet ældre, og der er kommet flere indvandrere. Der er også kommet flere studerende, og befolkningens uddannelsesniveau er generelt steget. Alle disse demografiske og strukturelle faktorer har betydning for danskernes formuer og formueforskellene i befolkningen.

Da der er en stærk sammenhæng mellem alder og nettoformue, har ændringer i aldersfordelingen i befolkningen stor betydning for udviklingen i formue og formueforskelle. Andelen af personer over 50 år, der generelt er personer med forholdsvis høje nettoformuer, er steget siden 1997.

Andelen af personer med en videregående uddannelse er også steget siden 1997, hvorimod andelen af personer med grundskole eller en erhvervsfaglig uddannelse som højest fuldførte uddannelse er faldet. Nettoformuen er generelt højere blandt personer med en videregående uddannelse, hvilket blandt andet hænger sammen en højere livsindkomst. Det højere uddannelsesniveau i befolkningen bidrager dermed også til stigende nettoformuer.

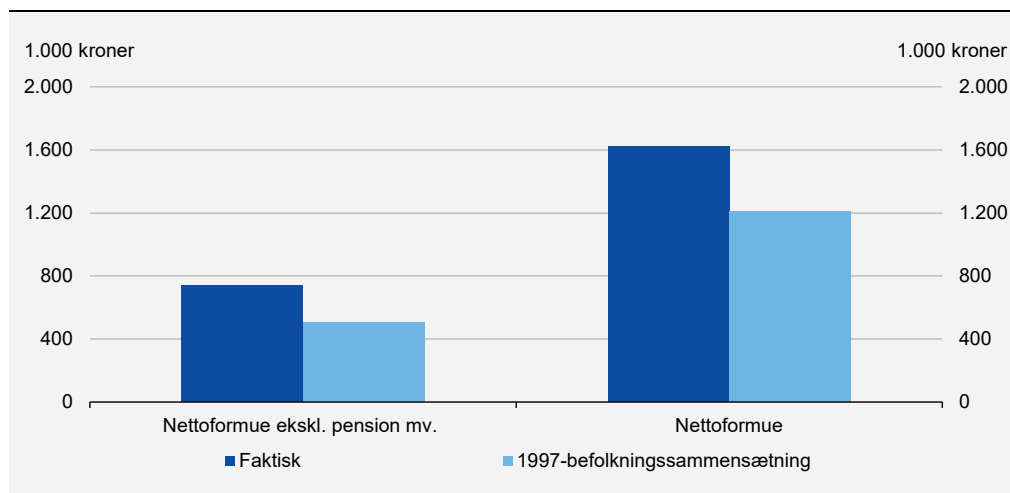
I modsat retning trækker, at der er kommet flere studerende og indvandrere. Begge faktorer har isoleret set bidraget til en lavere gennemsnitlig nettoformue i Danmark. Studerende har generelt en lille nettoformue som følge af lav indkomst og indkomstsupplerende SU-lån. Ligeledes har indvandrere ofte en lille nettoformue, hvilket blandt andet skyldes, at flygtninge generelt ankommer til Danmark uden en opsparing og har haft færre år til at opbygge en formue.

Samlet set vurderes udviklingen i befolkningssammensætningen siden 1997 at have bidraget til større nettoformuer og mindre formueforskelle.

En stiliseret beregning, hvor befolkningssammensætningen i 1997 og individoplysninger om nettoformuerne i 2021 er anvendt til at beregne en alternativ nettoformue for 2021 viser, at ændringer i demografiske og strukturelle faktorer har bidraget til, at den gennemsnitlige nettoformue er steget siden 1997, *jf. figur 3.27*. Det gælder både, når nettoformuen opgøres inklusive og eksklusiv pensionsformuen.

Ændringer i befolkningssammensætningen fra 1997 til 2021 har isoleret set betydet, at den gennemsnitlige nettoformue eksklusiv pension mv. er steget med ca. 232.000 kr. (45,8 pct.) i 2021. Tilsvarende er nettoformuen inklusive pension mv. steget med ca. 410.000 kr. (33,9 pct.) på grund af ændret demografi.

Figur 3.27 Gennemsnitlig nettoformue, 2021

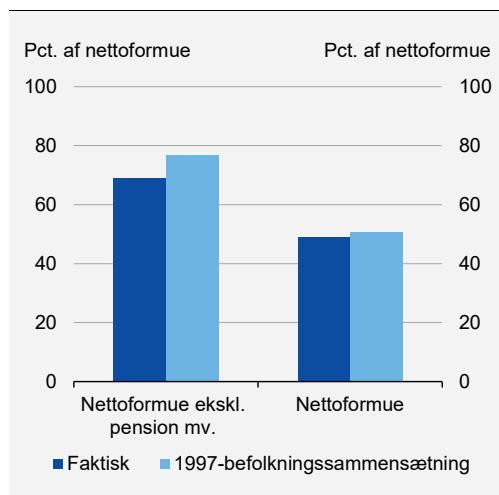
Anm.: Personlig formue for 18+-årige. Opgørelserne for den faktiske befolkningssammensætning kan afvige en smule fra de tidligere opgørelser grundet forskelligt datagrundlag. Metoden for korrigeret befolkningssammensætning følger beregning af demografiske og strukturelle forholds betydning for indkomstforskellene i *Ulighedsredøgørelsen 2020*. I den alternative opgørelse er følgende demografiske og strukturelle faktorer anvendt med 1997-værdier: alder (18-25 år, 25-30 år, 30-40 år, 40-50 år, 50-60 år, 65-75 år, over 75 år), herkomst (dansk inkl. efterkommere, vestlige indvandrere og ikke-vestlige indvandrere), uddannelsesniveau (ufaglært inkl. uoplyst, gymnasial, EUD, KVVU, MVU og LVU) samt arbejdsmarkedstilknøtning (lønmodtagere inkl. pensionister med lønmodtagerbeskæftigelse, selvstændige, fuldt ledige, studerende, tidlig tilbagetrækning, øvrige i erhvervsaktive alder samt pensionister uden lønmodtagerbeskæftigelse).

Kilde: Egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

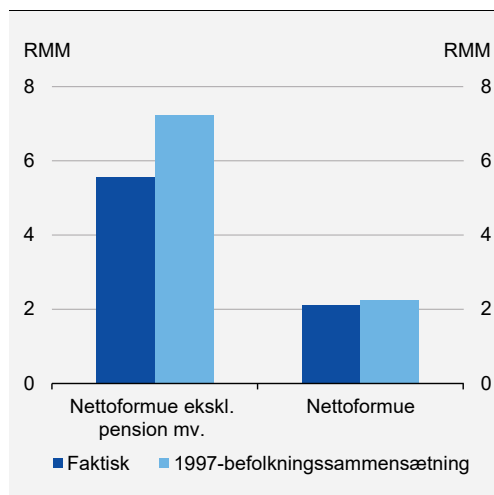
Udviklingen i befolkningssammensætningen har også betydning for udviklingen i formueforskellene. Formueforskellene er større, når demografi og strukturelle forhold er baseret på 1997-tal, end når formueforskellene tager udgangspunkt i den faktiske befolkningssammensætning i 2021. Udviklingen i demografiske og strukturelle forhold har dermed isoleret set bidraget til mindre formueforskelle. Bidraget er størst, når nettoformuen opgøres eksklusiv pension.

Ændringen i befolkningssammensætningen har reduceret ejerandelen for top 10 pct. med ca. 7,9 pct.-point i 2021 målt med nettoformuen ekskl. pension mv. og med ca. 1,9 pct.-point i 2021, når pension mv. indregnes i nettoformuen, *jf. figur 3.28*.

Figur 3.28 Ejerandel i top 10 pct. i 2021

Figur 3.29 RMM i 2021

Anm.: Personlig formue for 18+-årige. Se bemærkninger til figur 3.27.
Kilde: Egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

Det samme billede gør sig gældende for RMM, hvor den demografiske udvikling har reduceret RMM med ca. 1,7 i 2021 målt med udgangspunkt i nettoformue eksklusive pension mv. Det demografiske bidrag har imidlertid været begrænset, når nettoformuen opgøres inklusive pensionsformue mv., *jf. figur 3.29*.

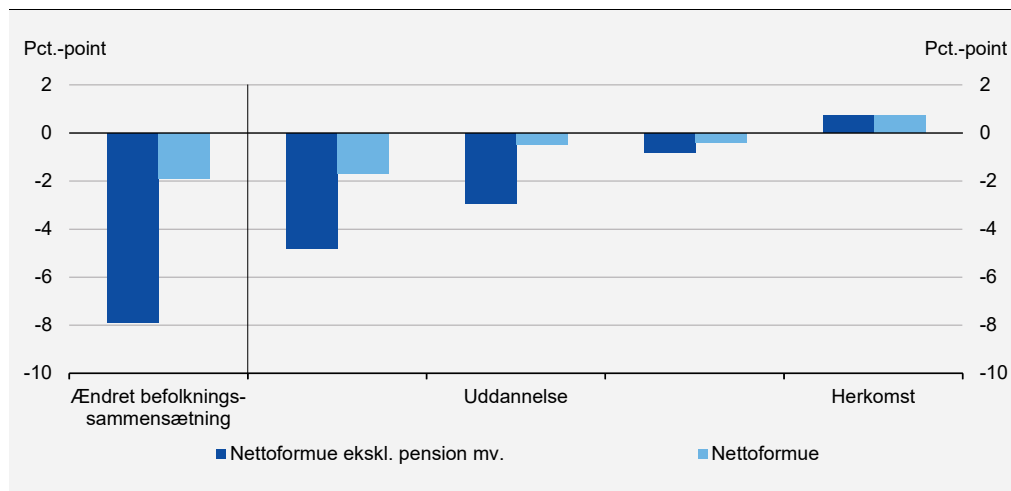
Reduktionen i formueforskellene er især drevet af den ændrede alderssammensætning og det højere uddannelsesniveau i befolkningen. Den ændrede alderssammensætning i den voksne befolkning fra 1997 til 2021, hvor ældre udgør en større andel, og unge voksne udgør en mindre andel, har bidraget til en reduktion i formueforskellene i 2021.

Det skal ses i lyset af, at de unge voksne generelt har lave nettoformuer langt under den gennemsnitlige nettoformue. Isoleret set har udviklingen i alderssammensætning reduceret ejerandelen for top 10 pct. med ca. 4,8 pct.-point i 2021 målt med nettoformue eksklusive pension mv., og med ca. 1,7 pct.-point, når nettoformuen opgøres inklusive pension mv., *jf. figur 3.30*.

Det øgede uddannelsesniveau i befolkningen har også bidraget til en reduktion af ejerandelen for top 10 pct. i 2021. Der er kommet færre ufaglærte, som generelt har en lavere nettoformue end personer med en erhvervskompetencegivende uddannelse, og det medfører, at formueforskellene reduceres med ca. 3,0 pct.-point for nettoformuen eksklusive pension mv. og ca. 0,5 pct.-point for nettoformuen inklusive pension mv.

I modsatte retning trækker udviklingen i befolkningens herkomst. Der er kommet flere indvandrede med ikke-vestlig baggrund, som typisk har en lavere formue end den resterende befolkning. Det har isoleret set bidraget til at øge formueforskellene med ca. 0,7 pct.-point i 2021 opgjort med begge mål for nettoformuen.

Figur 3.30 Virkning af ændret befolkningssammensætning på ejerandel for top 10 pct. opdelt på demografiske og strukturelle faktorer, 1997-2021

Anm.: Personlig formue for 18+-årige. Se bemærkninger til figur 3.27.
Kilde: Egne beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

For *nettoformuen eksklusive pension mv.* er formueforskellene målt ved ejerandelen for top 10 pct. faldet fra ca. 86 pct. i 1997 til ca. 69 pct. i 2021. Hvis demografien fastholdes i forhold til 1997, udgør ejerandelen for top 10 pct. imidlertid ca. 77 pct. i 2021. Det tyder på, at godt halvdelen af reduktionen i ejerandelen for top 10 pct. siden 1997 er drevet af demografiske og strukturelle forhold.

Nettoformuen inklusive pensionsformue mv. kan ikke opgøres i 1997. Det er dermed ikke muligt at vurdere, hvor stor en del af udviklingen fra 1997 til 2021, der kan tilskrives udviklingen i demografiske og strukturelle faktorer.

Beregningen af demografiske og strukturelle faktorerers betydning følger samme metode som tidligere anvendt for udviklingen i indkomstforskellene, jf. *Ulighedsredøgørelsen 2020*. Der tages i opgørelsen højde for demografiske ændringer i befolkningens alder og herkomst, samt strukturelle ændringer i befolkningens uddannelsesniveau og arbejdsmarkedstilknytning.

Det skal bemærkes, at der med den valgte metode ses bort fra ligevægtseffekter af ændringer i faktorerne, hvormed priser (fx boligpriser og aktiekurser) holdes konstant. Eksempelvis antages det, at den stigende andel af personer med en lang videregående uddannelse ikke har betydning for den *gennemsnitlige* formue for personer med lang videregående uddannelse. Antagelsen kan ikke forventes fuldstændig opfyldt, da en ændret efterspørgsel efter et formueelement må forventes at sætte sig i prissætningen af formueelementet. Resultaterne skal således fortolkes med forsigtighed.

Bilag 3.1 Revision af formuestatistikken

I forbindelse med offentliggørelsen af Formuestatistikken for dataåret 2021 er statistikken blevet revideret. Formuestatistikens population er udvidet for hele perioden fra 2014 til 2021, hvormed hele befolkningen pr. 31. december nu indgår. Tidligere omfattede statistikken kun personer, der var i familie med mindst en person over 14 år, som havde boet i Danmark hele året og hermed var fuldt skattepligtig.

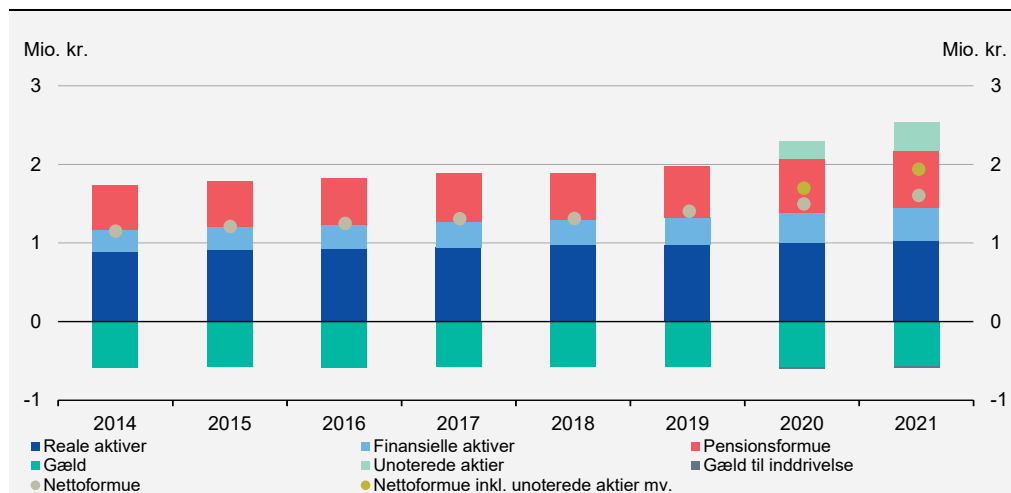
Revisionen af Formuestatistikken indebærer også mindre ændringer i værdien af enkelte formueelementer, ligesom opdelingen af formueelementer er justeret, fx opdeles passiver i offentlig og privat gæld for hele perioden fra 2014 til 2021.

Derudover drejer revisionen sig særligt om en ny definition af nettoformuen fra og med 2020, der omfatter inddragelse af oplysninger om unoterede aktier og offentlig gæld til inddrivelse. Formuestatistikken indeholder dermed to definitioner af nettoformuen.

Den gennemsnitlige nettoformue udgjorde ca. 1,6 mio. kr. i 2021 målt ved nettoformuen ekskl. unoterede aktier mv. (2014-definition), mens den gennemsnitlige nettoformue udgjorde ca. 1,9 mio. kr. i 2021, når unoterede aktier og gæld til inddrivelse indgår i nettoformuen (2020-definition), *jf. figur B.3.1*.

Forskellen mellem de to definitioner af nettoformuen kan hovedsageligt tilskrives værdien af unoterede aktier, som udgjorde ca. 357.000 kr. i 2021. I den forbindelse skal det bemærkes, at værdien af unoterede aktier er imputeret og dermed forholdsvis usikker grundet usikkerhed om både værdisætningen og ejerskab af virksomheder.

Figur B.3.1 Gennemsnitlig nettoformue opdelt på formuetype, 2014-2021

Anm.: Personlig nettoformue for 18+-årige opgjort i 2021-priser. Pensionsformuerne er beregningsteknisk nettoficeret med en beskatning på 40 pct., mens kreditforeningsgæld er opgjort ved kursværdien.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Værdisætningen af unoterede virksomheder sker med udgangspunkt i virksomhedernes egenkapital. Markedsværdien af virksomhederne udledes ved at justere egenkapitalen med forholdet mellem aktiekursværdien og egenkapitalen i børsnoterede selskaber. Denne metode er yderst usikker på virksomhedsniveau, da der ikke tages højde for, at der er andre forhold med

betydning for en virksomheds markedsværdi. Derudover antages implicit, at markedsværdien af unoterede aktier følger udviklingen på aktiemarkedene, hvilket ikke nødvendigvis er tilfældet.

Ejere af unoterede virksomheder identificeres gennem Erhvervsstyrelsens register over reelle ejere og Det Offentlige Ejerregister. I 2021 kunne ca. 87,6 pct. af den opgjorte værdi af unoterede aktier i danske virksomheder fordeles på ejere ved hjælp af disse registre. Det er således ikke muligt at identificere alle ejere, hvilket især skyldes, at virksomheder ikke er forpligtede til at registrere ejere med lave ejerandele.¹¹

Derudover er der en risiko for, at ejerandelene af nogle unoterede virksomheder ikke er korrekt fastsat. Eksempelvis er der tilfælde, hvor de registrerede ejerandele summerer til mere end 100 pct., hvorfor ejerandelene normeres til 100 pct. i opgørelsen af unoterede aktier i formuestatistikken.

Der er også risiko for, at værdien af unoterede aktier indregnes dobbelt for enkelte ejere. I Formuestatistikken indgår i forvejen alle typer af aktier i depot, hvori der potentielt kan indgå nogle unoterede aktier. Der er således risiko for dobbelttælling af unoterede aktier i depot.

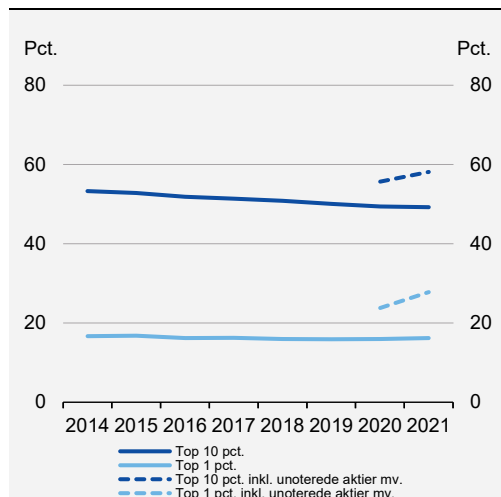
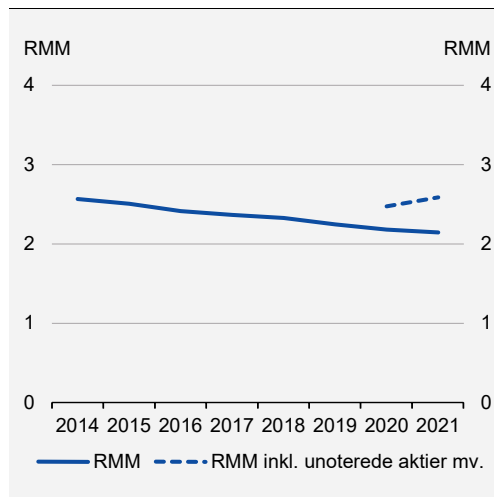
Betydningen af unoterede aktier for de opgjorte formueforskelle

Revisionen af formuestatistikken har også betydning for opgørelser af formueforskelle i befolkningen, som er lidt højere, når der tages udgangspunkt i nettoformuen inkl. unoterede aktier mv. Det skal ses i lyset af, at unoterede aktier særligt er ejet af personer, der også før indregning af unoterede aktier befinder sig i toppen af formuefordelingen.

Andelen af nettoformuen, der ejes af top 10 pct. af befolkningen, var 49,2 pct. i 2021, når nettoformuen opgøres ekskl. unoterede aktier mv., mens ejerandelen blandt top 1 pct. udgjorde 16,2 pct. i 2021.

Tages der i stedet udgangspunkt i den nye definition, nettoformue inkl. unoterede aktier mv., udgjorde ejerandelen for top 10 pct. og top 1 pct. henholdsvis 58,1 pct. og 27,8 pct. i 2021, *jf. figur B.3.2.*

¹¹ Danmarks Statistik, *Fordeling af unoterede aktier på personer*, december 2022.

Figur B.3.2 Andel af den samlede nettoformue ejet af top 1 pct. og top 10 pct., 2014-2021**Figur B.3.3** Formueforskellene målt ved RMM, 2014-2021

Anm.: Nettoformue for 18+-årige. *Ratio between Mean and Median* (RMM) er opgjort som gennemsnitsformuen delt med medianformuen.

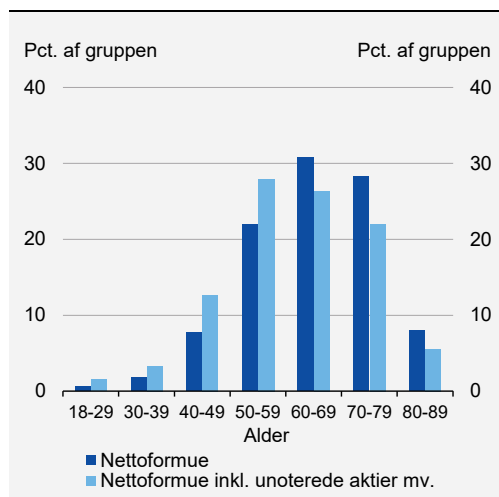
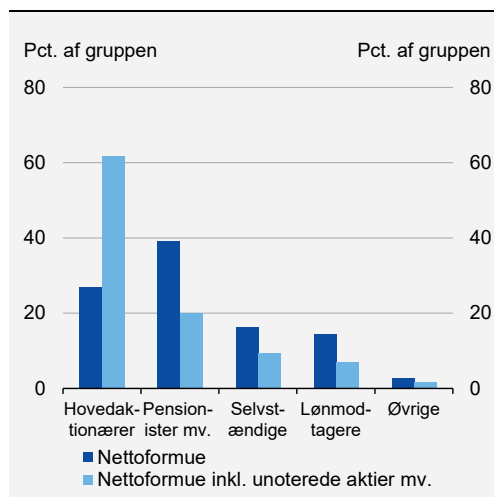
Kilde: Egne beregninger på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Også målt ved *ratio between mean and median* (RMM) er formueforskellene højere, når unoterede aktier mv. inkluderes. RMM var ca. 2,1 i 2021 uden unoterede aktier mv., mens RMM var ca. 2,6, når nettoformuen opgøres inkl. unoterede aktier mv., *jf. figur B.3.3*.

Det skal understreges, at der ikke kan udledes nogen tendenser i udviklingen i formueforskellene målt ved nettoformue inkl. unoterede aktier mv., da denne definition af nettoformuen kun er tilgængelig i to år.

Inklusionen af nye formueelementer har ikke kun betydning for niveauet af formueforskellene, men det ændrer også hvilke personer, der ligger i toppen af formuefordelingen. Opdelt på aldersgrupper er personer i top 1 pct. typisk lidt yngre, når top 1 pct. opgøres med udgangspunkt i nettoformuen inkl. unoterede aktier.

Over 45 pct. af top 1 pct., målt ved nettoformuen inkl. unoterede aktier mv., er under 60 år i 2021, mens blot 32 pct. af top 1 pct. er under 60 år, når unoterede aktier mv. ikke indgår i opgørelsen af nettoformuen, *jf. figur B.3.4*.

Figur B.3.4 Personer i top 1 pct. opdelt på aldersgrupper, 2021**Figur B.3.5** Personer i top 1 pct. opdelt på hovedaktionærstatus og arbejdsmarkedstilknytning, 2021

Anm.: I figur 5 er personerne først opdelt på hovedaktionærstatus og herefter arbejdsmarkedstilknytning. Således omfatter hovedaktionærer alle personer med hovedaktionærstatus uanset arbejdsmarkedstilknytning.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Når top 1 pct. opgøres med udgangspunkt i nettoformuen inkl. unoterede aktier mv., er mere end 60 pct. af gruppen hovedaktionærer i 2021. Opgøres top 1 pct. i stedet med udgangspunkt i nettoformue ekskl. unoterede aktier mv., er det blot 27 pct. af top 1 pct., som er hovedaktionærer, *jf. figur B.3.5*.

Betydningen af nyt diskretionstiltag for formueforskellene

Revisionen af formuestatistikken indebærer også et nyt diskretionstiltag. Danmarks Statistik har indført et loft over nettoformuerne, således at nettoformuer, der er numerisk større end 1.000 gange interkvartilafstanden for personer over 18 år i befolkningen, diskretioneres ved at sætte nettoformuen lig loftet. De underliggende formuekomponenter, herunder værdien af unoterede aktier, nedskrives proportionalt. Det kan have betydning for analyser af formuekomponenter i befolkningen. Eksempelvis er værdien af noterede aktier nedjusteret for berørte personer af loftet, til trods for at der indberettes præcise oplysninger om værdien af noterede aktier.

Diskretionstiltaget indebærer i 2021, at nettoformuerne for 71 personer diskretioneres, da de har en formue højere end 1,96 mia. kr. eller under -1,96 mia. kr. Det medfører blandt andet, at den gennemsnitlige nettoformue og formueforskellene i befolkningen undervurderes.

Betydningen af tiltaget er forholdsvis lille for opgørelsen af den gennemsnitlige nettoformue inkl. unoterede aktier mv., hvor den gennemsnitlige nettoformue undervurderes med ca. 50.000 kr. Det svarer til ca. 2,5 pct. af den udiskretionerede nettoformue.

Tiltaget har større betydning for opgørelser af formueforskellene. Eksempelvis udgør ejerandelen for top 1 pct. ca. 29,6 pct. i den udiskretionerede opgørelse, hvormed ejerandelen for top 1 pct. undervurderes med ca. 1,8 pct.-point i den diskretionerede opgørelse, *jf. tabel B.3.1*.

Tabel B.3.1 Betydning af diskretionstiltag for nettoformue inkl. unoterede aktier mv. i 2021

	Diskretoneret formuestatistik	Udiskretoneret formuestatistik
	<i>Kroner</i>	
Gennemsnitlig nettoformue	1.938.654	1.988.618
Median nettoformue	749.628	749.628
	<i>Pct.</i>	
Top 10 pct.	58,1	59,2
Top 1 pct.	27,8	29,6
	<i>Ratio</i>	
RMM	2,59	2,65

Anm.: 18+-årige.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Bilag 3.2 Flere opgørelser af formueforskellene

Formueforskellene, der er præsenteret i kapitlet, er hovedsageligt opgjort med udgangspunkt i *nettoformuen*, der indeholder de oplysninger i den reviderede formuestatistik, som kan opgøres fra og med 2014, samt *nettoformuen eksklusiv pension mv.*, der er opgjort som nettoformuen eksklusiv pensionsformue, værdi af biler, værdi af andelsboliger og indestående i virksomhedsordningen, og som er tilgængelig fra 1997.

Derudover er det muligt at benytte den nye opgørelse af nettoformuen i formuestatistikken, *nettoformue inklusive unoterede aktier mv.*, som omfatter alle de tilgængelige oplysninger i den reviderede formuestatistik, men kan opgøres for 2020 til 2021.

Der findes ikke ét mål, der fyldestgørende kan beskrive formueforskellene i befolkningen. Derfor er der præsenteret forskellige mål for formueforskelle i tabel B.3.2.

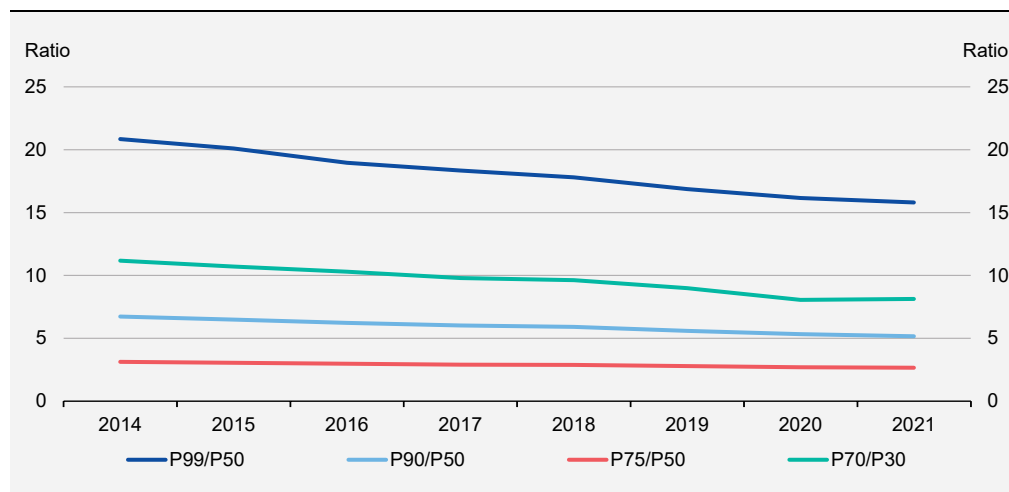
Tabel B.3.2 Forskellige mål for formueforskellene opdelt på formuebegreber, 2021

	Nettoformue ekskl. pension mv.	Nettoformue	Nettoformue inkl. unoterede aktier mv.
<i>Ratio</i>			
RMM	5,6	2,1	2,6
P99/P50	59,6	15,8	21,1
P90/P50	15,6	5,2	5,4
P75/P50	6,3	2,7	2,7
P70/P30	58,9	8,1	8,7
<i>Pct. af nettoformue</i>			
Top 10 pct.	69,1	49,2	58,1
Top 5 pct.	51,6	34,9	45,7
Top 1 pct.	26,0	16,2	27,8

Anm.: Personlig nettoformue for 18+-årige.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Når der ses på udviklingen i alternative mål for formueforskellene, er der også tegn på faldende formueforskelle i perioden fra 2014 til 2021, jf. figur B.3. 6.

Figur B.3.6 Udviklingen i relative fordelingsmål for nettoformue, 2014-2021

Anm.: Personlig nettoformue for 18+-årige.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Bilag 3.3 Dekomponering af udvikling i ejerandele

Ejerandelen af nettoformuen for top 10 pct. og top 1 pct. er reduceret i perioden fra 2014- 2021. For at få en forståelse af, hvad der har drevet denne udvikling, er det muligt at foretage en dekomponering af udviklingen på de enkelte formueelementer.

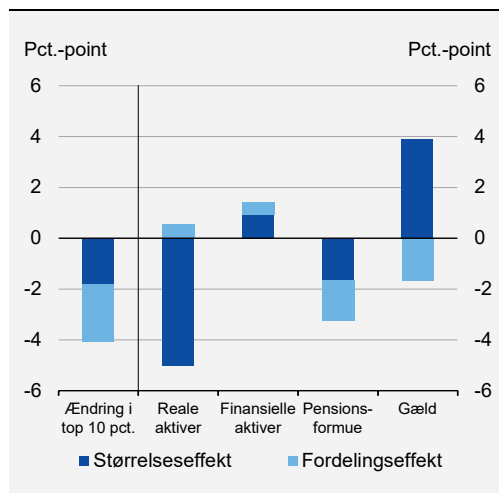
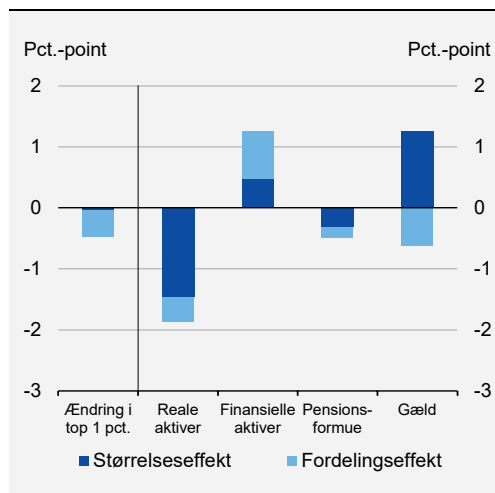
Overordnet kan ændringen i ejerandelen for hhv. top 10 pct. og top 1 pct. opdeles i en *størrelseseffekt* og en *fordelingseffekt*. *Størrelseseffekten* måler den rene effekt af ændringer i formueelementernes andel af nettoformuen, dvs. befolkningens formuesammensætning. *Fordelingseffekten* måler effekten af ændrede ejerandele (top 10 pct. og top 1 pct.) inden for de forskellige formueelementer.

For både top 10 pct. og top 1 pct. er den faldende ejerandel drevet af både ændringer i formuesammensætning i befolkningen og ændringer i ejerandele inden for formueelementerne.

Størrelseseffekten er drevet af en ændring i formuesammensætningen, hvor reale aktivers andel af nettoformuen er faldet med 12,4 pct.-point fra 2014 til 2021, og pensionsformuens andel er faldet med 4,5 pct.-point. Derudover er gældens andel af nettoformuen faldet med 15,5 pct.-point (som isoleret set nedbringer aktiverens andel af nettoformuen), mens finansielle aktivers andel er steget med 1,5 pct.-point. Denne ændring i befolkningens formuesammensætning påvirker formuefordelingen forskelligt, da formuetyperne har forskellig betydning for nettoformuerne på tværs af formuefordelingen – omend fortegnet på størrelseseffekten for formuetyperne vil være ens.

Størrelseseffekten for top 10 pct. summerer ændringerne i formueelementernes andel af nettoformuen vægtet med top 10 pct.'s ejerandel af formuetyperne. For top 10 pct. bidrager størrelseseffekten samlet set til et fald i ejerandelen på 1,8 pct.-point ud af det samlede fald på 4,1 pct.-point, *jf. figur B.3.7*.

Fordelingen af pensionsformue og gæld har også bidraget til top 10 pct.'s aftagende ejerandel af nettoformuen. Top 10 pct. ejer i 2021 en mindre andel af pensionsformuen og en større andel af gælden sammenlignet med 2014, hvilket isoleret set bidrager til, at nettoformuen stiger mindre blandt top 10 pct. end blandt de øvrige 90 pct. I modsatte retning trækker, at top 10 pct. ejer en lidt større andel af de reale aktiver og de finansielle aktiver. Samlet set udgør fordelingseffekten ca. 2,3 pct.-point af ændringen i ejerandelen for top 10 pct.

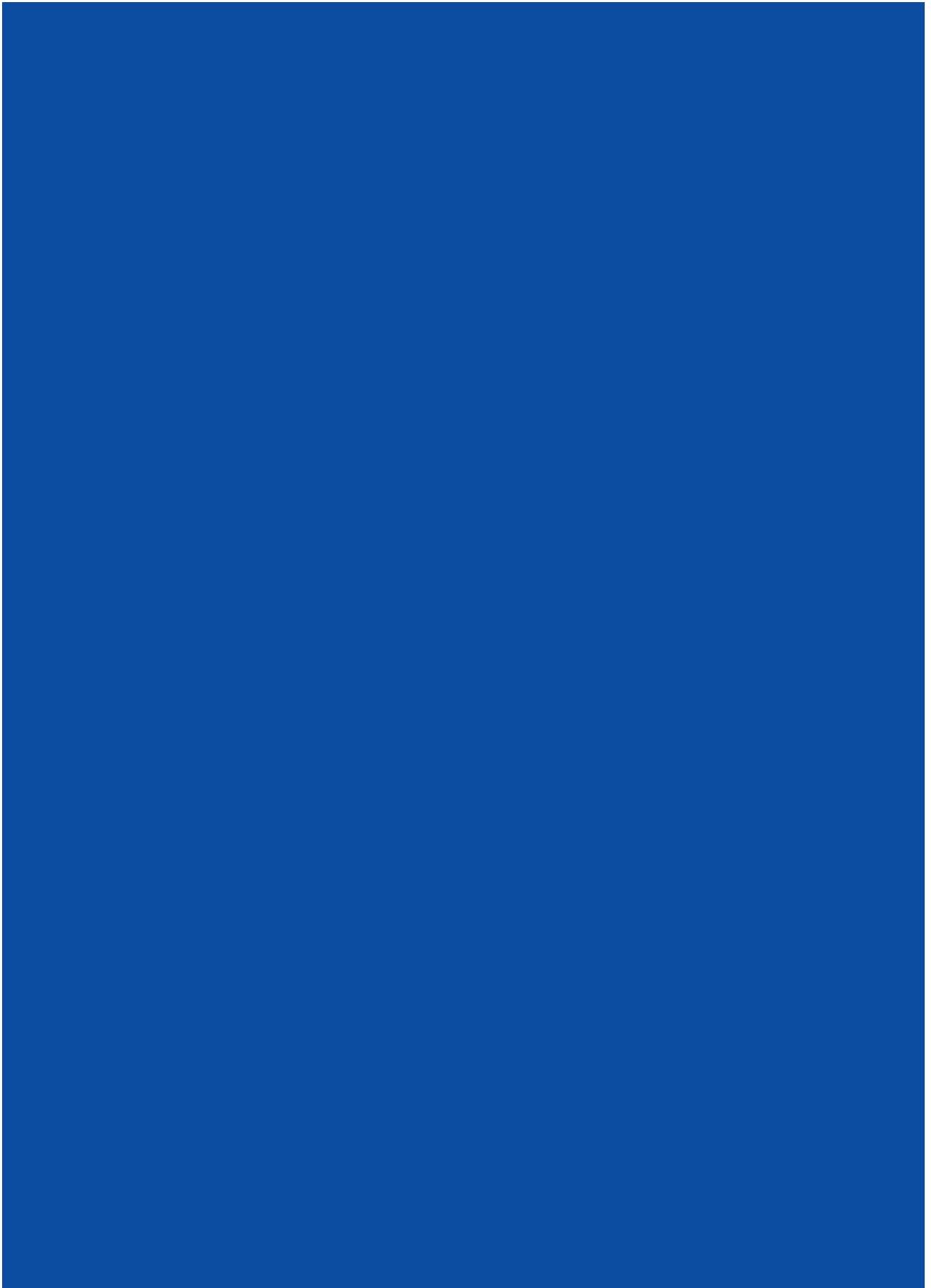
Figur B.3.7 Dekomponering af ændring i top 10 pct.'s ejerandel fra 2014 til 2021**Figur B.3.8** Dekomponering af ændring i top 1 pct.'s ejerandel fra 2014 til 2021

Anm.: I figurene dekomponeres ændringen i andel af samlet nettoformue ejet af top 10 pct. og top 1 pct. Indestående i virksomhedsordningen er tillagt finansielle aktiver. *Størrelseseffekten* beregnes ved at fastholde ejerandelen for top 10/1 pct., således det er muligt at måle den rene effekt af ændret formuesammensætning blandt hele befolkningen. *Fordelingseffekten* beregnes ved at fastholde formuesammensætningen for at måle effekten af ændrede ejerandele for top 10/1 pct. inden for de forskellige formuekomponenter. Beregningsteknisk fastholdes formuesammensætningen på 2014-niveauet, mens ejerandelene fastholdes på 2021-niveauet, hvilket sikrer, at bidrag til væksteffekt og fordelings-effekt summerer til den samlede ændring i ejerandelene.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Omtrent samme billede gør sig gældende for ændringen i ejerandelen for top 1 pct., selvom den samlede ændring i ejerandelen er forholdsvis lille. For top 1 pct. driver fordelings-effekten størstedelen af det samlede fald i ejerandelen på godt 0,5 pct.-point, svarende til bidrag fra fordelings-effekten på lidt over 0,4 pct.-point, *jf. figur B.3.8*.

Top 1 pct.'s ejerandel af reale aktiver og pensionsformuen er reduceret fra 2014 til 2021, hvilket bidrager til den negative fordelings-effekt. Derudover er top 1 pct.'s ejerandel af gælden steget, hvilket ligeledes bidrager negativt. Modsat er top 1 pct.'s ejerandel af de finansielle aktiver steget, og det bidrager isoleret set til en stigning i top 1 pct.'s ejerandel af nettoformuen med 0,6 pct.-point.

4. Incitamentter til beskæftigelse

I Danmark indgår langt størstedelen af befolkningen i den erhvervsaktive alder i arbejdsstyrken. Det vil sige, at de står til rådighed for arbejdsmarkedet. Hovedparten af arbejdsstyrken er i beskæftigelse, og kun få er ledige.

Der kan være flere årsager til, at personer ikke er i beskæftigelse. Det kan blandt andet skyldes ledighed mellem job, sygdom, sociale problemer eller nedsat arbejdsevne. For andre kan en svag tilknytning til arbejdsmarkedet hænge sammen med, at det umiddelbare økonomiske incitament til at være i beskæftigelse ikke er tilstrækkeligt. Ud over de økonomiske incitamentter kan andre forhold have betydning for, om det er attraktivt at være i beskæftigelse, fx socialt samvær med kollegaer og et ønske om at kunne forsørge sig selv. Hertil kommer rådighedsforpligtelsen, som betyder, at man ikke frit kan vælge at stå uden for arbejdsmarkedet og modtage dagpenge eller kontanthjælp.

Det økonomiske incitament til beskæftigelse kan blandt andet måles ved nettokompensationsgraden. Nettokompensationsgraden måler, i hvilket omfang indkomsten i tilfælde af fuld ledighed kompenserer for indkomsten som fuldtidsbeskæftiget. En relativt lav nettokompensationsgrad er dermed et udtryk for et relativt stærkt økonomisk incitament til beskæftigelse, mens en relativt høj nettokompensationsgrad er udtryk for et relativt svagt økonomisk incitament til beskæftigelse. Et andet mål for incitamentet til beskæftigelse er forskelsbeløbet, der angiver den månedlige økonomiske gevinst i kroner ved at være i beskæftigelse frem for ledig. En større gevinst i kroner ved at være i beskæftigelse indebærer isoleret set en lavere nettokompensationsgrad.

En relativt svag økonomisk tilskyndelse til beskæftigelse målt ved nettokompensationsgraden er dog ikke ensbetydende med en svag tilknytning til arbejdsmarkedet. Mange personer med relativt høje nettokompensationsgrader har en stærk tilknytning til arbejdsmarkedet. Det skal blandt andet ses i lyset af, at der også for disse personer er en gevinst i kroner ved at være i beskæftigelse.

En stærk tilknytning til arbejdsmarkedet kan også skyldes forventninger til en fremtidig højere gevinst ved fortsat beskæftigelse. En større erhvervs erfaring er typisk forbundet med en højere løn og dermed en større økonomisk gevinst. Det skyldes, at timeproduktiviteten stiger i takt med erhvervs erfaringen, fordi man tilegner sig kompetencer og viden. Arbejdsgiverne er derfor villige til at betale en højere løn til mere erfarne medarbejdere.

Flere faktorer har betydning for størrelsen på den umiddelbare gevinst ved at være i beskæftigelse – fx forsikring mod ledighed, forsørgerstatus, uddannelsesbaggrund, erhvervs erfaring mv., da disse forhold påvirker indkomsterne enten som ledig eller beskæftiget. Nogle af disse forhold ændres naturligt i takt med alderen, hvorfor nettokompensationsgraderne også naturligt varierer gennem livet. Det betyder også, at det i hovedreglen ikke er de samme personer, der over tid har de henholdsvis højeste og laveste nettokompensationsgrader.

Dette kapitel sætter fokus på de økonomiske incitamentter til beskæftigelse, herunder i hvilket omfang de økonomiske incitamentter til beskæftigelse afhænger af, hvor man er i livet og antal

år med fuldtidsbeskæftigelse. Herudover ses der nærmere på gruppen med de højeste nettokompensationsgrader, herunder personer der i længere tid har høje nettokompensationsgrader.

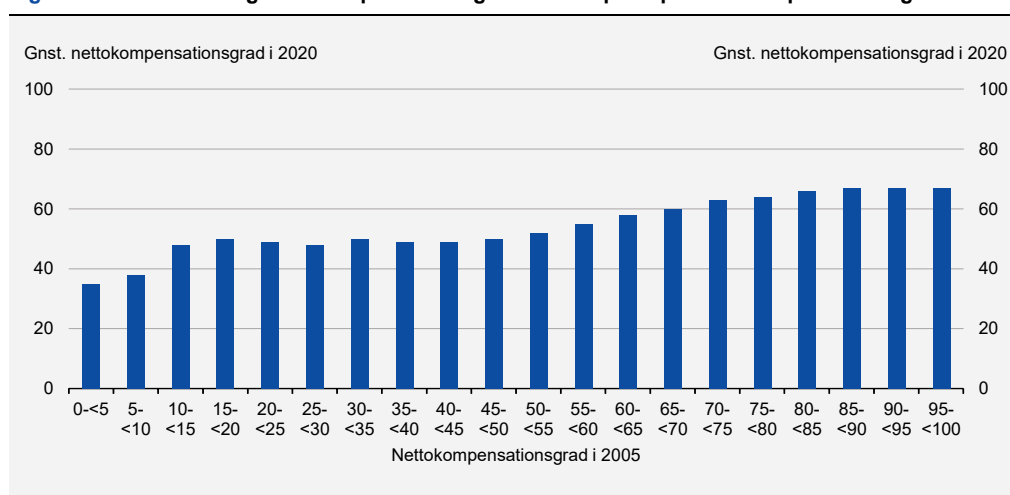
Hovedbudskaberne i kapitlet er:

- Der er en tydelig sammenhæng mellem niveauet for personers nettokompensationsgrader over tid, så personer med høje nettokompensationsgrader i 2005 i gennemsnit også har de højeste nettokompensationsgrader i 2020, mens personer med lave nettokompensationsgrader i 2005 i gennemsnit også har de laveste nettokompensationsgrader i 2020. Det afspejler, at nettokompensationsgraden i vidt omfang er bestemt af karakteristika, som ikke nødvendigvis ændres i løbet af arbejdslivet.
- På tværs af alle alderstrin er nettokompensationsgraderne således i gennemsnit højere for forsikrede og for personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse. Det kan henføres til, at ydelserne i dagpengesystemet er højere end i kontanthjælpssystemet, og at timelønnen i gennemsnit er lavere for ufaglærte end for personer med erhvervskompetencegivende uddannelser.
- Nettokompensationsgraden for den enkelte varierer imidlertid over tid. Eksempelvis har personer med høj nettokompensationsgrad i 2005 i gennemsnit en lavere nettokompensationsgrad i 2020. Det skyldes blandt andet, at personer i starten af deres arbejdsliv i gennemsnit har højere nettokompensationsgrader end personer i midten af deres arbejdsliv. Det kan henføres til, at lønindkomsten i gennemsnit er stigende i takt med alderen, mens satserne for overførselsindkomsterne – fx dagpenge – er forholdsvis ens på tværs af aldersgrupper.
- Timelønnen stiger i takt med erhvervs erfaringen. Det medvirker til, at de økonomiske incitamentter til at være i beskæftigelse målt ved nettokompensationsgraden øges i takt med antal år som fuldtidsbeskæftiget. Det gælder især for personer med videregående uddannelser.
- Personer med de højeste nettokompensationsgrader – svarende til nettokompensationsgrader over 80 pct. – er kendetegnet ved at have relativt lave timelønninger og relativt høje estimerede transportudgifter. Samtidig er det personer, der er forsikret mod ledighed. De fleste personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. er i beskæftigelse i løbet af året. Der er dog tegn på, at arbejdsmarkedstilknytningen er lavere for personer med nettokompensationsgrader over 80 pct., idet andelen af fuldtidsbeskæftigede er lavere end for alle personer samlet set.
- Langt de fleste personer, der i et enkelt år har en nettokompensationsgrad over 80 pct., vil over tid have en stigning i timelønnen og/eller en reduktion i transportudgifterne, der betyder, at nettokompensationsgraden reduceres til under 80 pct. Kun 18 pct. har en nettokompensationsgrad over 80 pct. i både 2012 og 2020.

4.1 Nettokompensationsgrader over tid og på tværs af aldersgrupper

Når nettokompensationsgraderne opgøres i et enkelt år, afspejler de den enkelte persons individuelle karakteristika på det pågældende tidspunkt i livet. Nogle af disse karakteristika er konstante gennem arbejdslivet, fx personens kompetencegivende uddannelse. Det betyder, at der overordnet set er en sammenhæng mellem personers nettokompensationsgrad i 2020 og nettokompensationsgraden 15 år tidligere i 2005. Personer med høje nettokompensationsgrader i 2005 har således i gennemsnit også de højeste nettokompensationsgrader i 2020, og omvendt har personer med lave nettokompensationsgrader i 2005 i gennemsnit også de laveste nettokompensationsgrader i 2020, *jf. figur 4.1*.

Figur 4.1 Gennemsnitlig nettokompensationsgrad i 2020 opdelt på nettokompensationsgrad i 2005

Anm.: Figuren omfatter personer, for hvem der er opgjort en nettokompensationsgrad i både 2005 og 2020, svarende til ca. 1,3 mio. personer. Der henvises til boks 4.1 for en afgrænsning af personer, der indgår i opgørelserne af nettokompensationsgrader.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Personers nettokompensationsgrader er dog ikke konstante over tid. Det skyldes blandt andet, at andre karakteristika, der også har betydning for niveauet, ændrer sig i takt med alderen, fx forsørgerstatus, arbejdsmarkedsanciennitet og erhvervs-specifikke kompetencer mv.

Personer med relativt høje nettokompensationsgrader i 2005 har således typisk lavere nettokompensationsgrader i 2020. Eksempelvis er nettokompensationsgraden i gennemsnit ca. 67 pct. i 2020 for personer, der i 2005 havde en nettokompensationsgrad på 85-90 pct., svarende til en reduktion på i størrelsesordenen 18-23 pct.-point fra 2005 til 2020.

Omvendt har personer, der havde lave nettokompensationsgrader i 2005, typisk en højere nettokompensationsgrad i 2020. Personer med nettokompensationsgrader på 20-25 pct. i 2005 har fx en nettokompensationsgrad på i gennemsnit 49 pct. i 2020, svarende til en stigning på i størrelsesordenen 24-29 pct.-point fra 2005 til 2020.

Flere faktorer har betydning for niveauet for nettokompensationsgraden på et givent tidspunkt. Det omfatter fx, hvorvidt personer er forsikret mod ledighed eller ej samt personers faktiske arbejdsmarkedstilknytning og uddannelsesniveau.

Disse forhold har betydning for niveauet for nettokompensationsgraderne på tværs af alle aldersgrupper, fordi de påvirker indkomsten enten i overførselsalternativet eller i beskæftigelsesalternativet. Når der tages højde for forskellene i nettokompensationsgraderne på tværs af disse karakteristika, er nettokompensationsgraderne forskellige på tværs af aldersgrupper.

Det peger på, at personers mere permanente kendetegn har betydning for niveauet for nettokompensationsgraden i både 2020 og 2005, men også at udviklingen i personers nettokompensationsgrader fra 2005 til 2020 hænger sammen med, at personerne er i forskellige livsfaser i henholdsvis 2005 og 2020.

Der henvises til *boks 4.1* for en beskrivelse af metoden til opgørelse af nettokompensationsgrader og forskelsbeløb.

Boks 4.1 Metode til opgørelse af nettokompensationsgrader

Nettokompensationsgraderne afspejler en situation, hvor man enten er fuldtidsbeskæftiget i et helt år eller ledig i et helt år. Det skyldes, at formålet med nettokompensationsgraderne er at vurdere incitamentterne til at deltage på arbejdsmarkedet. For langt de fleste vil det relevante arbejdsomfang være fuldtidsbeskæftigelse, da fuldtidsbeskæftigelse er den mest hyppige forekommende ansættelsesform.

Ved beregninger af nettokompensationsgrader og forskelsbeløb i 2020 tages der udgangspunkt i registeroplysninger for 18-65-årige, dvs. personer, der er under folkepensionsalderen i 2020. Der skelnes mellem fuldtids- og deltidsbeskæftigede, delårsbeskæftigede, fuldt ledige m.fl. og efterlønsmodtagere. I datagrundlaget indgår personer, der står til rådighed for arbejdsmarkedet inklusive alle typer af kontanthjælpsmodtagere. Selvstændige, studerende og førtidspensionister m.fl. indgår ikke i beregningerne.

Opgørelserne af nettokompensationsgraderne er baseret på både faktiske indkomster og hypotetiske indkomster. For alle personer – uanset den faktiske arbejdsmarkedstilknytning – beregnes der en disponibel indkomst i et beskæftigelsesalternativ og et overførselsalternativ. De økonomiske incitamentter til beskæftigelse afspejler befolkningens faktiske forhold, der har betydning for de disponible indkomster i de to alternativer. Det omfatter oplysninger om timelønninger, medlemskab af a-kasse, alder, antal børn mv.

De anvendte årslønninger i *beskæftigelsesalternativet* tager udgangspunkt i oplysninger om timelønninger fra Danmarks Statistiks lønregistre eller oplysninger fra dagpengeregistret eller indkomstregistret, der omregnes til årslønninger med udgangspunkt i en årlig arbejdstid på 1.924 timer. For personer, hvor der ikke findes oplysninger om lønindkomster, er det nødvendigt at fastsætte et skøn for lønnen baseret på oplysninger for sammenlignelige personer.

I *overførselsalternativet* tages der for fuldtidsledige forsikrede udgangspunkt i de udbetalte ydelser, mens ydelserne for ikke-forsikrede fuldtidsledige modelberegnes med udgangspunkt i årets gældende sats for den relevante kontanthjælplignende ydelse. Der tages ikke højde for, om kontanthjælpsmodtagere er jobparate, åbenlyst uddannelsesparate, uddannelsesparate eller aktivitetsparate. For alle grupper af beskæftigede modelberegnes ydelserne i overførselsalternativet, hvor der tages højde for, om personerne er forsikrede eller ikke-forsikrede.

Herudover tager opgørelserne af nettokompensationsgrader og forskelsbeløb blandt andet højde for aftrapning af indkomstafhængige ydelser, fx boligstøtte, daginstitutionsbetaling og ægtefælles eller samlevers sociale pension samt efterskatværdi af pensionsindbetalinger og transportudgifter forbundet med beskæftigelse.

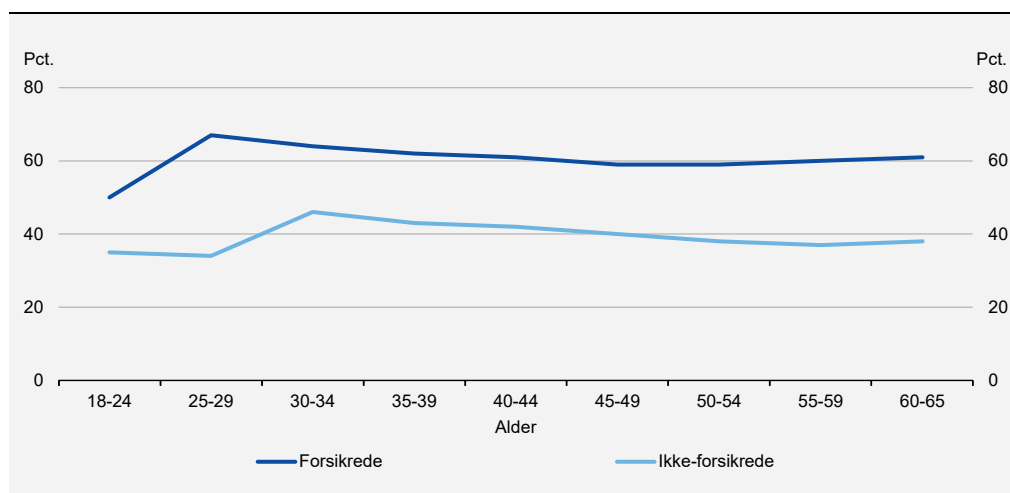
Der henvises til *Fordeling og incitamentter 2018* for en beskrivelse af metode til opgørelse af transportudgifter og til Foldspang & Andersen (2010) for beskrivelse af metode for opgørelse af timelønninger.

Opgørelserne af nettokompensationsgraderne i analysen afspejler gældende regler i det pågældende år.

Nettokompensationsgrader opdelt på forsikrede og ikke-forsikrede

Hvorvidt personer er forsikrede mod ledighed eller ej har stor betydning for den gennemsnitlige nettokompensationsgrad. På tværs af aldersgrupper er den gennemsnitlige nettokompensationsgrad i 2020 ca. 20 pct.-point højere for forsikrede end for ikke-forsikrede, jf. figur 4.2.

Figur 4.2 Gennemsnitlig nettokompensationsgrader opdelt på alder og forsikring mod ledighed, 2020

Anm.: Forsikrede er personer, der er medlem af en a-kasse.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

De højere nettokompensationsgrader for forsikrede skal ses i sammenhæng med, at dagpenge-systemets primære formål er at sikre den enkelte en økonomisk kompensation for indkomsttab som følge af ledighed. Personerne har således købt en forsikring mod indkomstbortfald i forbindelse med ledighed. Satserne for ydelser i dagpengesystemet er derfor højere end satserne for ydelser i kontanthjælpssystemet, der blandt andet har til formål at sikre et forsørgelsesgrundlag for personer, der ikke har andre muligheder for forsørgelse. Det omfatter ledige, der har opbrugt retten til dagpenge, eller som ikke er medlem af en a-kasse.

Motivationen for at forsikre sig mod ledighed er at reducere usikkerhed omkring fremtidige forbrugsmuligheder. Muligheden for at forsikre sig mod ledighed er derfor velfærdsforbedrende for de fleste personer, som ikke kan lide usikkerhed – også selv om sandsynligheden for ledighed er lille.

Fra et samfundsøkonomisk perspektiv kan der også være andre fordele ved, at borgerne er forsikret mod ledighed, fx bedre match på arbejdsmarkedet, fordi arbejdstagere har bedre muligheder for vente på det rette job. Det kan øge kvaliteten af de besatte stillinger, jf. fx DØRS (2014), og dermed bidrage til højere produktivitet.

Omvendt betyder de højere satser i dagpengesystemet, at gevinsten ved at være i beskæftigelse er lavere. Det kan bidrage til at øge ledigheden, fordi det er mindre økonomisk nødvendigt for ledige at komme i beskæftigelse og mindre økonomisk nødvendigt for beskæftigede at fastholde

deres arbejde. Ud fra en samfundsøkonomisk betragtning bør indretningen af dagpengesystemet afvejes, så omkostningerne ved øget ledighed, modsvares af gevinsterne ved, at borgerne er forsikret mod ledighed¹, jf. fx Bailey (1978).

Et eksempel på en sådan afvejning er forhøjelsen af dagpengesatsen i de tre første måneder for personer med stærk arbejdsmarkedshistorik, jf. *Aftale om en ny reformpakke for dansk økonomi - Hurtigere i job, et stærkere arbejdsmarked, investeringer i fremtiden*. Forhøjelsen af dagpengesatsen i de tre første måneder betyder, at forsikrede vil have et lavere økonomisk incitament til beskæftigelse, jf. *Økonomisk Analyse: Incitamenter til beskæftigelse*. Omvendt er forhøjelsen af dagpengene en styrkelse af forsikringselementet, der medfører en bedre forsikringsdækning for personer, der sjældent er ledige.

For både forsikrede og ikke-forsikrede varierer den gennemsnitlige nettokompensationsgrad på tværs af aldersgrupper. Nettokompensationsgraden er stigende for de yngste aldersgrupper og falder frem til midten af arbejdslivet.

Stigningen i nettokompensationsgraderne for de yngre aldersgrupper under 30 år skal blandt andet ses i lyset af, at satsniveauerne i dagpenge- og kontanthjælpssystemet er indrettet på en måde, der skal sikre, at afstanden til SU-satserne ikke bliver for store, så incitamenterne til at tage en uddannelse ikke bliver for små. I dagpengesystemet findes fx ungesatsen for ledige under 25 år, som udgør 50 pct. af maksimal dagpengesats og dimittendsatsen for nyuddannede². I kontanthjælpssystemet tildeles personer under 30 år i udgangspunktet den lavere uddannelseshjælp³. Det bemærkes, at studerende udgør en relativt stor andel af personer i alderen 18-29 år, men studerende indgår ikke i opgørelser af nettokompensationsgraderne.

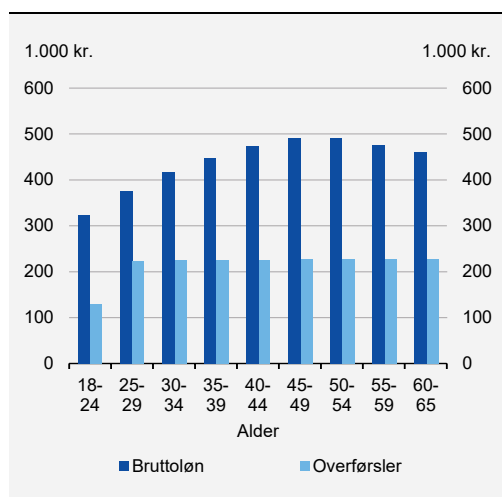
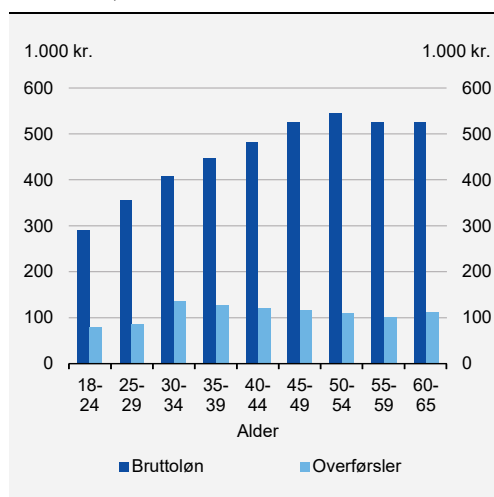
Herudover er ydelserne i kontanthjælpssystemet og boligstøttesystemet differentieret efter forsørgerstatus. En del af stigningen i nettokompensationsgraden for ikke-forsikrede fra de yngste aldersgrupper til aldersgrupperne i starten af 30'erne kan henføres til en stigning i andelen af personer med hjemmeboende børn.

Reduktionen i nettokompensationsgraderne frem til midten af arbejdslivet kan blandt andet henføres til, at lønnen i beskæftigelsesalternativet er stigende frem til 45-54 årsalderen, mens overførslerne i overførselsalternativet er forholdsvis konstante for aldersgrupperne ældre end 30 år, jf. figur 4.3 og figur 4.4. Dermed udgør overførslerne en større andel af lønindkomsten for personer, der er i starten af den erhvervsaktive alder.

¹ Svarende til at de marginale gevinster forbundet med forsikringsordningen er lig med de marginale omkostninger som følge af øget ledighed.

² Ved beregning af nettokompensationsgrader tages der for faktisk ledige dagpengemodtagere udgangspunkt i de faktiske udbetalte dagpenge, mens dagpenge for faktisk beskæftigede er modelberegnet. For faktiske ledige tages der dermed højde for, om personer fx er berettiget til ungesats, dimittendsats eller fuld dagpengesats. Forsikrede faktisk beskæftigede tildeles i udgangspunktet fuld dagpengesats i overførselsalternativet. Unge under 25 år uden en erhvervskompetencegivende uddannelse tildeles ungesatsen, svarende til 50 pct. af den maksimale dagpengesats. For forsikrede faktisk beskæftigede med forholdsvis lav løn indregnes desuden, at dagpengesatsen maksimalt kan udgøre 90 pct. af lønnen i beskæftigelsesalternativet, og at mindste dagpengesats udgør 82 pct. af maksimal dagpengesats. For personer på kontanthjælp lignende ydelser er overførslerne modelberegnet for både faktisk ledige og faktisk beskæftigede.

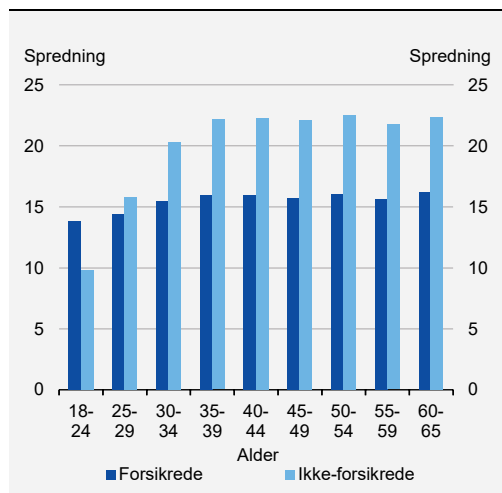
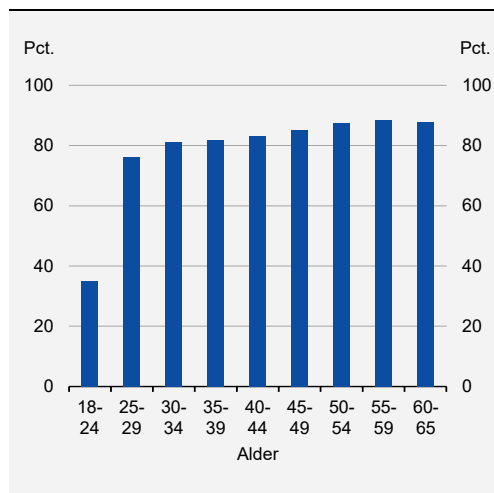
³ Dette afspejler gældende regler for *Aftale om nyt kontanthjælpssystem – flere i arbejde, enklere regler og færre børn i lavindkomst*.

Figur 4.3 Bruttoløn og overførsler for forsikrede, 2020**Figur 4.4** Bruttoløn og overførsler for ikke-forsikrede, 2020

Anm.: Der indgår kun skattepligtige overførsler. Beløb er før skat.
 Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Nettokompensationsgraderne er mere forskellige i gruppen af ikke-forsikrede end i gruppen af forsikrede. For aldersgrupperne over 25 år er spredningen (standardafvigelsen) i nettokompensationsgraderne større blandt ikke-forsikrede end for forsikrede, *jf. figur 4.5*.

Spredningen angiver, hvor meget personers nettokompensationsgrader typisk afviger fra den gennemsnitlige nettokompensationsgrad. Den højere spredning i gruppen af ikke-forsikrede kan både være udtryk for, at en større andel af personerne har en nettokompensationsgrad, der afviger fra den gennemsnitlige nettokompensationsgrad i gruppen, og/eller at der er flere personer, der afviger relativt meget fra den gennemsnitlige nettokompensationsgrad i gruppen. Afvigelse kan både være i retning af større og mindre nettokompensationsgrader end den gennemsnitlige nettokompensationsgrad i gruppen.

Figur 4.5 Spredning i nettokompensationsgrader opdelt på alder og forsikring mod ledighed, 2020**Figur 4.6** Andel forsikrede opdelt på alder, 2020

Anm.: Spredningen angiver, hvor langt fra den gennemsnitlige nettokompensationsgrad de observerede nettokompensationsgrader typisk er. Denne er opgjort ved standardafvigelsen, der svarer til kvadratroden af variansen.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

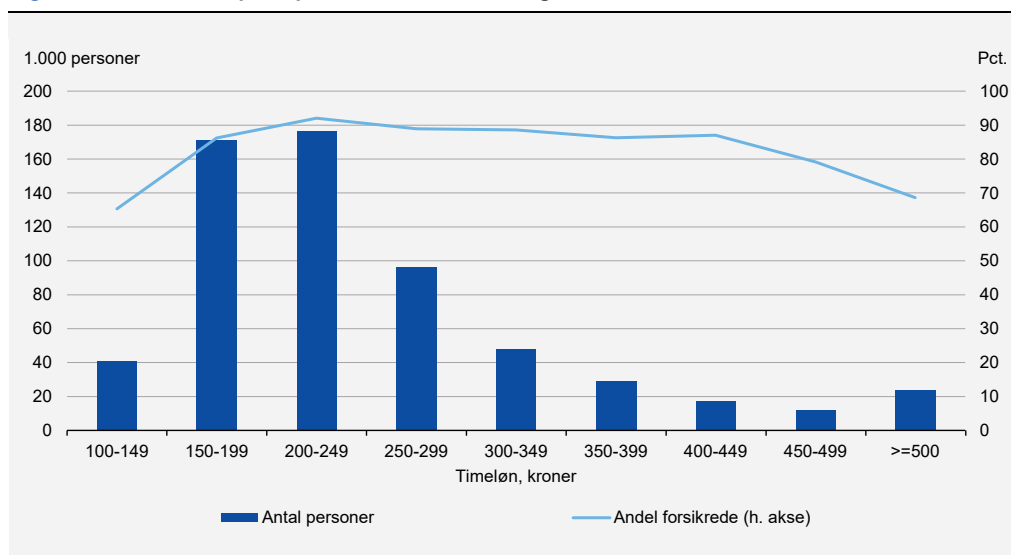
De større forskelle i nettokompensationsgraderne i gruppen af ikke-forsikrede skyldes blandt andet, at gruppen i større omfang end gruppen af forsikrede både omfatter personer med lave og høje timelønninger.

Andelen af forsikrede er overordnet set stigende i takt med alderen, *jf. figur 4.6*. For aldersgrupperne over 25 år er knap 80 pct. eller flere forsikrede. Dermed er gruppen af forsikrede markant større end gruppen af ikke-forsikrede i disse aldersgrupper.

For personer i alderen 45-54 år, der er forholdsvist sammenlignelige med hensyn den samlede andel af forsikrede, stiger andelen af forsikrede i takt med timelønnen op til ca. 200-249 kr., hvorefter andelen er faldende, *jf. figur 4.7*.

Blandt personerne med timelønninger på 150-449 kr. udgør andelen af forsikrede 86-92 pct. I gruppen af personerne med de laveste timelønninger, svarende til 100-149 kr., er ca. 65 pct. forsikrede, mens knap 80 pct. af personerne med en timeløn på 450-499 kr. og ca. 69 pct. af personerne med en timeløn på mindst 450 kr. er forsikrede. Ikke-forsikrede udgør således en relativt lille andel af personerne med timelønninger på 150-449 kr. og en væsentlig større andel af personerne med lavere eller højere timelønninger.

Figur 4.7 Forsikrede opdelt på timeløn ved beskæftigelse, 2020

Anm.: Der er afgrænset til 45-54-årige, da disse årgange er sammenlignelige med hensyn til arbejdsmarkedstilknøytning og gennemsnitlige nettokompensationsgrader.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Hvorvidt en forsikring mod ledighed er økonomisk fordelagtig for den enkelte person afhænger af de forventede gevinster og omkostninger forbundet med forsikringen samt personens risikoaversion, dvs. hvor lidt personen bryder sig om usikkerhed.

Nettogeinsten af en ledighedsforsikring er positiv, hvis de fremtidige forventede udbetalinger overstiger de samlede bidragsbetalinger i samme periode. Forsikringsordningen er aktuarisk fair, hvis summen af alle fremtidige bidragsbetalinger er lig med summen af alle fremtidige forventede udbetalinger fra forsikringen. DØRS (2014) viser, at nettogeinsten afhænger af størrelsen på efterskatværdien af dagpengene og den forventede ledighedsrisiko. For den enkelte skal omkostningerne til medlemskab af en a-kasse altså sammenholdes med størrelsen på ydelsen i tilfælde af ledighed og det forventede ledighedsomfang.

Personer, der ikke kan lide risiko, vil i udgangspunktet være mere villige til at betale for at reducere usikkerheden omkring forbrugsmulighederne. Eller sagt med andre ord vælge at forsikre sig mod ledighed, til trods for en negativ forventet nettogeinst.

Når personer ikke er forsikrede, kan det skyldes forskellige forhold. Ledige, der har opbrugt dagpengeretten, har ikke adgang til forsikringsordningen. Denne gruppe af ledige er kendetegnet ved at have relativt lave timelønninger i beskæftigelsesalternativet, da de ofte har haft en svag tilknytning til arbejdsmarkedet gennem flere år.

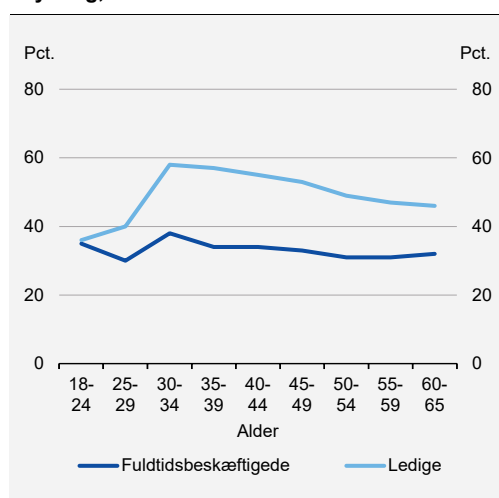
For andre kan der være tale om et fravalg, der skyldes en afvejning af gevinster og omkostninger samt præferencer for risiko eller muligheder for at reducere usikkerhed omkring forbrugsmulighederne på anden vis. Eksempelvis kan fravalget for beskæftigede med relativt høje timelønninger skyldes, at personerne har en lav risiko for ledighed. Personer med lav ledighedsrisiko vil forventeligt være mindre tilbøjelige til at forsikre sig, fordi de forventer at gøre mindre

brug af ordningen. Samtidig vil personer med høje indkomster ofte have en opsparing, der kan udgøre en økonomisk "buffer" i tilfælde af ledighed. Dermed er usikkerheden omkring fremtidige forbrugsmuligheder typisk også mindre.

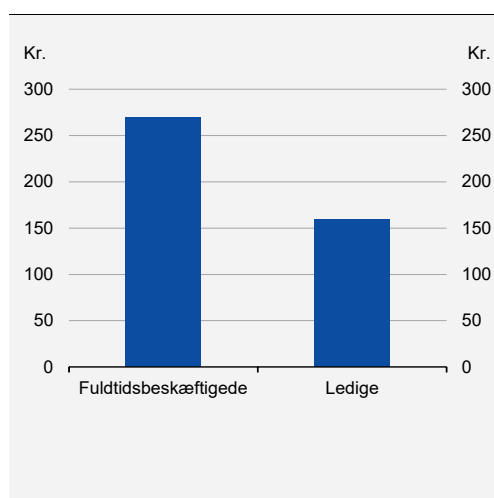
Nettokompensationsgrader opdelt på arbejdsmarkedstilknytning

Arbejdsmarkedstilknytning har betydning for den enkeltes nettokompensationsgrad. Det gælder især i gruppen af ikke-forsikrede, der er ældre end 30 år, hvor fuldtidsbeskæftigede har en betydeligt lavere nettokompensationsgrad end fuldt ledige, *jf. figur 4.8*.

Figur 4.8 Nettokompensationsgrad for ikke-forsikrede opdelt på alder og arbejdsmarkedstilknytning, 2020

Figur 4.9 Timeløn for ikke-forsikrede opdelt på arbejdsmarkedstilknytning, 2020

Anm.: *Fuldtidsbeskæftigede* er personer, der indbetaler mindst 90 pct. af fuld ATP-bidrag, mens *fuldt ledige* er personer, der modtager overførselsindkomst og/eller ikke har ordinær beskæftigelse i løbet af året.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

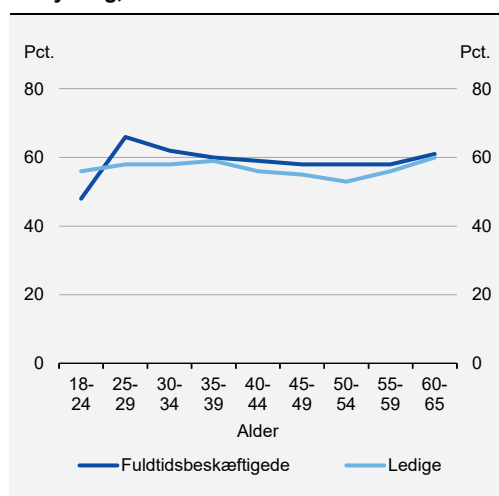
Forskellene på nettokompensationsgraderne for ikke-forsikrede henholdsvis faktisk ledige og faktisk fuldtidsbeskæftigede kan blandt andet henføres til en relativt stor forskel i timelønningerne mellem fuldtidsbeskæftigede og ledige. Den gennemsnitlige timeløn for ikke-forsikrede fuldtidsbeskæftigede er 270 kr., mens den skønnede timeløn for ikke-forsikrede ledige er 160 kr., svarende til 59 pct. af timelønnen for fuldtidsbeskæftigede, *jf. figur 4.9*.

Forskellene i timelønnen afspejler, som tidligere nævnt, at gruppen af ikke-forsikrede i højere grad er sammensat af både personer med stærk tilknytning til arbejdsmarkedet med relativt høje timelønninger og personer med lille tilknytning med lave timelønninger.

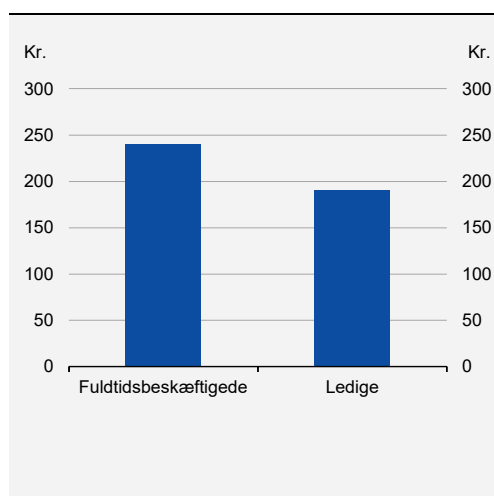
Herudover kan ægtefællers arbejdsindkomster også påvirke nettokompensationsgraden i forskelligt omfang for faktiske ledige og faktiske fuldtidsbeskæftigede. Det skyldes, at ægtefællers arbejdsindkomst modregnes i kontanthjælpen. I opgørelserne af nettokompensationsgraden tages der udgangspunkt i ægtefællens faktiske arbejdsmarkedstilknytning. Da fuldtidsbeskæftigede i højere grad end ledige danner par med personer, der også er fuldtidsbeskæftigede, er modregningen i kontanthjælpen typisk større i overførselsalternativet for personer, der faktisk er fuldtidsbeskæftigede end for faktisk ledige.

For forsikrede er nettokompensationsgraden i store træk den samme, uanset om personerne faktisk er fuldtidsbeskæftigede eller ledige, *jf. figur 4.10*. Den marginalt højere nettokompensationsgrad for fuldtidsbeskæftigede skal fortolkes varsomt, idet metoden til opgørelser af nettokompensationsgrader er forbundet med usikkerhed og baseret på en række antagelser, der kan trække i retning af, at nettokompensationsgraden mekanisk bliver en smule højere for faktisk fuldtidsbeskæftigede⁴.

Figur 4.10 Nettokompensationsgrad for forsikrede opdelt på alder og arbejdsmarkedstilknytning, 2020

Figur 4.11 Timeløn for forsikrede opdelt på arbejdsmarkedstilknytning, 2020

Anm.: *Fuldtidsbeskæftigede* er personer, der indbetaler mindst 90 pct. af fuld ATP-bidrag, mens *fuldt ledige* er personer, der modtager overførselsindkomst og/eller ikke har ordinær beskæftigelse i løbet af året.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

De relativt begrænsede forskelle i nettokompensationsgraderne for forsikrede henholdsvis ledige og fuldtidsbeskæftigede er også udtryk for, at ledige dagpengemodtagere typisk har en forholdsvis stærk tilknytning til arbejdsmarkedet og vil have en timeløn, der er forholdsvis tæt på niveauet for fuldtidsbeskæftigede forsikrede. For fuldtidsbeskæftigede er den gennemsnitlige timeløn ca. 240 kr., mens den skønnede timeløn for forsikrede ledige er 190 kr., svarende til 77 pct. af fuldtidsbeskæftigedes timeløn, *jf. figur 4.11*.

⁴ Eksempelvis antages det, at kapital- og aktieindkomster er de samme i både beskæftigelses- og overførselsalternativet. Det trækker i retning af, at fuldtidsbeskæftigede typisk får beregnet en højere nettokompensationsgrad end ledige, fordi fuldtidsbeskæftigede i højere grad har anden indkomst end lønindkomster, herunder kapital- og aktieindkomster, der således vejer ind i opgørelsen af nettokompensationsgraden. Hvis en person får 80 kr. efter skat i overførselsalternativet og 100 kr. efter skat i lønalternativet, er nettokompensationsgraden 80 pct. (80 kr. / 100 kr.). Har samme person 10 kr. efter skat i anden indkomst, er nettokompensationsgraden ca. 82 pct. (90 kr. / 110 kr.). En opgørelse af bruttokompensationsgraden for forsikrede henholdsvis faktisk ledige og faktisk fuldtidsbeskæftigede giver det omvendte billede, hvor faktisk ledige på tværs af de fleste aldersgrupper har en lidt højere bruttokompensationsgrad, *jf. bilag 4.1*. Bruttokompensationsgraden er defineret som skattepligtige overførselsindkomster i overførselsalternativet relativt til lønindkomsten svarende til grundlaget for arbejdsmarkedsbidraget.

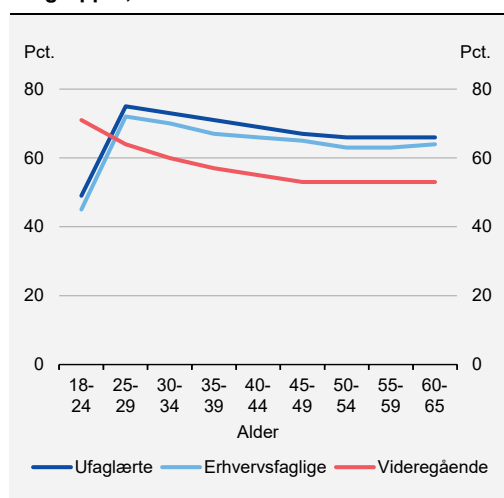
Nettokompensationsgrader opdelt på uddannelsesgrupper

Personers uddannelse har betydning for niveauet for nettokompensationsgraden. På tværs af aldersgrupper har personer med videregående uddannelser typisk en væsentlig lavere nettokompensationsgrad end både personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse (ufaglærte) og personer med erhvervsfaglige uddannelser. Samtidig er reduktionen i nettokompensationsgraden i takt med alderen lidt større for personer med videregående uddannelser. Det skal ses i sammenhæng med, at personer med videregående uddannelser typisk har en større stigning i timelønnen i takt med flere år som fuldtidsbeskæftiget.

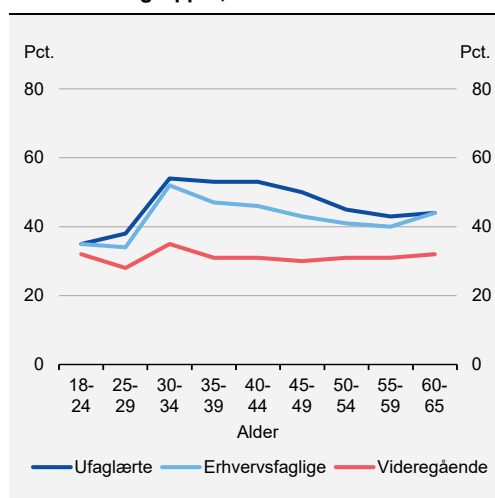
For forsikrede med videregående uddannelser er den gennemsnitlige nettokompensationsgrad ca. 64 pct. for personer i alderen 25-29 år og 53 pct. for personer i alderen 55-59 år, *jf. figur 4.12*. Det svarer til, at nettokompensationsgraden reduceres med ca. 11 pct.-point.

Til sammenligning er nettokompensationsgraden for personer med erhvervsfaglige uddannelser og personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse henholdsvis 72 pct. og 75 pct. i alderen 25-29 år og henholdsvis 63 pct. og 66 pct. i alderen 55-59 år. For begge uddannelsesgrupper svarer det til, at nettokompensationsgraden reduceres med ca. 9 pct.-point. For ikke-forsikrede er nettokompensationsgraderne også lavere jo højere uddannelsesniveau, *jf. figur 4.13*.

Figur 4.12 Nettokompensationsgrader for forsikrede opdelt på alder og udvalgte uddannelsesgrupper, 2020

Figur 4.13 Nettokompensationsgrader for ikke-forsikrede opdelt på alder og udvalgte uddannelsesgrupper, 2020

Anm.: *Ufaglærte* omfatter personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse og personer med uoplyst uddannelse.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Når nettokompensationsgraderne på tværs af aldersgrupper falder med uddannelsesniveau, kan det henføres til, at uddannelse medfører en højere timeløn. I den økonomiske litteratur fremhæves der ofte tre mulige effekter af uddannelse på timelønnen, *jf. Finansredøgørelsen 2014*. For det første medfører uddannelsen en produktivitetgevinst som følge af de kompetencer og den viden, som personer tilegner sig gennem uddannelsen. Den højere produktivitet er arbejdsgiverne villige til at betale for med en højere timeløn.

For det andet har uddannelsen en signalværdi. Ved at tage en uddannelse sender man et signal om, at man besidder en høj produktivitet. Det er uafhængigt af, om uddannelsen rent faktisk har øget ens produktivitet eller ej.

For det tredje er det ikke tilfældigt, hvem der tager en uddannelse. Personer med gode individuelle forudsætninger vil ofte vælge at gennemføre en uddannelse, men ville også i fravær af uddannelse typisk have haft en relativ høj produktivitet, fx fordi de evner at tilegne sig erhvervs-specifikke kompetencer.

4.2 Nettokompensationsgrader og beskæftigeshistorik

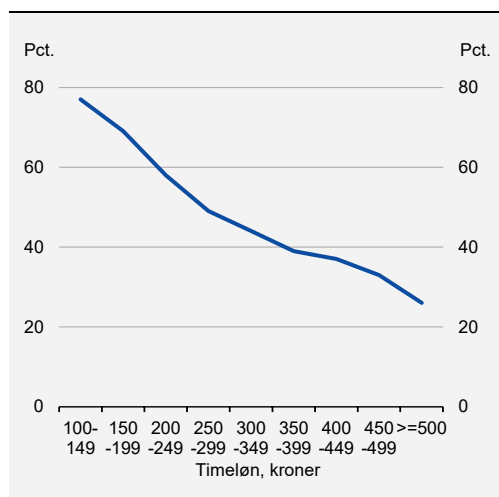
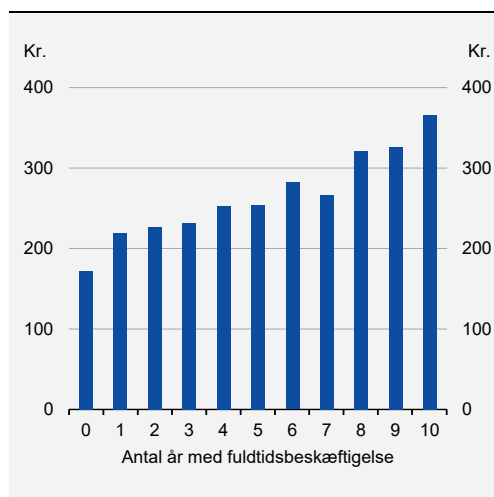
Når nettokompensationsgraderne falder i takt med alderen, kan det blandt andet henføres til en større erhvervs erfaring. En større erhvervs erfaring medfører en højere timeløn, fordi lønmodtagernes produktivitet øges, når de ved at deltage på arbejdsmarkedet tilegner sig erhvervs-specifikke kompetencer og viden. Personers aktuelle timeløn afspejler dermed en kombination af erhvervs erfaring og den formelle uddannelse.

Den indbyrdes betydning for timelønnen af disse faktorer, er ikke nødvendigvis konstant på tværs af alder. Det må eksempelvis forventes, at arbejdsgiverne lægger større vægt på de uddannelsesmæssige kvalifikationer, når de skal fastsætte aflønningen af yngre medarbejdere, mens erhvervs erfaring tillægges større betydning, når de skal fastsætte aflønningen af erfarne medarbejdere.

Forventninger om fremtidig højere timeløn som følge af øget produktivitet kan påvirke personers deltagelsesbeslutningen allerede i dag, hvor nettokompensationsgraden og timelønnen afspejler det aktuelle produktivetsniveau. Det forhold kan være med til at forklare, hvorfor også mange personer med relativt høje nettokompensationsgrader har en høj deltagelse på arbejdsmarkedet. Desuden kan forskelle i den forventede timeløn og jobsikkerhed påvirke uddannelsesvalget, hvis personer lægger vægt på disse faktorer, når de træffer valg om uddannelse.

Når man ser på personer omtrent i midten af arbejdslivet, reduceres nettokompensationsgraderne i takt med antal år som fuldtidsbeskæftiget. Det kan henføres til en stigning i timelønnen, der øger gevinsten ved at være i beskæftigelse frem for ledig. Den stigende timeløn på tværs af antal år med fuldtidsbeskæftigelse giver et billede af, hvor meget timelønnen øges i takt med større erhvervs erfaring målt ved fuldtidsbeskæftigelse.

For personer i alderen 45-54-år, der er sammenlignelige med hensyn til gennemsnitlige nettokompensationsgrader, arbejdsmarkedstilknytning mv., er der naturligt en sammenhæng mellem en højere timeløn og en lavere nettokompensationsgrad. En højere timeløn øger gevinsten ved at være i beskæftigelse og indebærer dermed en lavere nettokompensationsgrad. For personer med timelønninger mellem 150 kr. og 199 kr. udgør nettokompensationsgraden ca. 70 pct., mens den udgør ca. 40 pct. for personer med timelønninger mellem 350 kr. og 399 kr., *jf. figur 4.14*.

Figur 4.14 Gennemsnitlig nettokompensationsgrad opdelt på timeløn for 45-54-årige, 2020**Figur 4.15** Timeløn opdelt på antal år med fuldtidsbeskæftigelse (seneste 10 år) for 45-54-årige, 2020

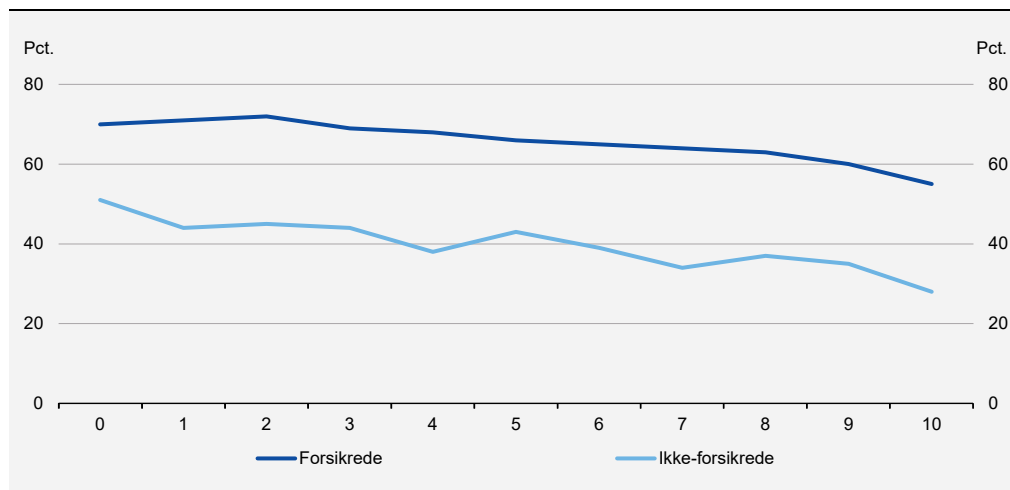
Anm.: Der er afgrænset til 46-55-årige, da disse årgang er sammenlignelige med hensyn til arbejdsmarkedstilknøytning og gennemsnitlige nettokompensationsgrader.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Størrelsen på timelønnen hænger overordnet set sammen med antal år med fuldtidsbeskæftigelse. Jo flere år med fuldtidsbeskæftigelse inden for de seneste 10 år jo højere timeløn. For personer med 10 års fuldtidsbeskæftigelse inden for de seneste 10 år er timelønnen i gennemsnit 370 kr., mens den i gennemsnit er 170 kr. for personer med 0 års fuldtidsbeskæftigelse i 2020, *jf. figur 4.15*.

Den højere timeløn bidrager til, at nettokompensationsgraden er faldende i takt med antallet af år med fuldtidsbeskæftigelse, *jf. figur 4.16*. Jo flere år med fuldtidsbeskæftigelse jo lavere nettokompensationsgrad – svarende til at gevinsten ved at være beskæftigelse frem for ledig stiger, jo flere år man er i fuldtidsbeskæftigelse.

Figur 4.16 Nettokompensationsgrad opdelt på antal år med fuldtidsbeskæftigelse (seneste 10 år) for 45-54-årige, 2020

Anm.: Se figur 4.14 og figur 4.15.

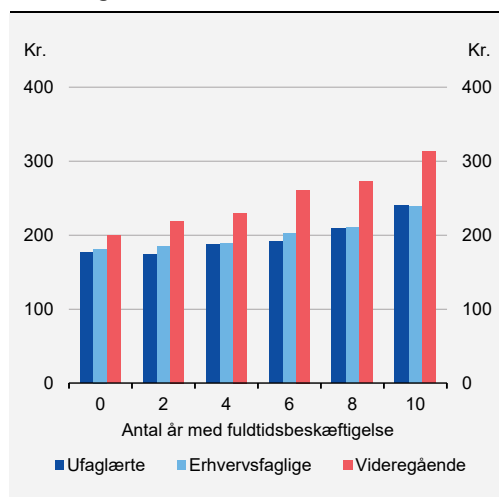
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Sammenhængen mellem timelønnen og antal år med fuldtidsbeskæftigelse er stærkest for personer med videregående uddannelser. I denne gruppe har personer uden fuldtidsbeskæftigelse inden for de seneste 10 år en gennemsnitlig timeløn på knap 200 kr., mens den for personer med 10 års fuldtidsbeskæftigelse i gennemsnit udgør 310 kr. i 2020, *jf. figur 4.17*. Det er en forskel på 55 pct. Til sammenligning stiger timelønnen på tværs af personer med henholdsvis 0 år og 10 års fuldtidsbeskæftigelse med 31 pct. for personer med erhvervsfaglige uddannelser og med 36 pct. for personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse.

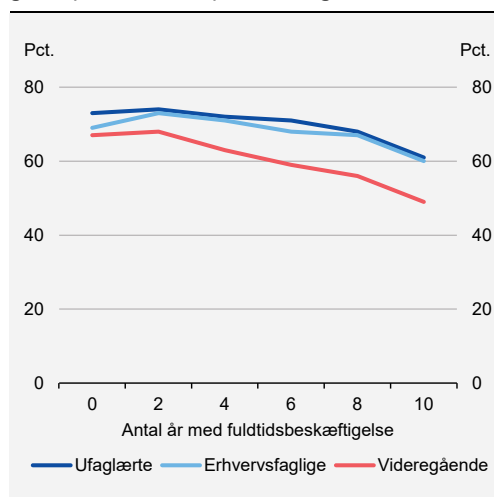
Den relativt større fremgang i timelønnen for personer med videregående uddannelser medvirker til, at nettokompensationsgraden reduceres mest for denne gruppe i takt med antallet af år som fuldtidsbeskæftiget. Nettokompensationsgraden reduceres med 18 pct.-point på tværs af personer med henholdsvis 0 år og 10 års fuldtidsbeskæftigelse inden for de seneste 10 år i 2020, *jf. figur 4.18*. Til sammenligning reduceres nettokompensationsgraden henholdsvis med 9 pct.-point for personer med erhvervsfaglige uddannelser og med 12 pct.-point for personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse.

Det bemærkes, at timelønnen på tværs af antal år med fuldtidsbeskæftigelse kun er en smule højere for personer med erhvervsfaglige uddannelser end for personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse (ufaglærte). Det kan skyldes, at betydningen af den formelle kompetencegivende uddannelse har mindre betydning for lønmodtagere i alderen 45-54 år, mens konkret erhvervs erfaring tillægges større betydning. Herudover kan sammensætningseffekter påvirke sammenligningen af de to grupper, fx hvis de mest produktive personer med erhvervsfaglige uddannelser bliver selvstændige, og dermed ikke indgår i opgørelserne af nettokompensationsgraderne.

Figur 4.17 Timeløn opdelt på uddannelse og antal år med fuldtidsbeskæftigelse (seneste 10 år), 45-54-årige, 2020

Figur 4.18 Nettokompensationsgrad opdelt på uddannelse og antal år med fuldtidsbeskæftigelse (seneste 10 år), 45-54-årige, 2020

Anm.: Se figur 4.14 og figur 4.15. Der er kun medtaget forsikrede. *Ufaglærte* omfatter personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse og personer med uoplyst uddannelse.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

4.3 Personer med relativt høje nettokompensationsgrader

Der findes ikke et niveau for nettokompensationsgraden, der objektivt og entydigt repræsenterer en svag økonomisk tilskyndelse til beskæftigelse, men der har typisk været fokus på antallet af personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. Grænseværdien på 80 pct. kan ikke opfattes som en særlig kritisk grænse for, hvornår personer har et tilstrækkeligt økonomisk incitament til beskæftigelse, men kan anvendes til illustrative formål.

Eksempelvis er det med udgangspunkt i antallet af personer i gruppen med nettokompensationsgrader over 80 pct. muligt at illustrere, hvordan den førte økonomiske politik påvirker de økonomiske incitament blandt personer, der har relativt små økonomiske incitament til at være i beskæftigelse. Herudover er det muligt at belyse, i hvilket omfang det er de samme personer, der gennem længere tid har de højeste nettokompensationsgrader.

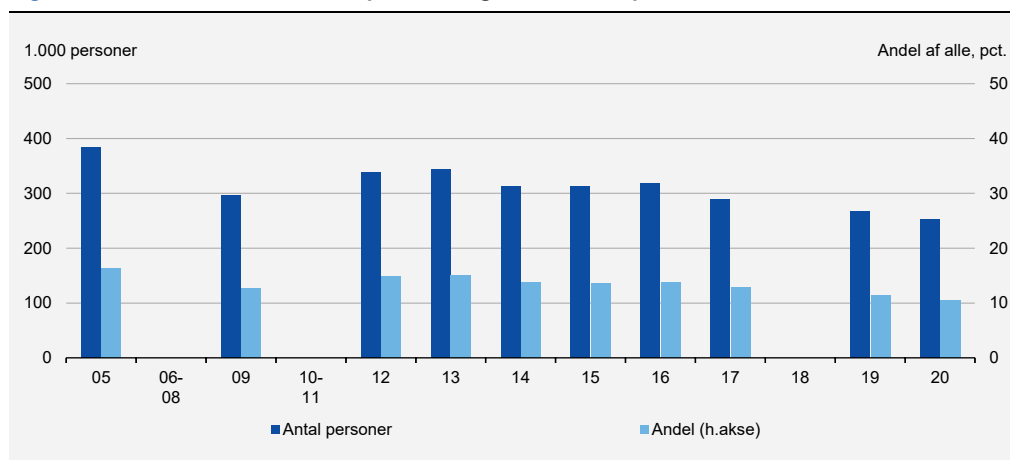
Antallet af personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. er faldet fra ca. 384.000 personer i 2005 til 252.000 personer i 2020, *jf. figur 4.19*. Det svarer til, at andelen af personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. er faldet fra at udgøre ca. 16 pct. af personerne i datagrundlaget i 2005 til at udgøre knap 11 pct. af personerne i 2020.

Udviklingen i antallet af personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. skal ses i sammenhæng med, at der er gennemført en række ændringer i skatte- og overførselssystemet, der har øget gevinsten ved at være i beskæftigelse. Det omfatter fx gradvise forhøjelser af beskæftigelsesfradraget, indførelsen og gradvise forhøjelser af jobfradraget og pensionsfradraget med

virkning fra 2018, samt den afdæmpede regulering af satsen for en række overførsler med virkning fra 2016 til 2023.

Et andet mål for incitamentet til beskæftigelse er forskelsbeløbet, der angiver den månedlige økonomiske gevinst i kroner ved at være i beskæftigelse frem for ledig. Antallet af personer med et forskelsbeløb på mindre end 2.000 kr. er – ligesom antallet af personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. – faldet siden 2005. Det samme gælder antallet af personer med nettokompensationsgrader over 70 pct. og 90 pct. Der henvises til *bilag 4.2* for disse opgørelser.

Figur 4.19 Personer med nettokompensationsgrader over 80 pct., 2005-2020

Anm.: Der er ikke foretaget opgørelser for årene 2006-2008, 2010-2011 og 2018. Opgørelsen af antal personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. afviger en smule fra tidligere opgørelser, da der bl.a. er set bort fra personer med negative disponible indkomster i lønalternativet – fx som følge af høje renteudgifter.

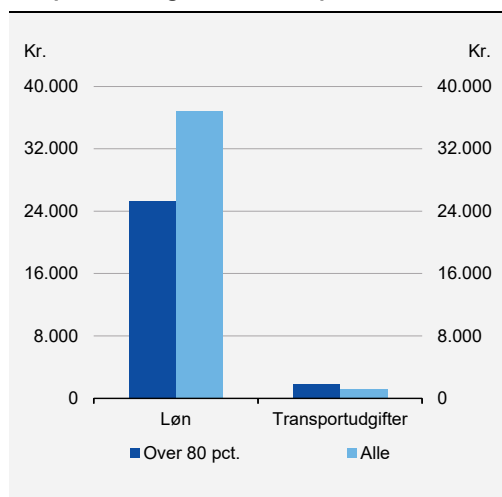
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. er blandt andet kendetegnet ved at have lavere timelønninger og højere estimerede transportudgifter end gennemsnittet for alle. Samtidig er gruppen i højere grad end andre forsikret mod ledighed.

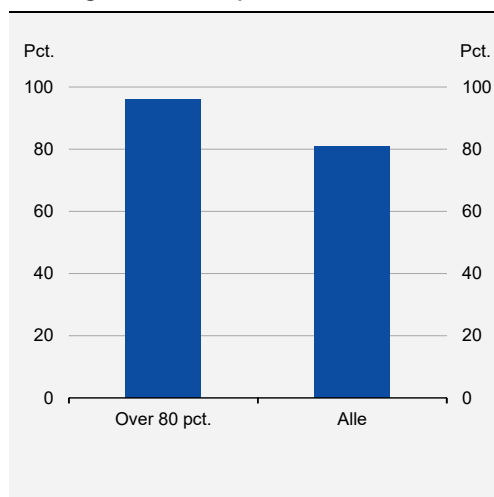
For personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. er den gennemsnitlige månedsløn (timeløn x 160 timer) ca. 25.500 kr., mens månedslønnen for alle under ét i gennemsnit er ca. 36.900 kr. i 2020, *jf. figur 4.20*. Den gennemsnitlige månedsløn for personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. er altså ca. 30 pct. lavere end gennemsnittet.

De estimerede månedlige transportudgifter udgør ca. 1.800 kr. for personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. og ca. 1.200 kr. for alle i 2020 – svarende til at transportudgiften for personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. er 50 pct. højere end gennemsnittet.

Figur 4.20 Månedlig løn og transportudgifter opdelt på alle personer og personer med nettokompensationsgrader over 80 pct., 2020

Figur 4.21 Andel forsikrede mod ledighed opdelt på alle personer og personer med nettokompensationsgrader over 80 pct., 2020

Anm.: Transportudgifterne, der indgår i beregning af nettokompensationsgrader, opgøres ud fra oplysninger om transportafstande, transportform og transportudgifter pr. km. Der er tale om estimerede transportudgifter. Der henvises til boks 2.2 i *Fordeling og incitamentter 2018* for beskrivelse af metode. Forsikrede er personer, der er medlem af en a-kasse. Månedslønnen er beregnet som 160 timer gange timelønnen.

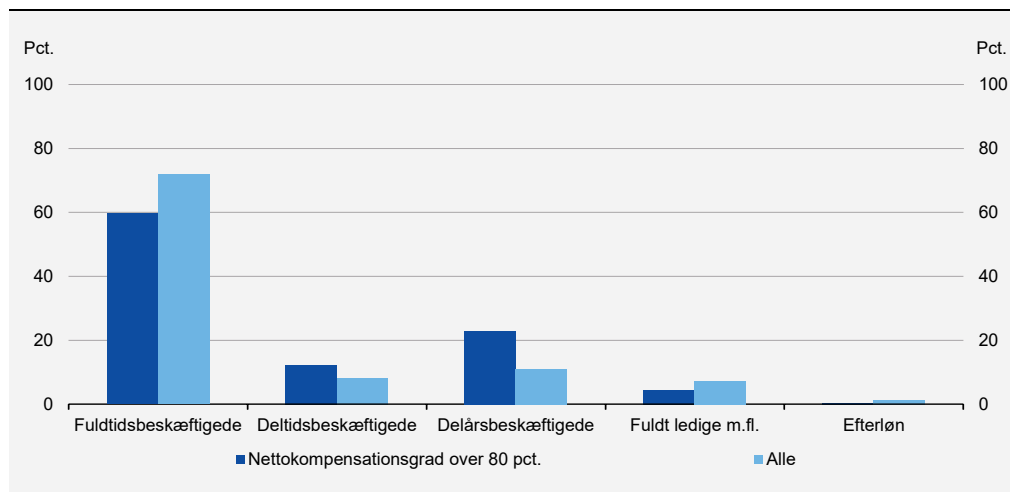
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. er i højere grad end andre forsikret mod ledighed. Det skal ses i sammenhæng med, at ydelsen i dagpengesystemet er højere end ydelserne i kontanthjælpssystemet. Omtrent 96 pct. af personer, der har en nettokompensationsgrad over 80 pct., er forsikrede mod ledighed, mens det for alle under ét er ca. 80 pct., *jf. figur 4.21*.

De fleste personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. er i beskæftigelse i løbet af året, dvs. de enten er fuldtidsbeskæftigede, deltidsbeskæftigede eller delårsbeskæftigede. Der er dog tegn på, at arbejdsmarkedstilknytningen er mindre stærk blandt personer med nettokompensationsgrader over 80 pct., idet andelen af fuldtidsbeskæftigede er lavere end for alle personer samlet set. Knap 60 pct. af personerne med nettokompensationsgrader over 80 pct. er fuldtidsbeskæftigede, *jf. figur 4.22*. Til sammenligning er omtrent 72 pct. af alle personerne fuldtidsbeskæftigede.

Gruppen af personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. består således i højere grad af personer med en lavere arbejdsmarkedstilknytning end fuldtidsbeskæftigelse. Andelen af delårsbeskæftigede udgør knap 23 pct. af personerne med nettokompensationsgrader over 80 pct. og kun 11 pct. af alle personer, der indgår i datagrundlaget, mens andelen af deltidsbeskæftigede udgør 12 pct. af personerne med nettokompensationsgrader over 80 pct. og 8 pct. af alle personer i datagrundlaget.

Figur 4.22 Faktisk arbejdsmarkedstilknøytning for personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. og alle personer, 2020

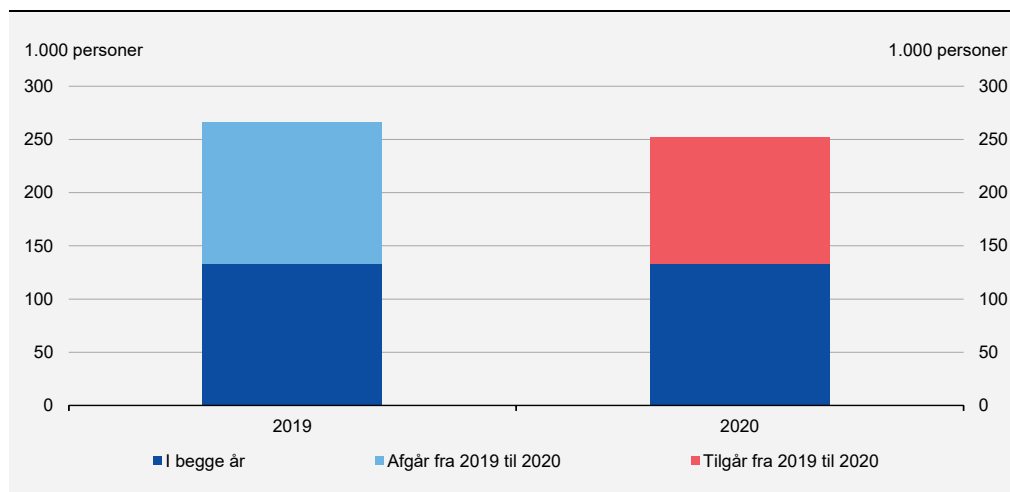

Anm.: Arbejdsmarkedstilknøytning er baseret på personens dominerende tilstand i løbet af året. *Fuldtidsbeskæftigede* er personer, der indbetaler mindst 90 pct. af fuld ATP-bidrag, *deltidsbeskæftigede* er personer, der ikke har modtaget overførsler i løbet af året og som er beskæftiget mindre end 27 timer om ugen. *Delårsbeskæftigede* omfatter personer med både beskæftigelse og ledighed i løbet af året, mens *fuldt ledige* er personer, der modtager overførselsindkomst og/eller ikke har ordinær beskæftigelse i løbet af året. *Efterl nnerne* er personer, der modtager efterløn eller fleksydelse i løbet af året. Studerende, selvstændige og førtidspensionister indgår ikke i opgørelsen.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Fra et år til det næste er der stor udskiftning blandt de personer, der indgår i gruppen af personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. Det er kun ca. 133.000 personer, der har nettokompensationsgrad over 80 pct. i både 2019 og 2020, *jf. figur 4.23*. Det svarer til, at knap halvdelen af gruppen udskiftes fra et år til det næste.

Figur 4.23 Udskiftning i gruppen med nettokompensationsgrader over 80 pct. fra 2019 til 2020

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

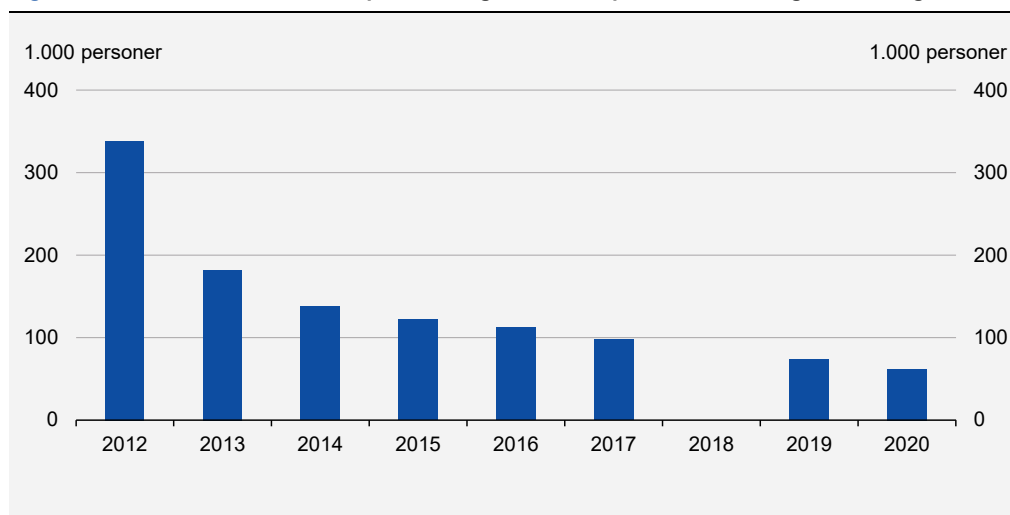
Personer, der i længere tid har nettokompensationsgrader over 80 pct.

For de fleste personer, der forlader gruppen med nettokompensationsgrader over 80 pct. fra et år til det næste, er der tale om en permanent afgang fra gruppen. Det kan skyldes, at timelønnen stiger med tiden, fx som følge af mere erhvervs erfaring. For andre kan reduktionen i nettokompensationsgraden henføres til et fald i transportudgifterne. Det kan skyldes, at personer opnår beskæftigelse tættere på bopælen, eller flytter for at bo tættere på arbejdspladsen. Det kan også være en kombination af begge dele, fordi man flytter til et område, hvor jobmulighederne er bedre – og man derfor både opnår en høj timeløn og lavere transportudgifter. Herudover kan der være nogle, som melder sig ud af a-kassen og derfor ikke længere har ret til dagpenge i tilfælde af ledighed og derfor får en lavere nettokompensationsgrad.

Når nogle personer igennem flere år har høje nettokompensationsgrader, skyldes det omvendt, at disse faktorer ikke ændrer sig med tiden. Personer, der i flere år har en nettokompensationsgrad over 80 pct., har typisk en mindre stigning i timelønnen end personer, der alene kortvarigt har en nettokompensationsgrad over 80 pct. Herudover er de estimerede transportudgifter højere for personer, der gennem flere år har en nettokompensationsgrad over 80 pct. Ligesom at gruppen i højere grad vedbliver at være forsikret mod ledighed.

Den lavere vækst i timelønnen for personer, der længerevarende har en nettokompensationsgrad over 80 pct. hænger sammen med, at personerne i mindre omfang er fuldtidsbeskæftigede end personer, der kortvarigt har en nettokompensationsgrad over 80 pct. Det tyder på, at den lavere arbejdsmarkedstilknytning kan være en medvirkende forklaring på, at personerne ikke opnår samme fremgang i timelønnen.

I 2012 var der ca. 339.000 personer med en nettokompensationsgrad over 80 pct., *jf. figur 4.24*. Heraf har ca. 62.000 personer fortsat nettokompensationsgrader over 80 pct. i 2020 – svarende til 18 pct. af personerne, der i 2012 havde en nettokompensationsgrad over 80 pct.

Figur 4.24 Personer med nettokompensationsgrad over 80 pct. i både 2012 og de efterfølgende år

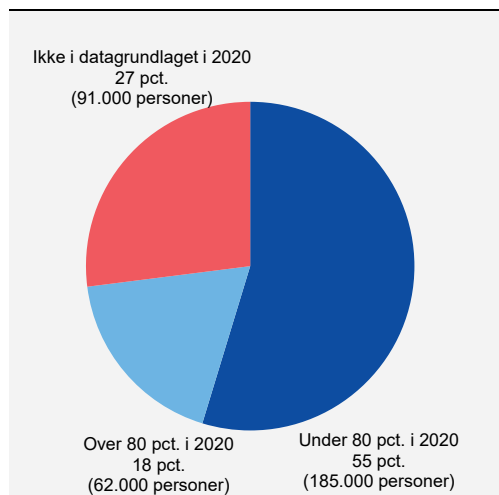
Anm.: Der er ikke foretaget opgørelser af nettokompensationsgraden for 2018, da der ikke foreligger et grundlag.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Af de 339.000 personer, der havde en nettokompensationsgrad over 80 pct. i 2012, er der ca. 27 pct., for hvem det ikke er muligt at opgøre nettokompensationsgraden i 2020. Det kan eksempelvis være personer, der er blevet selvstændige, gået på førtidspension eller folkepension, samt personer, der ikke længere opholder sig i Danmark, herunder døde og udvandrede.

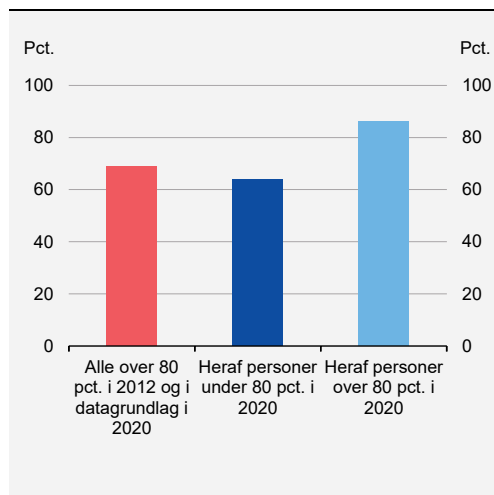
Der er således i alt 247.000 personer, som har en nettokompensationsgrad over 80 pct. i 2012, hvor nettokompensationsgraden i 2012 kan sammenlignes med nettokompensationsgraden i 2020.

Disse personer kan opdeles i to grupper. En gruppe på 185.000 personer, der ikke længere har en nettokompensationsgrad over 80 pct. i 2020, svarende til 55 pct. af den samlede gruppe på 339.000 i 2012, og en anden gruppe på 62.000 personer, der fortsat har en nettokompensationsgrad over 80 pct. i 2020, svarende til 18 pct. af gruppen i 2012, *jf. figur 4.25*.

Figur 4.25 Personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. i 2012 opdelt på om nettokompensationsgrad er over/under 80 pct., 2020

Figur 4.26 Nettokompensationsgrad for personer, der i 2012 havde en nettokompensationsgrad over 80 pct., 2020

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

For hele gruppen, der i 2012 har en nettokompensationsgrad over 80 pct., og som fortsat indgår i opgørelsen af nettokompensationsgraderne i 2020, svarende til de 247.000 personer, er den gennemsnitlige nettokompensationsgrad ca. 69 pct. i 2020, *jf. figur 4.26*. Dermed er nettokompensationsgraden for alle personer, der i 2012 havde en nettokompensationsgrad over 80 pct., i gennemsnit væsentligt lavere end 80 pct. i 2020.

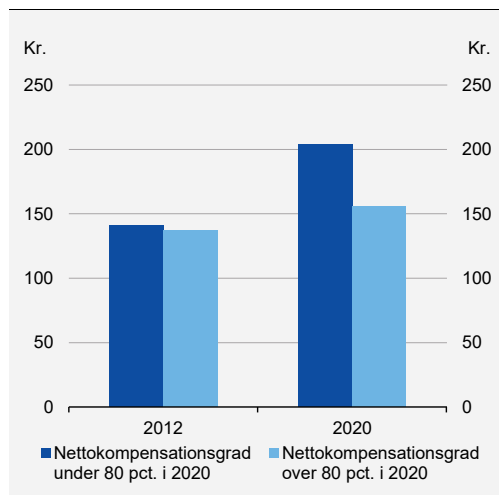
Reduktionen i den gennemsnitlige nettokompensationsgrad er i sagens natur drevet af udviklingen i nettokompensationsgraden for gruppen bestående af de 185.000 personer, som i 2012 havde en nettokompensationsgrad over 80 pct., men som ikke længere har det i 2020. Disse personer har i gennemsnit en nettokompensationsgrad på 64 pct. i 2020.

For gruppen bestående af de 62.000 personer, der har en nettokompensationsgrad over 80 pct. i både 2012 og 2020, er den gennemsnitlige nettokompensationsgrad ca. 86 pct. i 2020.

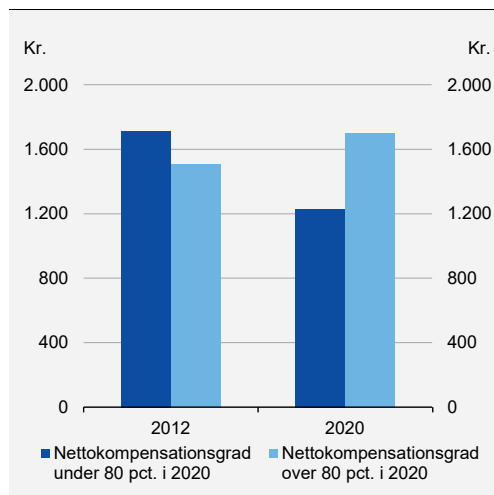
De to grupper ligner hinanden med hensyn til timeløn og estimerede transportudgifter i 2012, men udviklingen i timelønnen og de estimerede transportudgifter har været forskellige fra 2012 til 2020. Personer, der i 2020 ikke længere har en nettokompensationsgrad over 80 pct., har haft en større stigning i timelønnen og en reduktion i de estimerede transportudgifter. Omvendt er timelønnen ikke steget særligt og transportudgifterne fortsat relativt høje for personer, der har en nettokompensationsgrad over 80 pct. i både 2012 og 2020.

Begge grupper havde en gennemsnitlig timeløn på ca. 140 kr. i 2012, *jf. figur 4.27*. I 2020 er den gennemsnitlige timeløn ca. 150 kr. for personer, der fortsat har en nettokompensationsgrad over 80 pct. i 2020, mens timelønnen er godt 200 kr. for personer, der har en nettokompensationsgrad under 80 pct.

Figur 4.27 Timeløn for personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. i 2012 opdelt på om nettokompensationsgrad er over/under 80 pct. i 2020

Figur 4.28 Månedlige transportudgifter for personer med nettokompensationsgrader over 80 pct. i 2012 opdelt på om nettokompensationsgrad er over/under 80 pct. i 2020

Anm.: Se figur 4.20. Opgjort i året priser og lønniveau.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Personer, der ikke længere har en nettokompensationsgrad over 80 pct. i 2020, har haft et fald i de månedlige transportudgifter fra 2012 til 2020, mens det omvendte gælder for personer, der fortsat har en nettokompensationsgrad over 80 pct. i 2020, *jf. figur 4.28*.

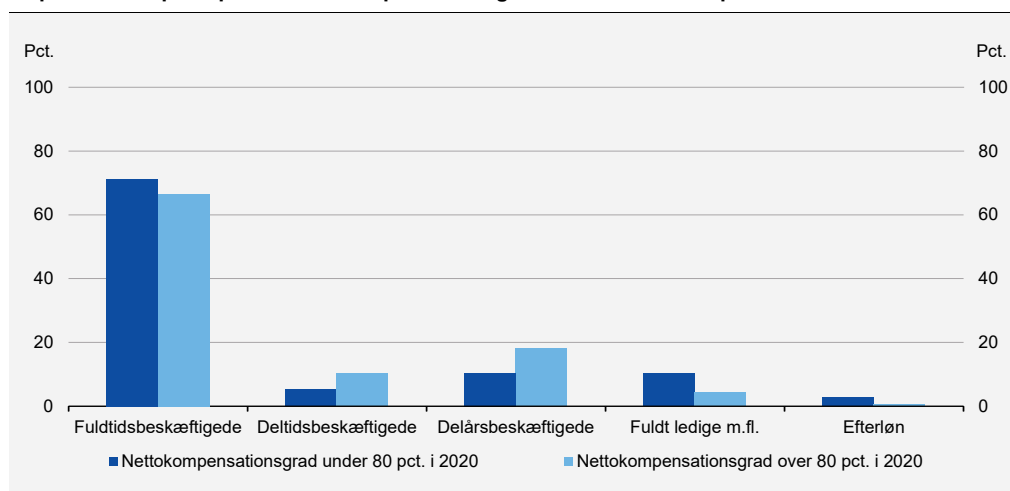
Den lavere stigning i timelønnen fra 2012 til 2020 for personer, der også har en nettokompensationsgrad over 80 pct. i 2020, hænger sammen med, at personerne har en lavere arbejdsmarkedstilnytning i 2020. Der er relativt flere fuldtidsbeskæftigede i gruppen af personer, der ikke længere har en nettokompensationsgrad over 80 pct. end i gruppen af personer, der har en nettokompensationsgrad over 80 pct. i både 2012 og 2020.

I gruppen af personer, der har en nettokompensationsgrad under 80 pct. i 2020, er ca. 71 pct. fuldtidsbeskæftigede, mens ca. 67 pct. er fuldtidsbeskæftigede i gruppen, der fortsat har en nettokompensationsgrad over 80 pct. i 2020, *jf. figur 4.29*. Til sammenligning udgør andelen af fuldtidsbeskæftigede ca. 72 pct. af alle personerne i 2020.

Omvendt er der relativt flere deltids- og delårsbeskæftigede i gruppen med nettokompensationsgrader over 80 pct. i både 2012 og 2020 end i gruppen, der ikke længere har en nettokompensationsgrad over 80 pct. i 2020.

Deltidsbeskæftigede udgør 5 pct. og delårsbeskæftigede udgør 10 pct. af gruppen af personer, der i 2020 ikke længere har en nettokompensationsgrad over 80 pct., og henholdsvis 10 pct. og 18 pct. af gruppen, der også har en nettokompensationsgrad over 80 pct. i 2020.

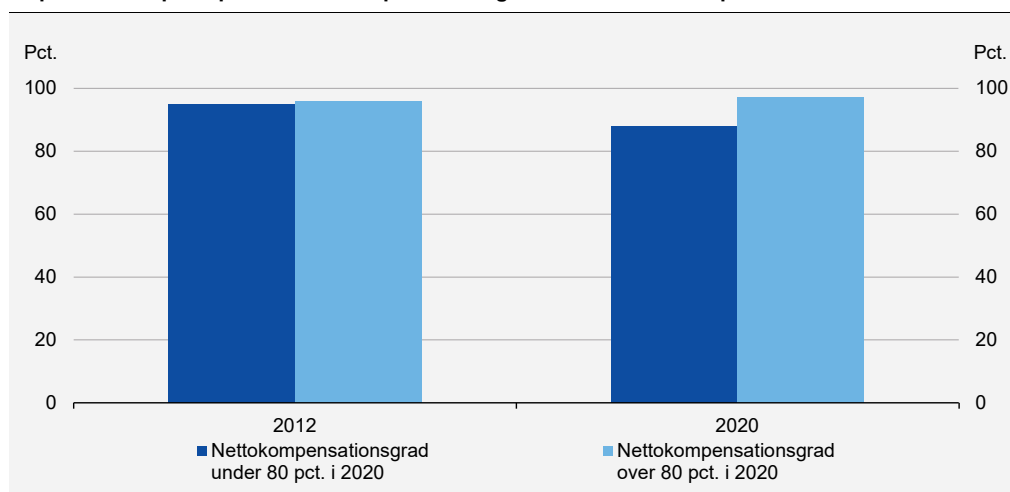
Figur 4.29 Arbejdsmarkedstilknytning i 2020 for personer med nettokompensationsgrad over 80 pct. i 2012 opdelt på om nettokompensationsgrad er over/under 80 pct. i 2020

Anm.: Se figur 4.22 for definition af arbejdsmarkedstilknytning.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Andelen af personer, der i 2012 er forsikret mod ledighed, er omtrent den samme i begge grupper. Men personer, der også har en nettokompensationsgrad over 80 pct. i 2020, er i højere grad også forsikret mod ledighed i 2020, *jf. figur 4.30*. Ca. 97 pct. af personerne med en nettokompensationsgrad over 80 pct. i både 2012 og 2020 er forsikret mod ledighed i 2020, mens det gælder 88 pct. af personerne, der ikke længere har en nettokompensationsgrad over 80 pct. Til sammenligning er ca. 80 pct. af alle personerne i datagrundlaget forsikrede.

Figur 4.30 Andel med forsikring mod ledighed blandt personer med nettokompensationsgrad over 80 pct. i 2012 opdelt på om nettokompensationsgrad er over/under 80 pct. i 2020

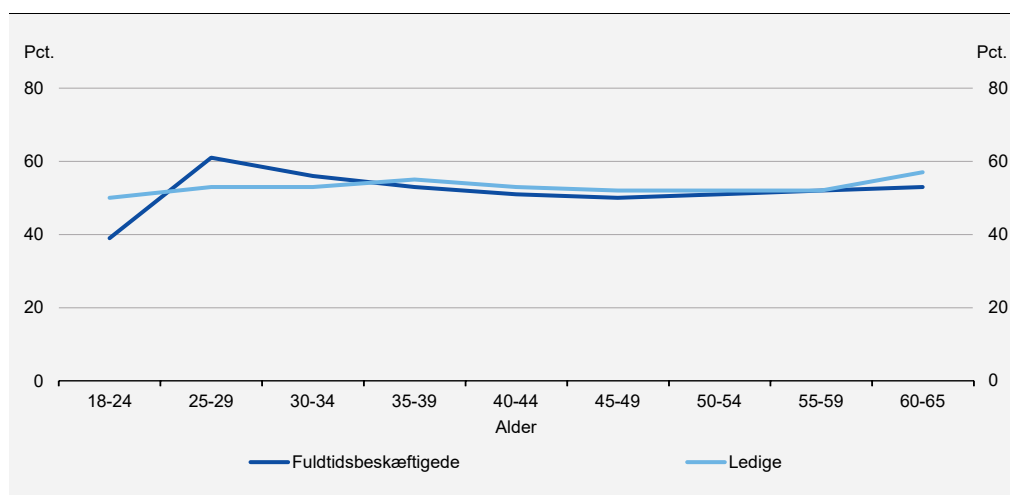

Anm.: Forsikrede er personer, der er medlem af en a-kasse.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Bilag 4.1 Bruttokompensationsgrad for forsikrede

På tværs af de fleste aldersgrupper har faktisk ledige en højere bruttokompensationsgrad end fuldtidsbeskæftigede, *jf. figur B.4.1*. Det skal ses i lyset af, at personer med en tættere tilknytning til arbejdsmarkedet typisk har en højere timeløn.

Figur B.4.1 Bruttokompensationsgrad for forsikrede opdelt på alder og arbejdsmarkedstilknøytning, 2020

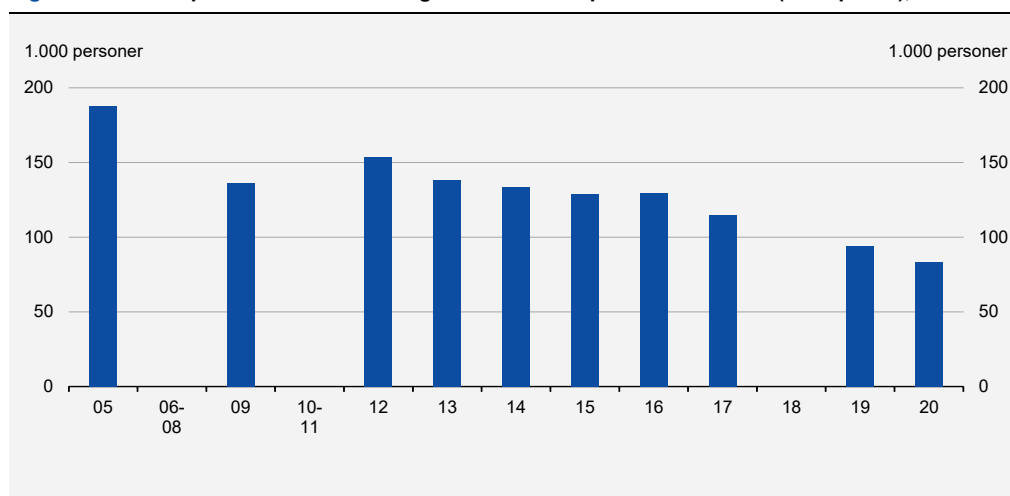
Anm.: Bruttokompensationsgraden er defineret som skattepligtige overførselsindkomster i overførselsalternativet relativt til lønindkomsten svarende til grundlaget for arbejdsmarkedsbidraget.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Bilag 4.2 Nettokompensationsgrader og forskelsbeløb

Siden 2005 er antallet af personer med et månedligt forskelsbeløb på under 2.000 kr. (efter skat) reduceret. Opgjort i 2020-priser er antallet af personer med et månedligt forskelsbeløb på under 2.000 kr. faldet med knap 105.000 personer fra ca. 188.000 personer i 2005 til ca. 83.000 personer i 2020, *jf. B.4.2.*

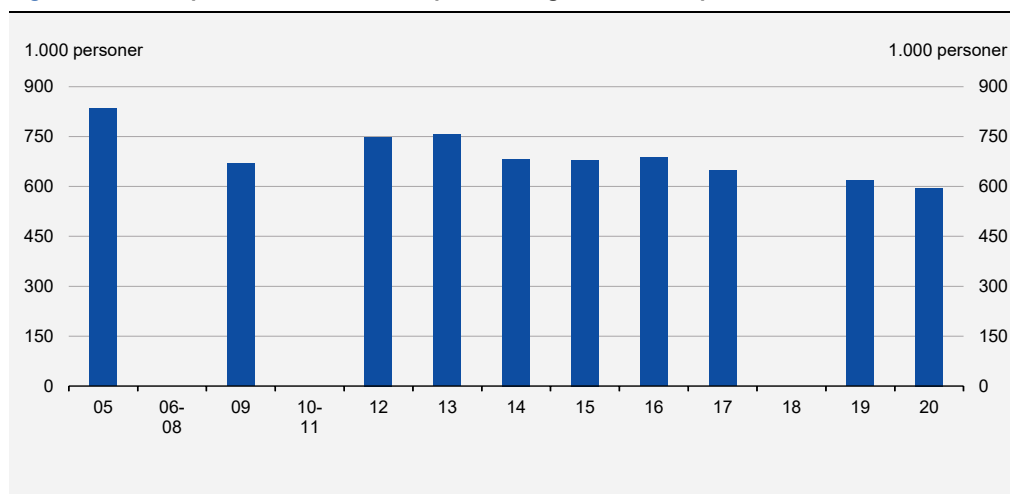
Figur B.4.2 Antal personer med månedligt forskelsbeløb på under 2.000 kr. (2020-priser), 2005-2020

Anm.: Der er ikke foretaget opgørelser for årene 2006-2008, 2010-2011 og 2018. Forskelsbeløb er omregnet til faste 2020-priser med brug af forbrugerprisindekset.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

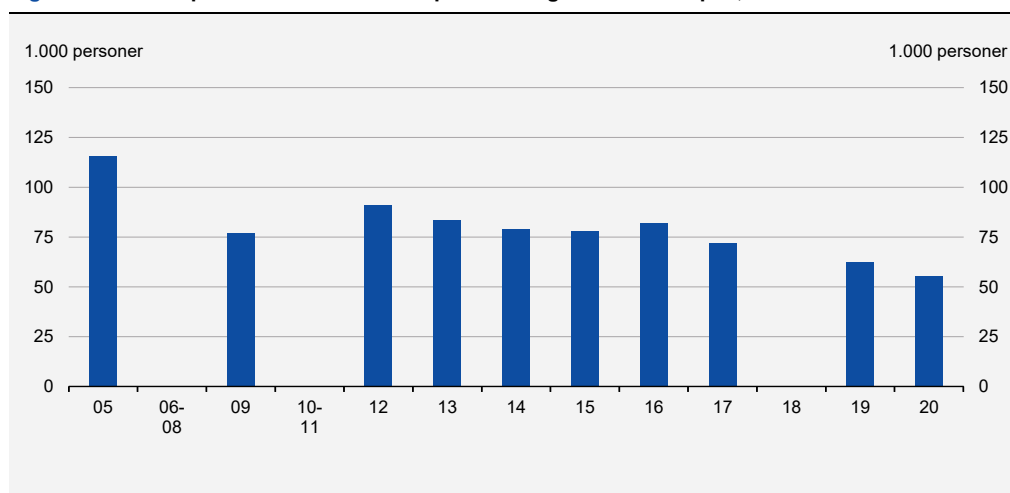
Fra 2005 til 2020 er antallet af personer med en nettokompensationsgrad over 70 pct. faldet med godt 239.000 personer, og gruppen tæller dermed ca. 596.000 personer i 2020, *jf. figur B.4.3.*

Figur B.4.3 Antal personer med nettokompensationsgrader over 70 pct., 2005-2020

Anm.: Der er ikke foretaget opgørelser for årene 2006-2008, 2010-2011 og 2018. Opgørelsen af antal personer med nettokompensationsgrader over 70 pct. afviger en smule fra tidligere opgørelser, da der bl.a. er set bort fra personer med negative dispositive indkomster i lønalternativet – fx som følge af høje renteudgifter.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Fra 2005 til 2020 er antallet af personer med en nettokompensationsgrad over 90 pct. faldet med omtrent 60.000 personer, og gruppen tæller dermed ca. 56.000 personer i 2020, *jf. figur B.4.4.*

Figur B.4.4 Antal personer med nettokompensationsgrader over 90 pct., 2005-2020

Anm.: Se anmærkning i figur B.4.3.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Bilag 4.3 Litteraturliste

Bailey, M. N. (1978). *Some Aspects of Optimal Unemployment Insurance*. Yale University: Journal of Public Economics.

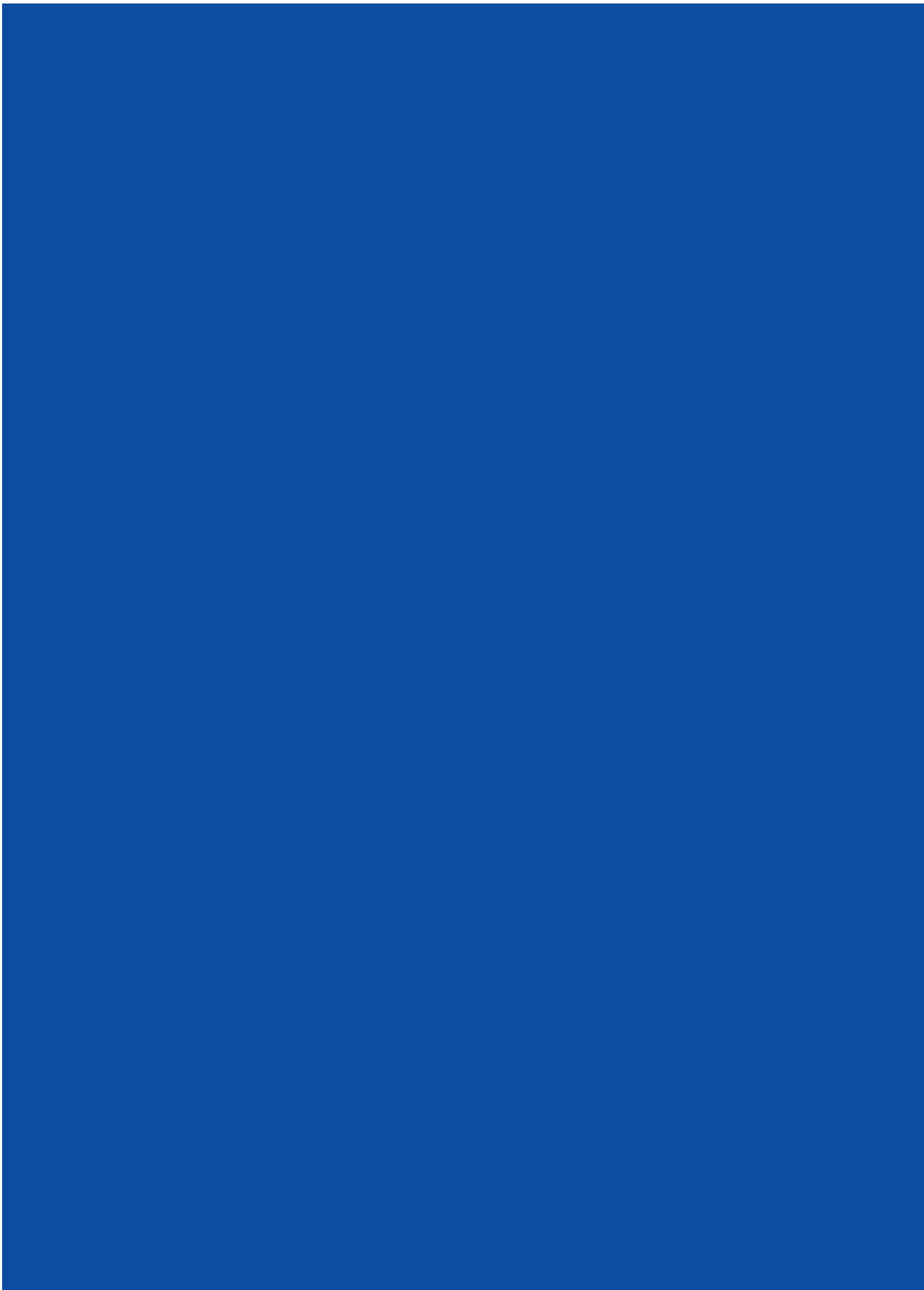
DØRS. (2014). *Dansk Økonomi, efterår 2014*. De Økonomiske Råd.

Finansministeriet. (2014). *Finansredegørelsen 2014*.

Foldspang, L. G., & Andersen, M. V. (2010). *En panelmodel for timeløn i Danmark: Ny metode til imputering af skyggelønninger i Finansministeriets forskelsbeløb*.

Økonomi- og Indenrigsministeriet . (2018). *Fordeling og incitamentter 2018*.

Økonomiministeriet. (August 2023). *Økonomisk Analyse: Incitamentter til beskæftigelse*.

5. Nærmiljø og social mobilitet

Danmark bliver i internationale sammenhænge ofte fremhævet som et land med relativ høj social mobilitet både med hensyn til indkomster og uddannelse¹. Det fremhæves blandt andet, at der i det danske velfærdssystem formelt er lige muligheder, da de fleste offentlige ydelser er universelle eller målrettet personer med lav indkomst. Det styrker mulighederne for at bryde social arv. Eksempelvis kommer den relativt høje indkomstmobilitet til udtryk ved, at børn af forældre med lave indkomster i gennemsnit opnår en væsentlig højere placering i indkomstfordelingen end forældrene, mens børn af forældre med høje indkomster i gennemsnit opnår en væsentlig lavere placering end forældrene.

Det er imidlertid velkendt², at en persons familiemæssige baggrund har betydning for egne valg og præstationer. I Danmark er der også en vis sammenhæng mellem forældres og børns placering i indkomstfordelingen. Børn af forældre med høje indkomster opnår i gennemsnit en højere placering i indkomstfordelingen end børn af forældre med lave indkomster.

Ud over familiemæssig baggrund kan egne præstationer og valg være påvirket af omgivelserne og relationer uden for familien. Påvirkning fra omgivelserne på egne præstationer og valg kaldes i den økonomiske litteratur for *nærmiljøeffekter*. Nærmiljøet kan altså helt ligesom den familiemæssige baggrund have betydning for forudsætningerne for at gribe de muligheder, som velfærdssamfundet stiller til rådighed.

Dette kapitel sætter først fokus på udviklingen i den geografiske opdeling af børnefamilier med høje og lave indkomster på tværs af sogne. Graden af uens bosætning måles med et indeks, der angiver, hvor stor en andel af familierne i en bestemt gruppe, fx børnefamilier med de 20 pct. laveste indkomster, der vil skulle flytte til andre sogne for at opnå en ensartet fordeling af gruppen på tværs af sogne. En indeksværdi på 0 betyder, at gruppen er bosat på præcis den samme måde som alle andre børnefamilier under ét, dvs. de udgør den samme andel af alle børnefamilierne i alle sogne. En indeksværdi større end 0 angiver, at gruppen bor mere uens end alle andre børnefamilier under ét. Eksempelvis betyder en indeksværdi på 20, at 20 pct. af børnefamilierne i gruppen skulle flytte til andre sogne for at være ensartet fordelt i alle sognene.

Dernæst ses der nærmere på forskellene i den sociale mobilitet alt efter, hvordan beboerne i det sogn, de vokser op i, er sammensat med hensyn til indkomstniveau, uddannelse og beskæftigelse. Disse tre parametre sammenvejes til et socioøkonomisk indeks, der benyttes til at fordele landets sogne i *fem socioøkonomiske kvintiler* med lige mange sogne i hvert kvartil. Soggenes kvartilplacering er stigende i takt med andelen af beboere med kompetencegivende uddannelser, andelen i beskæftigelse og beboernes gennemsnitlige placering i den nationale indkomstfordeling.

¹ Se fx World Economic Forum (2020).

² Se fx Chetty, Hendren, Kline og Saez (2014) og Karlson & Landersø (2021).

Hovedbudskaberne i kapitlet er:

- Børnefamilier med de henholdsvis 20 pct. højeste (top 20 pct.) og 20 pct. laveste (bund 20 pct.) disponible indkomster bor mere uens end den øvrige del af børnefamilier under ét. I 2020 skulle godt *hver tredje* børnefamilie med indkomster i top 20 pct. flytte til andre sogne for at være ensartet fordelt på sogne, mens *hver fjerde* børnefamilie med indkomster i bund 20 pct. skulle flytte til andre sogne for at være ensartet fordelt.
- Fra 1987 til 2020 er graden af uens bosætning for børnefamilier i top 20 pct. og bund 20 pct. steget. Stigningen har været størst for børnefamilier med indkomster i top 20 pct. Børnefamilier i bund 20 pct. og top 20 pct. bor dermed i højere grad end tidligere i samme sogn som andre børnefamilier med samme indkomstplacering.
- Børnefamilier, hvor mindst én voksen har indvandrer- eller efterkommerbaggrund, er overrepræsenteret i gruppen med disponible indkomster i bund 20 pct. Børnefamilier med indvandrer- og efterkommerbaggrund er bosat mere uens end den øvrige del af børnefamilier under ét. Fra 1987 og frem til 2020 er andelen af børnefamilier med indvandrer- og efterkommerbaggrund steget væsentligt, men gruppen er i 2020 bosat en smule mere ens på tværs af landets sogne end i 1987. Det kan især henføres til udviklingen inden for de seneste godt ti år.
- Børnefamilier, hvor mindst én voksen har en lang videregående uddannelse, er overrepræsenteret i gruppen af børnefamilier i top 20 pct. Familierne er bosat mere uens end den øvrige del af børnefamilier under ét, og tendensen har været svagt stigende siden 1987. Samtidig er andelen af børnefamilier med lang videregående uddannelse vokset markant.
- Børn af forældre med samme indkomstniveau opnår typisk en højere placering i indkomstfordelingen, hvis de er opvokset i et sogn med en højere socioøkonomisk kvintilplacering. Forskellen udgør 4 percentiler, når børn opvokset i sogne i 5. socioøkonomiske kvintil sammenlignes med børn opvokset i sogne i 1. socioøkonomiske kvintil. Til sammenligning er der dog større forskelle i børns placering i indkomstfordelingen som voksen, når der ses på børn af forældre med henholdsvis relativt høje og lave indkomster.
- Hovedparten af børn af ufaglærte forældre har en erhvervskompetencegivende uddannelse. Børn af ufaglærte forældre, der er vokset op i sogne i 1. socioøkonomiske kvintil, har dog en lidt større sandsynlighed for selv at blive ufaglærte end andre børn af ufaglærte forældre.

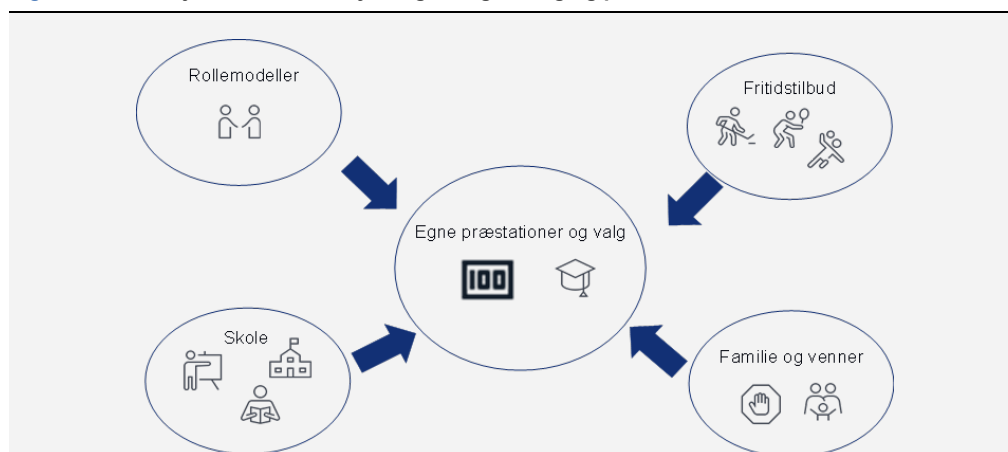
5.1 Nærmiljø kan have betydning for muligheder i livet

Nærmiljøet kan gennem flere forskellige mekanismer og kanaler tænkes at have betydning for børn og unges egne præstationer og valg – og dermed i sidste ende påvirke udfald med hensyn til indkomster og uddannelse mv. som voksen. Det skyldes blandt andet, at ens adfærd påvirkes af de mennesker, som man omgås, herunder venner og voksne, man møder i skolen og gennem fritidsaktiviteter, *jf. eksemplerne i figur 5.1.*

Damm, Schultz-Nielsen og Tranæs (2006) peger på, at der kan være flere fordele ved at have ressourcestærke naboer. Eksempelvis at man påvirkes positivt af jævnaldrende med hensyn til valg og fravalg, og at de voksne i nærmiljøet fungerer som rollemodeller med hensyn til arbejdsindsats og uddannelsesvalg. Herudover påvirkes personer af de institutionelle rammer i nærmiljøet, herunder kvaliteten af undervisningen i skolen mv.

Forfatterne påpeger dog også, at der kan være ulemper ved at have ressourcestærke naboer. Blandt andet kan det give anledning til et negativt selv billede af egne evner, hvis personer vurderer deres succes eller mangel på samme med udgangspunkt i præstationerne i en omgangskreds bestående af personer, der klarer sig rigtigt godt, fx i forhold til faglige præstationer i skolen.

Figur 5.1 Nærmiljøet kan have betydning for egne valg og præstationer

Forældrenes personlighedstræk kan også have betydning for børns præstationer og valg. Det er uanset, hvor børnefamilier bosætter sig. Det kan skyldes forskelle i forældrenes fokus på at motivere børnene i forhold til skolearbejde, uddannelsesvalg mv. Samtidig kan forældrenes personlighedstræk have betydning for, hvor familien bosætter sig. Dermed vil der ofte være en sammenhæng mellem forældrenes personlighedstræk og det nærmiljø, man vokser op i.

Eksempelvis er personers indkomstniveau som voksne i gennemsnit forskellige for personer vokset op i områder, hvor beboerne i gennemsnit havde henholdsvis høje og lave indkomster. I hvor høj grad personers indkomstniveau som voksen er en konsekvens af nærmiljøet i barndommen eller af forældrenes personlighedstræk, kan være vanskeligt at konkludere entydigt, da forældrenes personlighedstræk også kan have betydning for, om familien boede i det ene eller det andet område.

En fælles udfordring for empiriske studier af nærmiljøeffekter er, at det er vanskeligt at adskille de *kausale effekter* af nærmiljøet fra effekten af, at forældrenes personlighedstræk har betydning for, hvor familien bor, dvs. såkaldte *selekteringseffekter*.

I den økonomiske litteratur findes der en række empiriske studier – danske såvel som internationale – der på forskellig vis forsøger at isolere betydningen af nærmiljøet for personers præstationer og valg. Flere af disse studier peger på, at nærmiljøet har en betydning for, hvordan børn og unge klarer sig i uddannelsessystemet, tilbøjeligheden til at begå kriminalitet, børn og unges sundhed og den sociale mobilitet i indkomster mellem generationer, *jf. boks 5.1*.

Boks 5.1 Udvalgte empiriske studier af nærmiljøeffekter*Indkomstmobilitet*

Chetty og Hendren (2018) sætter fokus på betydningen af nærmiljøeffekter for indkomstmobiliteten. De ser på personer, der i løbet af deres barndom er flyttet til et område, hvor beboerne i gennemsnit opnår en højere placering i den nationale indkomstfordeling som voksen, end det område personen flytter fra. Forfatterne finder, at forskellene i placeringen i indkomstfordelingen som voksen lukkes med 4 pct. pr. år tilbragt i det nye område i barndommen. Med andre ord konvergerer børnenes placering i indkomstfordelingen som voksen proportionalt med antal år tilbragt i det nye område. Den kritiske antagelse i studiet er, at selekteringseffekter er konstante og ikke varierer med barnets alder på flyttetidspunktet, dvs. forældrenes motiv for flytningen er det samme uanset barnets alder. Forfatterne foretager en række test af antagelser om konstant selektering og konkluderer, at studiet isolerer den kausale effekt af nærmiljøet.

Børn og unges sundhed, uddannelse og kriminalitet

Der findes en række amerikanske studier, der analyserer virkningen af programmet, Moving To Opportunity (MTO), hvor tilfældigt udvalgte familier modtog en værdikupon, som gav ret til økonomisk støtte til at flytte til et tilfældigt område eller til et område, hvor færre end 10 pct. lever under fattigdomsgrænsen. Studier på baggrund af MTO finder, at flytninger til områder med højere indkomster medvirker til bedre vilkår for børnene, herunder i forhold til sundhed, kriminalitet og uddannelse, mens resultaterne for de yngre voksne er mere blandede. Eksempelvis finder Chetty, Hendren og Katz (2016), at flytninger til mindre fattige områder for personer yngre end 13 år øger deltagelsen på college og indkomsten senere i livet. Samtidig reduceres andelen af enlige forsørgere. Personer, der flytter som teenagere, har omvendt en lavere indkomst som voksen. Det peger på, at tiden tilbragt i det "bedre" område og alderen for flyttetidspunktet har afgørende betydning.

Indvandreres arbejdsmarkedstilknøytning

Studier på danske data peger på, at nærmiljøet har betydning for flygtninges deltagelse på arbejdsmarkedet. Eksempelvis viser en analyse fra 2019 udarbejdet af DREAM-gruppen, at flygtninge, der ved ankomst til landet tildeles en bolig i et socialt udsat boligområde, på kort sigt har en lavere erhvervsfrekvens end personer, der tildeles en bolig i et ikke-socialt udsat område (Iversen, Hansen, Hansen og Stephansen, 2019). Kortsigtede effekterne er de samme for mænd og kvinder, mens der på langt sigt er forskel. På lang sigt påvirkes mænd ikke negativt af at blive placeret i et socialt udsat område, mens kvinder på lang sigt fortsat har en lavere erhvervsfrekvens end kvinder, der ikke initialt blev placeret i et socialt udsat område. Damm (2014) finder tegn på, at flygtninge, der placeres i et boligområde med landsmænd med høj beskæftigelsesgrad, opnår en højere erhvervsindkomst end andre flygtninge. Damm, Hassani, Jensen og Schultz-Nielsen (2022) finder dog tegn på, at deltagelsen sker på bekostning af danskundervisning, hvilket kan have konsekvenser for deltagelsen på arbejdsmarkedet på længere sigt.

Folkeskoleelevers testresultater

Bjerre-Nielsen og Gandil (2018a) benytter ændringer i skoledistrikter til at undersøge betydningen af klassekammerateffekter, dvs. hvorvidt det har en positiv afsmittende betydning at indgå i klasser med elever fra ressourcerstærke familier. Forfatterne finder tegn på positive effekter på de faglige resultater i test for elever fra mindre ressourcerstærke familier, når disse elever overgår til klasser med en stærkere socioøkonomisk sammensætning. For de ressourcerstærke børn findes ingen effekt. Der findes dermed heller ingen negativ afsmittende betydning fra de svage elever til de stærke elever.

Det skal bemærkes, at der ikke er tale om en udtømmende litteraturgennemgang. Se *bilag 5.3* for henvisninger til litteratur.

5.2 Geografisk opdeling af børnefamilier

Børn og unges nærmiljø er typisk en konsekvens af forældrenes valg og muligheder i forhold til bosætning. Præferencer for bosætning kan hænge sammen med ønsker om kort afstand til arbejdspladser, familie og venner, adgang til natur, ønsker til den fysiske udformning af boligområdet og boligtyper samt kvaliteten af offentlige services i området, så som skoler, daginstitutioner mv.

Ønsker til nærmiljøet vil ofte være forskellige på tværs af socioøkonomiske og demografiske grupper og kan dermed påvirke beboersammensætningen i området. Eksempelvis vil børnefamilier ofte have præferencer for enfamiliehuse på villaveje, mens unge studerende vægter afstand til uddannelsessted højt og kan nøjes med færre boligkvadratmeter.

Kommuner og stat kan gennem regulering af boligmassens anvendelse og udformning søge at påvirke beboersammensætningen. Det kan eksempelvis ske ved at opføre almene boliger eller ved økonomisk at begunstige folkeskoler med en svagere socioøkonomisk sammensætning for derved at øge kvaliteten af skolen, hvilket kan gøre skolen og området mere attraktivt.

Uanset forskellene i præferencer for bosætning og offentlig regulering er mulighederne for at vælge bosætning i et vist omfang begrænset af indkomsten. Familier med høje indkomster vil have bedre muligheder for at købe boliger i områder, der vurderes attraktive, mens familier med lave indkomster i højere grad kan være nødt til at bosætte sig der, hvor de har råd til at købe eller leje en bolig.

Boligmarkedet vil derfor i et vist omfang bidrage til, at familier med ensartet indkomstniveau og karakteristika bosætter sig i bestemte områder, og at der opstår en vis grad af opdeling af børnefamilier med hensyn til indkomster.

I dette afsnit sættes der fokus på den geografiske opdeling af børnefamilier. Børnefamilier defineres som familier med mindst ét barn i alderen 6-15 år, der er de år, som børn typisk går i grundskole. Den geografiske opdeling af børnefamilier måles med et indeks for uens bosætning, *jf. boks 5.2*.

Boks 5.2 Metode til opgørelse af uens bosætning

Indekset for uens bosætning for børnefamilier beregnes med udgangspunkt i følgende formel, som er beskrevet i Massey og Denton (1988):

$$D = \frac{1}{2} \sum_i^I \left| \frac{x_i}{X} - \frac{(t_i - x_i)}{(T - X)} \right|$$

Her er I antal sogne, X er alle børnefamilier tilhørende den pågældende minoritetsgruppe, og T er antallet af børnefamilier i hele landet. x_i er antallet af børnefamilier tilhørende den pågældende minoritetsgruppe i sogn i , og t_i er antallet af børnefamilier i sogn i . Med udgangspunkt i formlen beregnes der for hvert sogn en numerisk forskel mellem, hvor stor en andel af henholdsvis minoritets- og majoritetsgruppen (defineret som alle andre), som bor i sognet. De numeriske forskelle for alle sogne lægges sammen og ganges med $1/2$, da en eventuel overrepræsentation i et sogn må modsvares af en underrepræsentation i andre sogne.

Værdien af indekset måler dermed, hvor uens minoritetsgruppen og majoritetsgruppen er spredt over sogne. Indekset varierer mellem 0 og 1 og angiver hvor mange af familierne i minoritetsgruppen, X , der skal flytte til andre sogne, for at minoritetsgruppen er fordelt på samme måde som majoritetsgruppen. En værdi på 0 betyder, at ingen familier i den pågældende minoritetsgruppe skal flytte, da minoritetsgruppen er fordelt relativt ensartet i alle sogne. En værdi på 1 betyder, at alle familier i minoritetsgruppen bor i samme sogn. Tages der udgangspunkt i et eksempel med tre sogne, hvor der i hvert sogn bor fem personer fra minoritetsgruppen (15 personer i alt), men hvor sognenes samlede befolkningsstørrelse er forskellig, vil minoritetsgruppen være overrepræsenteret i sogn 1 og underrepræsenteret i sogn 3, jf. tabel a. Indekset beregnes som $D = \frac{1}{2}(|33 - 22| + |33 - 33| + |33 - 44|) = 11,1$ pct. Dermed skal 1,7 personer af de 15 personer fra minoritetsgruppen flytte fra sogn 1 til sogn 3 for at opnå en ensartet fordeling af gruppen.

Tabel a Illustrativt eksempel på beregning af indeks

	Sogn 1	Sogn 2	Sogn 3	I alt
Minoritetsgruppe	5 pers (33 pct.)	5 pers (33 pct.)	5 pers (33 pct.)	15 pers (100 pct.)
Majoritetsgruppe	20 pers (22 pct.)	30 pers (33 pct.)	40 pers (44 pct.)	90 pers (100 pct.)

Det er ikke muligt at dekomponere udviklingen i indekset med henblik på at opgøre bidraget til indekset fra enkelte befolkningsgrupper, fx dekomponere udviklingen i indekset for børnefamilier med indkomster i top 20 pct. på henholdsvis beskæftigede og selvstændige. Det skyldes, at indekset hele tiden beregnes i forhold til den øvrige del af befolkningen under ét, og det dermed ikke er muligt at adskille forskelle inden for grupper fra forskelle mellem grupper.

I analysen er indekset for uens bosætning opgjort efter tre indkomstbegreber: Disponibel indkomst, erhvervsindkomst, og erhvervsindkomst tillagt kapital- og aktieindkomst inklusive imputeret lejeværdi af egen bolig. Indkomsterne er baseret på Danmarks Statistiks indkomstbegreber, da disse omfatter en længere periode end lovmodellens egne definitioner. Disponibel indkomst udtrykker familiernes forbrugsmuligheder, når der ses bort fra nettoformue. Heri indgår alle indkomster fratrukket skatter. Det omfatter også kapital- og aktieindkomst, herunder imputeret lejeværdi af egen bolig. Erhvervsindkomst er opgjort før skatter og omfatter løn, overskud af selvstændig virksomhed og arbejdsmarkedsbidragspligtige honorarer. Indkomstbegrebet erhvervsindkomst tillagt kapital- og aktieindkomst omfatter således alle private indkomster, dvs. alle indkomster før skat eksklusive overførsler. Alle indkomstbegreber er opgjort som familieækvivalerede indkomster, hvor der tages højde for stordriftsfordele.

Analysen har fokus på den geografiske opdeling af børnefamilier. Det bemærkes, at en ensartet fordeling af børnefamilier ikke nødvendigvis er sammenfaldende med en ensartet fordeling af personer.

Uens bosætning for børnefamilier med høje og lave indkomster

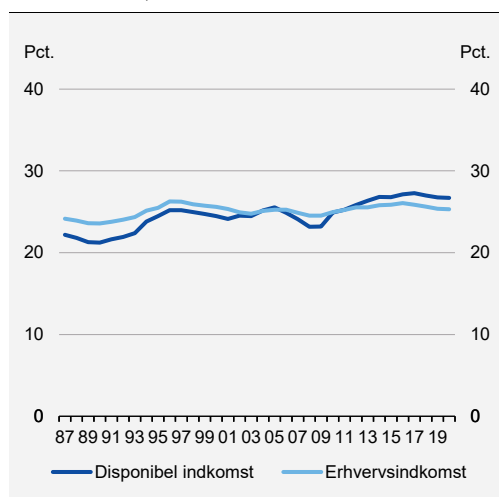
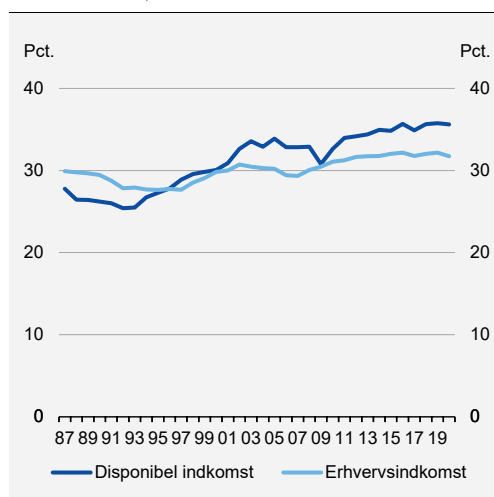
Opdelt på sogne er børnefamilier med de 20 pct. højeste indkomster og børnefamilier med de 20 pct. laveste indkomster bosat mere uens end den øvrige del af børnefamilier under ét. Inden for de seneste godt 30 år er graden af uens bosætning efter indkomster steget. Børnefamilier med relativt høje og lave indkomster bor i højere grad end tidligere i samme sogne som børnefamilier med samme indkomstniveau. Tendensen til større geografisk opdeling er mest udtalt blandt børnefamilier i top 20 pct.

Udviklingen i graden af uens bosætning er forskellig alt efter, hvilket indkomstbegreb, der anvendes. Fra 1987 til 2020 har der samlet set været en større stigning i graden af uens bosætning målt ved *disponible indkomster* (hvor alle indkomster og skatter indregnes) end målt med *erhvervsindkomster* (der indeholder lønindkomster og overskud af egen virksomhed). Det gælder især for børnefamilier i top 20 pct.

I 2020 er graden af uens bosætning af børnefamilier med hensyn til indkomster størst, når der tages udgangspunkt i de disponible indkomster. Det gælder både for børnefamilier med disponible indkomster i bund 20 pct. og top 20 pct.

Når graden af uens bosætning varierer på tværs af indkomstbegreber, skyldes det, at der ikke er fuldkommen sammenfald mellem hvilke børnefamilier, der har de højeste/laveste disponible indkomster, og hvilke børnefamilier, der har de højeste/laveste erhvervsindkomster. Det viser også, at de øvrige indkomstkomponenter (ud over erhvervsindkomster), der indgår i de disponible indkomster, i højere grad er koncentreret hos børnefamilier, som bor i samme sogne end tilfældet er med erhvervsindkomster.

For børnefamilierne med de 20 pct. laveste disponible indkomster er indekset for uens bosætning steget med 4,5 pct.-point fra 22,2 pct. i 1987 til 26,6 pct. i 2020, *jf. figur 5.2*. Opgøres indekset med udgangspunkt i erhvervsindkomster, er det steget med 1,2 pct.-point fra 24,2 pct. i 1987 til 25,3 i 2020.

Figur 5.2 Uens bosætning for bund 20 pct. børnefamilier, 1987-2020**Figur 5.3 Uens bosætning for top 20 pct. børnefamilier, 1987-2020**

Anm.: *Disponibel indkomst* og *erhvervsindkomst* er defineret som familieækvivalerede indkomster, hvor der tages højde for stordriftsfordele. Der er anvendt Danmarks Statistisk definition af indkomster, herunder ækvivaleringsfaktor. Indkomstopgørelserne adskiller sig en smule fra de økonomiske ministeriers normale indkomstopgørelser. Anvendelsen af Danmarks Statistisk definition skyldes, at indkomsterne kan opgøres over en længere periode end med ministerierenes normale indkomstopgørelser. I opgørelsen indgår børnefamilier med mindst et barn i alderen 6-15 år. Der indgår én observation pr. familie. Der henvises til boks 5.2 for en forklaring af beregning af indekset. Sogne er opgjort med udgangspunkt i sammenhængen mellem bopælsadresser og sogne i 2022.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Indekset for uens bosætning for top 20 pct. af børnefamilierne målt ved disponible indkomster er steget med 7,9 pct.-point fra 27,8 pct. i 1987 til 35,6 pct. i 2020, *jf. figur 5.3*. Opgøres indekset med erhvervsindkomster, er indekset steget med 1,8 pct.-point fra 29,9 pct. i 1987 til 31,7 pct. i 2020.

Det er formentligt flere forskellige faktorer, der er årsag til den stigende geografiske opdeling af børnefamilier med hensyn til indkomster. Tendensen kan dog observeres samtidig med, at indkomstforskellene målt ved Gini-koefficienten generelt har været stigende. Det gælder både på tværs af hele befolkningen og inden for aldersgrupper, *jf. kapitel 2*.

De faktorer, som har betydning for udviklingen i befolkningens indkomster og for indkomstforskellene generelt, kan også tænkes at være med til at forklare udviklingen i den geografiske opdeling af børnefamilier med hensyn til indkomster. Det omfatter fx udviklingen i forskellige indkomstkompone- ter – så som kapital- og aktieindkomster.

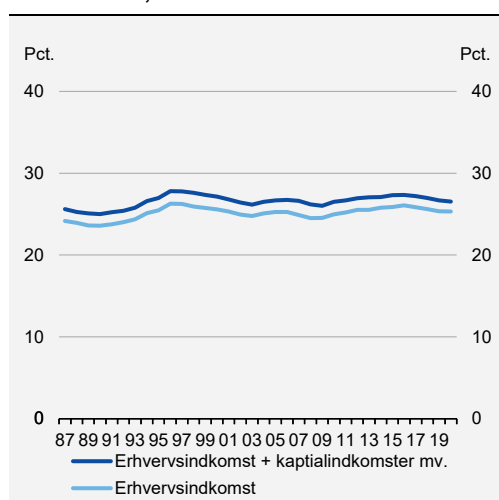
Kapital- og aktieindkomster, herunder imputeret lejeværdi af egen bolig, har bidraget til at øge indkomstforskellene. Det skyldes, at disse indkomstkompone- ter over tid udgør en stigende andel af de disponible indkomster, og samtidig er koncentreret hos personer med relativt høje disponible indkomster. Disse typer af indkomstkompone- ter er også i højere grad koncentreret hos personer, der bor i samme sogne, end det er tilfældet med fx erhvervsindkomster.

Det ses ved, at graden af uens bosætning for børnefamilier i top 20 pct. er større, når erhvervsindkomster tillægges kapital- og aktieindkomster, end når der alene indgår erhvervsindkom-

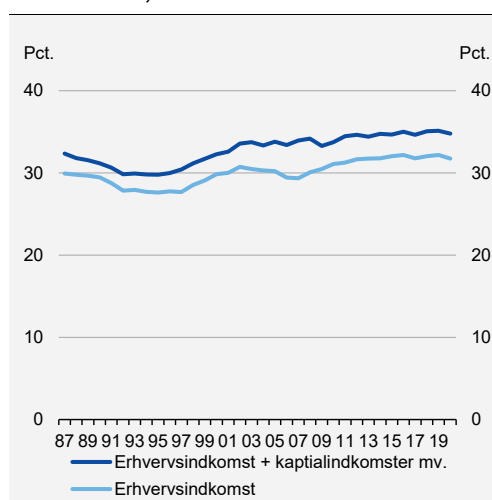
ster. Det peger på, at udviklingen i kapital- og aktieindkomster har betydning for både indkomstforskellene generelt såvel som for den geografiske opdeling af børnefamilier med hensyn til indkomster.

Når erhvervsindkomster tillægges kapitalindkomster inklusive aktieindkomster og imputeret lejeværdi af egen bolig, er graden af uens bosætning en smule højere for bund 20 pct. end opgjort alene med erhvervsindkomster, mens udviklingen fra 1987 til 2020 er den samme med begge indkomstbegreber, *jf. figur 5.4*.

Figur 5.4 Uens bosætning for bund 20 pct. børnefamilier, 1987-2020

Figur 5.5 Uens bosætning for top 20 pct. børnefamilier, 1987-2020

Anm.: Se figur 5.2 og figur 5.3. *Kapitalindkomster mv.* omfatter formueindkomster så som nettorenteindtægter og aktieindkomster samt imputeret lejeværdi af egen bolig.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

På samme vis er graden af uens bosætning højere for børnefamilier i top 20 pct., når erhvervsindkomster tillægges kapitalindkomster mv., *jf. figur 5.5*. Graden af uens bosætning er steget med 2,4 pct.-point, når erhvervsindkomster tillægges kapitalindkomster mv. Dermed er stigningen en smule større, end når der ses på graden af uens bosætning opgjort alene med erhvervsindkomster (stigning på 1,8 pct.-point).

Det kan ikke entydigt defineres, hvornår en indekssværdi er høj eller lav. Indekssværdier på 30 pct. anses ifølge Massey og Denton (1988) som en lav grad af uens bosætning, mens værdier mellem 30-60 pct. indikerer moderat adskillelse, og værdier højere end 60 pct. angiver en høj grad af uens bosætning. Med udgangspunkt i den fortolkning er graden af uens bosætning med hensyn til indkomster relativt lav, idet indekssværdierne for både bund 20 pct. og top 20 pct. ligger i den lave ende af skalaen.

Grænseværdierne skal dog fortolkes meget varsomt, blandt andet fordi afgrænsningen af geografiske områder og valg af indkomstbegreb har betydning for den målte grad af uens bosætning. Generelt gælder det, at jo mere fintmaskede områder, der måles på, jo større er den geografiske opdeling. Det skyldes, at en mere fintmasket geografisk opdeling medfører større krav til, hvor

ensartet familierne bor. Når opdelingen af børnefamilier eksempelvis måles på kommuneniveau, er det nok, at minoritetsgruppen (top 20 pct. og bund 20 pct.) bor i samme kommuner som andre børnefamilier i stedet for i samme sogne.

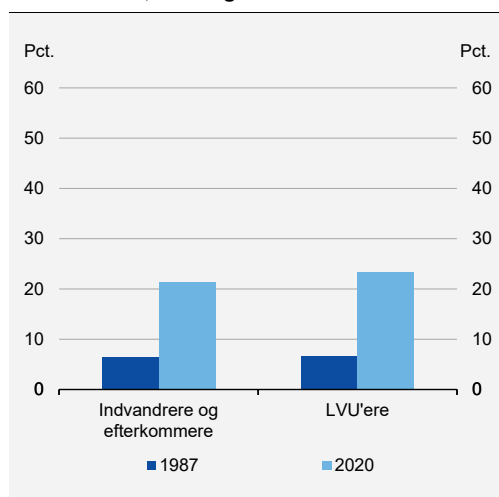
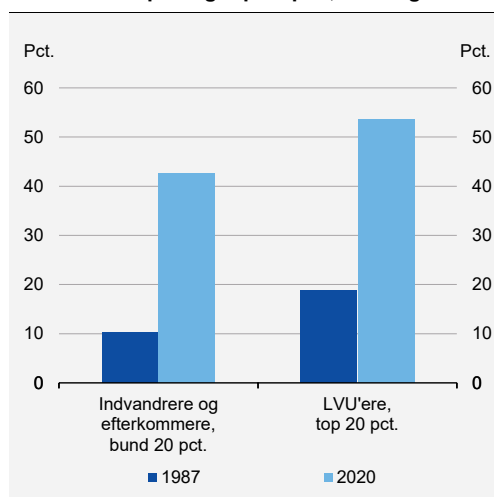
Der henvises til *bilag 5.1* for opgørelser baseret på kommuner samt til Damm, Hassani, Tranæs og Schultz-Nielsen (2022) for opgørelser baseret på andre geografiske afgrænsninger og andre definitioner af høj- og lavindkomstfamilier. Disse opgørelser bekræfter langt hen ad vejen billedet af, at den geografiske opdeling med hensyn til indkomster er steget i Danmark.

Graden af uens bosætning for udvalgte befolkningsgrupper

De samlede indkomstforskelle er forholdsvis små i Danmark, men har over en årrække været stigende. En del af stigningen i indkomstforskellene kan henføres til ændringer i befolknings sammensætningen, jf. kapitel 2 og *Ulighedsredøgørelsen 2021*. Det omfatter forhold, så som at en større andel af befolkningen får en videregående uddannelse, herunder en lang videregående uddannelse, og at andelen af befolkningen med indvandrer- og efterkommerbaggrund er steget.

Således er der også sket en stigning i andelen af børnefamilier med lang videregående uddannelse, hvilket især gælder i gruppen af børnefamilier med disponible indkomster i top 20 pct. På samme vis har der været en stigning i andelen af børnefamilier med indvandrer- og efterkommerbaggrund, herunder især i gruppen af børnefamilier med disponible indkomster i bund 20 pct.

Andelen af børnefamilier med indvandrere og efterkommere udgjorde 6,4 pct. af børnefamilier i 1987 og 21,3 pct. af børnefamilierne i 2020, jf. *figur 5.6*. Andelen af børnefamilier med lang videregående uddannelse er steget fra 6,6 pct. i 1987 til 23,3 pct. i 2020.

Figur 5.6 Udvalgte grupperes andel af alle børnefamilier, 1987 og 2020**Figur 5.7** Udvalgte grupperes andel af børnefamilier i bund 20 pct. og top 20 pct., 1987 og 2020

Anm.: Familier med indvandrer- og efterkommerbaggrund og familier med LVU'ere er defineret som familier, hvor mindst ét familiedlem er i gruppen. På baggrund af familieækvivalerede disponible indkomster.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Børnefamilier med indvandrer- og efterkommerbaggrund er overrepræsenteret blandt børnefamilier i bund 20 pct., mens børnefamilier med lang videregående uddannelse er overrepræsenteret i top 20 pct. af børnefamilierne – begge grupper med godt en faktor to gange større end gruppens andel af alle børnefamilier i 2020. Den generelt stigende andel af børnefamilier med indvandrer- og efterkommerbaggrund og børnefamilier med lang videregående uddannelse betyder derfor også, at disse typer af børnefamilier udgør en større andel af børnefamilierne i henholdsvis top 20 pct. og bund 20 pct. i 2020 end i 1987, *jf. figur 5.7*.

Disse ændringer i befolknings sammensætningen generelt kan derfor også oplagt have været med til at påvirke udviklingen i den geografiske opdeling af børnefamilier med hensyn til indkomster. Det er imidlertid ikke muligt at dekomponere indekset for børnefamilier i bund 20 pct. og top 20 pct. og dermed isolere bidraget fra enkelte befolkningsgrupper til den samlede udvikling. Eksempelvis er det ikke muligt at adskille, om det er udviklingen i bosætningen for indvandrere og efterkommere i bund 20 pct., der har drevet den samlede udvikling i indekset for bund 20 pct. af alle børnefamilier.

Ikke desto mindre kan det konkluderes, at børnefamilier med indvandrer- og efterkommerbaggrund er bosat mere uens end alle børnefamilier i bund 20 pct. På samme vis er børnefamilier med lang videregående uddannelse bosat mere uens end hele gruppen af børnefamilier med disponible indkomster i top 20 pct. Det peger i retning af, at en stigning i andelen af børnefamilier med indvandrer- og efterkommerbaggrund og børnefamilier med lang videregående uddannelse kan have været med til at øge den geografiske opdeling af børnefamilier med hensyn til indkomster.

Graden af uens bosætning for alle børnefamilier med indvandrer- og efterkommerbaggrund er faldet fra 32,4 pct. i 1987 til 30,4 pct. i 2020, *jf. figur 5.8*. Det dækker over en stigning i indekset frem til slut 1990'erne/start 2000'erne og derefter en faldende tendens. Til sammenligning

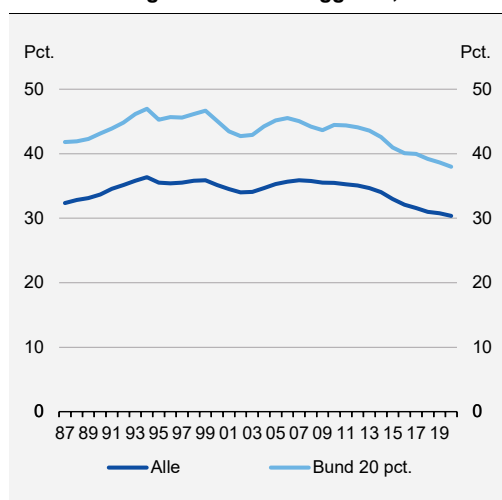
er indekset for alle børnefamilier med disponible indkomster i bund 20 pct. 26,6 pct., jf. Figur 5.2.

Børnefamilier med indvandrer- og efterkommerbaggrund, der også indgår i gruppen af børnefamilier i bund 20 pct., er bosat mere opdelt end indvandrere og efterkommere generelt, idet indekset for denne gruppe er højere end for hele gruppen af børnefamilier med indvandrer- og efterkommerbaggrund generelt.

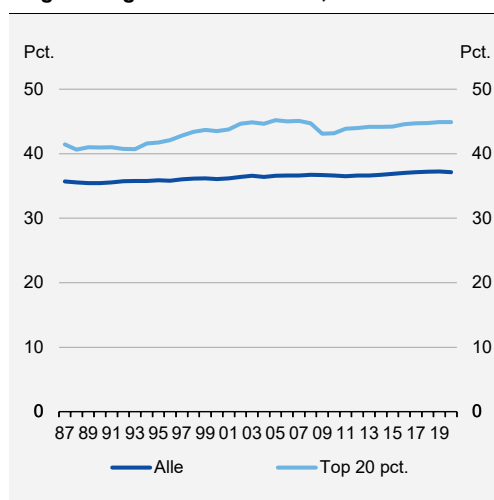
Inden for de seneste godt ti år er der imidlertid en tendens til, at den geografiske opdeling af børnefamilier med indvandrer- og efterkommerbaggrund er blevet mindre, herunder i gruppen af børnefamilier med indvandrer- og efterkommerbaggrund, der har disponible indkomster i bund 20 pct.

Damm et. al (2022) påpeger, at tendensen til mindre uens bosætning blandt børnefamilier med indvandrer- og efterkommerbaggrund kan tilskrives flere forskellige faktorer, herunder den førte boligpolitik inklusive boligplacering af nytilkomne flygtninge, en ændret sammensætning af indvandrere og efterkommere som følge af stramninger af indvandringspolitikken, samt at indvandrere og efterkommere naturligt bosætter sig i de samme områder som den øvrige del af befolkningen i takt med, at de opnår en højere indkomst.

Figur 5.8 Uens bosætning af børnefamilier med indvandrer- og efterkommerbaggrund, 1987-2020

Figur 5.9 Uens bosætning af børnefamilier med lang videregående uddannelse, 1987-2020

Anm.: Se figur 5.6 og figur 5.7. Baseret på familieækvivalerede disponible indkomster.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Der er ikke tegn på, at børnefamilier med lang videregående uddannelse i udtalt grad er bosat mere opdelt end tidligere. Indekset for alle børnefamilier med lang videregående uddannelse er kun steget en smule siden 1987 og udgør 37,1 pct. i 2020, jf. figur 5.9. Til sammenligning er indekset for alle børnefamilier med disponible indkomster i top 20 pct. 35,6 pct., jf. figur 5.3.

Graden af uens bosætning af børnefamilier med lang videregående uddannelse og indkomster i top 20 pct. er imidlertid steget med 3,5 pct.-point og udgør 44,9 pct. i 2020. Denne stigning

skal ses i forlængelse af, at opdelingen af børnefamilier med indkomster i top 20 pct. generelt er steget.

Internationale sammenligninger af uens bosætning

Det er vanskeligt at sammenligne graden af uens bosætning i Danmark med andre lande, da studier af den geografiske opdeling ofte er baseret på forskellige afgrænsninger af områder. Der findes enkelte komparative landestudier af graden af uens bosætning for indvandrere med ikke-europæisk baggrund. Disse studier peger på, at graden af uens bosætning er forholdsvis lav i Danmark sammenlignet med andre europæiske lande, *jf. tabel 5.1*.

Områder er i disse studier baseret på de nærmeste naboer og ikke på fysisk afgrænsede områder, så som sogne og kommuner. I lande med højere befolkningstæthed vil de nærmeste naboer typisk bo tættere på hinanden end i områder med lav befolkningstæthed, hvilket øger sandsynligheden for, at personer møder hinanden på daglig basis, og naboerne derfor er en del af samme nærmiljø. Derfor skal de komparative studier fortolkes varsomt.

Studierne peger på, at graden af uens bosætning af indvandrere med ikke-europæisk baggrund er lavere i Danmark og Norge end i Sverige, Belgien og Nederlandene, *jf. tabel 5.1*. Rangeringen af Danmark og Norge afhænger af, hvor mange nærmeste naboer, der tages udgangspunkt i.

Tabel 5.1 Uens bosætning af ikke-europæiske indvandrere på tværs af lande

Område	Danmark	Sverige	Norge	Belgien	Nederlandene
	<i>Indeksværdi, pct.</i>				
200 nærmeste naboer	47,5	48,9	42,9	51,2	48,7
1.600 nærmeste naboer	40,4	44,1	35,9	47,3	43,6
12.800 nærmeste naboer	31,3	35,7	29,2	43,7	37,5
51.200 nærmeste naboer	25,3	29,7	26,2	40,6	32,6

Kilde: Rogne, Andersson, Malmberg og Lyngstad (2020).

5.3 Sogne opdelt på socioøkonomiske kvintiler

Flere forskellige faktorer kan have betydning for, hvordan den enkelte oplever sit nærmiljø. Heraf er nogle faktorer målbare, fx uddannelsesniveaut, arbejdsmarkedstilknytningen og indkomstniveauet, mens andre faktorer er vanskeligere at måle, fx graden af tillid, følelsen af fællesskab mv.

Børns uddannelsesvalg, tillknytning til arbejdsmarkedet som voksen samt placering i indkomstfordelingen som voksen hænger i en vis grad sammen med forældrenes ditto. Det er derfor nærliggende at tro, at nærmiljøets sammensætning målt på samme parametre også kan have betydning for børns udfald med hensyn til indkomstplacering, uddannelse mv.

I dette afsnit sættes der fokus på forskellene i den socioøkonomiske sammensætning på tværs af sogne målt på uddannelse, beskæftigelse og placering i den nationale indkomstfordeling for erhvervsindkomster. Det sker med udgangspunkt i et socioøkonomisk indeks, hvor de tre parametre sammenvejes til en fælles indekssværdi, hvor vægtingen af parametrene bestemmes med udgangspunkt i en såkaldt principal komponentanalyse, *jf. boks 5.3*.

På baggrund af indeksværdien kan landets godt 2.100 sogne fordeles i fem socioøkonomiske kvintiler. Der er tale om en relativ fordeling af sognenes socioøkonomiske sammensætning, hvor der er lige mange sogne i hvert kvartil, men antallet af personer, der indgår i hvert kvartil, varierer, da antallet af beboere er forskelligt fra sogn til sogn.

Samlet set medfører metoden, hvormed sognene opdeles i kvintiler, at beboerne i sogne med en relativt højere kvartilplacering i gennemsnit klarer sig ”bedre” målte på de tre socioøkonomiske parametre end beboere i sogne med en relativt lavere kvartilplacering. Det vil sige, at sognenes kvartilplacering er stigende i takt med andelen af beboere med en erhvervskompetencegivende uddannelse og med andelen med beskæftigelse samt med den gennemsnitlige placering i den nationale indkomstfordeling for erhvervsindkomster. Det skyldes, at de tre variable i høj grad er korrelerede. Eksempelvis er den gennemsnitlige placering i indkomstfordelingen højere i sogne, hvor mange beboere har en kompetencegivende uddannelse, og hvor beskæftigelsen er høj.

Afsnittet har til formål at illustrere, i hvilket omfang sogne placeret i forskellige socioøkonomiske kvintiler varierer med hensyn til placering i indkomstfordelingen, arbejdsmarkedstilknøytning og uddannelsesniveau. Fra 1. kvartil til 5. kvartil er der forholdsvist tydelige forskelle i den socioøkonomiske sammensætning af beboerne, mens de indbyrdes forskelle fra 2.-4- kvartil er mere begrænsede.

Boks 5.3 Kort om socioøkonomisk indeks for sogne

Det socioøkonomiske indeks er baseret på sognets beboere i alderen 35-55 år. Aldersafgrænsningen skal ses i lyset af, at nærmiljøet ønskes beskrevet ud fra personer, der er omtrent samme sted i den erhvervsaktive alder, og som har en alder, hvor hovedparten typisk har færdiggjort deres uddannelse samt har hjemmeboende børn. For hvert sogn beregnes andelen af borgere, der har en kompetencegivende uddannelse, andelen af de 35-55 årige med beskæftigelse og den gennemsnitlige placering i indkomstfordelingen for erhvervsindkomster blandt 35-55 årige.

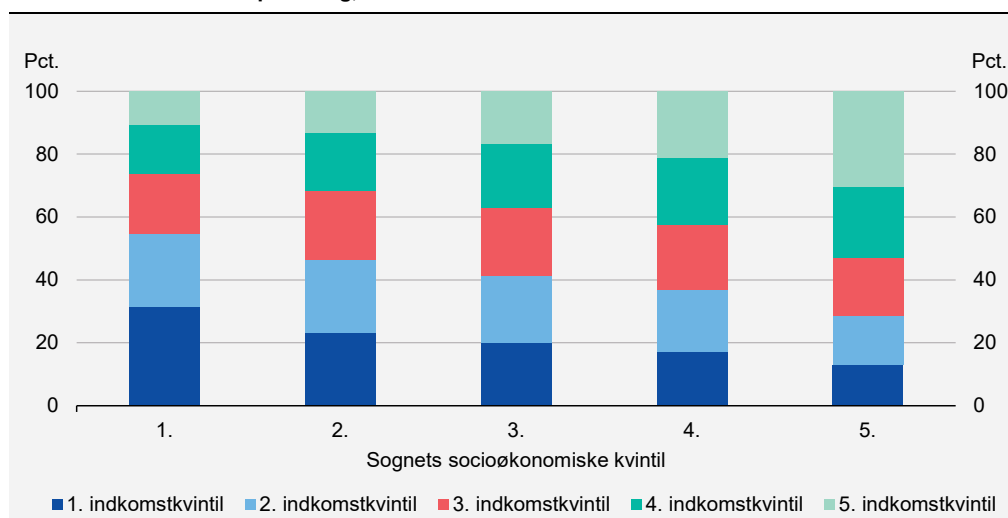
De tre parametre sammenvæjes til en scoreværdi for hvert sogn, der kan fortolkes som et socioøkonomisk indeks. Den enkelte parameters betydning for den samlede scoreværdi bestemmes på baggrund af en principal komponent analyse (PCA), hvor vægtningen bestemmes med henblik på at danne den lineære kombination af de tre parametre, der forklarer mest mulig af den samlede variation i de tre variable på tværs af landets sogne. Indeksværdierne kan herefter sorteres fra lavest til højest og opdeles i fem lige store grupper med lige mange sogne i hver gruppe.

Se *bilag 5.2* for en uddybende beskrivelse af metoden.

Indkomstplacering opdelt på sognes socioøkonomiske kvintilplacering

I sogne med en høj kvintilplacering bor der relativt mange personer med høje indkomster, mens det omvendte gælder i sogne med en lav kvintilplacering. I sogne i 5. socioøkonomiske kvintil er 30 pct. placeret i 5. indkomstkventil, mens 13 pct. er placeret i 1. indkomstkventil i 2020, jf. figur 5.10. Omvendt er der i sogne i 1. socioøkonomiske kvintil 11 pct., der er placeret i 5. indkomstkventil og 31 pct., der er placeret i 1. indkomstkventil.

Figur 5.10 Personers placering i indkomstfordelingen for erhvervsindkomster opdelt på sognets socioøkonomiske kvintilplacering, 2020

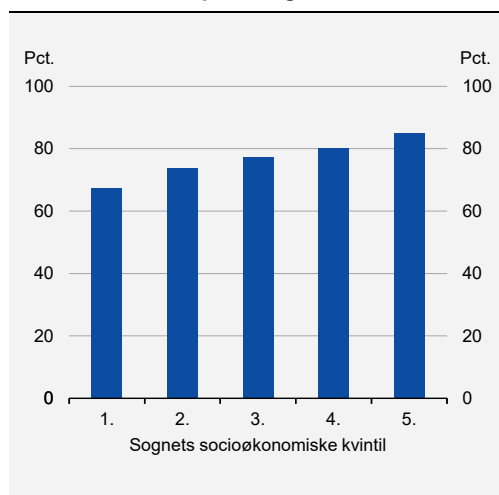
Anm.: S sammensætningen af befolkningen opdelt på indkomstkventiler inden for hvert sogn afspejler befolkningen i sognets placering i den nationale indkomstfordeling for erhvervsindkomster for 35-55 årige.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

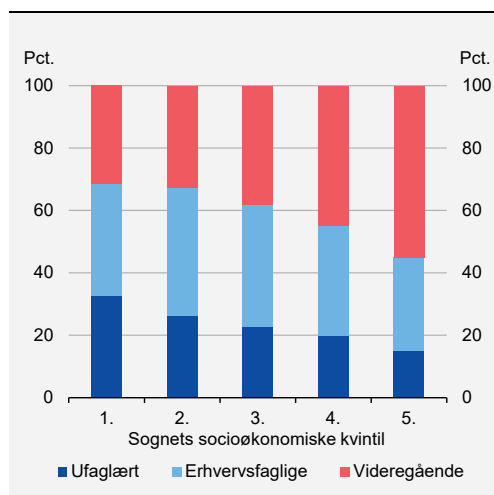
Uddannelse opdelt på sognes socioøkonomiske kvintilplacering

På samme vis er andelen med en erhvervskompetencegivende uddannelse højere i sogne med en høj socioøkonomisk kvintilplacering. I sogne i 5. socioøkonomiske kvintil har 85 pct. en erhvervskompetencegivende uddannelse, mens 67 pct. af befolkningen har en erhvervskompetencegivende uddannelse i sogne placeret i 1. socioøkonomiske kvintil i 2020, jf. figur 5.11.

Figur 5.11 Andel med erhvervskompetencegivende uddannelse opdelt på sognets socioøkonomiske kvintilplacering, 2020

Figur 5.12 Personers uddannelsesniveau opdelt på sognets socioøkonomiske kvintilplacering, 2020

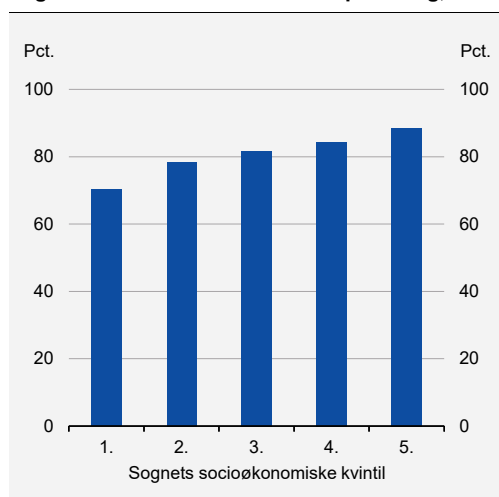
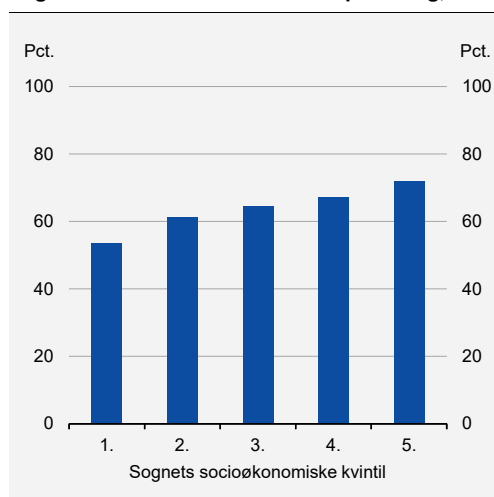
Anm.: På baggrund af højeste fuldførte uddannelse. *Ufaglærte* omfatter personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse og personer med uoplyst uddannelse.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Nuanceres uddannelsesniveaet yderligere, er andelen af befolkningen med en videregående uddannelse stigende i takt med sognets socioøkonomiske status. I 5. socioøkonomiske kvintil har 55 pct. en videregående uddannelse og 30 pct. en erhvervsfaglig uddannelse i 2020, *jf. figur 5.12*. I 1. socioøkonomiske kvintil er andelen af ufaglærte omtrent på niveau med andelen af personer med henholdsvis en erhvervsfaglig uddannelse og en videregående uddannelse.

Arbejdsmarkedstilknytning opdelt på sognes socioøkonomiske kvintilplacering

I 1. socioøkonomiske kvintil har ca. 70 pct. af alle de 35-55 årige beskæftigelse, mens 89 pct. har beskæftigelse i 5. socioøkonomiske kvintil i 2020, *jf. figur 5.13*.

Figur 5.13 Andel med beskæftigelse opdelt på sognets socioøkonomiske kvintilplacering, 2020**Figur 5.14** Andel fuldt beskæftigede opdelt på sognets socioøkonomiske kvintilplacering, 2020

Anm.: Personer med beskæftigelse er defineret med udgangspunkt i Danmarks Statistiks kode for væsentligste indkomstkilde. *Fuldt beskæftigede* er defineret som personer med mindst 90 pct. af fuld atp-indbetaling.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Nuanceres tilknytningen til arbejdsmarkedet yderligere, er der flere fuldt beskæftigede i sogne med høj socioøkonomisk status. Andelen af fuldt beskæftigede udgør ca. 72 pct. af befolkningen i 5. socioøkonomiske kvintil og 53 pct. i 1. socioøkonomiske kvintil i 2020, *jf. figur 5.14*.

5.4 Forskelle i social mobilitet

Selvom den sociale mobilitet på tværs af generationer ofte fremhæves som forholdsvis høj i Danmark, er der en vis sammenhæng mellem forældres og børns placering i indkomstfordelingen og uddannelsesniveau. I dette afsnit ses der nærmere på, om der er tegn på, at indkomst- og uddannelsesmobiliteten også afhænger af nærmiljøets socioøkonomiske sammensætning målt ved sognets socioøkonomiske kvintilplacering.

I analysen ses der på forskellene i den sociale mobilitet for personer, der har forældre med samme baggrund med hensyn til indkomster og uddannelse, men som i alderen 10-17 år var bosat i sogne med forskellig socioøkonomisk kvintilplacering. Mobiliteten mellem generationer måles med udgangspunkt i årgangene 1976-1979 og deres erhvervsindkomster og uddannelse, da de var 39-41 år og deres forældres uddannelse og erhvervsindkomster, da forældrene var i alderen 37-43 år.

Forskellene i den sociale mobilitet på tværs af sogne med forskellig socioøkonomisk kvintilplacering opgøres kun for personer, der var bosat i samme sogn i alderen 10-17 år. Denne gruppe betegnes som *permanente beboere*. Disse personer har kun været eksponeret for ét sogn gennem den betragtede del af deres barndom. Der henvises til *boks 5.4* for en nærmere beskrivelse af metoden.

Boks 5.4 Metode til opgørelse af social mobilitet

Analysen er baseret på oplysninger om erhvervsindkomster for årgangene 1976-1979, da de var 39-41 år i 2015-2020 og deres forældres erhvervsindkomster i alderen 37-43 år. Aldersafgrænsningen er foretaget af hensyn til, dels at inddrage flere årgange for at sikre nok observationer i sognene på tværs af indkomstfordelingen, dels at indkomsten opgøres på et tidspunkt i livet, hvor indkomsten kan opfattes som en approksimation for livsindkomsten.

Erhvervsindkomsten for børnene er opgjort som et gennemsnit over de tre alderstrin. Forældrenes erhvervsindkomster opgøres som et gennemsnit for årene, når de er i aldersintervallet 37-43 år. Det opgjorte gennemsnit for forældrene er beregnet på baggrund af de år, forældrene kan observeres. Det maksimale antal er syv år. Erhvervsindkomsten er opgjort som et gennemsnit af begge forældres erhvervsindkomster i perioden, eller den ene forælders erhvervsindkomst, hvis der kun kan tilknyttes en forælder til personen.

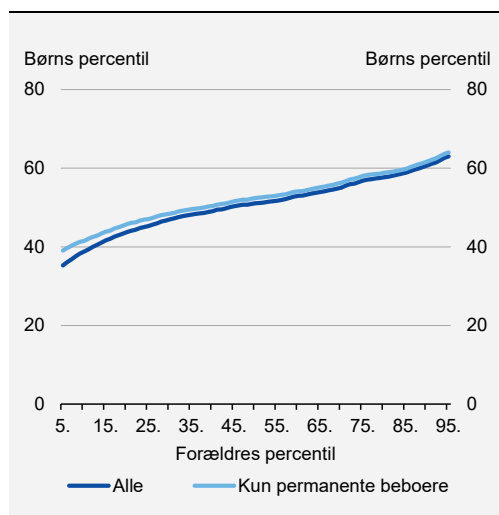
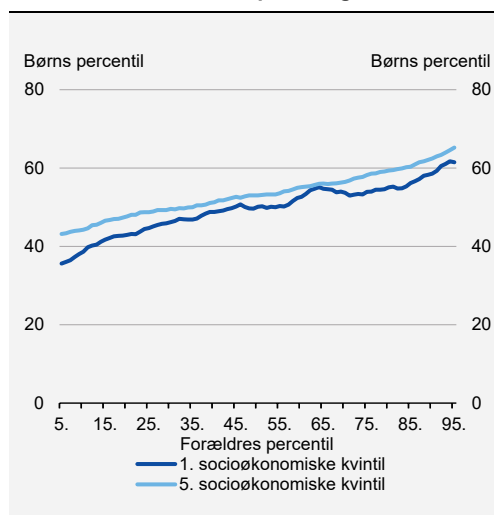
I beregningerne med udgangspunkt i *alle personer* indgår personer, der er i befolkningen i alle tre alderstrin fra 39-41 år, og hvor mindst den ene af forældrene kan findes i mindst tre af årene i alderen 37-43 år. Dermed indgår indvandrere og efterkommere i et relativt begrænset omfang. Den nationale indkomstfordeling for årgangene 1976-1979 beregnes med udgangspunkt i alle personer.

Når der ses på *permanente beboere*, er det personer, der boede i samme sogn i alderen 10-17 år, og der ses helt bort fra personer med indvandrer- og efterkommerbaggrund. Når den sociale mobilitet opgøres for alle, indgår der 234.500 personer i analysen. Når der i analysen afgrænses til permanente beboere reduceres det til ca. 162.000 personer.

Soggenes socioøkonomiske kvintilplacering er defineret særskilt for hver årgang ud fra de scoreværdier, der var gældende, da årgangen var i alderen 10-17 år, jf. metoden beskrevet i *bilag 5.2*. For årgang 1977 er der for hvert sogn beregnet et gennemsnit af scoreværdierne i perioden fra 1987 til 1994. Herefter er sognene opdelt i fem lige store grupper/kvintiler fra laveste gennemsnitlige scoreværdi til højeste. Denne opdeling af sognene i kvintiler anvendes særskilt for årgang 1977. Samme beregning gentages for de øvrige årgange. For årgang 1976 er det dog kun muligt at opgøre gennemsnittet for sognene på baggrund af årene, hvor årgangen er i alderen 11-17 år, svarende til årene 1987-1993.

Forskelle i indkomstmobilitet

Børn af forældre med høje indkomster har i gennemsnit en højere placering i indkomstfordelingen som voksen end børn af forældre med lave indkomster, *jf. figur 5.15*. Det samme billede gør sig gældende, når der ses på såkaldte *permanente beboere*. Der er derfor ikke tegn på, at sammenhængen mellem forældres og børns placering i indkomstfordelingen er påvirket af kun at fokusere på permanente beboere, for hvem det er muligt at sammenligne den sociale mobilitet på tværs af sogne med forskellig socioøkonomiske kvintilplacering i alderen 10-17 år.

Figur 5.15 Børns placering i indkomstfordelingen opdelt på forældres indkomst**Figur 5.16** Børns placering i indkomstfordelingen opdelt på forældres indkomst og sognets socioøkonomiske kvintilplacering som barn

Anm.: Baseret på erhvervsindkomster. Serier er opgjort som glidende gennemsnit af percentilplaceringer med henblik på udglatte kurverne – fx er percentilplaceringen for 5. percentil et gennemsnit af percentilplaceringer for 1.-10. percentil, figur 5.16: Kun permanente beboere. Når børns percentilplacering estimeres med en OLS-regression med forældrenes percentilplacering og socioøkonomiske kvintilplacering i alderen 10-17 år, findes parameterestimer på henholdsvis 0,23 pctil-point og 0,80 pctil-point. Estimer er signifikante på 95 pct. konfidensinterval. Dvs. når forældrenes percentilplacering øges med 1 percentil, øges børnenes placering tilsvarende med 0,23 percentiler, mens en opvækst i et socioøkonomisk kvintil, der er placeret et kvintil højere, i gennemsnit medfører en stigning på 0,80 percentiler.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

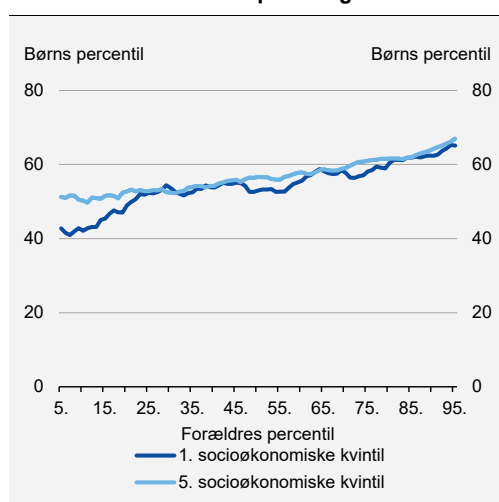
Der er en vis forskel på den gennemsnitlige placering i indkomstfordelingen som voksen for personer, hvis forældre har samme indkomstniveau, og som i alderen 10-17 år var bosat i områder med forskellig socioøkonomisk kvintilplacering. På tværs af hele indkomstfordelingen ligger personer opvokset i sogne i 5. socioøkonomiske kvintil i gennemsnit 4 percentiler højere i indkomstfordelingen som voksen end personer af forældre med et tilsvarende indkomstniveau opvokset i sogne i 1. socioøkonomiske kvintil, *jf. figur 5.16*.

Til sammenligning er der større forskelle i børns placering i indkomstfordelingen som voksen på tværs af børn af forældre med relativt høje og lave indkomster. Eksempelvis er der i gennemsnit en forskel på 13 percentiler mellem personer med forældre i henholdsvis 81. percentil (nedre grænse for 5. indkomstkventil) og 20. percentil (øvre grænse for 1. indkomstkventil). Det er en forskel på godt en faktor tre (13 percentiler/4 percentil) større end forskellene i percentilplaceringen for personer af forældre med samme indkomstniveau, men som boede i et sogn i henholdsvis 1. og 5. socioøkonomiske kvintil i deres barndom.

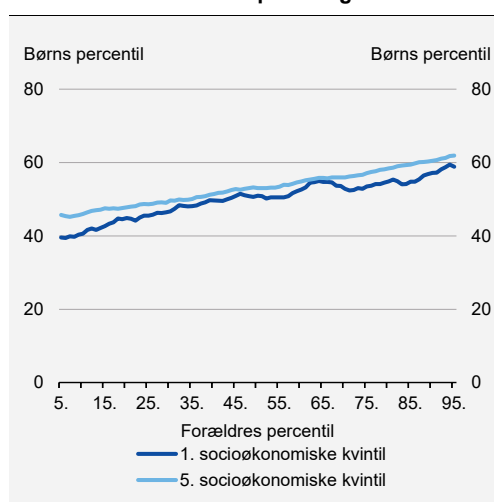
Det bemærkes, at resultaterne skal fortolkes varsomt og alene giver en indikation af, om nærmiljøet har betydning for indkomstmobiliteten eller ej. Det skyldes, at forskellene i den gennemsnitlige percentilplacering på tværs af sogne i henholdsvis 1. og 5. socioøkonomiske kvintil kan være påvirket af personlighedstræk hos forældrene, som ikke har betydning for forældrenes erhvervsindkomster, men som har betydning for børns udfald i indkomstfordelingen som voksen såvel som for, om familien boede i et sogn i henholdsvis i 1. eller 5. socioøkonomiske kvintil.

Udvides analysen til også at omfatte forældrenes uddannelse, dvs. så der sammenlignes på tværs af børn af forældre med samme indkomstplacering og uddannelsesniveau, er billedet omtrent det samme som ovenfor. Forskellene på tværs af sogne med forskellig socioøkonomisk status reduceres dog en smule – svarende til en forskel på i gennemsnit 3 percentiler, *jf. figur 5.17 og figur 5.18*. Det gælder både, hvis der kun ses på henholdsvis børn af forældre med videregående uddannelser og børn af forældre med erhvervsfaglige uddannelser.

Figur 5.17 Placering i indkomstfordelingen for børn af forældre med videregående uddannelse opdelt på forældrenes indkomst og sognets socioøkonomiske kvintilplacering som barn

Figur 5.18 Placering i indkomstfordelingen for børn af forældre med erhvervsfaglig uddannelse opdelt på forældrenes indkomst og sognets socioøkonomiske kvintilplacering som barn

Anm.: Se figur 5.15 og Figur 5.16. Kun permanente beboere. Der indgår kun personer, hvor den ene forælder har en videregående uddannelse (Figur 5.17) eller en faglært uddannelse (Figur 5.18). Når børns percentilplacering estimeres med en OLS-regression i modeller, hvor forældrene har samme uddannelsesniveau, findes parameterestimer for forældrenes indkomstplacering på 0,20 pct.-point i model med videregående uddannelser og 0,19 pctil-point i model med faglærte. Estimatet for socioøkonomisk kvintilplacering er 0,58 pctil-point og 0,57 pctil-point i modellen med henholdsvis videregående uddannelser og faglærte. Estimater er signifikante på 95 pct. konfidensinterval.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

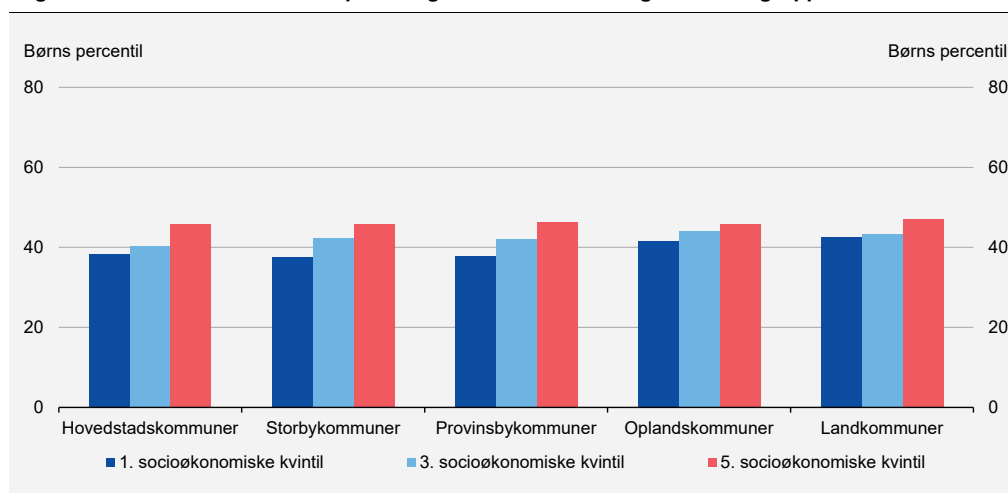
Forskelle i indkomstmobilitet mellem land- og bykommuner

Opfattelsen af nærmiljø kan være forskellig på tværs af land- og bykommuner. Derfor er det relevant at se, om det generelle billede på tværs af sogne også gælder, når forskellene sammenlignes inden for forskellige kommunegrupper, *jf. Danmarks Statistiks definition*³. Kommune-grupperne er kendetegnet ved at have forskellig befolkningstæthed, forskellige geografiske afstande og forskelligt indbyggertal mv.

I alle kommunegrupper er den gennemsnitlige percentilplacering for personer af forældre i den nedre kvartil af indkomstfordelingen en smule højere blandt personer, der er vokset op i sogne med en højere socioøkonomisk kvintilplacering. Forskellene i percentilplaceringen mellem sogne med højeste og laveste socioøkonomisk kvintilplacering er omtrent den samme på tværs af alle fem kommunegrupper – svarende til en forskel på 4-8 percentiler, *jf. figur 5.19*.

³ Kommunegrupper, v1:2018- - Danmarks Statistik (dst.dk).

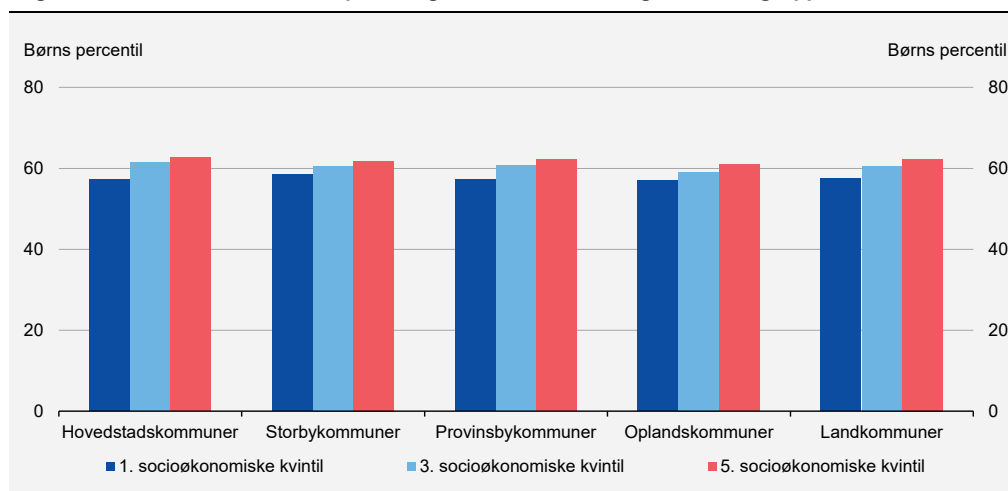
Figur 5.19 Gennemsnitlig indkomstpercentil for personer med forældre i nedre kvartil opdelt på sognets socioøkonomiske kvintilplacering i alderen 10-17 år og kommunegruppe

Anm.: Kun permanente beboere. Kommune grupper er baseret på Danmarks Statistiks definition.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Det samme gør sig gældende, når der ses på personer med forældre i den øvre kvartil af indkomstfordelingen. For denne gruppe af personer er forskellene mellem sogne med højeste og laveste socioøkonomisk kvintilplacering 3-5 procentiler på tværs af de fem kommune grupper, *jf. figur 5.20*.

Figur 5.20 Gennemsnitlig indkomstpercentil for personer med forældre i øvre kvartil opdelt på sognets socioøkonomiske kvintilplacering i alderen 10-17 år og kommune grupper

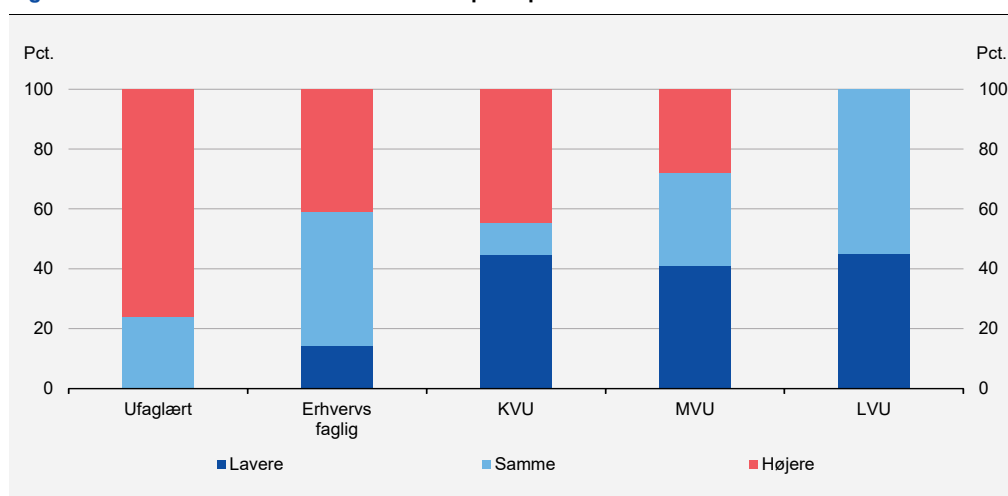
Anm.: Kun permanente beboere. Kommune grupper er baseret på Danmarks Statistiks definition.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Forskelle i uddannelsesmobilitet

Når man ser på personer, der er født i slutningen af 1970'erne, opnår langt de fleste børn af ufaglærte forældre en kompetencegivende uddannelse. Det kan henføres til, at der er positiv mobilitet i uddannelse mellem generationer, men det afspejler også, at det generelle uddannelsesniveau over tid er steget, så sandsynligheden for at få en kompetencegivende uddannelse generelt er større.

På landsplan gælder det, at 68,3 pct. af børn af ufaglærte selv har en kompetencegivende uddannelse *jf. figur 5.21*.

Figur 5.21 Uddannelsesniveau som voksen opdelt på forældrenes uddannelse

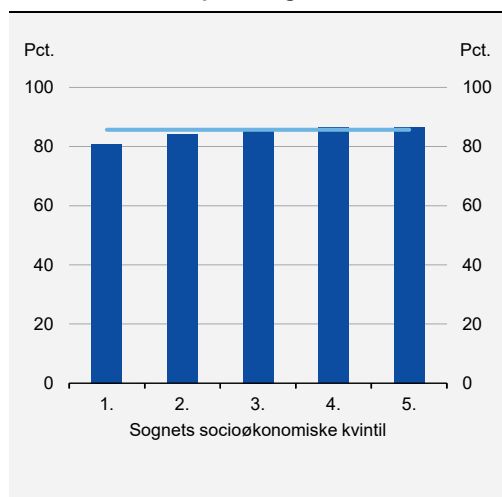

Anm.: Kun permanente beboere. Personer i årgangene 1976-1979 og deres forældre. Der tages udgangspunkt i den forælder med den længste uddannelse. *Ufaglærte* omfatter personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse og personer med uoplyst uddannelse.

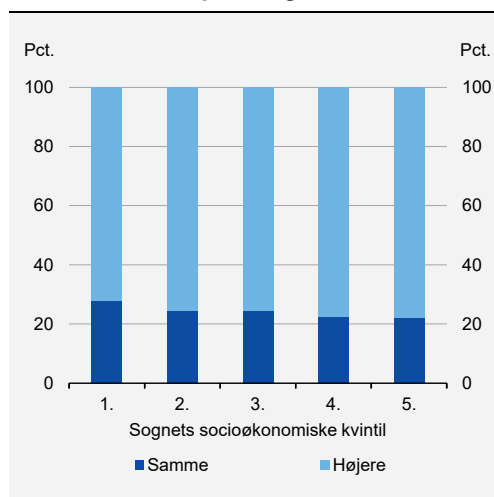
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Ca. 79 pct. af personer opvokset i sogne i 1. socioøkonomiske kvintil har som voksen opnået en kompetencegivende uddannelse, hvilket er en smule lavere end landsgennemsnittet på 85 pct., *jf. figur 5.22*.

Figur 5.22 Andel med erhvervskompetencegivende uddannelse opdelt på sognets socioøkonomiske kvintilplacering i alderen 10-17 år

Figur 5.23 Uddannelsesniveaue for personer med ufaglærte forældre opdelt på sognets socioøkonomiske kvintilplacering i alderen 10-17 år

Anm.: Kun permanente beboere. Se Figur 5.21. Den lyseblå linje i figur 5.22 er landsgennemsnittet, der er vægtet på baggrund af personer. Som følge af forskelle i antal personer svarer gennemsnittet af de fem socioøkonomiske kvintiler ikke til landsgennemsnittet. *Ufaglærte* omfatter personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse og personer med uoplyst uddannelse.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Der er ikke væsentlige forskelle på uddannelsesmobiliteten for børn af ufaglærte på tværs af sogne med forskellig socioøkonomisk kvintilplacering – dog er der en vis tendens til, at andelen af børn, der ligesom deres forældre er ufaglærte, falder i takt med sognets socioøkonomiske kvintilplacering. Ca. 30 pct. af børn af ufaglærte forældre, der er opvokset i sogne i 1. socioøkonomiske kvintil, er selv ufaglærte som voksen. For sogne i 2.-5. kvintil socioøkonomisk kvintil er andelen mellem 23-26 pct., *jf. figur 5.23*.

Det peger på, at børn af ufaglærte forældre, der er opvokset i sogne i 1. socioøkonomiske kvintil, har en lidt større sandsynlighed for selv at blive ufaglærte end børn af ufaglærte forældre, der er vokset op i områder med en socioøkonomisk kvintilplacering højere end 1. kvintil.

Forskellene i den målte sociale mobilitet kan afhænge af definition af nærmiljø

Når forskellene i den sociale mobilitet måles på tværs af sogne med forskellig socioøkonomisk kvintilplacering, er der tale om en opgørelse på relativt aggregerede geografiske begreber. Det har den fordel, at det er muligt at sammenligne personer med ensartet familiebaggrund med hensyn til indkomster og uddannelse, der bor i sogne med forskellig socioøkonomisk sammensætning.

Flere forskellige faktorer kan imidlertid være styrende for, i hvilket omfang personer indgår i samme nærmiljø, og dermed rent faktisk påvirker hinanden. Det kan være områdets fysiske udformning, fx afstande, placering af veje, togbaner, inddeling af skoledistrikter mv. Inden for det enkelte sogn kan der sagtens tænkes at være tale om flere nærområder med forskelle i den socioøkonomiske sammensætning.

Det betyder også, at de observerede forskelle i den social mobilitet skal fortolkes som et overordnet billede af forskellene i den sociale mobilitet. Det billede vil kunne nuanceres ved eksempelvis at anvende andre mål for nærmiljø end sogne, herunder afgrænsninger baseret på andre begreber, fx boligområder eller baseret på social interaktion, fx netværk mv.

I takt med at der zoomes ind på mindre geografiske områder, opnås et mere lokalt billede af nærmiljøet. Det kan være, at beboere med forskellig socioøkonomisk baggrund bor i forskellige områder i sognet, går på forskellige skoler eller deltager i forskellige fritidsaktiviteter mv. Denne opdeling inden for sognet kan være en konsekvens af mange faktorer, herunder bevidste valg. Eksempelvis finder Bjerre-Nielsen og Gandil (2018b), at forældre responderer på ændringer i skoledistrikter ved at flytte skole, hvis den lokale folkeskoles elevsammensætning ændres til at være mindre ressourcestærk. Det er særligt forældre fra ressourcestærke husholdninger, som driver denne respons, mens ressource svage forældre tager mindre hensyn til elevsammensætningen, når de vælger, om de vil respondere på ændringer i skoletilknytning.

Blandt andet derfor kan personer med samme familiemæssige baggrund med hensyn til indkomster og uddannelse have helt sammenlignelige netværk og omgangskreds – uanset hvilket sogn de bor i – og dermed vil der ikke være væsentlige forskelle i den sociale mobilitet uanset sognets socioøkonomiske sammensætning.

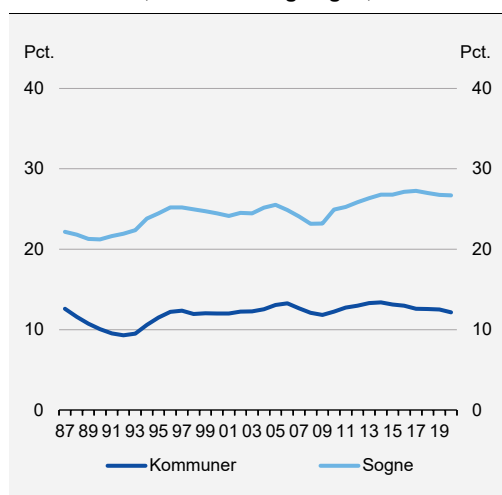
Det peger på, at det er væsentligt at måle, i hvilket omfang personer i samme nærmiljø rent faktisk interagerer eller ej på tværs af socioøkonomiske grupper. Eksempelvis har Chetty et al. (2020) med udgangspunkt i data fra Facebook kortlagt, i hvilket omfang personer fra samme område i USA interagerer på tværs af indkomstgrupper. De finder, at personer af forældre med lave indkomster opnår en relativt højere placering i indkomstfordelingen, hvis de bor i områder, hvor der er en høj grad af interaktion mellem personer med lave og høje indkomster.

Bilag 5.1 Graden af uens bosætning opdelt på kommuner

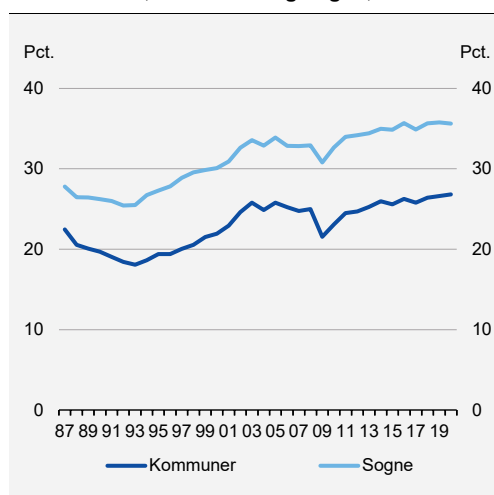
Indeksværdien for uens bosætning afhænger af den geografiske afgrænsning, som lægges til grund for analysen. En finere opdeling af landet vil pr. definition give anledning til højere indekssværdier og kan også have betydning for udviklingen over tid. Således er også både indekssværdien for bund 20 pct. og top 20 pct. af børnefamilier lavere, når graden af uens bosætning opgøres med udgangspunkt i kommuner i stedet for sogne.

For børnefamilier i bund 20 pct. er indekssværdien for kommuner omtrent uændret i perioden, *jf. figur B.5.1*. Dermed er den samlede udvikling i indekset for bund 20 pct. baseret på kommuner en smule anderledes, end når indekset tager udgangspunkt i sogne. Der er især i starten og slutningen af perioden, at opgørelserne baseret på henholdsvis kommuner og sogne er en smule forskellige.

Figur B.5.1 Uens bosætning for bund 20 pct. børnefamilier, kommuner og sogne, 1987-2020

Figur B.5.2 Uens bosætning for top 20 pct. børnefamilier, kommuner og sogne, 1987-2020

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Udviklingen i indekset for top 20 pct. børnefamilier på baggrund af kommuner ligner i høj grad udviklingen med udgangspunkt i sogne, *jf. figur B.5.2*.

Bilag 5.2 Metode til socioøkonomisk indeks

Opgørelsen af sognenes socioøkonomiske kvintilplacering tager udgangspunkt i sammenhængen mellem bopælsadresser og sognekoder i 2022. Denne sammenhæng lægges til grund i alle år, der indgår i analysen. Når indekset dannes for år før 2022, ses der bort fra personer, der på det pågældende tidspunkt boede på en bopælsadresse, der ikke findes i 2022. Det skyldes, at det ikke er muligt at tilknytte et sogn til disse adresser, fx hvis adressen er nedlagt.

Det socioøkonomiske indeks beregnes på baggrund af borgere i alderen 35-55 år. For alle landets godt 2.100 sogne opgøres andelen af borgere med beskæftigelse⁴, andelen med en kompetencegivende uddannelse og borgernes gennemsnitlige placering i den nationale indkomstfordeling for erhvervsindkomster blandt 35-55 årige.

Scoreværdierne for sognene dannes med en såkaldt principal komponent analyse (PCA), der anvendes til at omsætte de tre socioøkonomiske variable til én værdi, der kan bruges til at rangordne sognene. Med PCA skal der tages stilling til hvilke variable, der er relevante at inddrage i analysen, men metoden afgør, hvor meget vægt de enkelte variable skal have i indekset.

De tre socioøkonomiske variable transformeres, så alle har middelværdi 0 og en standardafvigelse på 1. Transformationen sikrer, at variable ikke vægtes forskelligt, fordi enheden på målet i spredningen er forskelligt, fx øre versus kroner.

Med metoden dannes den bedst "fittede" kurve, kaldet principal komponent 1 (PC1), der med en lineær kombination af variablene bedst beskriver variansen og kovariansen i de tre variable og dermed kan bruges til at finde scoreværdier for de enkelte sogne, jf. ligningen:

$$Z_i = \beta_1 \text{Gnst. placering i indkomstfordeling}_i + \beta_2 \text{Andel m. uddannelse}_i + \beta_3 \text{Andel m. beskæftigelse}_i$$

Hvor Z_i er den prædikterede standardiserede scoreværdi for sogn i med principal komponent 1. Vægtningen af variablene, svarende til β -værdierne, betegnes faktorvægte. Disse vægte er baseret på hver variabels samlede effekt på variansen. Scoreværdien for sogn i , findes ved at gange de standardiserede scoreværdier for de tre variable med de transformerede observationer for sogn i .

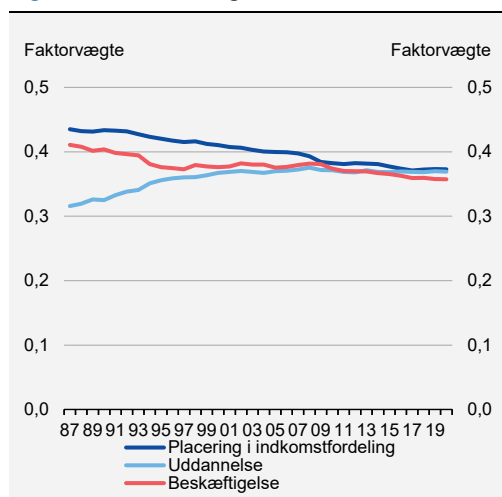
Z har per definition en middelværdi på 0 og en standardafvigelse på 1. En positiv scoreværdi betyder, at sognet har en socioøkonomisk status over gennemsnittet og det omvendte ved en negativ værdi.

Den estimerede PC1-kurve og de tilhørende prædikterede Z -værdier kan anvendes som en éndimensional approksimation for den samlede varians i de tre variable, hvis funktionen forklarer en tilstrækkelig andel af variationen i de tre bagvedliggende variable. Det vurderes ved at danne tre PC-kurver, der ikke er korreleret, og som tilsammen redegør for den samlede variation i data for de tre variable.

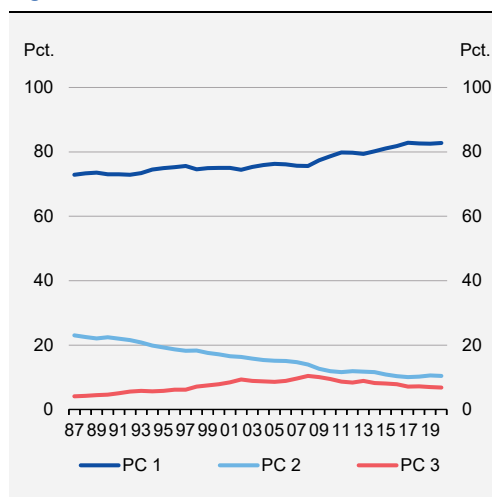
Vægtene er forholdsvist konstante over tid. De tre valgte variable i analysen har alle faktorvægte (β -værdier) i størrelsesordenen 0,3 til 0,4 i perioden 1987-2020, jf. figur B.5.3. Med andre ord tillægges de omtrent samme vægtning i indekset.

⁴ Baseret på Danmarks Statistiks kode for væsentligste indkomstkilde. Personer med beskæftigelse er defineret som personer med BESKST13=1,2,3,4 og 5.

Figur B.5.3 Faktorvægte

Figur B.5.4 Andel af varians forklaret med PCA

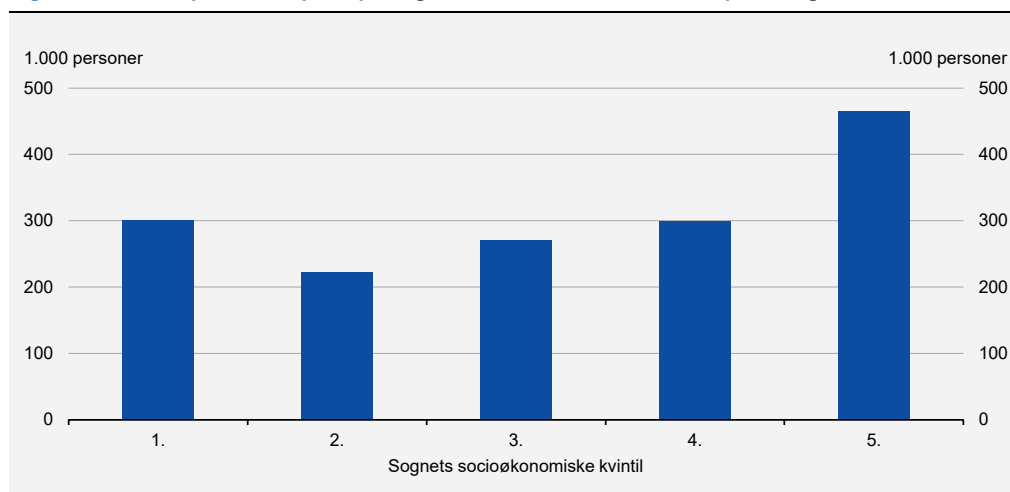

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

PC1 forklarer i 2020 ca. 80 pct. af variansen i data. Forklaringsgraden er stigende fra 1987 til 2020, *jf. figur B.5.4*. På den baggrund vurderes det socioøkonomiske indeks tidsmæssigt robust og anvendeligt til at opsummere de tre analyserede socioøkonomiske forhold i én variabel.

Det skal understreges, at der med opdelingen af sogne i kvintiler er tale om en relativ fordeling af sognene, hvor der er lige mange sogne i hvert kvintil, mens antallet af personer, der indgår i hvert kvintil, varierer, da antallet af beboere er forskelligt fra sogn til sogn.

I sogne placeret i 1. socioøkonomiske kvintil, bor der ca. 300.000 personer i alderen 35-55 år, mens der i sogne i 5. socioøkonomiske kvintil bor ca. 465.000 personer i 2020, *jf. figur B.5.5*. Det mindste kvintil med hensyn til antal personer er 2. socioøkonomiske kvintil, hvor der bor ca. 223.000 personer.

Figur B.5.5 Antal personer opdelt på sognets socioøkonomiske kvintilplacering, 2020

Anm.: 35-55 årige.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Ændringer i befolknings sammensætningen i sognene betyder, at sogne i nogen grad skifter socioøkonomisk status over tid. Der er dog en forholdsvis tæt sammenhæng mellem sognes status i 1987 og 2020, herunder især i gruppen af sogne i henholdsvis 1. socioøkonomiske kvintil og 5. socioøkonomiske kvintil, jf. tabel B.5.1.

Således er ca. 44 pct. af sogne, der i 1987 var i 1. socioøkonomiske kvintil, stadig placeret i 1. socioøkonomiske kvintil i 2020, mens 62 pct. af sognene både befandt sig i 5. socioøkonomiske kvintil i 1987 og 2020.

Tabel B.5.1 Sognes socioøkonomiske status opdelt på socioøkonomiske kvintiler, 1987 og 2020

	2020				
	Pct.				
1987	1.	2.	3.	4.	5.
1.	44	27	17	10	3
2.	27	29	22	17	5
3.	18	23	25	25	9
4.	9	19	24	27	20
5.	2	2	12	22	62

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Når sognenes kvintilplacering i alderen 10-17 år beregnes, sker det på baggrund af sognets gennemsnitlige scoreværdi i de år, hvor de relevante personer var i alderen 10-17 år. Dermed tager placeringen højde for, at sognenes sammensætning af beboere ændres over tid.

Bilag 5.3. Litteraturliste

- Bjerre-Nielsen, A., & Gandil, M. H. (2018a). Defying Attendance Boundary Policies and the Limits to Combating School Segregation. *Ph.d afhandling ved Københavns Universitet*.
- Bjerre-Nielsen, A., & Gandil, M. H. (2018b). Do peers matter? Only if you need them (and meet them). *Ph.d afhandling ved Københavns Universitet*.
- Chetty, R., & Nathaniel Hendren. (2018). The Impacts of Neighborhoods on Intergenerational Mobility I: Childhood Exposure Effects. *The Quarterly Journal of Economics*, s. 1107-1162.
- Chetty, R., Hendren, N., & Katz, L. F. (2016). The Effects of Exposure to Better Neighborhoods on Children: New Evidence from the Moving to Opportunity Experiment. *American Economic Review*, s. 855-902.
- Chetty, R., Hendren, N., Kline, P., & Saez, E. (2014). Where is the land of Opportunity? The Geography of Intergenerational Mobility in the United States. *The Quarterly Journal of Economics*.
- Chetty, R., Jackson, M., Kuchler, T., Stroebel, J., Hiller, A., & Oppenheimer, S. (2020). *Social Capital and Economic Mobility*. Opportunity Insights.
- Damm, A. P., Hassani, A., Tranæs, T., & Schultz-Nielsen, M. (2022). *Bosætning i Danmark - i et 35-årigt perspektiv*. Rockwool Fondens Forskningsenhed.
- Damm, A. P., Hassani, A., Jensen, T., & Schultz-Nielsen, M. L. (2022). Co-Ethnic Neighbors and Investment in Host-Country Language Skills, Study paper. *Rockwool fonden forskningsenhed*.
- Damm, A., Schultz-Nielsen, M., & Tranæs, T. (2006). *En befolkning deler sig op*. Rockwoolfondens forskningsenhed.
- Damm, P. A. (2014). Neighborhood quality and labor market outcomes: Evidence from quasi-random neighborhood assignment of immigrants. *Journal of Urban Economics*.
- Iversen, A., Hansen, J., Hansen, M., & Stephansen, P. (2019). *Udsatte boligområder i Danmark*. DREAM-gruppen.
- Karlson, K., & Landersø, R. (2021). The Making and Unmaking of Opportunity: Educational Mobility in 20th Century-Denmark. *Rockwool fonden*.
- Massey, D., & Denton, N. (1988). *The Dimension of Residential Segregation*. Social Forces.
- Rogne, A., Andersson, E., Malmberg, B., & Lyngstad, T. (2020). Neighbourhood Concentration and Representation of Non-European Migrants: New Results from Norway. *The Global Social Mobility Report 2020 Equality, Opportunity and a New Economic Imperative*. (2020). World Economic Forum.
- Ulighedssredøgørelsen*. (2021). Finansministeriet.

oem.dk

